

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MİMARLIK ANABİLİM DALI

**ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ MODERNLİK ARAYIŞININ YANSIMALARI:
BEŞİKDÜZÜ KÖY ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Emre KARADENİZ

HAZİRAN 2019

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

**ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ MODERNLİK ARAYIŞININ YANSIMALARI:
BEŞİKDÜZÜ KÖY ENSTİTÜSÜ**

Emre KARADENİZ

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde

“YÜKSEK MİMAR”

Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 03 / 05 / 2019

Tezin Savunma Tarihi : 17 / 06 / 2019

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Derya ELMALI ŞEN

Trabzon 2019

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**Mimarlık Anabilim Dalında
Emre KARADENİZ Tarafından Hazırlanan**

**ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ MODERNLİK ARAYIŞININ YANSIMALARI:
BEŞİKDÜZÜ KÖY ENSTİTÜSÜ**

başlıklı bu çalışma, Enstitü Yönetim Kurulunun 28 / 05 / 2019 gün ve 1806 sayılı
kararıyla oluşturulan jüri tarafından yapılan sınavda
YÜKSEK LİSANS TEZİ
olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan : Doç. Dr. Derya ELMALI ŞEN

Üye : Doç. Dr. Reyhan MİDİLLİ SARI

Üye : Doç. Dr. Altay ÇOLAK

.....
.....
.....

Prof. Dr. Asim KADIOĞLU
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Türk uygarlığının kültür kesitlerinden biri olan Erken Cumhuriyet Dönemi mimari uygulamalarını korumak aynı zamanda Türk Milletinin çağdaşlaşma yolunda neleri başardığının kanıtlarını korumakla eş değerdir.

Bu dönemin mimarlık uygulamaları sadece çağdaş mekan ihtiyacının karşılanması amacıyla üretilmiş değil, aynı zamanda arzu edilen çağdaş toplumun yaratılması demektir. Son dönem içinde Erken Cumhuriyet Dönemi mimarlık eserlerinin yıkılıp yıkılmaması gerekliliği tartışması, mimari bir tartışmanın ötesinde ideolojik bakış açılarıyla şekillenmektedir.

Bugün ülke genelinde elde kalan Köy Enstitüsü yapıları, dönemin Kültür Bakanı Mustafa İstemihan Talay'ın 1999 yılındaki Köy Enstitülerin toplu halde koruma altına alınmasını sağlayan girişimleriyle var olmuştur.

Bu çalışmada ise; Erken Cumhuriyet Dönemi eserleri olan Beşikdüzü Köy Enstitüsü yapılarının dönemin mimarlık eğilimleri kapsamında karşılaştırmalı eleştirisi yapılmıştır. Konuya ilginç ilk olarak Prof. Dr. Mustafa Kandil'in "Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı" dersi kapsamında, siyaset ile mimarlık dünyası üzerine anlattığı kısa hikayelerle belirdi. Lisans eğitimim bitikten sonra Ankara'da yaşadığım yıllarda, boş vakitlerimde eski Ankara'da sıkça gezer Cumhuriyetin ilk yıllarında yaşıyormuş heyecanına kapılırdım. 2011 yılında başladığım yüksek lisans serüvenim de siyasetin mimarlık söylemi ile başlayıp, birçok aşamadan geçtikten sonra "Kübik Bina" ile tanışıp, Beşikdüzü Köy Enstitüsünün mimarlık öyküsü ile sonlandı.

Tez çalışmam boyunca bilgi ve tecrübesiyle bana yol gösteren Sn. Doç. Dr. Derya ELMALI ŞEN'e, kütüphanesini benimle paylaşan Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Derneği Beşikdüzü Şubesi Başkanı Sn. Osman BALTA'ya, BKE'nin ilk öğrencilerinden olan Sn. Ahmet Nurettin GÜRSOY'a ve BKE'de öğretmenlik yapmış olan Sn. Sait AYDEMİR'e teşekkürlerimi sunuyorum. Son olarak bizlere araştırarak ve anlatacak aydınlık hikayeler bırakan "Atatürk ve düşün arkadaşlarını" saygıyla anıyorum.

Emre KARADENİZ
Trabzon 2019

TEZİN ETİK BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum (Erken Cumhuriyet Dönemi Modernlik Arayışının Yansımaları: Beşikdüzü Köy Enstitüsü) başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Doç. Dr. Derya ELMALI ŞEN'in sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, deneyleri/analizleri ilgili laboratuvarlarda yaptığımı/yaptırdığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 17/06/2019

Emre KARADENİZ

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ	III
TEZ ETİK BEYANNAMESİ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	VIII
SUMMARY	IX
ŞEKİLLER DİZİNİ	X
TABLolar DİZİNİ	XI
SEMBOLLER DİZİNİ	XIII
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Giriş.....	1
1.2. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı	2
1.3. Modern ve Modernite Kavramları.....	6
1.4. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Modernleşme Çabaları ve Genel Durum	7
1.5. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Mimarlık Kültürü.....	13
1.5.1. Birinci Milli Mimari (Milli Mimari Rönesansı).....	15
1.5.2. Uluslararası Üslup (Yeni Mimari).....	17
1.5.3. İkinci Milli Mimari (Bağlamsalcılık).....	22
1.6. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Köylerde Eğitim Sorunu	25
1.6.1. Köy Enstitülerinin Kuruluşu	28
1.6.2. Köy Enstitülerinde Eğitim Felsefesi ve İşleyiş	31
1.6.3. Köy Enstitülerinde Sosyal Hayat ve Demokrasi Anlayışı	33
1.6.4. Köy Enstitülerinde Mimarlık ve İnşaat Faaliyetleri	35
1.6.5. Köy Enstitülerinin Kapanma Süreci.....	41
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR	45
2.1. Çalışmanın Yöntemi.....	45
2.2. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Etkili Olan Mimari Yaklaşımların Özellikleri... ..	46
2.2.1. Uluslararası Üslup Özellikleri	46
2.2.2. İkinci Milli Mimari Özellikleri.....	58

2.3.	Erken Cumhuriyet Dönemi’nde Trabzon’da Modernleşme Çabaları	69
2.4.	Erken Cumhuriyet Dönemi’nde Beşikdüzü’nde Genel Durum	72
2.5.	Beşikdüzü Eğitimci Kursu’nun Açılması	74
2.6.	Beşikdüzü Köy Enstitüsü	76
2.6.1.	Beşikdüzü Köy Enstitüsünde Mimarlık ve İnşaat Faaliyetleri.....	80
2.6.1.1.	Yer Seçimi	81
2.6.1.2.	Proje Yarışması ve Mimari Program.....	83
2.6.1.3.	Vaziyet Planı	86
2.6.1.4.	İnşa Süreci	87
2.6.2.	Beşikdüzü Köy Enstitüsü Yapıları	90
2.6.2.1.	Enstitüye Geçici Olarak Tahsis Edilen Binalar	91
2.6.2.2.	Enstitüye Devredilen Bina: “Kübik Bina”	91
2.6.2.3.	Yarışma Sonucu Yapılan Binalar	96
2.6.2.4.	Yarışma Dışı Yapılan Yapılar	103
2.6.3.	Beşikdüzü Köy Enstitüsünün Günümüzdeki Durumu	108
2.7.	Beşikdüzü İsmiyle Eğitimle Anılması.....	108
3.	BULGULAR VE İRDELEME.....	111
3.1.	Beşikdüzü Köy Enstitüsü İnşaat Faaliyetlerinin Yıllara Göre Analizleri	111
3.2.	Beşikdüzü Köy Enstitüsü Yapılarının Mimari Yaklaşımlara Göre Analizleri....	112
3.3.	Beşikdüzü Köy Enstitüsü Yapılarının Mimari Yaklaşımlara Göre Ortak Analizleri	136
3.4.	Beşikdüzü İsmiyle Eğitimle Anılmasına İlişkin Analizler.....	138
4.	SONUÇLAR	141
5.	ÖNERİLER	145
6.	KAYNAKLAR.....	146
7.	EKLER	155

ÖZGEÇMİŞ

Yüksek Lisans Tezi

ÖZET

ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ MODERNLİK ARAYIŞININ YANSIMALARI:
BEŞİKDÜZÜ KÖY ENSTİTÜSÜ

Emre KARADENİZ

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Derya ELMALI ŞEN
2019, 154 Sayfa, 57 Sayfa Ek

Cumhuriyetle hızlanan modernleşme hareketlerinin temel faaliyet alanlarından biri de toplumun eğitim ve öğretimidir. 1930'lu yıllarda okuma yazma oranının düşük olması (%22) dönemin en temel problemlerindendir. Sorunun çözümüne yönelik çeşitli girişimlerden sonra 1940 yılında Köy Enstitüleri kurulmuştur. Yurt genelinde 21 Köy Enstitüsünden biri de Trabzon'da açılan Beşikdüzü Köy Enstitüsüdür (BKE). BKE'nin 1999 yılında tescillenmeye başlanan ve çoğu, tescillerinin zamanla düşürülmesinin ardından yıkılan yapılarından geriye 6 adet yapı ve Atatürk büstü kalmıştır. Tezin amacı, Erken Cumhuriyet Dönemi'nin önemli bir eğitim girişimi olan BKE'nin tüm yönleriyle ele alınması ve söz konusu dönemin modernlik arayışının BKE yapılarında mimarlık bağlamında sorgulanmasıdır. I. Bölümde dönemin mimarlık eğilimleri ile Köy Enstitülerine ilişkin genel bilgilere yer verilmiştir. II. Bölümde BKE'nin kuruluşundan bugüne eğitim felsefesi ve işleyişi ve mekânsal olarak geçirdiği değişim ve dönüşüm incelenmiştir. III. Bölümde, BKE yapıları, dönemin mimarlık eğilimlerine ait özellikler bağlamında analiz edilmiştir. Sonuç olarak, yapıların bir kısmının dönemin mimarlık eğilimleri ile ilişkisi net bir biçimde okunurken, yapıım tekniği daha sade olanların eğilimlerden daha az etkilendiği sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte Enstitülerden beklenen modernlik arayışının; binalardan daha çok bölgenin eğitim öğretim verilerine yansıdığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Erken Cumhuriyet Dönemi, Modernleşme, Köy Enstitüleri, Mimarlık, Beşikdüzü Köy Enstitüsü

Master Thesis

SUMMARY

REFLECTIONS OF THE EARLY REPUBLICAN PERIOD QUEST FOR MODERNITY:
BEŞİKDÜZÜ VILLAGE INSTITUTE

Emre KARADENİZ

Karadeniz Technical University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences
Architecture Program
Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Derya ELMALI ŞEN
2019, 154 Pages, 57 Appendix Pages

One of the main activities of the Modernization Movements increased during the Republican Period is the education and training of the society. The low literacy rate in the 1930s (22%) was one of the fundamental problems of the period. After various attempts to solve the problem, Village Institutes were established in 1940. Beşikdüzü Village Institute (BKE), which is located in Trabzon, is one of the 21 Village Institutes established in Turkey. There are 6 buildings and the bust of Atatürk remaining from the structures of BKE that were registered starting in 1999 and most of which were demolished after the registration was dropped over time. The aim of the thesis is to discuss the reflections of modernity on the BKE in the context of architecture during the Early Republican Period. In the first chapter of the thesis, general information about the architectural styles of the period and the Village Institutes are given. In the second chapter, the philosophy and functioning of the BKE since its foundation and its spatial changes and transformations have been examined. In the third chapter, the structures of the BKE were analyzed in terms of the characteristics of the architectural styles of the period. As a result, it is concluded that some of the buildings are related with the architectural styles of the period clearly, while the ones with simpler construction techniques are less affected by the tendencies. However, it was observed that the search for modernity expected from the Institutes was revealed in the education data of the region rather than the buildings.

Key Words: Early Republican Period, Modernization, Village Institutes, Architecture, Beşikdüzü Village Institute

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. Ankara Ulus'ta bulunan Ziraat Bankası	16
Şekil.2. Ankara Ulus'taki Sergi Evi	22
Şekil 3. İstanbul Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi	24
Şekil 4. 21.10.1939 tarihinde Eğitim Kursunu bitirip görev yerlerine gitmek üzere hazır bulunan öğretmenlerin kendi yaptıkları ahşap bavulları ile toplu halde çekildikleri fotoğraf	27
Şekil 5. Köy Enstitüleri logosu	29
Şekil 6. Dicle Köy Enstitüsü Müdürü Nazif Evren tarafından hazırlanan Köy Enstitülerinin dağılımı haritası	30
Şekil 7. Hasanoğlan Köy Enstitüsünde ilk günler	36
Şekil 8. Trabzon Halkevi tarafından yayınlanan 15 Şubat 1933 tarihli Akın dergisinden “dün”ü ve “bugün”ü anlatan resimler	72
Şekil 9. Beşikdüzü Eğitim Kursunun açılışı	75
Şekil 10. Beşikdüzü Köy Enstitüsü balıkçılık filosu	79
Şekil 11. Beşikdüzü Camii'nin minaresinden doğuya doğru çekilen Enstitünün de içinde olduğu Çamlıküzü arazisi	82
Şekil 12. 1946 yılında BKE öğretmenleri tarafından uygulama planlarından yararlanılarak çizilen kroki	84
Şekil 13. Beşikdüzü Köy Enstitüsü yarışma projesini kazanan Asım Mutlu ve Ahsen Yapanar tarafından hazırlanan yarışma maketinin fotoğrafı	87
Şekil 14. BKE'de taş işlemeyi öğrenen öğrenciler	89
Şekil 15. BKE'ye ilk günlerinde kullanılması için tahsis edilen Hükümet Konağı binası ve cami önündeki revir olarak kullanılan bina	91
Şekil 16. BEK'in açılış töreninde “Kübik Bina”nın sıvasız hali	93
Şekil 17. ‘Kübik Bina’ın yıkılırken çekilen fotoğrafı	96
Şekil 18. “L” okul binası	98
Şekil 19. Serander biçimli lojman binası	100
Şekil 20. Toplantı Salonu Binası	101
Şekil 21. İdari Bina (Revir)	102
Şekil 22. Müstakil öğretmen evleri	103
Şekil 23. Derslik binaları	104

Şekil 24. Şose yolunun kuzeyinde bulunan dersliklerin ve laboratuvarın yıkım anı.....	105
Şekil 25. Su deposu	106
Şekil 26. Atatürk Büstü.....	107
Şekil 27. 1946 Tarihli BKE Dergisinde 1945 yılında Trabzon ilinin eğitim öğretim haritası	109

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Uluslararası Üslubun ‘Yalınlık’ özelliğini taşıyan ulusal örnekler.....	48
Tablo 2. Uluslararası Üslubun ‘Basit ve Geometrik Form’ özelliğini taşıyan ulusal örnekler	49
Tablo 3. Uluslararası Üslubun ‘Modüler Mantık’ özelliğini taşıyan ulusal örnekler	50
Tablo 4. Uluslararası Üslubun ‘Simetrik Cephe’ özelliğini taşıyan ulusal örnekler.....	51
Tablo 5. Uluslararası Üslubun ‘Düz Çatı ve Teras’ özelliğini taşıyan ulusal örnekler.....	52
Tablo 6. Uluslararası Üslubun ‘Konsol’ özelliğini taşıyan ulusal örnekler	53
Tablo 7. Uluslararası Üslubun ‘Yatay Bant / Pencere’ özelliğini taşıyan ulusal örnekler	54
Tablo 8. Uluslararası Üslubun ‘Yuvarlak Köşe’ özelliğini taşıyan ulusal örnekler.....	55
Tablo 9. Uluslararası Üslubun ‘Piloti’ özelliğini taşıyan ulusal örnekler	56
Tablo 10. Uluslararası Üslubun ‘Betonarme Taşıyıcı Sistem’ özelliğini taşıyan ulusal Örnekler	57
Tablo 11. İkinci Milli Mimarlığın ‘Anıtsallık’ özelliğini taşıyan örnekler.....	59
Tablo 12. İkinci Milli Mimarlığın ‘Bölgeselcilik’ özelliğini taşıyan örnekler.....	60
Tablo 13. İkinci Milli Mimarlığın ‘Modüler Mantık’ özelliğini taşıyan örnekler	61
Tablo 14. İkinci Milli Mimarlığın ‘Simetrik Cephe’ özelliğini taşıyan örnekler	62
Tablo 15. İkinci Milli Mimarlığın ‘Geniş Saçak ve Kıрма Çatı’ özelliğini taşıyan Örnekler	63
Tablo 16. İkinci Milli Mimarlığın ‘Konsol-Cumba’ özelliğini taşıyan örnekler	64
Tablo 17. İkinci Milli Mimarlığın ‘Dikey Bant’ özelliğini taşıyan örnekler	65
Tablo 18. İkinci Milli Mimarlığın ‘Pencere ve Kapı Sövesi’ özelliğini taşıyan örnekler	66
Tablo 19. İkinci Milli Mimarlığın ‘Yerel Malzeme ve Teknik’ özelliğini taşıyan örnekler	67
Tablo 20. İkinci Milli Mimarlığın ‘Betonarme Taşıyıcı Sistem’ özelliğini taşıyan örnekler	68
Tablo 21. “Küçük Bina”nın kimlik bilgileri ve analizleri.....	114
Tablo 22. “L” okul binalarının kimlik bilgileri ve analizleri	116
Tablo 23. Çift balkonlu (İlk Lojmanlar) binanın kimlik bilgileri ve analizleri.....	118
Tablo 24. Tek balkonlu (İlk Lojmanlar) binaların kimlik bilgileri ve analizleri.....	119

Tablo 25. Toplantı salonu binasının kimlik bilgileri ve analizleri	120
Tablo 26. İdare binasının (revir) kimlik bilgileri ve analizleri	123
Tablo 27. İnşaat malzemeleri deposu, marangozhanelerin ve demircilik atölyesi binalarının kimlik bilgileri ve analizleri.....	124
Tablo 28. Malzeme deposu ve kooperatif binasının kimlik bilgileri ve analizleri.....	126
Tablo 29. Müstakil öğretmen evlerinin kimlik bilgileri ve analizleri	127
Tablo 30. Tekil lojman binasının kimlik bilgileri ve analizleri.....	128
Tablo 31. Dersliklerin kimlik bilgileri ve analizleri.....	130
Tablo 32. Laboratuvar binasının kimlik bilgileri ve analizleri.....	131
Tablo 33. Uygulama okulu binasının kimlik bilgileri ve analizleri	132
Tablo 34. Su deposunun kimlik bilgileri ve analizleri	133
Tablo 35. Enstitü çeşmesinin kimlik bilgileri ve analizleri.....	134
Tablo 36. Hamam ve çamaşırhane binasının kimlik bilgileri ve analizleri.....	135
Tablo 37. BKE binalarının mimari yaklaşımlara göre ortak analizleri	137
Tablo 38. Şekil 16’da verilen değerler doğrultusunda Trabzon ilindeki ilçeler arası eğitim öğretim istatistikleri	139

KISALTMALAR DİZİNİ

- BEK : Beşikdüzü Eğitimci Kursu
BKE : Beşikdüzü Köy Enstitüsü
BFL : Beşikdüzü Fen Lisesi
TKVKBKM : Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

Şüphesiz binalar, var oldukları dönemdeki toplumun sosyokültürel seviyesinin en somut kanıtlarıdır. Bu binalar yaşadıkça toplumların geçmişle bağlarını koruyacaklardır. Hangi mimarlık yapıtının korunup hangisinin korunmaması gerektiği ise çokça tartışılmaktadır. Bu konuda toplumda hakim olan estetik ve geleneksel malzeme ile yapılmış olan binaların korunması fikri, mimarlık dünyasının bazı üyeleri için de geçerlidir. Burada 2863 Sayılı Kültür Varlıklarını Koruma Yasası'nın korunması gerekli yapılara ilişkin "tanımlar" bölümünde de yer alan "tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş" ibaresi göz ardı edilmektedir. Adeta mimari estetik taşımayan kültür varlıklarının korumaya değer olmadığı inancı bulunmaktadır.

Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Trabzon ilinin Vakfıkebir ilçesine bağlı Beşikdüzü nahiyesinde kurulan Beşikdüzü Köy Enstitüsü binalarının bugün birçoğu hayatta değildir. Bunların başında, Enstitünün Beşikdüzü'nde kurulmasında en etkili faktör olan "Kübik Bina" yer almaktadır. 25.03.2010 tarihinde tescillenen "Kübik Bina"; açılan dava sonucu tescilden düşürülmek suretiyle 27.07.2014 tarihinde yıkılmıştır. Söz konusu davaya sunulan bilirkişi raporu değerlendirildiğinde ise yukarıda değinilen sorunların bu davanın seyrinde de etkili olduğu görülmektedir (Ek 11).

Böylelikle 14 senelik kısa yaşamına rağmen birçok iz bırakmış 21 Köy Enstitüsünden biri olan Beşikdüzü Köy Enstitüsünün birçok binası yıkılarak toplumla fiziksel anlamda bağı kesilmiştir.

"Kübik Bina"nın yıkılması ile 4 Mayıs 1939 tarihinde Beşikdüzü Eğitim Kursunun açılışında dönemin valisi Refik Koraltan'ın "Mektep idaresi henüz işe başlamış bulunuyor. En kısa zamanda sizin muhtaç olduğunuz güzel işleri, bilgileri getirmek için sizleri iyiliği gösterecek ve o zaman hakikaten saadetin beşiğinde bulunduğunuzu, Trabzon'un çok iyi duyan, gören, kahraman, temiz insanları; göreceksiniz ki, saadetin beşiği yine bağrınızda kurulmuştur. Bu mektepten alınacak iyi örneklerle bu saadetin ne demek olduğunu pek yakında göreceksiniz. İşte ben buraya Beşikdüzü değil, (Saadet Beşiği) diye bir ad veriyorum" sözleri bugün yara almıştır (10 Mayıs 1939, Sayı 2585).

1.2. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

20. yüzyılla birlikte bütün dünyada tarihsel üslupların reddedilerek değişen toplumun güncel ihtiyaçlarını karşılamak üzere inşa edilen modern binaların korunması ve gelecek nesillere aktarılması sadece ülkemiz açısından değil bütün dünya açısından önem teşkil etmektedir.

Son dönemde basında Modern Mimarlık mirasının ve özellikle de Erken Cumhuriyet Dönemi binalarının sıkça yıkım haberleri görülmektedir. Bunların en başında Taksim Meydanında yer alan Atatürk Kültür Merkezi binası, ülkemizin en önemli modernist mimarlarından sayılan Seyfi Arkan'ın tasarladığı İller Bankası binası ve daha birçok örnek sayılabilir (Karadağ, 2017). Ulusal basındaki bu örneklerin yerelde de benzerleri bulunmaktadır. Beşikdüzü Eğitim Kursunun Beşikdüzü nahiyesinde açılmasının en etkili sebebi olan ve 2010 yılında tescillenen “Kübik Bina” bu duruma örnek verilebilir. “Kübik Bina”nın kamu kurumları tarafından tescilinin kaldırılması talebi ile açılan dava sonucunda tescili kaldırılarak yıkılabilmesinin önü açılmıştır.

Ahunbay'ın (2018), “20. Yüzyıl Mimarlığının Korunması ve AKM” başlıklı yazısında da “Kübik Bina”nın yıkım serüveni ile AKM'nin yıkım sürecinin birçok açıdan benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Madran'ın (2006), 2863 Sayılı Kültür Varlıklarını Koruma Yasası'nı kaynak göstererek sıraladığı zaman, nitelik, özgünlük kriterleri değerlendirildiğinde ise birçok bina gibi bu tezin konusunu oluşturan Beşikdüzü Köy Enstitüsü binalarının da korunması gerektiği sonucuna varılmaktadır.

2863 sayılı Yasanın 3. maddesinin a bendinin 1. fıkrasında kültür varlıkları: “ Tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır.” ifadeleri ile tanımlanmaktadır. Bu bakımdan Beşikdüzü Köy Enstitüsü binalarının, “kültür varlıkları”nın tanımında ifade edilen birçok ölçütü sağladığı görülmektedir.

Hangi mimarlık eserinin korunup hangi mimarlık eserinin korunmaması gerektiği konusunda ise toplum içindeki farklılıkların siyasi alana çekildiği sosyal ortama sahip olduğumuz yadsınamaz bir gerçektir (Bozdoğan, 2002). Öyle ki söz konusu binalara ilişkin kararların mimarlık dünyasından daha çok diğer ortamlarda tartışılıp sonuca bağlanması,

bu vahim durumun daha da net göstergesidir. “Kübik Bina”nın tescil durumunun tartışıldığı davada, Trabzon Valiliği davalı iken Kültür Bakanlığının davacı olması bu eserlerin korunup korunmaması açısından kamu kurumlarının içinde de bir görüş ayrılığı olduğunun göstergesidir. Ayrıca kültür varlığı olarak tescillenmiş bina hakkında Kültür Bakanlığı görüşleri haksız bulunmuş ve davayı Trabzon Valiliği kazanmıştır.

Ahunbay’ın (2018), son dönemde olumlu ve olumsuz örnekler verdiği ülkemizde, modern kültür varlıklarının korunması açısından bazı sorunları şu şekilde sıralamaktadır: “... ancak koruma kurulları bu konuya her zaman sıcak bakmamaktadır. İnsanlar inşa edildiklerini bildikleri bu modern binaların kültürel değerini kavramakta zorlanmaktadır; Bazı kurul üyeleri yakın tarihli projelerin değeri konusunda yeterli birikime sahip bulunmamaktadır. Özel mülkiyette olan ya da geniş arazileri dolayısıyla yüksek yoğunluklu inşaat yapımı potansiyeli olan Cumhuriyet dönemi yapıları tescil edilmemekte ve tescilleri kaldırılarak araziler imara açılmaktadır.”

Modern mimarinin korunmasıyla ilgili olarak Hollanda’da mimarlar tarafından 1990 yılında DOCOMOMO (Documentation and Conservation of the Modern Movement-Modern Mimarinin Belgelemesi ve Korunması) adında sivil bir girişim başlatılmıştır. Türkiye bu girişime 2002 yılında dahil olmuştur ve günümüzde çalışmalarına devam etmektedir (Ahunbay, 2018).

Trabzon ilinde Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü’nün modern mimari eserleri tescilleme serüveni ise 1988 yılında Ziraat Bankası ile başlamıştır. Genel olarak ise 2000li yıllardan sonra hızlanmıştır. 1988’den sonra 1998 yılında Tekel Binası, 1999 yılında BKE binaları (Kübik Bina dışında), 2006 yılında Trabzon Kent Müzesi ve Numune Hastanesi, 2007 yılında Trabzon Lisesi binası, 2010 yılında “Kübik Bina” ve 2013 yılında Trabzon İl Halk Kütüphanesi binası tescillenmiştir.

20. yüzyılın başlarında Avrupa’da başlayan Modern Mimarlık Akımı, Türkiye’ye 1920’li yıllarda ülkemize davet edilen ve kökeni Orta Avrupalı olan mimarlarla taşınmıştır. Sonraki yıllarda da gerek uygulama ve gerekse akademisyenlik yapmış olan yabancı mimarların yetiştirdiği modernist bir mimar kuşak yetişmiştir.

Ülkemizdeki birçok kamu binasını tasarlayan yabancı mimarların ürünlerinin Avrupa’daki örnekleri ile karşılaştırıldığında daha şekilci kaldığı görülmektedir (Bozdoğan, 2002; Aslanoğlu, 2010) . Söz konusu bu modern mimarlık eserleri, başkent Ankara ve başka büyük şehirler gibi Anadolu’nun birçok ilinde de vücut bulmuştur.

Bu alanda Düzenli'nin (2009) doktora tezi kapsamında; merkezi modernite düşüncesinin periferide nasıl hayat bulduğu, Trabzon ili bağlamında araştırılmıştır. Sonuç değerlendirmesinde “mimarlık faaliyetlerinin şehrin fiziksel ihtiyaçlarını karşılamaktan öte mekanın siyasallaştırıldığı bir sonuç ürünü temsil ettiği” sonucuna varılmıştır. Düzenli (2009); modernlik arayışının şehirde sürdürülen planlama ve bir kaç tekil yapıdan ibaret olduğunu ve Cumhuriyet Dönemi şehir tarihi üzerine yapılmış araştırmaların yetersiz olduğunu vurgulamaktır.

Bu araştırmalar ışığında kurgulanan tez çalışmasında; Erken Cumhuriyet Dönemi'nin modernlik arayışının bir yansıması olarak görülen Beşikdüzü Köy Enstitüsü konu edilmiştir. Köy Enstitülerinin gerek düşünsel gerekse fiziksel olarak inşası, Cumhuriyet Dönemi'nin ilk onlu yıllarına denk gelmektedir. Kurtuluş Savaşı sonrası köklü bir değişiklikle meşrutiyetten parlamenter rejime geçildiği dönemde yenilik ve modernlik arayışı, sadece yönetimle sınırlı kalmamıştır. Yönetimdeki yeniliğin yansımaları, Erken Cumhuriyet Dönemi'nde gerçekleştirilen reform ve faaliyetler değerlendirildiğinde her alanda kendini göstermektedir. Eğitim ve mimarlık da bu faaliyet alanları arasındadır. Bu bağlamda tezin amacı, her iki faaliyet alanının da arakesitinde yer alan Beşikdüzü Köy Enstitüsünün düşünsel ve mimari boyutta modernlik düşüncesini ne kadar taşıdığı ve yansıttığının belirlenmesidir. Bu amaçla, ilk aşamada dönemin mimarlık eğilimleri ile Köy Enstitüleri araştırılmış ve bu başlıklara ilişkin genel bilgilere ilk bölümde yer verilmiştir. İkinci aşamada, öncelikle Erken Cumhuriyet Dönemi'nde etkili olan mimari eğilimlerin özellikleri belirlenmiştir. Sonrasında ise Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Trabzon ve Beşikdüzü'nün genel durumu değerlendirilerek Köy Enstitüsü'nün Beşikdüzü'nde açılma nedenleri araştırılmıştır. Ardından Beşikdüzü Köy Enstitüsü; eğitim felsefesi, işleyiş ve sosyal yaşam açısından ele alınmış; planlama ve inşaat faaliyetleri ile yapıları ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Son olarak, belirlenen mimari dönem özellikleri bağlamında Beşikdüzü Köy Enstitüsü yapılarının mimari açıdan hangi dönem özelliklerini taşıdığı analiz edilmiştir.

Köy Enstitüleri konusunda bugüne kadar yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde, birçoğunun eğitim bilimleri ve sosyal bilimler alanında olduğu görülmüştür. Mimarlık alanındaki çalışmalar ise oldukça kısıtlıdır. Bunların arasında sayabileceğimiz çalışmaların, Yıldız Keskin'in “Cumhuriyet'in 75. Yıldönümünde Devrim Mimarisi Olarak Köy Enstitüleri'ne ‘Resmi Geçit’” başlıklı makalesi ile başladığı söylenebilir. Keskin (1998) makalesinde Köy Enstitüleri konusunda mimarlık yazın alanının fakir

olduğunu belirtir. Ebru Baysal'ın "Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Köy Mekanına Bakış ve Köy Enstitülerinde Mekânsal Deneyimler" isimli yüksek lisans tezi bu anlamda yapılmış ilk tez çalışmasıdır (Baysal, 2006). 2017 yılında ise Arif Özdemir'in "Malatya Akçadağ Köy Enstitüsü Koruma ve Kullanım Durumu" ve Ezgi Kaplan'ın "Cumhuriyet Dönemi'nde Kırsal Kalkınma Politikaları Örnek Bir Model: Köy Enstitüleri" başlıklı tezleri mimarlık alanında yapılmış diğer çalışmalardır. Ayrıca Figen Kıvılcım Çorakbaşı'nın "Çifteler Köy Enstitüsü Yerleşkelerinin Mekânsal Süreklilik ve Dönüşümleri", "Hasanoğlan Köy Enstitüsü ve Yüksek Köy Enstitüsü Yerleşkesinin Tarihçesi ve Değerleri" ve bir de kitap bölümü olarak "Beşikdüzü Köy Enstitüsü Yerleşkesi: Mekansal Hafızanın Yıkımı" çalışmaları yer almaktadır (Kocabaş, 2017).

Görüldüğü üzere Erken Cumhuriyet Dönemi mimarlık yazınında Köy Enstitüleri konusu, üzerinde çokça durulan bir konu olmamıştır. Kul (2016), ilkokul binalarını örnek vererek; bu durumun daha sade binaların, dönemin ikonik yapıları karşısında sönük kalmasından değil de konu hakkında oldukça az sayıda kaynak bulunmasından kaynaklandığını dile getirmektedir.

Beşikdüzü Köy Enstitüsü hakkında pek çok yazılı ve görsel kaynak bulunmaktadır. Hatta Trabzon genelinde hakkında en çok kitap yazılan okulun Beşikdüzü Köy Enstitüsü olduğu söylenebilir. Bunlar arasında yer alan ve BKE'nin ilk müdürlüğünü yapmış olan Hürrem Arman'ın 1969 yılında yayınlanan "Piramidin Tabanı" adlı kitabında Enstitü'nün kuruluş yılları uzun uzun anlatılmıştır. Diğer kitaplar ise BKE mezunu olan Mustafa Başoğlu'nun (2003) "Beşikdüzü'müzdeki Köy Enstitümüz", Güler Yalçın ve Filiz Kamacıoğlu'nun (2007) "Beşikdüzü Köy Enstitüsü – Hikayesi Bitmedi", Erdinç Kalay'ın (2010) "Tarlası Deniz Olan Okul – Beşikdüzü Köy Enstitüsü (1939-1954)" ve son olarak 2017 yılında yayınlanan "Tanıklıklarla Beşikdüzü Aydınlığı" kitaplarıdır. 2001 yılında İlker Erdem'in "Bir Öğretmen Yetiştirme Modeli Olarak Köy Enstitüleri ve Beşikdüzü Örneği" başlıklı tezi ise BKE ile ilgili ilk ve tek tez çalışmasıdır. Bunların dışında BKE hakkında Deniz Yeşil'in 2004 yılında yayınlanan "Beşikdüzü Köy Enstitüsü" belgeseli bulunmaktadır. Ayrıca Trabzon dergisinin çeşitli sayılarında BKE ile ilgili makalelere rastlanmaktadır (Özer, 1990).

1.3. Modern ve Modernite Kavramları

Zaman içerisinde biraz değişse de modern kelimesi genel olarak “yeni” olanı ifade edegelmiştir. Köken itibari ile Latince bir sözcük olan “*modo*” kelimesinden türetilmiştir. Modo “son zamanlar” ve “tam şimdi” anlamına gelmektedir. Zaman içinde Modernus’a dönüşmüştür ve düşüncedeki açıklık, özgürlük, otoritelerden bağımsızlık ve düşünceler üzerine bilgi anlamına gelen sıfat olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu kavram, ilk olarak M.S. 5 yüzyılda Hristiyanlığı putperest pagan kültüründen ayırmak için kullanılmıştır. Bu anlatım biçimiyle “eski”nin karanlık bir dönem olduğu, İsa’nın doğuşuyla da “yeni” dünyanın başladığı ifade edilmiştir (Cevizci, 2002).

Modern kelimesi bugün sahip olduğu anlamına en yakın şeklini Rönesans’la birlikte kazanmıştır. Bu anlam içinde deneysel yöntemle ulaşılan yeni bilimi, Tanrı’yı değil de insanı merkeze alan özgürlükçü anlayışı, soyut devletin burjuva devletine dönüşmesi gibi birçok anlamı da üstlenmiştir (Cevizci, 2002).

Berman (2001), modernliğin tarihini üç ana evreye ayırmıştır. Bunlardan, 16. yüzyıldan 18. yüzyılın başına kadar uzanan birinci dönemi, zaman içinde insanların modern hayatı yeni yeni algılamaya başladıkları dönem olarak ifade etmiştir. İkinci dönemi Fransız İhtilali ile başlatmış ve bu dönemde ihtilalin etkileri ile modern kamunun bir anda oluşmasından bahsetmiştir. Üçüncü ve son dönemi ise 20. yüzyıla başlatmıştır. Bu dönemde modernleşme kültürünün tüm dünyaya yayıldığını, sanat ve düşünce alanında başarılı ürünler doğurduğunu savunmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu’nda ise modern kelimesi, çöküş döneminin nedenleri araştırılırken Avrupa’ya gönderilen bürokratlar ile literatüre giriş yapmıştır. Tanzimat sürecinde ilk başta yeni ordu düzenini anlatmak için Nizam-ı Cedid (Yeni Düzen) kelimesi ile kullanılmaya başlanmıştır. Sonraki yıllarda sanat ve mimarlıktaki değişimi anlatmak için Tarz-ı Cedid (Yeni Üslup) şeklinde ifade edilmiştir. Osmanlıcada “asri” sözcüğü ile karşılanan “modern” sözcüğü ise Art Nouveau ile kullanılmaya başlanmıştır. “L’Art Modern” olarak da anılan bu eğilim “yeni” kelimesinin “modern’e dönüşmesinin yolunu açmıştır (Batur, 2006).

Osmanlı İmparatorluğu’nun son zamanlarında ve Cumhuriyet’in ilk yıllarında çokça kullanılan “asri” kelimesi İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra zaman içinde geri plana itilerek yerini “modern” kelimesine bırakmış ve 1960’lı yıllarla birlikte ise “çağdaş” kelimesine dönüşmüştür.

1.4. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Modernleşme Çabaları ve Genel Durum

Rejim değişikliği ile radikal bir ivme kazanan çağa ayak uydurma ve modernleşme çabaları, Türkiye Cumhuriyeti'nden önce Osmanlı İmparatorluğu'nun duraklama ve çöküş döneminde başlamıştır. Zira Osmanlı Devleti içindeki bütün yenileşme çabaları, devleti içinde bulunduğu zor durumdan kurtarma ve çağdaşlaşma çabasıdır. Yenilik taraftarı bütün gruplar yeni bir devletten ziyade giderek dağılan Osmanlı coğrafyasını bir arada tutma çabası içindedir. Ancak bu çabalar, Osmanlı İmparatorluğu'nu dağılmaktan kurtaramamıştır (Ortaylı, 2015). Batılılaşma çabaları içinde yetişen aydın kuşak, uzun sürelerden beri temelleri atılan, vatanın geri kalan dört cephesinde kurtuluş mücadelesi vererek Cumhuriyet'e geçiş yapmışlardır.

Ortaylı'ya göre; Osmanlı modernleşmesi, kadro yetiştirmeyi ve bunun içinde okullaşmayı belirli ölçüde başarmıştır ve Cumhuriyet bu anlamda başarılı bir miras devralmıştır. Ortaylı (2015), bu kuşağı şu ifadelerle açıklamaktadır; “Mutlakiyet rejimi içinde doğmuşlar, meşrutiyetin bocalamaları içinde yürümüşler ve cumhuriyetçi tek partiyi en sert biçimde yönetmişler, bütün bunlardan sonra demokrasiye de geçebilmişlerdir. Bu çok önemli bir özelliktir. Böyle bir kuşak, ancak Türkiye'de ve Türk Batılılaşması içinde yetişebilir.” Bu kuşağın başka bir özelliği ise geniş bir coğrafyada yetişmesi, imparatorluk kültüründen gelmesi ve kendisini hükümdara karşı değil de devlet ve millete karşı sorumlu hissetmesidir.

Atatürk, bu yetişmiş olan aydın kuşağın en belirgin öznesi olarak Erken Cumhuriyet Dönemi'nde başrolü üstlenmiştir. Mardin (2010), Atatürk'ün Jön Türkler ile kıyaslandığında “kişinin kendi başına, toplumdaki ayrı bir meşrutiyet oluşturabileceği” kavramının Atatürk ideolojisinde daha da belirginleştiğini ve bunun Mustafa Kemal'i diğerlerinden ayıran en belirgin özellik olduğunu belirtir. Ortaylı (2015), benzer bir kıyaslamasında, Jön Türklerin Avrupa'da hiç bulunmadan Batıcılığı savunurken; Atatürk'ün hiç değilse Üsküp'te yaşadığı yıllarda Avrupa'yı kıyısından görme fırsatı elde ettiğini vurgular.

Erken Cumhuriyet'in modernleşme hareketlerini Osmanlı'dan ayıran en belirgin öge, genel anlamda “radikal” olmasıdır. İnalçık (2014) bu durumu, “Modernleşmede Atatürk inkılabı, yalnız siyasal rejimde değil, düşünce ve toplum hayatında topyekûn bir değişimi öngörür. O, Batı'yı hayat felsefesi ile ve onun bütün sembolleri ve değer hükümleri ile benimsiyordu.” sözleriyle açıklamaktadır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında (1930'dan önce) devlet ve toplum hayatındaki değişiklikler genel değişim ele alındığında en belirgin olanlarıdır. Kurtuluş Savaşı'nın destekçileri arasında bulunan milliyetçi grup, Sultana sadık kalınması konusunda fikirlerini beyan ederken, 23 Nisan 1920'de Atatürk'ün Büyük Millet Meclisinin açılış konuşmasındaki "Zannedirim bugünkü mevcudiyetimizin temel gerçeği, milletin eğilimlerini açıkça göstermiştir ve bu da halkçılıktır ve halk hükümetidir." sözleri ile yönetim değişikliğini işaret etmiştir. Yine aynı yılın Ağustos ayında yaptığı bir konuşmada "... bizim bakış açımız, ki halkçılıktır; kuvvetin, kudretin, hakimiyetin, idarenin doğrudan doğruya halka verilmesidir, halkın elinde bulundurulmasıdır." şeklindeki sözleri artık Sultana bağlı bir yönetim anlayışından Cumhuriyet'e geçileceğinin habercisi olmuştur. 20 Ocak 1921'de "Teşkilat-ı Esasiye Kanunu" kabul edilmiş ve "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir" ifadeleri kararlı bir biçimde beyan edilmiştir (Lewis, 2015).

11 Kasım'da başlayan Lozan Barış Konferansı'na İtilaf Devletlerinin yarar sağlamak amacıyla Padişah Hükümeti ile Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin birlikte davet edilmesinden rahatsız olan Mustafa Kemal, 1 Kasım 1922'de saltanata son verme kararını almış ve Osmanlı İmparatorluğu'nun 36. padişahı olan Sultan Vahdettin 17 Kasım 1922'de yurtdışına gönderilmiştir. 29 Ekim 1923'te de Cumhuriyet'in ilanı ile Devletin yeni yönetim şekli açıkça belirlenmiştir. Sultan Vahdettin'in yerine Halife olarak Abdülmecid atanmış, 3 Mart 1924'te Halifelik makamı kaldırılmış ve bütün Osmanlı mensupları sınır dışı edilmiştir.

Halifeliğin kaldırılması konusunda Hindistan'dan gelen eleştirilere Mustafa Kemal "Hilafete saldıranlar yabancılar değil, Çanakkale'de Suriye'de ve Irak'ta Türklere karşı İngiliz bayrağı altında savaşan Müslümanlardı" şeklinde cevap vermiştir (Lewis, 2015).

Din alanında 20 Nisan 1924'te Şer'iyeye Vekaleti'nin ve mahkemelerinin kaldırılması, dini okul ve medreselerin kapatılması şeklinde düzenlemeler yapılmıştır. Buna ek olarak 10 Nisan 1928'de "Devletin dini İslam'dır" ibaresi kaldırılmış ve tam anlamıyla laik devletin gerekleri yerine getirilmiştir.

İnalcık (2014), Atatürk'ün laikleşmeye ilişkin süreç içinde attığı adımlarını "Mustafa Kemal o zamana kadar kendisi ile beraber yürüyen Anadolu halkının ve Mecliste kendisini destekleyen din adamlarının karşısında açıkça seküler bir devlet kavramını savunamazdı. Anayasa'daki bu madde, ancak 1928'de III. TBMM'de muhalifler dışarıda kaldığı zaman anayasadan çıkarıldı" şeklinde açıklamaktadır (İnalcık, 2014).

13 Ekim 1923'te Ankara'nın başkent olmasına karar verilmesiyle, beş yüzyıl boyunca İmparatorluğun ve dini otoritenin merkezi olan İstanbul, her bakımdan Ankara'nın "öteki" si rolünü üstlenmiştir (Bozdoğan, 2002).

26 Aralık 1925'te takvim, saat, rakam sistemleri, ağırlık ve uzunluk ölçülerinin değişmesinin yanı sıra bayram ve tatil günlerinin düzenlenmesini içeren yasa, Batı ile uyumu biraz daha artırmıştır.

Medeni alanda 25 Kasım 1925 yılında Şapka Kanunu ile Batı tarzında modern kıyafetler benimsenmiş, ancak Mustafa Kemal çarşaf konusunda olumsuz görüşlere sahip olsa da Lewis'e (2015) göre bu konuda düzenleme yapmayı göze alamamıştır.

Medeni alanda yaşanan en önemli değişiklik olan Medeni Kanun ile kadın ve erkek eşitliği, evlilikte resmi nikah zorunluluğu, tek eşle evlilik zorunluluğu, miras ve boşanma konularında kadın-erkek eşitliği, Müslüman bir kadının gayrimüslim bir erkekle evlenebilmesi gibi birçok yeni düzenleme yürürlüğe girmiştir.

Kadının medeni hayata katılmasına yönelik yapılan birçok düzenleme kırsal alanda rafta kalsa bile şehir hayatında bu modernleşmenin gözle görülür bir gelişme sergilediği, Lewis ve Bozdoğan'ın ortak görüşüdür (Lewis, 2015; Bozdoğan, 2002).

Erken Cumhuriyet Dönemi'nde "Kemalist kadın" modernliğin en önemli simgelerinden biri haline gelmiştir. Yeni hukuk reformları ile kadınların evinden çıkıp toplumsal hayatın daha çok içinde bulunması, eğitilmesi, meslek sahibi olması amaçlanmıştır. Kurulan kız enstitüleri, orta sınıf ailelerin kızları için "iyi eğitimin" paradigması haline gelmiştir ve ülke genelinde otuz beş adet kız enstitüsü açılmıştır. Bununla birlikte modern kadına toplum hayatındaki yeri konusunda yine muhafazakar tavırlar sergilenmiş ve yeni kadının toplum hayatında ön planda olması tartışılmıştır (Bozdoğan, 2002).

Medeni Kanun'un kabulünden sonra bir kaç yıl içinde Türkiye; yeni borçlar hukuku, ticaret hukuku, deniz hukuku ve ceza hukuku, ayrıca yeni sulh ve ceza hukuk usullerine ve bunların idaresini sağlayan yeni bir yargı sistemine kavuşmuştur (Lewis, 2015).

Ekonomi alanında 1923-1932 yılları liberal politikalarla geçerken, 1932-1938 yılları ise devletçi ekonomi politikasının sürdürüldüğü yıllar olmuştur. Cumhuriyet'in ilanından önce Mustafa Kemal'in yaptığı ilk iş İzmir'de 17 Şubat-4 Mart tarihleri arasında çiftçi, sanayici, tüccar ve işçi gruplarının görüşlerinin birlikte ortaya konmasını amaçlayan Türkiye Ekonomi Kongresi'ni toplamak olmuştur. Bu kongrede öncelikle, Cumhuriyet

yılları ekonomi politikasının liberal çizgideki ilkeleri on iki maddelik Misak-ı İktisadi ile saptanmıştır (Aslanoğlu, 2010).

26 Ağustos 1924 tarihinde Atatürk'ün direktifleriyle İzmir Birinci İktisat Kongresi'nde alınan kararlar doğrultusunda Cumhuriyet Döneminin ilk ulusal bankası olan İş Bankası kurulmuştur. 1927'de sanayi birikimini artırmak ve endüstrileşmeyi sağlamak amacıyla Teşvik-i Sanayi Yasası çıkarılmıştır.

Ancak 1929 yılında başlayan Dünya Ekonomik Bunalımı, Türkiye ekonomisinde olumsuz sonuçlar doğurmuştur. İthal malların fiyatı artarken Türkiye'nin ihraç ettiği başlıca ürünler olan tarım ürünlerinin fiyatı düşmüştür. Türk yöneticiler uluslararası kaynaklı ekonomik krize gümrük vergilerini artırmak gibi bazı çözüm önerileri getirmişlerdir. Değeri giderek düşen Türk parasını korumak için 1930 yılında Türk Parasının Kıymetini Koruma Yasası çıkarılmış ve 1931 yılında T.C. Merkez Bankası kurulmuştur.

1929'da Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti kurulmuş, yerli malının kullanımı özendirilmiş, yüzde on kadar pahalı olsa bile yerli malı alımı öğütlenmiş, sürümünü artırmak için yayınlar, konferanslar ve açık oturumlar yapılmış ve bunlar için Ankara'da Sergi Evi binası açılmıştır (Aslanoğlu, 2010).

Devletçilik uygulaması sırasında endüstri, ulaştırma, maden, tarım, vb. alanlar için 1933'te Sümerbank kurulmuştur. 18. yüzyılla birlikte Avrupa'da gelişen sanayii, dengenin Doğu aleyhine bozulmasına sebep olmuştur. Atatürk bu problemin çözümüne yönelik tekstil sanayiine hız kazandırmıştır ve devam eden yıllarda Türk ekonomisinin lokomotifi olmuştur (İnalçık, 2008).

1932'de hazırlanmaya başlayıp 1934'te yürürlüğe giren ve 1938'de sona eren Birinci Beş Yıllık Plan'da endüstrinin dokuma, maden, selüloz, seramik ve kimya dallarında 44 milyon lira yatırımla 20 kadar fabrika yapılması tasarlanmıştır. Bu yatırımlar ülkede bulunabilen hammaddeyi kullanma ve yerli üretim yaparak ithalatı önleme amacına yönelik düşünülmüştür. Sanayi yatırımlarının çoğunu Sümerbank, sınırlı bir kısmını İş Bankası yapmıştır. 1936'da hazırlanan ve daha çok ara ürün yatırım mallarına ağırlık veren İkinci Beş Yıllık Plan ufukta beliren İkinci Dünya Savaşı yüzünden uygulamaya geçirilememiştir (Aslanoğlu, 2010).

Türk sanayisinin gelişmesinde önemli iki kuruluşun ekonomik kaynakları yurtdışı odaklı olmuştur. Sümerbank için Rusya'dan 8 milyon dolar borç alınmıştır. İngiltere'den

alınan 13 milyon sterlin ve teknik hizmetle de Karabük Demir Çelik kurulmuştur (Lewis, 2015; Aslanoğlu, 2010).

Aslanoğlu Erken Cumhuriyet Dönemi'nin mimarlık faaliyetlerini ülke ekonomisine uygun, yerli olanaklarla yaratılabilecek ulusal bir mimarlıkla sonuçlanmamasına rağmen, Türk mimarlığının gelişme süreci içinde önemli bir yer tuttuğunu ifade etmektedir (Aslanoğlu, 2010).

Yapısal alanda Cumhuriyet'in devrimlerini kamuoyuyla paylaşmak için Fransızca, İngilizce ve Almanca yayımlanan La Turquie Kemalist dergisi çıkarılmıştır. Dergi eski-yeni karşıtlıklarına bolca örnek vererek Türkiye'nin modern anlamda gerçekleştirmiş olduğu kazanımları ortaya koymaktadır. Aynı zamanda mimari alanda Yeni Mimari ve sonradan Arapça olduğu gerekçesi ile ismi Arkitekt'e çevrilecek olan Mimar dergisi yayınlanmıştır. Bunlara ek olarak aralarında Muhit, Yedigün, Yenigün, Modern Türkiye Mecmuası ve İnkılap'ın da bulunduğu resimli aile ve kadın dergileri de modern mimarinin tanıtımında ve modern hayatın gereklerinin öğreniminde önemli rol almışlardır (Bozdoğan, 2002).

Eğitim alanında, 3 Mart 1924'te ülkedeki bütün eğitim-öğretim kurumlarını tek bir yerde toplamak amacıyla Tevhid-i Tedrisat Yasası (Öğretim Birliği Yasası) çıkarılmıştır. Yasa ile Şer'iyeye ve Evkaf Vekaleti ya da özel vakıflar tarafından idare edilen bütün medrese ve mektepler Maarif Vekaletine devredilmiş, İmam Hatip Mektepleri açılması kabul edilmiştir. Darülfünunda İlahiyat Fakültesi açılmış, azınlıkların ve misyonerlerin okulları Maarif Vekaletine bağlanmış, medreseler kapatılmış, lise müfredatından din dersleri çıkarılmış ve ilkokullar beş yıla indirilmiştir (Gündüz, 1998).

1933 yılında çıkarılan üniversite reformu ile Darülfünun, İstanbul Üniversitesine dönüştürülmüş ve dünya çapında otuzu aşkın Alman profesörle öğretime başlamıştır (Reisman, 2011). Bu tarihten sonra aralarında 40 kadar mimarın da bulunduğu 200'den fazla Alman, Avusturyalı ve İsviçreli profesör; yeni sistem içinde akademisyen, idareci ve danışman olarak çalışıp Ankara ve İstanbul'da üniversitelerin kurulmasında ve iyileştirilmesinde önemli roller oynamışlardır. Almanya'daki Nasyonal Sosyalist rejime muhalefet eden birçoğu Yahudi olan akademisyenin Türkiye'ye gelmesi için Türk hükümeti Reich'la resmi temaslarda bulunmuştur (Bozdoğan, 2002).

Sosyal alanda ise halkı sosyalleştirmek amacıyla 1930'larda yeni Cumhuriyet modernliğinin kentsel ve mimari ikonları haline gelen birçok park, spor tesisi ve halka açık

rekreasyon alanları inşa edilmiştir. Söz konusu alanlar halkı modern yurttaşlar haline dönüştürmek için birer ekol hizmeti görmüşlerdir (Bozdoğan, 2002).

Cumhuriyet'in modern öğretilerini halka yaymak amacıyla 1932 yılında Halkevleri kurulmuştur. Türk Ocağı olarak açılan binalar Halkevleri'ne çevrilmiştir. Her bir halkevi önceden belirlenen dokuz alanın en az üçünde örgütlenmektedir. Bunlar arasında dil-tarih edebiyat, güzel sanatlar, gösteri sanatları, spor dalları, sosyal çalışmalar, meslek eğitimi, kütüphane-neşriyat, müzeler-sergiler ve köy çalışmaları bulunmaktadır. CHP'ye bağlı bulunan halkevlerini Bozdoğan (2002: 110), siyasi ve ideolojik olarak tanımlasa da faydaları konusunda olumlu görüşler ifade etmiştir: "Halkevlerinin ilerici bir rol oynamış olduğu bu faaliyetlerden anlaşılmaktadır. Küçük kasabalarda oturan birçok taşralı Türk, tiyatroyla, klasik müzikle, kitaplarla ve sanat sergileriyle ilk kez halkevlerinde karşılaşmışlardır. Birçok insan ilk kez bu binalarda sporla uğraşmaya başlamış ve daktilo yazmayı, muhasebeciliği, tamirciliği, bağcılığı, dikiş dikmeyi, nakış işlemeyi ve şapka yapmayı buralarda öğrenmiştir".

Erken Cumhuriyet Dönemi'nin nüfus ve okuma yazma oranlarını değerlendirildiğinde; 1927'de yapılan nüfus sayım sonuçlarına göre toplam nüfus yaklaşık 13.648.88'dir ve o yıllarda; nüfusunun %83,7'si köylerde yaşayan, kırsal bir ülke konumundaydı. Cumhuriyet'le birlikte ülke nüfusu hızlı bir biçimde artmaktadır. Nüfus 1935'te yaklaşık 16, 1940'ta 18, 1945'te 19 ve 1950'de 21 milyona ulaşırken 1927'de %10,6 olan okuma yazma oranı 1935'te %20,4; 1945'te %30,2; 1950'de %34,6 olmuştur. Şehir nüfusu ise köylere oranla artmıştır (Lewis, 2015).

Halkının büyük çoğunluğu köylerde yaşayan ülkede, Cumhuriyetin ideallerini köylere taşımak ve okuma yazma oranını artırmak için Halkevleri köycü politikalar izlemiştir. Köylü vatandaşların eğitilmesi kapsamında diğer bir faaliyet de; 1938 yılında askerliğini onbaşı ve çavuş olarak yapmış 85 kişinin, 8 ay eğitimden sonra yurdun değişik köşelerinde olan Eğitim Okullarına gönderilmesi olmuştur. Daha sonra bu okullar Köy Enstitüleri'ne dönüştürülmüştür.

İkinci Dünya Savaşı'nın gündeme gelmesiyle birlikte milliyetçilik akımları tüm dünyada artış göstermiştir. Bu durumun sonucu olarak, 1931'de ileride Türk Tarih Kurumuna dönüşecek olan Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti, 1932'de ise Türk Dil Kurumu kurulmuştur. Türk Dil Kurumunun öz Türkçe'nin diğer bütün dillerin kaynaklandığı asli dil olduğunu göstermeye çalışan "Türk Tarih Tezi" ve "Güneş-Dil Teorisi" 1930'lardaki

resmi tarih, kültür ve arkeoloji anlayışları üzerinde çok etkili olsalar da sonraki araştırmalar tarafından çürütülmüşlerdir (Bozdoğan, 2002).

Cumhuriyet'in 15. yılında; 1938'de Atatürk'ün vefatından sonra TBMM'de oy birliğiyle İsmet İnönü Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde çok partili hayata bir kaç geçiş denemesi olsa da bu denemeler 1946 seçimlerine kadar başarısız kalmışlardır. 1924'te kurulan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası 1925'te Şeyh Said Ayaklanması ve İzmir Suikastı sonucunda kapatılırken, 1930'da Atatürk'ün isteği ile kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası kuruluşundan yaklaşık üç ay sonra partinin kurucusu Ali Fethi Okyar tarafından feshedilmiştir. 20 Haziran 1946'da kurulan Türkiye Sosyalist İşçi ve Köylü Partisi ise komünist suçlamaları ile sıkıyönetim tarafından 1 Aralık 1946'da kapatılmıştır.

1950 seçimleri Türkiye'de adil anlamda yapılan ilk seçim olmuş, 7 Ocak 1946'da kurulan Demokrat Parti'ye toprak ağaları, köylüler, yeni ticari sınıf ve eski dini sınıfın içinde bulunduğu muhafazakâr kesimler oy vermiştir. Seçim sonucunda 408 Demokrat, 69 Halk Partili, 1 Millet Partili ve 9 bağımsız milletvekilinden oluşan bir meclis ortaya çıkmış ve muhalefet ile iktidar yer değiştirmiştir (Lewis, 2015).

Lewis; 1950 seçimini İnönü açısından, "Bir anlamda halk partisinin seçim yenilgisi onun en büyük başarısıydı, partinin bizzat kaynağı olan önceki devrimi bütünleyen ve tamamlayan ikinci bir devrimdi" sözleriyle övmektedir (2015: 406).

Demokrat Parti'nin 1950 seçimini kazanmasının ardından Cumhuriyet'in birçok kazanımı geriye gitmiş, eğitimde birçok yenilik yapmış olan Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel görevi devretmiş ve İnönü birçok konuda geri adım atmıştır. İnönü'nün el yazısıyla "Cumhuriyetin eserleri içinde en kıymetlisi ve en sevgilisi" olarak tarif ettiği Köy Enstitüleri'nin müfredatı oy kaygısı nedeniyle daha Halk Partisi iktidardayken değiştirilmiş, din dersleri tekrar isteğe bağlı olarak okutulmuştur. Bu sürecin beklenen bir sonucu olarak Halkevleri 1951, Köy Enstitüleri de 1954 yılında tamamen kapatılmıştır.

1.5. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Mimarlık Kültürü

Avrupa'da 19. yüzyılın başında sosyal yapı birden tanınmayacak şekilde değişmiştir. Tarım ekonomisinden sanayi ekonomisine geçilmekle birlikte fabrikalarda iş bulmak üzere kırsaldan gelen insanlar şehrin nüfusunu artırmıştır. Tren gibi yeni ulaşım araçları banliyölerde yaşayan işçi sınıfının şehirde çalışmasına imkan vermiştir. Gelişen sanayi ve

bilimle birlikte yeni yapı malzemeleri üretilirken, şehirlerde artan nüfus yoğunluğuna cevap verecek hızlı yapılaşmaya, bu yeni malzemeler imkan sağlamıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın getirdiği sosyal ve ekonomik şartlar ise Modern Mimarinin savunucularının işini kolaylaştırmıştır.

Yapı malzemeleri endüstrisinde; betonarme, çelik, büyük cam panolar, renkli fayans, yalıtım malzemeleri, alüminyum profiller gibi yeni malzemeler, binaların yapım şekillerinin değişmesine büyük katkıda bulunmuştur. Artık duvarlar taşıyıcı olmaktan kurtularak binalar hafiflemiş, geniş hacimler kolaylıkla geçilmiş, bina cepheleri camdan inşa edilebilmiş, yalıtım malzemeleri sayesinde çatılar düz yapılabilirken aynı zamanda çatılara istenilen şekil verilebilmiştir. Hazır yapı malzemeleri sayesinde binalar hızlıca imal edilebilmiş, asansörler sayesinde dikey ulaşım kolaylaşmış, mekanik ve elektrik altyapıları ile binalar artık daha işlevsel hale gelmiştir.

Gerek sosyal hayattaki ve gerekse yeni yapı malzemelerindeki değişiklikler, yeni mimarlığın da eski mimarlık anlayışından farklı olmasını gerektirmiştir. 19. yüzyılın seçmeciliğe dayalı dekoratif mimarlık anlayışı bırakılarak akılcı olan işlevsel mimarlık ön plana çıkmıştır. ABD'li ünlü mimar L.H. Sullivan'ın Modern Mimarlık bildirgesinde "Biçim işlevi izler" sloganı ile ortaya konan işlevcilik, ilk zamanlar daha çok ticaret ve sanayi yapılarında gözle görülmüştür.

Başta Avrupa ve Amerika olmak üzere değişik ülkelerde Modern Mimarlığın değişik eğilimleri ortaya çıkmıştır. Art Nouveau akımı başta Fransa olmak üzere Avrupa'nın değişik ülkelerinde değişik isimlerle yayılmıştır. Rusya'da strüktürü ön plana çıkaran Konstrüktivizm akımı belirlemiştir. Resim sanatındaki Kübizm ve Fütürizm akımlarından mimarlık gibi başka sanat dallarını da etkilemiştir.

1919'da ünlü mimar Walter Gropius öncülüğünde Almanya'da Bauhaus Okulu kurularak dönemin birçok ünlü ismiyle 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren rahatsızlığı duyulan konulara cevap arayışına girilmiştir. Bauhaus ile birlikte seri üretimi toplum için çağdaş estetik anlayışla ilişkilendirip gerçekleştirmek amacıyla; ilk olarak sanatçı ve tasarımcı yetiştirmek ve en sonunda mimarlık eğitimi ve dolayısıyla sağlıklı bir yapısal çevre amaçlanmıştır. Joseph Albers, Marcel Breuer, Lyonel Feininger, Laszlo Moholy Nagy, Wassily Kandinsky ve Paul Klee gibi sanatçılar ile Bauhaus, özgün uygulama ve örnekler üreterek ilkelerini dünyada yaygınlaştırmış ve 20. yüzyılın sanat anlayışını değiştirmişlerdir (Erzen, 2009).

1920 ve 1930'larda Avrupa, modern mimarlığın merkezi konumundayken; 1933 yılında Almanya'da Nazi rejiminin başa geçmesiyle birlikte Bauhaus'un kapatılması Modern Mimarlığın Almanya'dan ayrıldığı tarih olmuştur. Bu durumdan Almanya zarar görürken başta Amerika olmak üzere birçok ülke karlı çıkmıştır (Richards ve Mock, 1966).

Hitchcock ve Johnson 1932 yılında 15. MoMa Sergisinden sonra yayınladıkları "International Style" kitabında uluslararası stilin genel görsel özelliklerini ortaya koymuşlardır (Curtis, 2005). 1930'ların başında dünyanın birçok yerinde değişik işlevlere sahip binaların ortak özelliklerinin başında bant pencereler, düz çatılar, pilotiler, konsollar, metal korkuluklar, eğrisel duvarlar bulunmaktadır.

Modern Mimarlığın Türkiye'deki gelişim süreci değerlendirildiğinde ise; mimarlık tarihçileri, yeni bir ulus inşa etme düşüncesinin oldukça etkin olduğu Erken Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde mimarlık kültürünü üç ana dönem içinde değerlendirmektedir. 1923'ten 1946'ya kadar geçen tek partili dönemde üslup açısından önce "Birinci Milli Mimari" (Milli Mimari Rönesansı), sonra 1920'lerin sonlarında başlayan "Uluslararası Üslup" (Yeni Mimari) ve son olarak 1930'ların sonlarında başlayan "İkinci Milli Mimari" (Bağlamsalcılık) gelir. Bu dönemler içinde özellikle de ilk iki dönemde "mimari üslup" sadece mimarlık terimi değil; siyasilerin ve mimarların düşündükleri ulusu inşa etmek için kullandıkları bir araçtır ve mimari kültürün itici gücünü milliyetçilik oluşturmuştur (Bozdoğan, 2002).

1.5.1. Birinci Milli Mimari (Milli Mimari Rönesansı)

16. yüzyılla birlikte klasik değerlere ulaşan Osmanlı İmparatorluğu, bir yüzyıl sonra Duraklama Dönemine girerken içinde bulunduğu çıkmazdan kurtulmak için Batı'ya izlemek durumunda kalmıştır. Batı ile kurulan ilişkiler sonucu birçok yapı ögesinin Osmanlı Mimarlığına alınmasıyla birlikte Klasik Osmanlı Mimarlığı oldukça köklü bir biçimde etkilenmiş ve Osmanlı'da sanayileşmenin geri kalması nedeniyle mimarideki bu değişim, ağır ve köksüz bir süreç olmuştur (Aslanoğlu, 2010).

Batur'a (2006) göre Osmanlı'nın bu değişimi; dışardan bir baskı ile değil, içerden istenerek ve desteklenerek gerçekleşen bir harekettir. 1722 yılında Avrupa'ya giden ilk Osmanlı elçisi Yirmisekiz Çelebi Mehmet Efendi, özellikle Avrupa'daki askeri yenilikleri izlemek için gittiği Fransa ve Avusturya hakkında bir rapor vermiştir. Batur, Yirmisekiz Çelebi Mehmet Efendi'nin verdiği raporla askeri kurum ve eğitim alanında reform

girişimlerini başlattığını, getirdiği proje ve resimlerle de sarayın mimar ve nakkaşlarının kavramlarında değişimlere yol açtığını ifade ederek mimarlıktaki modernleşme sürecinin temelini bu geziye bağlamaktadır. Mimarlıktaki modernleşme süreci konusunda Bozdoğan ise; üsluptan çok tarihsel bir bakış açısı ile incelendiğinde Milli Mimari Rönesansı'nın Türk mimari kültüründeki ilk “modern” söylem olduğunu dile getirmiştir. Bu düşüncesini “Türk mimarları, yeni bina tipleri, inşa teknikleri ve tasarım ilkeleri ile ilk kez burada sistematik olarak hesaplamışlardı. En önemlisi, mimari; kimlik inşa etme ve ulus kurma amacıyla ilk kez burada büyük ölçüde seferber edilmişti.” cümleleri ile desteklemektedir (2002).

Jön Türklerin kurduğu İttihat ve Terakki Cemiyeti, 1908-1918 yılları arasında İmparatorluğu yönetirken Osmanlıyı içinde bulunduğu bunalımlı durumdan kurtarmak için ideolojik olarak Türk Milliyetçiliğini benimsemiş, mimaride de Klasik Türk Mimarisi öğelerini seçmecî bir tavırla kullanarak Milli Mimari Rönesansı olarak adlandırdıkları yeni bir mimari üslup meydana getirmişlerdir.

Birinci Milli Mimari akımının karakteristik özellikleri arasında simetrik kütleler, sivri kemerler, tezyini çini işleri, köşe kuleleri üzerindeki kubbeler, destekleyici dirsekleri olan geniş çatı konsolları bulunmaktadır (Bozdoğan, 2002; Aslanoğlu, 2010).

1930'lara kadar Türkiye'deki mimarlık söylemi ve pratiğine egemen olan Birinci Milli Mimari akımı tarzında hem Ankara'da hem de Anadolu kentlerinde önemli kamu binaları inşa edilmiştir. Günümüzde Ulus ve çevresi Birinci Milli Mimari akımı için bir açık hava müzesi niteliğindedir (Altın, 2003) (Şekil 1).

Şekil 1. Ankara Ulus'ta bulunan Ziraat Bankası (Hasol, 2017: 49)

Birinci Milli Mimari akımı, birçok radikal reformun yapıldığı Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde 1920'lerin sonlarına kadar eser vermiştir. Bozdoğan bu durumu şu şekilde açıklamaktadır: "...Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında Osmanlı Mimarisinin bu şekilde "Türkleştirilmesi"ydi. Üstelik ideolojilerin birbiriyle rekabet ettiği bir dönemde meşrutiyet arayışı içinde olan Cumhuriyet liderleri, üstü kapalı olarak (ve stratejik anlamda), bu üslubun İslam'a ve Sultana yaptığı büyük göndermelerin, bu simgelere hala bağlı olan gelenekçi halka cazip geleceğini anlamış olmalıydılar." (Bozdoğan, 2002: 34). Aslanoğlu ise bu durumu "1920'li yıllarda sayıca çok az olan Türk mimarları arasında Ulusal Üsluptan farklı yönde çalışan pek olmamıştır. Bunun nedenleri olarak hem hükümetin bu üslubu desteklemesi, hem de henüz dışarıya kapalı bulunuşumuz gösterilebilir" şeklinde ifade etmektedir (Aslanoğlu, 2010: 30).

1920'lerin sonlarına doğru birçoğu Orta Avrupa'dan gelen modernist mimarların da etkisiyle Birinci Milli Mimari akımı oldukça sert eleştiriler almaya başlamıştır. Bundan sonra 1930'ların sonlarına kadar sürecektir olan ve çoğunluğunu yurtdışından davet edilen mimarların oluşturduğu Türkiye'ye özgü yeni bir modernist tarz inşa edilmeye başlanmıştır. Birinci Milli Mimari akımının önde gelen isimlerinden Mimar Kemalettin 1927 yılında kırgın bir şekilde vefat etmiş, 1928 yılında Guilio Mongeri ve 1930'da Vedat Tek akademiden istifa etmişlerdir. 1927 yılında ise akademinin müfredatı modernist bir şekilde değiştirilmiştir (Bozdoğan, 2002).

1.5.2. Uluslararası Üslup (Yeni Mimari)

Cumhuriyet kadrolarının Almanya'da Nazizm tehlikesinden kaçan bilim adamlarına kucak açması sonucunda pek çok alanda birçok akademisyenle birlikte aralarında Ernst Egli ile Clemens Holzmeister'in yanı sıra Martin Wagner, Bruno Taut, Martin Elsaesser, Franz Hillinger, Weillheim Lihotzky ve Margerete Schütte-Lihotzky gibi ünlü mimarların da olduğu birçok mimar Türkiye'ye davet edilmiştir (Hasol 2017). Bu davetler konusunda Tanyeli'nin düşünceleri oldukça ilgi çekicidir; "... Devletin yeni mimari programı, çok basit, hatta kabataslak tanımlanmış, 'modern Türkiye'de modern mimari olmalı' düşüncesinden daha derine gitmiyordu. Mimari bir bakış açısından değerlendirildiğinde, sanki devlet kimi bulduysa onu getirmişe benzer. ... gelen mimarlardan bazıları gerçekten dünyaca kabul görmüş mimarlar olmakla birlikte, bazıları hiçbir öneme sahip olmayan sıradan kişilerdi... Çoğu zaman bürokratların getirdikleri kişilerin temel mimari

eğilimlerinden bile haberdar olmadıklarını biliyoruz. Sözelimi, Akademi'nin yayımladığı 1936 tarihli küçük bir broşür, mimarlık bölümünün kısa bir açıklamasını içerir. 'Ülke dışından Bruno Taut adlı bir mimar bulduk. Kısa süre sonra gelmesiyle, Modern Mimari adına taşra merkezi ve kırsal bölgeleri istila eden o çirkin kübik binalarla mücadele edecek yeni bir mürşit bulmuş olacağız'. ... Taut'un kendisi, son derece kararlı bir modernist idi. Yönetimse, Taut'un modernizmle savaşmak üzere davet edildiğini ileri sürüyor. Bu öyle komik ve cahilce bir seçimdir ki. Peki Taut aslında niye geldi?" (Tanyeli'den aktaran Reisman, 2011: 59).

Bozdoğan (2002), Türkiye'deki yeni gelişmekte olan Modern Mimarinin özelliklerinin; Avrupa'daki Uluslararası Modern Mimarlık Kongresi'nin (CIAM) anlattığı şekliyle "Uluslararası Üslup" veya Modern Hareket ile çok benzeşmediğini savunur. Modern Hareket, çelik ya da betonarme çerçevelerle beraber geniş cam alanlar kullanan çok daha hafif bir estetik sergilerken Türkiye'de inşa edilen binalar ise ağır kolonadları, taş cepheleri ve cam açıklıkları ile çağdaşlarından farklı bir estetiği sergilemektedir. Bozdoğan, 1930'lu yıllarda Cumhuriyet kadrolarının karşısına "öteki" olarak yerleştirdiği Osmanlının aksine bir tavır sergilemek istediğini ve her durumda "eski ne değilse o" olmasından kaynaklandığını savunurken yeni binaların Avrupa'daki çağdaşlarına oranla şekilci kaldığını düşünmektedir.

Yine Bozdoğan (2002), genellikle Almanya ve Orta Avrupa kökenli olan mimarların Türkiye'ye ağır ve resmi görünüşlü bir mimari getirdiğini ifade etmiştir. 1930'larda inşa edilen birçok kamu binasının akademiye özgü bir simetri, orantı, eksensellik kaygısı ve cephe ayrıntısı sergilediğini; süssüz kolonodlar (ama kemerli arkadlar değil), şahnişinler, uzun sütunlar (Osmanlı düzenlerinde değil), taş bodrum katlar, merkezi girişler, pencere ve kapıların etrafındaki bordürler ve betonarmenin adeta taş ustası gibi detaylandırılması ile bir klasisizm hissi uyandırdığını söylemiş ve bu durumun 1930'lu yılların sonunda ve 1940'ların başında daha da belirginleştiğini ifade etmiştir.

Türkiye'deki süsten arındırılmış klasik binaların oluşumundaki nedenlerden bir tanesi de kendini modernist olarak ifade eden Seyfi Arkan, Emin Onat ve Arif Hikmet Holtay gibi Türk mimarların Avrupa'da eğitim alırken Bauhaus çevreleri dışında kalan muhafazakar çevreler ile ilişki kurmuş olmalarıdır. Ayrıca, Erken Cumhuriyet Dönemi'nin içe dönük politikaları sonucunda oluşan bürokratik güçlükler, seyahat etmeyi zorlaştırmış ve Türk mimarların Modern Mimari ile yeterince tanışamamasına neden olmuştur (Bozdoğan, 2002). Benzer bir görüşte ise yurtdışına çıkanlar arasında Almanya'da eğitim

görmüş Türk mimar ve mühendisler, döndüklerinde Alman etkisinde yapılar tasarlamışlardır (Aslanoğlu, 2010).

Mimarlık politik, ekonomik ve sosyokültürel ortamın doğrudan etkilediği bir alandır. Dolayısı ile gerek 1923-1932 liberal ekonomi, gerekse 1932-1938 devletçi ekonomi politikalarının sergilendiği yıllar ülke ekonomisine uygun, yerli olanaklarla oluşturulabilecek ulusal bir mimarlıkla sonuçlanmasa da Türk mimarlığının gelişme süreci içinde önemli bir yere sahip olmuştur (Aslanoğlu, 2010).

Aslanoğlu'na göre, Modern Hareketin Türk mimarları içinde kabullenilme sebepleri arasında “geçmişin mimarlığının geçersizliğinin anlaşılması ile güncel olma isteği, dışa açılma, bilinçlenme ve yabancı mimarların yanında mimarların varlıklarını kanıtlamaları” sayılabilir. Ancak, Avrupa'daki yapı teknolojisinin Türkiye'de bulunmaması, ilk zamanlar Modern Hareketin sadece biçimsel olarak ithal edilmesi ile sonuçlanmıştır. Bu durum dönemin mimarlık dergilerinde, düz çatı malzemelerinin ve demir şerit pencerelerin ülkede uygulanamamasından ötürü Türkiye'deki Modern Mimarlığın yerel kaldığı şeklinde değerlendirilmiştir (Aslanoğlu, 2010).

Devam eden yıllarda ilk dönemin sonunda ve ikinci dönemin başında işlevsellik anlayışına uygun olarak plandan hareket eden bir anlayışla yalın binalar tasarlanmıştır. Bunların ana özellikleri arasında; betonarme iskeletin tek katlı yapılarda dahi kullanılması, düz çatı, teras, serbest planlama, kübik kütle anlayışı, simetriden kaçış, geniş cam yüzeyler ve özellikle yatay bant pencereler bulunmaktadır (Aslanoğlu, 2010).

Yeni Mimarinin benimsenmesi ve sonrasında yabancı mimarların etkisi; kısa bir sürede (1927-1931) mimarlık pratiğinde gelişmelere, mimarlık dünyasının bir mesleki ve topluluk olma bilincini kazanmasına ve meslek örgütünün kurulmasına; diplomayla belgelenen uzmanlık eğitimi ve Mimar dergisinin yayınlanması gibi olumlu sonuçlara yol açmıştır (Bozdoğan, 2002).

Şehirlerde oluşan konut açığı ise giderek büyürken Avrupa'nın aksine Türkiye'de konut açığını kapatma konusunda gerekli girişimler yapılamamış, Amele Mahallesi ve bazı kuruluşların memurları için yaptırdıkları konut grupları dışında toplu konut anlayışında yeterli girişim olmamıştır. Şehirci-mimar Martin Wagner, Arkitekt dergisindeki yazısında bu durumu şu şekilde yorumlamıştır; “... Türk şehirlerinde yapılan yeni ikametgâh binaları şehir halkının darlık içinde yaşayan %60 oranındaki kısmı için değil, daha müreffeh bir halde bulunan %6'sı içindir.” (1938: 85). Bu açıdan devrimlerden asıl faydalanan grubun üst bürokrat tabaka, kimyager, doktor, mühendis, mimar gibi meslek sahipleri ile

ekonomik yönden iyi durumda olan özellikle tüccar ve sanayiciler olduğu ve ekonomik durumu iyi olan bu gurubun villa, konforlu ev, lüks apartman daireleri ve İstanbul'da Boğaz'da yeni yapılan yalılarda yaşadığı vurgulanmaktadır (Wagner, 1938; Aslanoğlu, 2010).

Sanayileşme alanında 1930'lu yılların büyük bir bölümünde Türkiye'de inşaat sanayii fakir bir durumdadır. 1937 yılına kadar demir-çelik üretilmezken ülkede birkaç tane çimento fabrikası bulunmaktadır. Yeni Mimarinin uygulanması açısından bir diğer problem ise binaların yapımı için gerekli olan demir-çelik, çimento, düz çatılar için gerekli yalıtım malzemeleri olan ruberoid ve ksilotil, inşaat ekipman ve makinaları, karolar, mutfak ve banyo aparatları, kalorifer kazanları, yer kaplamaları, elektrik donanımı ve sabit mobilyalar gibi bir çok malzemenin Türkiye'de üretilmemesidir. İnşaat malzemelerinin gümrüksüz ithaline izin verilmesi, Yeni Mimarinin yurtdışına bağımlılığını daha da artırmıştır. Bir diğer sorun ise ithal edilen bu ürünlerin İstanbul'dan Anadolu'ya gönderilmesidir (Bozdoğan, 2002).

1927 tarihinde çıkan Teşvik-i Sanayi Kanunu'yla birlikte özel teşebbüse inşaat malzemeleri üretmeleri için teşvikler sunulmuş ve böylece 1927'de 130 olan fabrika sayısı 1932 yılında 2200'e çıkmıştır (Aslanoğlu, 2010).

Savaş sonrasında yapılan mübadelede yurtdışına çıkan ve nitelikli iş gücünü oluşturan Ermeni ve Rum uyruklu demirci ve taşçı ustaların yerini Macar ustalar doldurmaya çalışmıştır. Büyük binaların kısıtlı ekipmanlarla yapımı, sürenin uzamasına neden olmakta, düz çatılar zamanla akıtmaya başlamıştır. Çözüm olarak çatıların kiremitle örtülmesi modernist estetikten ödün verilmesine neden olmuştur. Modern binaların yapımında kullanılan betonarme, döşeme plakları ve konsollarla sınırlı kalmakta, açıklıklar küçük olup kullanılan kalın ahşap pencere çerçeveleri de binalara ağırlık kazandırmaktadır (Aslanoğlu, 2010; Bozdoğan, 2002).

Kamu binaları ihalelerinin çoğu, ülkede bulunan yabancı mimarlara verince yerli mimarlar genellikle konut alanında kendini ifade etme şansı bulmuştur. Modernist Avrupalı hocalarıyla yarışmak zorunda kalan Türk mimarlar, Bozdoğan'ın deyiimiyle "kıyıda kalmış modernizm" denilen Avrupa modernizmini yerel olanaklarla birleştiren apartmanlar ve konutlar inşa etmişlerdir (Bozdoğan, 2002). Dönemin mimarlık dergilerinde sıkça eleştirilen bu durumu, Aslanoğlu farklı bir bakış açısıyla değerlendirmektedir. Aslanoğlu (2010), ülkelerinde eğitimcilik yapmış ve önemli projeler geliştirmiş yabancı mimarların ülkemizde bulunmasının; Türkiye'ye Modernizmin erken

ulaşmasında ve eğitim alanında sağlam bir yapı bilgisinin yerleşmesinde etkili olduğu görüşündedir (Aslanoğlu, 2010).

Dönemin yapıları değerlendirildiğinde ise genel itibari ile konut sektöründe faaliyet gösteren yerli mimarların yabancı uyruklu hocalarına karşın Uluslararası Üslubun özelliklerini çok daha iyi sergileyen binalar tasarladıkları görülmektedir. Uluslararası Üslubun özelliklerinden olan asimetrik cepheler, yatay bantlar, çatı konsolları, hafiflik, büyük cam cepheler, planda serbestlik, pilotiler gibi özellikler yerli mimarların, özellikle de Seyfi Arkan, Sedad Hakkı Eldem, Şevki Balmumcu gibi mimarların eserlerinde daha çok gözlemlenmiştir.

Bu hoca-öğrenci rekabeti sürerken 1930'ların sonlarına doğru İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması ile dünyada milliyetçilik akımı giderek artmış ve Türkiye de bundan nasibini almıştır. Atatürk'ün 1938 yılında ölümünden sonra Cumhuriyet en önemli savunucusunu kaybetmiş, hem giderek artan milliyetçilik akımları, hem de savaş nedeniyle ithal yapı malzemelerine ulaşma güçlüğü ve yabancılara olan tepki neticesinde Türkiye'de Uluslararası Üslup zamanla çokça tartışılır hale gelmiştir. Dünya'da Modern Hareket ise çoktan eleştirel durumunu kaybetmiş, yerini neo-klasik üsluplar almıştır. Türkiye'de ise artık bölgeselci bir mimari başlamıştır (Bozdoğan, 2002).

Ankara Ulus'taki Sergi Evi'nin mimari proje yarışması sonuçlandığında dönemin dergilerinde Şevki Balmumcu'nun yarışmayı kazanması arka planda kalan Türk mimarları için övünç kaynağı olmuştur. Türkiye'deki modernist tarzın en önemli binalarından olan Sergi Evi'nin 1944-48 seneleri arasında Paul Bonatz tarafından Devlet Opera ve Balesi'ne dönüştürülürken modernist çizgileri ortadan kaldırılmıştır (Şekil 2). Klasik yapı öğeleri ile tekrar yorumlanan binanın değişimi Türkiye'deki Uluslararası Üslubun terkedilmesinin simgesel bir belirtisidir (Bozdoğan, 2002).

Şekil 2. Sergi Evi (Sözen, 1973: 183)

1.5.3. İkinci Milli Mimari (Bağlamsalcılık)

Öncülüğünü Sedad Hakkı Eldem, Emin Onat ve Paul Bonatz'ın çektiği İkinci Milli Mimari akımı denen yeni dönemde, artık geleneksel Türk mimarisi referans alınmıştır. Mimarlar daha önce nasıl “Kemalist İnkılabın” bir ifadesi olarak Uluslararası Üslubu benimsemişlerse, yeni dönemde de Kemalizm'in Türklerin tarihsel kökenlerini ortaya çıkarma girişimini temsil edebilecek bir Milli Mimariyi benimsemişlerdir. Mimarlar bu dönemde Uluslararası Üslubun estetik ilkelerini reddederek, daha klasik, bölgeselci ve anıtsal biçimlere yönelmişlerdir. Bu onların Modernizmden vazgeçtikleri anlamına gelmemekle birlikte daha özgün, kalıcı ve tekil eserlerin oluşmasına neden olmuştur (Bozdoğan, 2002).

Bozdoğan; derin bir bağlamsalcı ve bölgeselci duyarlılığın Modern Mimarinin parçası olduğundan ve Modern Mimarlığın klasik mimarlığa yönelik başlıca eleştirilerinden biri olan yerel koşullara duyarlılıktan yola çıkarak; yerel mimarlığın yüzyıllar içinde deneye yanıla ulaştığı doğrular olan kullanışlılığın, sadeliğin, yapıda dürüstlüğün, yerli malzemeye, iklime ve kaynaklara uyumun Modern Mimarlığın aradığı temel nitelik ve ölçütlerin kusursuz ifadesi olduğunu dile getirmektedir (Bozdoğan, 2002).

Eldem de benzer bir görüşle, Modern Mimarinin gerektirdiği her şeyin geleneksel Türk mimarisi içinde var olduğunu savunur. Eldem için Türk evi hafiflik, şeffaflık ve modüler mantık gibi Modern Mimarlığın birçok özelliğini içinde barındırmaktadır. Eldem; Modern Mimarinin öncü isimlerinden olan Le Corbusier'i örnek vererek görüşlerini şu

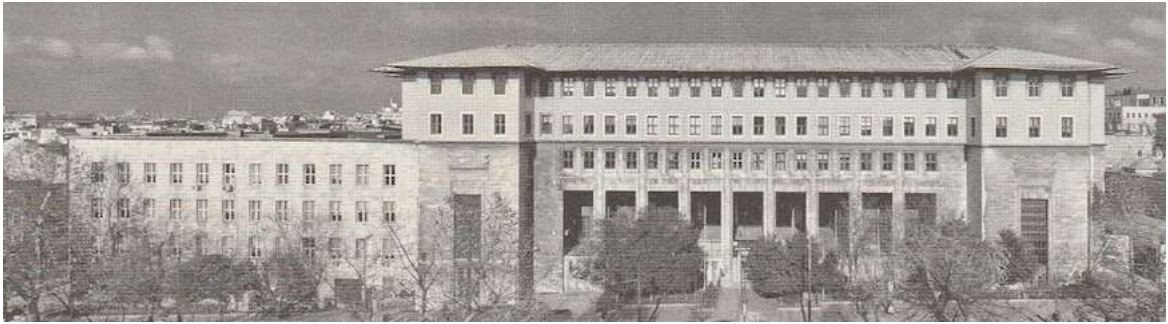
şekilde desteklemiştir; “Benim ehemmiyet verdiğim taraf eski Türk evinin bugünkü modern ev telakkilerine şaşılacak derecede yakın olmasıdır. Bol pencere ve aydınlık olduğuna daha önce işaret ettim. Planında serbestlik, konfora gösteriştense fazla ehemmiyet verilmesi, malzeme icaplarına daima sadık kalınması, bol taraçalar (hayatlar) ile bahçe ve avlu, yani tabiat ile evin sıkı sıkı bağlanması... Bunlar hep modern evlerde aradığımız vasıflar değil midir? Bunların hepsini eski Türk evinde buluruz. Hatta daha ileri gideceğim: Modern mimarlık görüşlerinin yayılmasında en büyük rolü oynamış olan mimar Le Corbusier Türkiye’den çok ilham almıştır. Evlerini daima ayakları üzerine kurar, zemin katını oturma için kullanmaz, oturma katı birinci kattır. Tıpkı bizdeki gibi. Zemin katında garaj, depo ve taşlık gibi yerler vardır, bizdeki arabalık, taşlık, depolar gibi. Binanın etrafında bol ve geniş taraçalar vardır. Bunlar üst kattadır; bizdeki hayatlar gibi. Bu taraçalar doğrudan doğruya bahçeye veya avluya bağlanmıştır. Pencere alçaktır. Ufki bir istikamette birbirine mümkün olduğu kadar yaklaşmak üzere dizilmiş, manzaranın ve ufku hatlarına uyarlar.” (Eldem, 1983: 19).

Eldem Avrupa’daki diğer ülkeleri örnek vererek Türk mimarisinin Türk kimliğiyle özdeşleşmesi gerekliliğini ve Milli Mimarının maddi ve manevi yerel kaynaklarla yapılabileceğini vurgularken siyasi elitin buna destek olmasının önemini çeşitli yazılarında dile getirmiştir. Arkitekt’teki “Yerli Mimariye Doğru” başlıklı yazısında; içinde bulunulan ekonomik ve sosyal durum içinde yerli malzemelerin yerli mühendis ve teknisyenlerle yapılması gerektiğini ve bunun sonucu olarak Türk kültürüne özgü modern bir mimarının olması gerektiğinden bahsetmektedir. İtalya ve Almanya örneklerini vererek Türkiye’nin kendi geleneklerine dönmesi gerektiğini savunmuştur. Bu anlamda hükümetin önemine şu cümlelerle dikkat çekmektedir; “Yapı tarzının yerli olması için bu tarzın yerli ihtiyaçlara yerli işçi ve insanlara, yerli malzeme ve toprak şartına uygun olması lazımdır. Yukarıda zikrettiğimiz şartların bir kısmı yalnız teknik ve maddi, ötekilerde yalnız manevidir. Manevi şartların vücut bulması biraz da rejim meselesidir. Bunlar daha ziyade kuvvetli rejimler ve milletler tarafından tatbik edilebilirler. Bu takdirde hükümetlerin oynayabileceği rol çok büyüktür.” (Eldem, 1940: 69-74).

Eldem’in Milli Mimarının gelişmesi için destek noktasında siyasi hükümetleri dayanak olarak öne sürmesi Türkiye’deki modernist mimarlardan Taut ile Eldem arasında görüş ayrılıklarına sebep olmuştur. Taut mimarının siyaset amacıyla kullanılmasının biçimsel bir mimarlıkla sonuçlanacağı düşüncesindedir. Taut ile yolları ayrılan Eldem

görüşlerini sonraki dönemde Paul Bonatz ile paylaşmış ve ortak projeler geliştirmişlerdir (Bozdoğan, 2002).

1939 -1950 yılları arasında Türk mimarlığında etkin olan İkinci Milli Mimarinin başlıca karakteristik özelliklerinin belirmesinde Eldem'in Güzel Sanatlar Akademisi'nde sürdürdüğü Milli Mimari Semineri adlı çalışmaların oldukça etkisi görülmektedir. İkinci Milli Mimari akımının örneklerinde, geleneksel Türk Evi'nin ana karakteristik özelliklerinden plan şemaları yeniden yorumlanmış, cumbalar ve geniş saçaklar kullanılmış, arazi ve iklim ile yerel malzeme ve işçilik tekniklerine bağlı kalınmıştır. Buna ilaveten, pilotiler uygulanmış, kırma çatılar kullanılmış, modüler mantık izlenmiş, düşey uzun pencere ve bantlara yer verilmiştir (Şekil 3). Yerel dokular olan tuğla ve taş örgü teknikleri sınırlı şekilde bezemeye yer vermeden kullanılmış, sabit mobilyalara yer verilmiş, hareketli mobilyaların hafifliğine özen gösterilmiştir. Diğer özellikleri arasında ise (Bozdoğan bu durumu, bariz stilistik cevabı olmayan, karmaşık ve güç bir mesele olarak belirtir) simetriye önem verilmesi, anıtsallık ve taş cepheler sayılabilir. Eldem taş cepheli binalar için sonradan "Taş Devri" ifadesini kullanarak özellikle de Bonatz'ın taş aşığı olduğundan bahsetmektedir (Bozdoğan, 2002).

Şekil 3. İstanbul Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi (Hasol, 2017: 120)

İkinci Milli Mimari akımı, 1950'lerden sonra çağdaş mimarlık akımlarına ayak uyduramayınca önemini yitirmiş (Hasol, 2017), Eldem'in Milli Mimari Semineri'ni yürüttüğü öğrencileri ise sonraki yıllarda bu akımdan kopmuştur (Bozdoğan, 2005).

Sonuç itibari ile Batı'nın geçirmiş olduğu endüstriyel ve sosyo-ekonomik değişimin Geç Osmanlı Dönemi ve Erken Cumhuriyet Dönemi'nde yaşanmaması nedeniyle toplumsal modernlik tam anlamıyla oluşmadan estetik modernlik oluşturulmaya çalışılmış, bu durum da dönem mimarlığının şekilci kalmasına sebebiyet vermiştir (Bozdoğan, 2002).

Ancak dönemin kısıtlı şartları içerisinde mimarlık her ne kadar şekilci kalsa da modernlik aranan bir ihtiyaç olmuştur. Bu durum sonraki yıllarda meydana gelecek gerek yerli, gerekse Modern Mimarinin gelişmesinde olumlu katkılarda bulunmuştur.

1.6. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Köylerde Eğitim Sorunu

9 Eylül 1922'de Kurtuluş Savaşı'nın zaferle sonuçlanmasının ardından Mustafa Kemal "Zafer bitmiştir, asıl savaş şimdi başlıyor" sözüyle asıl mücadelenin bundan sonra ülkenin içinde bulunduğu birçok zor duruma karşı verileceğini dile getirmektedir (Nadi, 1971).

Nüfusunun % 80'i köylerde yaşayan Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde Cumhuriyetin ideallerini bütün ulusa yaymak amacıyla yurt genelinde bir okuma-yazma seferberliği başlatılmıştır. O yıllarda kırk bin köyün otuz beş bininde okul bulunmaması ciddi bir okullaşma problemini ortaya koymaktadır. Tonguç'a (1998) göre, okulu olmayan köylere okul yapılması demek Cumhuriyet'in daha önce eğitimden yoksun bırakılmış köyleri hatırlaması; o köylere öğretmen atanması, köy çocuklarının okuma-yazma öğrenmesi, Cumhuriyet ideolojisinin yaygınlaştırılması ve daha geniş kitlelerin Cumhuriyeti içselleştirmesiyle eş anlamlıdır.

Bu dönemde nüfusunun % 80'i kırsal alanda yaşayan toplum, modern hayatın çoğu getirilerinden yoksundur. 1927 senesinde okur-yazar oranı yalnızca %10.6'dır. 1935 yılına gelindiğinde altı yaş ve üstü nüfus yaklaşık 12,8 milyondur. Bu nüfusun %19.25'i okuryazardır. Erkeklerin %29.35'i, kadınların ise yüzde 9.81'i okuma yazma bilmektedir (TÜİK, 2006). Ve yine 1935'te 40 bin köyün 5 bininde okul bulunmakta ve okuma çağına gelen çocukların yalnızca %11'i okula gitmektedir (Tonguç, 1998).

1930-40 arası Anadolu topraklarında ilköğretim çağ nüfusunun %78'i okuryazar değildir. Köylerde ise bu oran, yukarıda da bahsedildiği gibi okul sayısı yok denilecek kadar az olduğundan % 90'a varmaktadır. Bu okullara gönderilen az sayıda şehirli öğretmen köylerde tutunamamakta, öte yandan eğitilen işgücü üretim sürecinden kopmaktadır. Ayrıca köylerdeki eğitim gereksinimi sadece okuryazarlıkla sınırlı değildir. Köylü üretimini ilkel yöntemlerle yapmakta, bulaşıcı hastalıklarla mücadele edememektedir (Aysal, 2005; Kartal, 2008; Doğan, 2008).

Bu yıllarda köye hizmet götürmenin zor olduğu, köylünün istek, ihtiyaç ve beklentilerinin karşılanamadığı ya da sağlıklı bir şekilde uygulanamadığı için eksik

kalmıştır. Bu şartlar altındaki nüfusun büyük kısmını oluşturan Türkiye kırsalında aydınlanma mümkün değildir. Cumhuriyet modernliğinin hedefine ulaşabilmesi, modernliğin kırsalla ulaşması gerekmektedir. Bunun başarılabilmesi için köylünün dilinden anlayan yeni bir aydın tipine ihtiyaç duyulmuştur. Bu da köylünün kendi içinden biri ile mümkün olacaktır (Aysal, 2005). Tüm bu koşullara ilaveten değişen ve modern bir çehreye sahip olması için uğraşılan yeni bir ülkenin okuryazarlık oranlarını arttırmak; kendine yetebilen, üreten köyler ve hatta belki bu köylerden yeşeren kentler elde etmek amacıyla Köy Enstitüleri doğmuştur (Altun, 2011).

1920’li yıllarda yurtdışından uzmanlar çağırılmıştır. Genel eğitim sistemi hakkında Dewey (1924), teknik öğretimle ilgili Kühne (1925) ve Omar Buyse (1927) gibi isimler eğitim için Köy Enstitülerine kısmen yakın önerilerde bulunsa da söz konusu raporlardan uygulamaya yönelik bir yarar sağlanamamıştır. Yabancı uzmanlardan vazgeçilip yeni bir aydınlanma için yerli eğitimcilerle dönülmüştür. Bu göreve uygun kişi olarak Saffet Arıkan Bakanlığa getirilmiştir.

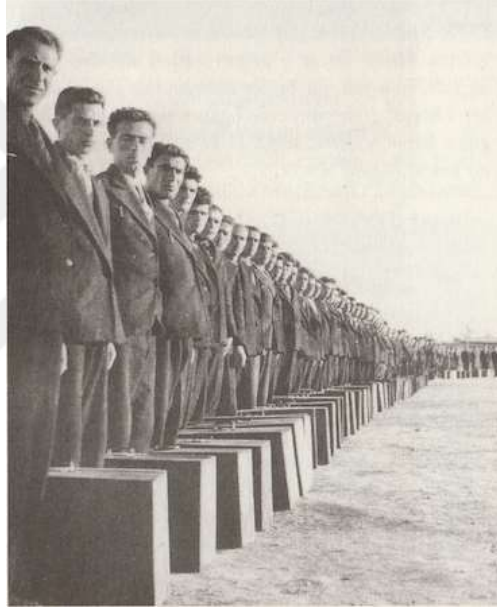
Cumhuriyetin kuruluşundan Saffet Arıkan’ın Milli Eğitim Bakanı olduğu 9 Haziran 1935 tarihine kadar 16 bakan değişmiştir. Bu bakanların içerisinde en uzun görevde bulunan Mustafa Necati’dir. 3 yıllık bakanlığı süresince yeni harflerin kabulü, her düzeydeki eğitimden ücret alınmaması, kitapların bakanlıkça dağıtılması gibi önemli devrimler yapılmıştır. Mustafa Necati’nin ölümü ile bakanlığı yarıda kalmıştır. 15 sene içinde 16 bakanın değişmesi eğitimde Atatürk’ün istediği düzeyde sonuca ulaşamadığının göstergesidir. Bu değişimler Hasan Ali Yücel’in bakanlığına kadar devam etmiştir. Hasan Ali Yücel yaklaşık sekiz yıl bakanlık yaparak Cumhuriyet tarihinde günümüze kadar en uzun süre Milli Eğitim Bakanlığı yapan kişi olmuştur.

Yurtdışında konu üzerine eğitim almış olan ve eğitime katkı yapabileceği düşünülen İsmail Hakkı Tonguç 1938 yılında 1935 yılından beri vekaleten yürüttüğü İlköğretim Genel Müdürlüğü görevine asaleten atanmıştır. Kısa zamanda Tonguç’tan reçete niteliğinde bir rapor istenmiş ve İnönü’ye sunulmuştur. Hazırlanan raporda Tonguç; 26.850 öğretmene, 15.000 derslikli 3000 okula ihtiyaç olduğu ve bütçelere konan imkanlarla bu işin 70 yıl gibi bir zamanda olabileceği ifade edilmiştir (Türkoğlu, 2013).

Tonguç bu raporunda özetle, klasik eğitimin işe yaramadığını, öğretmenlerin köye gitmek istemediğini, gidenlerin ise bir an önce dönmek istediğini, ezberci eğitimin kalıcı olmadığını belirtmiştir. Çözüm olarak ise, öğretmen okullarına alınacak öğrencilerin %90’ının köyden veya köye yakın çevrelerden alınması, öğretmen okullarının sayısının

artırılması ve üretime yönelik eğitim verilmesi gerektiğine ilişkin önerilerde bulunmuştur. (Türkoğlu, 2013).

Bakan Arıkan köylerde eğitim sorununu Atatürk'e açtığında, Atatürk "Ordudan yararlanılmaz mı Saffet? Bizim ordumuzda ne çavuşlar vardı, biliyorsun; onlardan öğretmen yetiştirilmez mi?" şeklinde yol göstermiştir. Bunun üzerine askerliğini onbaşı olarak yapmış kişiler Eskişehir'in Çifteler bucağının Mahmudiye köyünde 8 aylık eğitimden sonra eğitmen olarak köylere gönderilmişlerdir (Şekil 4). Gittikleri okullarda yalnızca okuma-yazma değil, bağ-bahçe işlerini de öğrenci ve köylülere öğretmeleri istenmiştir (Türkoğlu, 2013).

Şekil 4. 21.10.1939 tarihinde Eğitmen Kursunu bitirip görev yerlerine gitmek üzere hazır bulunan eğitmenlerin kendi yaptıkları ahşap bavulları ile toplu halde çekildikleri fotoğraf (Dündar, 2011: 21)

Hedeflenen modern okulların projeleri için Maarif Vekâleti'nde İnşaat Dairesi kurulmuş ve başına danışman mimar olarak Ernst A. Egli getirilmiştir. Egli bu görevi 1927-1936 tarihleri arasında sürdürmüştür. 1936-1938 yılları arasında ise Bruno Taut bu göreve devam etmiştir. Egli göreve geldikten kısa bir süre sonra Anadolu'ya keşif gezisine çıkmış ve döndüğünde yeni ilkokul modellerini "Tatbikat Bürosu"nda (İnşaat Dairesi 1930 yılından sonra İstanbul'a taşındığında büronun ismi değişmiştir.) kendine yardımcı olan mimar ekiple birlikte tasarlamışlardır (Egli, 2015). 1934 yılına kadar Maarif Vekaleti okul

tasarımlarından sorumlu tek kurum iken 1935 senesinde çıkarılan Nafia Vekaleti'nin Teşkilatı ve Vazifelerine Dair Kanun'la Nafia Bakanlığı da daha ziyade üst kademedeki okul binalarının tasarımı ve inşasını yönetmiştir (Kul, 2011).

Egli anılarında ilkokul binalarının tasarımından şu şekilde bahsetmektedir; “ ... ülkedeki yapı malzemelerini kullanarak ve mümkünse yerel işgücüyü, en basit tasarımla ve en ekonomik şekilde uygulanacak ilkokul modellerini hazırladım. Batı ülkelerindeki pahalı ilkokul inşaatlarıyla mukayese edilmesi tehlikesine rağmen, bu projeleri Ankara’da sergiledim. Bu işin beni memnun eden tarafı, bütün ülkede bu modellere göre yapılmış çok sayıda yeni ilkokul binasının meydana çıkması oldu.” (Egli, 2015: 12-13). Söz konusu ilk okulların ekonomik ve yerel imkanlarla yapılması gerektiği konusundaki sözlerine benzer İnşaat Dairesi’nde uzman olarak çalışan yabancı mimarlardan Margrete Schütte-Lihotzky’nin sözleri şöyledir; “Okulların projelerinin ve bütün teknik teferruatının, iyi yetişmiş işçiler bulunmadan da tatbik olunabilmeleri için mümkün olduğunca sade olması lazımdır. Köy okullarının tipleri, memleketin neresinde inşa edileceklerse oraya, iklime, araziye, mahallin inşa malzemesine ve köyün ve kasabanın büyüklüğüne göre, birbirinden tamamen ayrı olmalıdır... Türkiye’deki köy okulları inşaatında tamamen mahalli hayata ve mahalli iş kuvvetine bağlı kalmak mecburiyeti vardır” (Kul, 2011).

Egli ile 1926’da başlayan Tatbikat Bürosu’nun işlerlik kazanması 1930’lu yılları bulmuş ve bu süre içerisinde Mimar Kemalettin tarafından hazırlanan tip projeler uygulanmıştır. Daha sonra ise Tatbikat Bürosu’nda hazırlanan projeler 1930’lu yıllar boyunca sıkça uygulanmıştır (Kul 2011).

1.6.1. Köy Enstitülerinin Kuruluşu

1938 yılında Tonguç, köy eğitimi ve öğretmen yetiştirme konularında araştırmalar yapmak üzere yurtdışına gönderilmiştir. Döndüğünde ise Atatürk vefat etmiş, Arıkan sağlık sorunları nedeniyle görevi Hasan Ali Yücel’e devretmiştir. Bu iki yıl içerisinde Tonguç, ‘Canlandırılacak Köy’ kitabını tamamlamış ve % 80 köylü olan ülkede köylünün canlanmasının ülkenin canlanması ile eşdeğer olduğu inancına varmıştır (Tonguç, 1998). Bu anlayış daha sonra Köy Enstitüleri logosuna da yansımıştır (Şekil 5).

Çifteler örneğinden sonra Eğitim Kurslarının sayısı artırılmış ve verim alınmıştır. Yücel göreve geldikten sonra ilk kez Milli Eğitim Şurası (1939) toplanmış ve köylünün

eğitimi sorununa yönelik yeni bir adım daha atılmıştır. Bu yeni okulların adı da ‘‘Köy Enstitüsü’’ olmuştur.

17 Nisan 1940 yılında 3803 sayılı Köy Enstitüsü Yasası ıkarılmıştır (Ek 8). Köyler için bundan sonra yeni bir eğitim sisteminin temelleri atılmıştır. Türkiye dört eğitim bölgesine bölünmüş, her bir eğitim bölgesi de kendi içinde birkaç ili kapsayan kesimlere ayrılmıştır. İlk etapta 12 enstitü açılmıştır. nceki kurulan 4 ğretmen okulu da enstitüye çevrilmiştir. Köy Enstitülerinin kapatıldığı yıl olan 1954’e kadar 21 köy enstitüsü açılmıştır (şekil 6). Yeni enstitülerin, eğitmen kurslarının açıldığı yerlerde kurulması ngrlmş; eğitmen kursları, kendi programlarıyla enstitülere bağlanmıştır. Ayrıca yeni kurumların kuruluşu ve inşası aşamasında; eğitmenlerden, kursların donanımından, yönetici ve öğretmenlerden yararlanılması, giderlerin azaltılması ve 1956 yılına gelindiğinde ise okuma-yazma sorununun çözülmesi amaçlanmıştır (Türkoğlu, 2013).

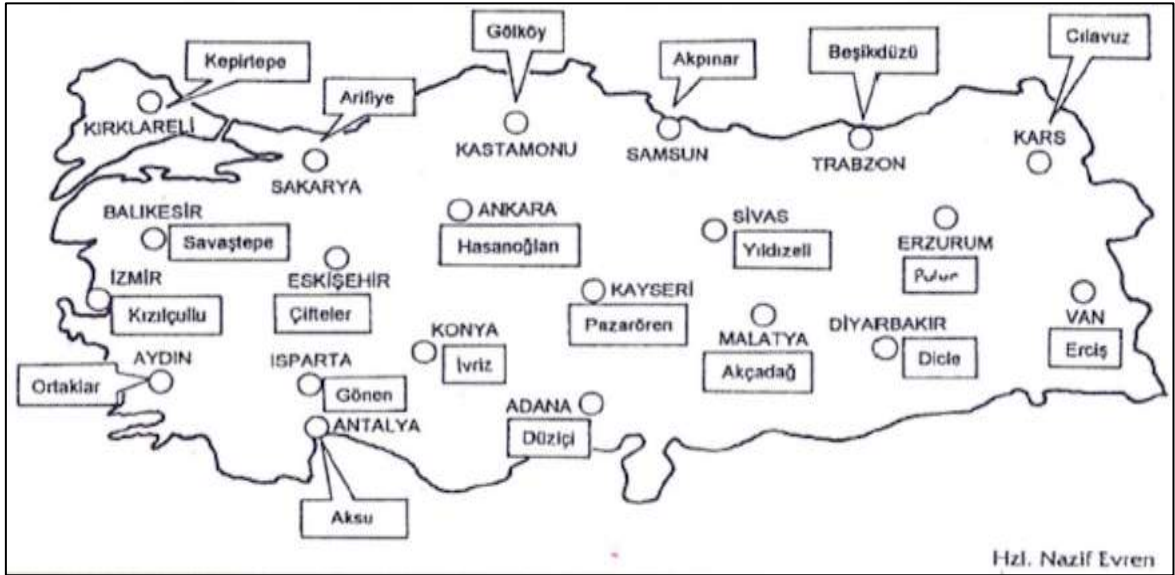

şekil 5. Köy Enstitüleri logosu

3803 sayılı Köy Enstitüsü Yasası’na göre; enstitülere tam zamanlı köy okulunu bitirmiş, sağlıklı ve yetenekli köylü çocukları alınacak, ğretmen olamayacağına inanılan öğrenciler başka alanlara yönlendirilecek, eğer sağlık nedenleri dışında başka nedenlerden ayrılırlarsa kaldıkları sürenin bedeli kefillerinden geri alınacaktır. Eğitim tamamlandıktan

sonra öğretmenler, askerliğini asteğmen olarak yapacak ve 20 yıl zorunlu hizmet verecek; gittikleri köylerde köylüye eğitim-öğretim alanının yanı sıra bağ ve bahçe ve sağlık gibi diğer işlerde de önderlik edecek ve geçimlerini sağlamak üzere de kendilerine arazi ve araç-gereç tahsis edilecektir (3803 Nolu Yasa) (Ek 8).

İlk yıllarda enstitü yöneticileri öğrenci bulmakta zorlansa da sonraki yıllarda öğrenci aramaya gerek kalmamıştır. Kız öğrencilerinin az olması nedeniyle ilk yıllarda köyde ikamet edip kasabada okumuş yoksul kız çocukları da enstitüye öğrenci olarak kabul edilmiştir. Gelen öğrencilere giysilerinin verilmesinin hemen ardından eğitim öğretime başlanmıştır (Türkoğlu, 2013).

Şekil 6. Dicle Köy Enstitüsü Müdürü Nazif Evren tarafından hazırlanan Köy Enstitülerinin dağılımı haritası (Keskin, 1998: 8)

Köy Enstitülerine seçilen yönetici ve öğretmenlerin köy davasına gönül vermiş kişilerden olmasına özen gösterilmiştir. Tonguç ile bu kişiler arasında hiçbir zaman alt-üst kavramı olmamış, mektuplarında onları sürekli “kardeşim” diye selamlamıştır. Gördüğü tüm eksiklikleri onlara mektuplarıyla bildirmiş, konunun herkesi ilgilendirdiği durumlarda mektubu genel olarak bütün enstitülere yazmıştır (Tonguç, 1976).

Enstitüler kurulmaya başladıktan sonra 1940 yılının Aralık ayında Köy Enstitüsü mezunlarının atanacakları köylerde 3803 sayılı Köy Enstitüleri Kanunu'nun 16. Maddesi gereğince yaptırılacak ilkokul binaları için proje yarışması açılmıştır. Yarışma şartnamesinin 1. maddesinde (Şartname 4) (Ek 6) yarışmaya katılan mimarlardan, ülkenin

değişik iklim koşullarını, değişik yapı malzemelerini, bu inşaatlarda çalışacak insanların teknik durumlarını göz önünde bulundurmaları istenmektedir.

Söz konusu yarışmada Asım Mutlu ve Ahsen Yapanar'ın hazırladıkları projeler birinci olmuştur. Ilıman, sıcak ve soğuk iklim bölgeleri için üç farklı tip okul tasarlanmıştır. Proje raporundaki bilgiler değerlendirildiğinde, mimarlar oldukça basit bir yapı tasarlama amacında olduklarını belirtmişlerdir. Çatılar iki yana eğimli olarak tasarlanmış, eğimden dolayı kat yüksekliklerinin oldukça yüksek olduğundan ve zeminin rutubetten korunması için 1m yükseltilmiştir. Sıcak iklim bölgesi için tasarlanan projede gölgelikler önemli bir tasarım ögesi olmuş, ılıman iklim bölgesi için kuzey yönünde açılmış pencerelere yer verilmiş, soğuk iklim bölgesi için de kuzeyden gelecek soğuğa önlem alınmış ve kışın üç tarafı kapalı teneffüs alanı bırakılmıştır (Arkitekt, 1941) (Ek 7).

1.6.2. Köy Enstitülerinde Eğitim Felsefesi ve İşleyiş

Köy Enstitüleri, köy öğretmeni yetiştiren beş yıllık karma eğitim yapan kurumlardır. Dersler; %50'si genel bilgi ve kültür dersleri (Türkçe, tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi, matematik, fizik, kimya, yabancı dil, öğretmenlik bilgisi, müzik, resim, kitap okuma, tartışma, piyes, gezi, araştırma vb.), % 25'i tarım (tarla ve bahçe ziraatı, zooteknik, kümes hayvancılığı, arıcılık, ipek böcekçiliği, balıkçılık, su ürünleri vb.) ve % 25'i de teknik dersler ve uygulamalar (demircilik, tenekecilik, marangozluk, köy yapıcılığı vb. ile biçki, nakış, dokumacılık gibi ev ve el sanatları) olmak üzere üç gruptan oluşmaktadır. Derslerde uygulanan metotların özü, öğrencileri çalışmalara yönlendirerek, onlara bilgiyi “iş içinde iş” aracılığıyla öğretmektir (Kartal, 2008).

“İş içinde, iş vasıtasıyla, iş için eğitim” olarak tanımlanan bu ilke Tonguç'un özgün fikridir. Öğrenci merkezli bir anlayışla “yaşayarak, görerek, gözlem yaparak, inceleyerek, araştırarak, deney yoluyla öğrenme, karşılaştırma yapmak, yerinde kullanmak üzere yetiştirmek” amaçlanmıştır. Türkoğlu bu ilkeyi şu şekilde yorumlar; “ Köy Enstitülerinde iş; hem araç, hem amaç, hem yöntem olacaktır. İş yaparken, gerçek işlerin içinde eğitim verilirken, kalıcı öğrenmeler sağlanacaktır. Gerçek işler içinde ortaya çıkan ürünler, eğitimin giderine katkı olacak, uygar bir eğitim ortamı yaratmaya olanak sağlanacaktır” (Türkoğlu, 2013: 175).

Her enstitü kendi şartlarına uygun olarak ana programdaki ders sürelerinden taviz vermeden esnek bir şekilde kendi haftalık, aylık ve yıllık programını belirleme

özgürlüğüne sahip olmuştur. İlk yıllarda özellikle barınma ihtiyacının karşılanması için bataklık kurutulması ve verimsiz arazileri işlemek için harcanan çabalardan dolayı program bozulmuş ve sonradan takviye edilmiştir (Arman, 1969).

Enstitülerde ortak iş yapan öğrenciler küme başı bir öğretmen öncülüğünde gruplaşmıştır. Bu kümenin dersliklerinin ve yatakhanelerinin bir arada düzenlenmesi istenmiş ve küme başı öğretmenden ilk günden itibaren öğrencilerin her şeyi ile ilgilenmesi beklenmiştir (Türkoğlu, 2013).

Enstitüler yirmi dört saat işleyen kurumlardır. Sabahları topluca yapılan halk oyunları ya da egzersizler ile derse başlanmıştır. Akşamüstleri yapılan serbest okuma saatleri ise zorunlu tutulmuştur. Bazen mevsimlerden dolayı geceleri de inşaat çalışmalarına devam edilmiştir.

Köy Enstitülerinde tarım derslerinde modern tarım teknikleri öğretilmiştir. Yaban doğayı ehlileştirme anlayışı hâkimdir, özellikle ilk yıllar bataklıkları kurutma çabaları ile geçmiştir. Buldukları alanları ve bina çevrelerini yeşillendirmeye çalışmışlardır. Tarım derslerinde dikilen meyve ve sebzeler büyütülüp mutfakta kullanılmış, fazlası ise kooperatif aracılığıyla halka satılarak döner sermayeye gelir elde edilmiştir. Kümes hayvanları yetiştirip, arıcılık ve balıkçılık yapılmıştır. Öğrencilerin modern tarım tekniklerini öğrenerek gittikleri köylerde, bu bilgileri halkla paylaşarak öğretmek asli görevleri arasında olmuştur (Arman, 1969).

Teknik derslerde demircilik (sıcak-soğuk demircilik, nalbantlık, motorculuk, motor ve makine kullanımı), dülgerlik (dülgerlik, marangozluk, duvarcılık), yapıcılık (yapıcılık betonculuk, dülgerlik) gibi ders grupları kapsamında öğrencilerin mezun olduktan sonra gidecekleri okulları köylü vatandaşlarla yapabilme kabiliyetine sahip olmaları istenmiştir. Enstitü inşaatları için tuğla üretilmesi, motosiklet ve kamyon kullanımının öğrenilmesi, müzik derslerinde kullanılacak mandolinlerin yapılması, enstitü içinde kullanılan her türlü araç gerecin üretim ve tamirati enstitü içinde gerçekleştirilmiştir. Kız öğrenciler dikiş nakış yapıp enstitünün gereksinimlerini karşılarken gittikleri köylerde de bunları köylü halka da öğretmişlerdir. Enstitü içinde üretimin etkin olması savaş yıllarında çok yokluk yaşamalarına engel olmuştur (Arman, 1969).

İlerleyen zamanlarda Köy Enstitülerine karşı teknik ve tarım derslerine fazla zaman ayrıldığı ve genel kültür derslerinin geride kaldığı konusundaki eleştirileri Tonguç; Öğretmen Ansiklopedisi ve Pedagoji Sözlüğünde, Eğitimde Bilginin Yeri başlığında şöyle açıklamaktadır; "...Çocuğa bilgi kazandırmak, eğitimci karakter taşıyan her okulun

tartışılmaz görevidir. Ancak bu görev okulun birçok görevi arasından biridir... İş okulu bilgiye karşı değildir. O çocuğa benimsetilmeyen cansız bilgilerin mihaniki şeklinde ezberletilmesini kabul etmez. Bunun yerine yaşayarak ve iş yaparak gereken bilgiyi kazanmasını ve onu kullanmayı bilmesini ister...” (Türkoğlu, 2013).

Tonguç’un bu görüşünden hareketle öğrenciler bina çatılarını yaparken Pisagor teoremini öğrenmişlerdir. Böylece öğrendikleri bilginin daha kalıcı olması ve aynı zamanda iş üretmeleri amaçlanmıştır. Sosyal içerikli derslerde çevre gezileri yapmış, sağlık dersi kapsamında iğne yapmayı öğrenmişlerdir.

Köy Enstitülerinde müzik dersleri kapsamında herkes bir enstrüman çalmak zorundadır. Bu enstrüman genelde mandolindir. İyi bilen öğrenciler bilmeyenlere öğreterek Köy Enstitülerindeki doğal değişimin bir parçası olup bir taraftan öğrenci ve bir taraftan öğretmen rolü üstlenmişlerdir.

Öğrencilerin öğretmenlik bilgisi derslerini alırken bu alanda kendini yetiştirecekleri ve staj yapacakları bir uygulama okulu her enstitüde bulunmaktadır. Uygulama okullarında öğretmen çocukları ve yakın bölgede yaşayan çocuklar eğitim görmektedir. Son sınıf öğrencileri 20 günlük staj yapmak zorundadır (Türkoğlu, 2013).

Enstitülerde dikkat edilen bir başka konu da, öğretmen olamayacağı sonucuna varılan öğrencilerin, ilgi alanlarına göre başka alanlara teşvik edilmesidir. Böylece sağlık koluna devam eden öğrenciler sağlık memuru olurken, bir kısım öğrenciler de tarımcı ve teknisyen olabilmektedir. Enstitülerdeki başarılı öğrenciler Yüksek Köy Enstitüsüne alınarak burada 3 yıl eğitim görmüşlerdir. Yüksek Köy Enstitüsüne giriş soruları genelde köy ve memleket meseleleri olmuştur. Üç yıl sonunda ise çoğunlukla köy ve köyde eğitim üzerine araştırma yaptıkları bir tez tamamlayarak mezun olmuşlardır. Mezun olan öğrenciler Enstitü öğretmeni, kesim müfettişi, gezici başöğretmen, bölge okulu öğretmeni ve yöneticisi, milli eğitim müdürü, bakanlık müfettişi, eğitim danışmanı, eğitim araştırmacısı olabilmişlerdir (Türkoğlu, 2013).

1.6.3. Köy Enstitülerinde Sosyal Hayat ve Demokrasi Anlayışı

Enstitülerde yoğun bir sosyal hayat vardır. Öğrenciler köy sorunlarını ve hikayelerini konu alan tiyatro eserleri yazmışlar ve bazen de ünlü yazarların tiyatrolarını oynamışlardır. Öğrenci gezileri sırasında ve öğretmen değişimlerinde öğrenci ve öğretmenler bildikleri oyunları birbirlerine öğretmişlerdir. Böylece enstitülü öğrenciler ülkenin birçok oyununu

başarıyla sergileyebilmişlerdir. Tonguç öğrencilerin sadece seyirci olmalarını istemeyerek onları bu aktivitelere katılmalarını zorunlu tutmuştur. Tonguç için Beşikdüzü Köy Enstitüsü öğrencilerinin yazdığı dörtlük, bütün enstitülerde Tonguç'u ve diğer arkadaşlarını eğlencelere davet etmek için söylenmiştir (Türkoğlu, 2013: 377).

Sis Dağı'nın başında horona bak horona

Tonguç Baba'yı istiyoruz horona

.....

Eğitim başımızı istiyoruz horona

.....

Cesarettin Ateş'i istiyoruz horona

Enstitülerdeki demokratik yaşam Tonguç için çok önemli olmuştur. Yönetimi elinde bulunduran müdürlere uyarı yazıları yazıp otoriterleşmeden uzak kalınmasını ve yetkilerin bütün öğrencilerle paylaşılmasını istemiştir. Her ağacın, her hayvanın, her eşyanın bir sorumlusu olması sağlanmış ve o öğrenciye yetki ve sorumluluk duygusu aşılacak amaçlanmıştır.

Tonguç, öğrencileri sadece öğrenci olarak görmediğini ve onların sistemin parçası olmasını istediğini her durumda dile getirmiştir. Öğrencilere yetki ve sorumluluk verildiğinde onların çok şey başarabileceğini düşünmüştür. Tonguç, yetenekli öğrencileri takip etmiş, isimleriyle onlara hitap ederek yeteneklerini geliştirmeleri konusunda onları yönlendirmiştir. Türkoğlu Tonguç'un öğrenciye bakış açısını şöyle ifade etmektedir; "O, çocuğu ciddiye alan, önem veren ama ondan çok şey bekleyen bir eğitimcidir. Gençlere yetki ve sorumluluk vererek, onları yüksek düzeyde verimlere ulaştırmayı düşünür ve amaçlar" (Türkoğlu, 2013: 357).

Her cumartesi bir öğrencinin başkanlığında enstitü işlerinin tartışıldığı bir toplantı gerçekleştirilmiş, bu toplantılarda herkes düşüncelerini açıklamış ve eleştirilerde bulunmuştur. Bir cumartesi toplantısı Cumhurbaşkanı İnönü'nün geldiği günün sonrasına rastlamıştır. Toplantıda Cumhurbaşkanı için özel yemek hazırlatan Enstitü Müdürü Rauf İnan eleştirilerin odağı olmuştur. Enstitü öğrencisi İhsan Güvenç, Cumhurbaşkanı'na özel yemek çıktığı için Enstitü Müdürü Rauf İnan'ı ayrıcalık yapmakla eleştirmiştir. İnan öğrenciye cevaben "Tamam, ayrıcalık onun Cumhurbaşkanı ya da İnönü olduğu için değil, şeker hastası olduğu için... Sizden de hasta olanlara ayrı yemek çıkarmıyor muyuz, revirde yatan arkadaşlarımıza, zafiyet geçirenlere her gün pırzola çıkmıyor mu, çıkıyor.' demiştir. Bu cevap üzerine öğrenciler kuralın bozulmadığını anlamış ve 'Tamam' dedik o zaman,

‘Prensip bozulmadı, Cumhurbaşkanı için bile’ diye cevap vermişlerdir (Dündar, 2011: 51). Ayrıca Tonguç, hiçbir öğrenciye kaba kuvvet uygulanmaması konusunda müdürleri uyarmıştır (Tonguç, 1976).

Enstitüler en başından itibaren çevre köylerle olan ilişkilerini sıcak tutmaya çalışmışlardır. Kuruluş amaçları doğrultusunda köylüyü kalkındırmaya yönelik çalışmışlardır. Olabildiğince köylünün arazisine talip olmamış, teknik bilgi ve becerilerini gerek öğrencilik zamanlarında, gerekse atandıkları köylerde onlarla paylaşmışlardır. Elde ettikleri ürünlerin fazlasını köylüye satmışlar, dar zamanlarda köylüden borç almışlardır. Enstitü doktorları ve sağlık kolu öğrencileri hasta köylüye her zaman yardımcı olmuş, ayrıca köylünün hastalanan hayvanlarını iyileştirmiş ve bozulan aletlerini tamir etmişlerdir (Türkoğlu, 2013).

1.6.4. Köy Enstitülerinde Mimarlık ve İnşaat Faaliyetleri

İkinci Dünya Savaşı yıllarının kısıtlı şartları içinde her ne kadar yasada “ziraat işlerine elverişli arazisi bulunan yerlerde Köy Enstitüsü açılır” ibaresi bulunsa da verimli toprakları kamulaştırarak hem vatandaşın tepkisini çekmemek hem de yüksek kamulaştırma bedelleri vermemek için enstitüler daha önce işlenmemiş topraklar üzerinde kurulmuştur (3803 sayılı Yasa) (Ek 8). Yıllar sonra ise verimsiz toprakları büyük uğraşlar sonucunda işleyip verimli hale getirerek, bilim ve çalışkanlığın ışığında doğaya hükmetmekle, köylü vatandaşlara somut örnekler sunulmak istenmiştir (Arman, 1969).

Köy Enstitülerinin projeleri ulusal çapta açılan yarışmalarla belirlenmiştir. 1940 yılında 14 yerde açılan enstitülerin sayısı 1941’de 16’ya, 1942’de 18’e 1943’de 20’ye çıkmıştır. Köy Enstitüleri buldukları köyün adını almış ve ana yollar üzerinde olmasına dikkat edilmiştir. Yarışmalar kısa sürede tamamlanmış ve yapılar ustabaşı öğretmen ve öğrencilerden oluşan yapı kümeleri tarafından birlikte uygulamaya koyulmuştur.

İlk yıllarda yeterli sayıda bina olmaması nedeniyle dersler çoğu zaman doğada geçmiş, çadırlarda ve barakalarda kalınmıştır (Şekil 7). Sonradan kurulan enstitülere diğer enstitülerin yapı kümeleri gitmiş ve kurulum aşamalarında onlara yardım etmişlerdir.

Şekil 7. Hasanoğlan Köy Enstitüsünde ilk günler (Güneri, 2014: 18)

Her enstitü kurulduğu bölgenin durumuna göre şekillenecek olsa da temel gereksinimleri açısından temel birimleri şunlardır; yatakhaneler, lavabo-tuvalet, yemekhane-mutfak, çamaşırhane-banyo, açık hava yıkanma muslukları, sahra tuvaletleri, revir, fırın, kooperatif, ahır, ağıl, tavla, kümes, arılık, balıkhane vb., su deposu ve havuz, çeşitli depolar, elektrik santrali, bağ, bahçe, tarla, fidanlık, koruluk, çiçeklik, çeşitli tarım alanları, vb., yönetim odası, öğretmen evleri, derslikler, kitaplık, laboratuvar, çok çeşitli işlikler (atölye), müzik, tiyatro ve toplantı salonu, toplantı alanı, spor kuruluşları, uygulama okulu, çocuk bahçesi vb. (Türkoğlu, 2013).

Yer seçimi konusunda Tonguç (1998), “Eğitim Yoluyla Canlandırılacak Köy” adlı kitabında, İkinci Dünya Savaşı’nın yaşandığı yıllarda birçok sıkıntıları göze alarak kurulmaya başlanan Köy Enstitülerinin yapım aşamasının ana esaslarını şu şekilde sıralamaktadır;

- Enstitülerin yerini seçmek ve bölgesini tayin etmek,
- Gelecekte göreceği işlere ve alacağı öğrencilerin sayısına göre vaziyet planı ile binaları için müsabakanın ana şartnamesinin esaslarını tespit etmek,
- Memleket mimarları arasında müsabakalar açarak birinciliği kazanan projeyi köy enstitülü öğrencilerine inşaat ve sanat dersleri temini olarak tatbik ettirmektir.

Köy Enstitüleri Yasasının onaylanmasından sonra Tonguç, eğitim kursu ve öğretmen okulu yöneticileri, yeni müdür adayları, tarım bakanlığı uzmanları ve yerel yöneticiler ile birlikte Anadolu gezisine çıkarak ve bir kısım yerleri kendi gezerek uygun

illerde ve köylerin kenarında ve yol üstünde enstitü kurmaya uygun verimsiz araziler aramıştır. Arman (1969), anılarında çoğunlukla verimli toprakların şahıslar tarafından sahiplenildiğini ve köylünün bu toprakları satmak istemediğini vurgulamaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde ise enstitüler kurulurken, taşıtla ulaşılabilir bir mesafenin korunmasına, demir yolları üzerinde olmasına ve çevresine örnek etki oluşturabilmek için köylere yakın mesafede ancak verimsiz alanlarda olmasına dikkat edilmiştir (Baysal, 2006).

Enstitü yerleri kesinleştikten sonra sıra proje yarışmalarının yapılmasına gelmiştir. Köy Enstitüleri için çeşitli zamanlarda toplamda üç şartname yayınlanmıştır. İlk açılan yarışmada Antalya Aksu, Samsun Akpınar, Malatya Akçadağ, Trabzon Beşikdüzü, Balıkesir Savaştepe, Kocaeli Arifiye, Isparta Gönen, Kayseri Pazarören, Kastamonu Gölköy, Adana Düziçi, Kırklareli Kepirtepe ve Eskişehir Çifteler Köy Enstitüsü yer almaktadır. 12 enstitü için 13 Mayıs 1940 tarihli Tebliğler Dergisi'nde "Köy Enstitüleri Binalarının Avan Projelerine Ait Müsabaka Şartnamesi" yayınlanmıştır (Şartname 1) (Ek 3). Daha sonra 26 Mayıs 1941'de Ankara Hasanoğlan Köy Enstitüsü Proje Yarışma Şartnamesi yayınlanmıştır (Şartname 2) (Ek 4). Ve son olarak 31 Mayıs 1943'te Konya Ereğli İvriz ve Sivas Yıldızeli Köy Enstitüleri'nin şartnameleri yayınlanır (Şartname 3) (Ek 5).

Türkoğlu yarışmayı değerlendiren kurulda; doktor, genel müdür, enstitü müdürü, tarım uzmanı vb. uzmanlar bulunduğunu dile getirirken; Tonguç ise kurul üyeleri olarak kendisi, Bakanlık Başmüfettişi Dr. Celal Otman, Talim Terbiye Kurulu Üyesi Enver Ziya Karal ve Bayındırlık Bakanlığı Temsilcisi Yüksek Mimar Hüsnü Tümer'den bahsetmektedir (Tonguç, 2009; Türkoğlu, 2013).

Yarışmayı kazanan proje müellifleri hakkındaki bilgiler, dönemin basın yayın organları tarafından yayınlanmış olsa da projelere ilişkin herhangi bir görsel yayınlanmıştır. Yalnız projelerin maket fotoğraflarına ulaşılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığınca 1941 ve 1944 yıllarında yayımlanan Köy Enstitüleri 1 ve Köy Enstitüleri 2 yapıtları, 2003 yılında Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı tarafından tek kitap halinde basılmıştır. Bu bilgi eksikliği sözü edilen projeleri yorumlama güçlüğü doğurmaktadır (Anonim, 2003).

Söz konusu şartnameler genel olarak aynı içeriklere sahip olmasına rağmen ilerleyen süreçte edinilen deneyimlerden ötürü bir takım küçük değişiklikler yapılmıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde mimarlardan yerin doğal koşullarına sadık kalınması, yerel

malzeme ve inşaat tekniklerinin tespit edilip değerlendirilmesi, olabildiğince ekonomik çözümler üretilmesi gibi konular üzerinde durulmuştur.

Yarışmaya katılan mimarları kısıtlayan en önemli etmen bütçedir. Söz konusu kısıtlamalar hemen hemen her yerde görülmektedir. Şartnameler incelendiğinde Madde 3'te yer alan “ Müsabakaya katılacak olan mimarlar, Enstitünün daha önce yapmış olduğu binaları olduğu gibi kabul edecekler ve projelerinde bunların yerlerini ayrı bir renkte gösterecekler, bunları yıktırmayı teklif etmeyeceklerdir” ve “büyük oranda toprak hafriyatından kaçınılması” gibi ibareler elde olanların korunmasının ve en ekonomik çözümün arandığının belirtileridir (Şartname 1) (Ek 3).

Tonguç bütün enstitü müdürlerine gönderdiği 12.9.1941 tarihli mektupta, yıl içinde kendilerine ayrılan paranın tükendiğini belirterek projelerin en önemli kısımlarını gerçekleştirmelerini, lüks sayılabilecek boya, fayans, porselen ve lavabo gibi imalatların bir sonraki yıla bırakılmasını ve tesisat eşyasının en ucuz şekilde temin edilip kullanılmasını istemektedir (Tonguç, 1976).

Antalya Aksu ve Beşikdüzü Köy Enstitüsünün Mimarı Asım Mutlu anılarında Tonguç'un kendisinden ricasını şu şekilde anlatmaktadır; “İnşaat projelerini hazırlamak için sözleşme yapmak üzere Ankara'ya gittiğimde, elimde Mimarlar Birliği'nin ücret tarifelerini gören Tonguç: “Bu iş için ayırabildiğim ücretle bu projeleri yapacaksınız. Bu bir yurt hizmetidir” (Anonim, 2005: 55).

Şartnamelerin ilk maddesinde yarışmaya katılacak mimarlardan arazinin genel durumunu, mahalli inşaat tarzlarını, inşaat malzemesinin cinslerini ve mahiyetini incelemeleri için arazide zaman geçirmeleri istenmektedir. Şartname 1'de üç gün olan bu süre, sonraki şartnamelerde (Şartname 2-3) bir güne düşürülmüştür. Enstitü idarelerinden ise mimarların arazide ne kadar süre geçirdiklerinin belgesi istenmiştir.

Yarışmaya sunulan projeler için, 1/1000 ölçekli vaziyet planı, 1/2000 ölçekli maketi, 1/200 ölçekli kat planları ve cepheler ile inşaatların teknik şartnameleri istenmiştir. Buna ilaveten aksi belirtilmedikçe binaların tek katlı olması istenmiştir. Ayrıca bütün binaların avan projelerinin yapılması istenirken binaların soba ile ısıtılacağı da vurgulanmıştır.

Enstitülerin genel yerleşimi konusunda Baysal (2006), tasarlanan vaziyet planları istek ve beklentileri karşılamakta, mimari programa uygun bir yerleşim önerisi barındırmaktadır. Binalar birbirinden kopuk olmakla birlikte kümeler halinde bir aradadır ve belirli bir düzen içinde geometrik bir anlayışla alana yerleşmiştir. Bu durum enstitünün gündelik yaşamı ile uyum göstermiştir. Belirli zamanlarda, belirli yerlerde, belirli

etkinlikler öneren yaklaşımlar benimsenmiştir. Binaların kütle biçimlenmesi, birbirine göre konumu, kümeler arasında oluşan ızgara biçimli dik yolların yanı sıra binalarla tanımlı açık alanlara işlev verilmesiyle açık alanlarda farklı mekânsal ilişkilere imkan tanınmıştır.

Baysal enstitülerin köylere yakın olması yararlarını şu şekilde açıklamaktadır: “En önemli ilişkilene biçimi, varlığıyla enstitü deneyinin varlığına tekabül eden, demiryolu köy bağlantısını sağlayan yoldur. İki nokta arasındaki bu ilişkiyi enstitünün içinden de sağlayarak köylüler için enstitüyü bir geçiş alanı olarak tarif eden bu yol ile enstitünün kendisi de bir yol olarak kavranmıştır. Her iki yanında yer alan mekanlarıyla bu yol, olası gündelik hayat akışlarıyla karşılaşma ve ilişki kurma imkanı yaratır. Böylelikle, köyün yanında ve içinde yer alarak köyü canlandırma, özendirme/örnek olma amacı, mimari programla, yerle ve mimari kurguyla örtüşür.” (Baysal, 2006: 150).

Yarışma şartnameleri değerlendirildiğinde; genel itibari ile bina sayılarını, özelliklerini, kullanıcı sayılarını, kimi binalar için mekanın dıştan dışa ölçülerini, kat adetlerini, mekan gereksinimlerini ve teslim edilen projelerin nasıl değerlendirileceğini ortaya koymaktadır.

Mimarlardan önercekleri bina projelerinde yerel malzeme ve yerel inşaat tekniklerinin değerlendirilmesi, arazinin doğal verilerinin dikkate alınması, çevredeki yer altı yer üstü kaynaklarının iyi değerlendirilmesi, bölgenin iklim koşullarının dikkate alınması ve özellikle belirtilmediği sürece binaların tek katlı olmaları istenmiştir.

Projesi yapılacak binalar kapsamında her bir okul binasının bir kümeyi barındıracak büyüklüğe sahip olması ve öğrencilerin birçok ihtiyacını bu okul içinde çözmesi beklenmiştir. Toplantı binasının 600 öğrenci için teneffüs, jimnastik salonu, konferans vb. ihtiyaçlarını karşılaması ve kendi içinde depolama alanlarının olması istenmiştir. Atölye binalarının 25 öğrenci kapasitesine sahip olması, depolama alanının olması ve bodrum katının olmaması istenmiştir. Mutfak, çamaşırhane ve banyonun bir arada olması istenirken 800 kişilik yemek pişirmeye elverişli, kileri ve bulaşık yıkama bölümü olan bir mutfak ve 800 kişinin çamaşırlarının bir arada yıkanabileceği çamaşırhane, 40 öğrencinin duş ve 20 öğrencinin hamam ihtiyacını karşılayacak yıkanma ve soyunma mekanı istenmiştir. İçinde 30 kişilik öğretmen odası, muhasebe, katip, müdür yardımcısı ve müdür odaları ile arşiv, depo, hademe odasının bulunduğu bir idare binası; belirli sayıda at, sığır, kümes hayvanları için tavla, ahır ve kümesler; çeşitli boyutlardaki çeşitli malzemelerin saklanacağı depolar; içinde doktor, hemşire, tuvalet ve banyo, ilaç ve pansuman odasının bulunduğu revir; su deposu, genel tuvaletler ve el-yüz yıkama yerlerinin yanı sıra 2 oda,

bir hol, banyo, kiler ve WC' den oluşan öğretmen lojmanı da diğer binalar arasındadır. Bunlara ek olarak ise 600 öğrencinin bir arada oyunlar oynayabileceği bir alanın vaziyet planında gösterilme şartı bulunmaktadır.

Enstitülerin fiziksel inşası konusunda her enstitü kendi imkanları çerçevesinde hayatta kalmaya çalışırken, bu savaşı bazen enstitü kendi içinde, bazen de enstitüler arası imece yoluyla vermiştir. Yapıcılık dersleri kapsamında yürütülen inşaat faaliyetleri ilk başlarda enstitülerin yeterli binaya sahip olmaması nedeniyle ağırlıklı olarak yürütülürken, bu nedenle aksatılan dersler ise havanın müsait olmadığı günlerde veya kış dönemlerinde telafi edilme yoluna gidilmiştir. İlk zamanlar çadırlarda kalınmış, köylü halkın yardımlarına başvurulmuş veya elde olan binalar değerlendirilmiştir. Zamanla artan öğrenci sayısını karşılayacak şekilde yeni yapılar inşa edilmiştir. Baysal bu konuda “programı aşan bir yaşantıdan” bahsetmektedir (Baysal, 2006).

İlk zamanlarda yapıcılık dersleri kapsamında inşaat faaliyetleri sürdürülürken, sonradan yapılan proje yarışması doğrultusunda faaliyetler sürdürülmeye devam etmiştir. Bu inşaatlar yapı ustabaşı öğretmen ve öğrencileriyle sürekli devam etmiştir. Projeler dışında daha önce yapılan binalar kullanılmaya devam edilmiştir.

Yarışma sonucunda elde edilen verilere ne kadar uyulduğu konusunda farklı görüşler vardır. Tonguç yapı işlerinin projelere uygun devam ettiğini dile getirirken, Ilgaz bazı projelere kısmen uyulduğu ve bazılarının ise kağıt üzerinde kaldığını, Gedikoğlu ise bazı enstitüler için yeniden projeler hazırlandığını dile getirmektedir (Baysal, 2006). Hasanoğlu Yüksek Köy Enstitüsü yapıcılık kolu öğretmeni Yüksek Mimar Mualla Eyüpoğlu ihtiyaç duyuldukça diğer enstitüleri gezip, öğrencilerle birlikte uygulama yapmıştır. Aydın Ortaklar ve Erzurum Pulur Köy Enstitüleri de yine Mualla Eyüpoğlu tarafından tasarlanmıştır (Türkoğlu, 2013).

Gerek ekonomik zorluklar ve gerekse savaş durumunun getirdiği malzeme bulma güçlüğü nedeniyle yerel malzeme kullanmak, yerel inşaat tekniklerini kullanmak, yakın çevrede bulunan taş ve kireç ocaklarını değerlendirmek zaruri bir ihtiyaç ve akılcı bir yöntem haline dönüşmüştür. Hızla yapılması gereken yapılarda kerpiç tercih edilmiştir. Yapı malzemesi olarak genelde taş, kerpiç, ahşap ve kısmen betonarme tercih edilmiştir. Sanayi malzemesi dışındaki bütün inşaat malzemeleri yerli imkanlarla temin edilmiştir (Arman,1969).

İnşaat tekniği olarak özellikle küçük binalarda yığma tekniği çokça kullanılırken, büyük ölçekli binalarda yer yer betonarme kullanıldığı görülmektedir. Döşemelerin

genelde ahşap olduğu, çatıların ise kırma veya beşik çatı olduğu gözlemlenmektedir. Enstitüler arasında yapımı en zor olan binalar Trabzon Beşikdüzü ve Kastamonu Gököy Enstitülerine ait binalar olmuştur (Torman'dan (2003) aktaran Baysal, 2006).

Enstitülerin yapı karakterleri değerlendirildiğinde çoğunlukla yalın formlara sahip oldukları gözlemlenmiştir. İlk şartnamede cephe çizimleri istenirken sonraki şartnamelerde cephe çizimlerinin istenmemesi, cephe detayının inşası konusunda ekonomik kısıtların olduğunu akla getirmektedir. Enstitü binaları genel olarak çevre ile uyumlu bir veya iki katlı binalardır. Çok sayıda ve küçük olmaları gerek inşa ve gerekse köy ölçeğine uygun olması bakımından önem taşısa da az sayıda büyük binalar da yapılmıştır.

Genel olarak değerlendirildiğinde ise kuruluşundan bir süre sonra eleştiri odağı olan enstitülerin; kısıtlı ekonomik şartlar içerisinde Cumhuriyet'in modern toplumunu oluşturması hedeflenen köylere köy öğretmeni yetiştirmek amacıyla çıktığı bu yolda, yarışma yoluyla elde ettiği projelere kısmen sadık kalarak, yakın çevresini esas alan, yerel malzeme ve tekniklerini önemseyen bir tavırla inşa edildiği söylenebilir.

1.6.5. Köy Enstitülerinin Kapanma Süreci

Kurulduğundan itibaren çeşitli eleştirilere maruz kalan Enstitüler, özellikle de 1946 seçiminden sonra daha çok eleştiri almaya başlamıştır. Enstitülerin en çok eleştiri almasının nedenlerinden biri karma eğitim yapılmasıdır. Öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerinin oluşması, nişanlanması gibi konuların Türk gelenekleriyle bağdaşmadığı öne sürülerek karma eğitimin kaldırılması konusunda eleştiriler gündeme gelmiştir. Türkoğlu (2013), bu ilişkilerin enstitülere hiç bir zaman zarar vermediğini dile getirmektedir. Bu bağlamda Tonguç'un enstitüde son sınıf okuyan bir kız öğrencinin nişanlısına yakın köye atanma talebine karşı sergilediği kararlı tutumu mektuplarında görülmektedir (Tonguç, 1976).

Devam eden süreçte enstitüler 1954 yılında kapatılmıştır. Bu süreye kadar; 1946-1947 öğretim yılında köy enstitülerinden 5542 öğretmen, 8756 eğitmen, 521 sağlık memuru mezun edilmiş ve görevlerine başlamıştır. Mezunlardan gittikleri köylerdeki okulları da enstitü mantığıyla işletmeleri istenmiştir.

İnönü her fırsatta iki büyük eserinden birisi dediği Köy Enstitülerini ziyaret etmeye çalışmıştır. 17 Nisan kuruluş törenleri devlet erkânıyla Hasanoğlan'da kutlanmış ve Hasanoğlan yurtdışından gelen misafirlere övünülerek gezdirilmiştir. Savaş bittikten sonra

1946 seçimleri yapılmış, parti içinde ve muhalefette enstitülere karşı eleştiriler çoğalmıştır. İnönü bir gezisinde Bakan Yücel'e enstitülerin sayısı gelecek yıl 40'a çıkmalı ve 60'a ulaşmalı dediğinde Yücel ve Tonguç kısa zaman içinde bunun başarılmayacağını dile getirmiştir. İnönü'nün cevabı ise "Çok büyük bir fırsat kaçıyorsunuz. Savaş yıllarından yararlanarak bunları yapmalıydınız. Savaştan sonra ne olacağı belli değil. Bunların hiçbirini bize yaptırmayacaklar. İlerde beni dinlemediğinize çok pişman olacaksınız." şeklinde olmuştur (Tonguç, 1984: 211).

1946 seçiminden gerek parti içi ve gerekse muhalefetten gelen yoğun eleştirilerden sonra Yücel'in yerine enstitülere kaşı olan Şemsettin Sırer bakanlığa getirilmiştir. Tonguç ise 21 Eylül 1946'da İlköğretim Genel Müdürlüğü'nden alınmış ve çeşitli tenzili rütbelere sonrasında Atatürk Lisesi'nde resim öğretmeni olarak emekliye ayrılmıştır (Tonguç, 1998).

1946 yılında enstitülerin fikir babası Tonguç ve Yücel'in görevden alınmasının ardından, uygulamalı dersler başta olmak üzere enstitü müfredatının içeriği zamanla azaltılarak değiştirilmiş ve en son 1954 yılında tamamen kapatılmıştır. Bu süre içinde meydana gelen başlıca değişiklikler arasında karma eğitimden vazgeçilmesi, öğrencilerin yönetimden çıkarılması, enstitü programının değiştirilmesi, uygulamalı derslerin kaldırılması, sınavların sadece yazılı kağıda göre değerlendirilmesi, serbest okuma saatlerinin kaldırılması, Yücel'in çevirdiği klasiklerin toplatılması, mezunların astsubay olabilme haklarının ellerinden alınması, köy öğretmenlerine geçinmeleri için verilen toprak ve araç gereçlerin kaldırılması ve öğretmen maaşlarına zam yapılmaması sayılabilir (Türkoğlu, 2013).

Akyüz (2015), Köy Enstitüsü çıkışlı öğretmenlerle ilgili olarak köye yararlı olabilmek için çokça emek sarf eden ve başarılı olan öğretmenler olduğu gibi başarısız olanların da varlığını bildirmektedir. Bu öğretmenlerin başarısız olma nedenlerini ise şöyle sıralamaktadır; köy okulu yapım çalışmalarında arazi temini ve halkın belli bir zaman inşaatta çalışması konularında köylü ile öğretmen arasında yaşanan sürtüşmeler, okula devam konusunda velilerle uyuşmazlıklar, köyün içinden birinin köye öğretmen atanması konusunda yaşanan kıskançlıklar, atandıkları okuldaki köy enstitüsü çıkışlı olmayan diğer öğretmenlerle görüş farklılıkları, enstitülerde öğretmenlik meslek derslerinin biraz zayıf işlenmesinden dolayı öğrenciyi iyi değerlendiremeyişleri, arazi gelirleri düşük olduğundan diğer öğretmenlere göre geçim sıkıntısı çekmeleri, onlara olan desteğin azalması, sol görüşlü oldukları yönündeki propagandalar ve enstitülerin siyaseten yoğun çekişme konusu haline gelmesidir (Akyüz, 2015).

Bu dönemde okuma yazma oranları değerlendirildiğinde ise 1927’de %10,5 olan oran, 1935’te %19,25’e, 1940’ta %24,55’le; enstitülerin ilk mezunlarını verdiği 1945’te %30,22; köklü değişimden önce enstitülere girenlerin mezun oldukları 1950’de %32,51’e, kapatıldıktan bir sene sonrası olan 1955’te %40,99’a çıkmıştır. Demokrat Parti’nin son yılı olan 1960 senesinde bu oranın aksi ivme ile %39.51’e düşmesi ve 1965’te tekrar %48.76’ya çıkması ise dikkat çeken bir farklılıktır (TÜİK, 2006).

Köy Enstitüleri ile Kuvayı-ı Milliye Hareketi arasında sıkı bir bağ kuran Uğur Mumcu iki olayın arasındaki benzerliği “... Ama biz 21. yüzyıla girerken şunu görüyoruz ki; bugüne kadar sonuç almış en güçlü örgüt Türkiye’de Kuvayı Milliye örgütüdür. Mustafa Kemal ve arkadaşlarıdır. Kuvayı Milliye toplumun en önemli sivil örgütlenme modelidir. İkincisi kırklı yıllara rastlayan köy enstitüleridir. İkisi de sivil toplumun vazgeçilmez kurumlarıdır. İdeolojide Kuvayı Milliye tam bağımsızlık ilkesi, eğitimde köy enstitüleri, iki hedef budur.” şeklinde ifade etmektedir (URL 1, 2019).

Köy enstitüleri çok programlı bir okul olarak kurulmuş, zaman içinde kanunun da el verdiği biçimde esnek bir şekilde ihtiyaçlarına uygun olarak değişime uğramış ve kendi ihtiyaçlarını kendi gören biyolojik bir döngüye sahip olmuştur. Enstitülü öğrencilerin daha ilk günlerden ihtiyaçları olan binaları inşa etmeleri, giysilerini dikip onarmaları, yiyecek ve içeceklerini üretmeleri, kooperatif kurup döner sermaye oluşturmaları; enstitülerin bünyesinde uygulama okullarının bulunması, öğretmen okullarının devam etmesi, sağlık kolları ve çocuk yuvasının bulunması ve son olarak enstitülere öğretmenler yetiştirmek üzere 1942’de Yüksek Köy Enstitüsü’nün açılması gibi örnekler; enstitülerin kendi kendine yetebildiğinin göstergeleri olmuştur.

Kısa süren yaşamına rağmen köy enstitüleri çokça tartışma konusu olmuştur. Geriye bakıldığında enstitü hakkında pek çok kitap yazılmış ve enstitüler birçok araştırmaya konu olmuştur. Bunlar arasında, UNESCO Genel Müdürü Julian Huxley “Türkiye’de köy enstitüleri adı verilen ve bütün gelişmekte olan ülkelere örnek olabilecek çok ilginç bir eğitim sistemi gerçekleştirilmiştir” derken (İnönü’den (1996) aktaran Türkoğlu, 2013); Erken Cumhuriyet Dönemi’nde Türkiye’de eğitim alanında rapor veren John Dewey’in enstitüler için söylediği “Köy enstitüleri hayalimizdeki okuldur” sözleri projenin önemine dikkat çekmektedir. Ayrıca kapatıldıktan sonra yabancı devlet görevlilerinin enstitüleri araştırmak için Türkiye’ye gelmeleri ve Tonguç ile görüşmek istemeleri, kapatıldıktan yaklaşık altmış sene sonra bugün dahi birçok köy enstitüsünü yaşatma derneğinin

bulunması ve yeni kuşakların enstitülere olan ilgisi, bu kurumların halen daha araştırmaya değer olduğunun işaretleridir (Türkoğlu, 2013).

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada yeni kurulan Cumhuriyetin modernlik arayışının çeperdeki bir yansıması olarak görülen ve bu anlayışla mimarlık faaliyetleri başta olmak üzere kuruluşundan inşasına, eğitim felsefesinden işleyişine kadar çok yönlü olarak ele alınan Beşikdüzü Köy Enstitüsü (BKE), Erken Cumhuriyet Dönemi eseridir. Bu bağlamda, BKE binalarının Erken Cumhuriyet Dönemi'nden izler taşıdığı, dönemin özelliklerini yansıttığı düşünülmüş ve binaların mimari açıdan sorgulanması amaçlanmıştır. Bu amaçla söz konusu dönemin mimarlık eğilimleri, döneme ilişkin mimarlık yazını kaynaklarından araştırılmış ve elde edilen bilgiler, "1.5. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Mimarlık Kültürü" başlığı altında Genel Bilgiler kısmında verilmiştir. Dönemin mimarlık eğilimleri araştırılırken yararlanılan kaynaklar arasında Sibel Bozdoğan'ın (2002) "Modernizm ve Ulusun İnşası - Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde Mimari Kültür", İnci Aslanoğlu'nun (2010) "Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı – 1923-1938", Doğan Hasol'un (2017) "20. Yüzyıl Türkiye Mimarlığı", Metin Sözen ve Mete Tapan'ın (1973) "50 Yıllık Türk Mimarisi" ve Bozdoğan, Özkan ve Yenal'ın (2005) "Sedad Eldem" ve Sedad Hakkı Eldem'in (1983) "Türk Evi" kitapları, dönemin Arkitekt dergisinden Martin Wagner'in (1938) "Türk Şehirleri ve Mevcut Sahalardan İstifade Ekonomisi" ve Sedad Hakkı Eldem'in (1940) "Yerli Mimariye Doğru" yazıları ve Mimarlık dergisinden Afife Batur'un (2006) "Türkiye Mimarlığında Modernite Kavramı Üzerine" yazıları bulunmaktadır.

Bu araştırma sonucunda I. Milli Mimarlık Akımı; 1920'lerin sonuna doğru önemini yitirmesi ve BKE binalarının 1936 ile Enstitü'nün kapandığı 1954 yılları arasında yapılması nedenleriyle değerlendirilmemiştir. BKE binalarının yapıldığı yıllara denk gelen iki ulusal mimarlık akımı olan Uluslararası Üslup ve İkinci Milli Mimarlık Akımının ana özellikleri ise yapılan literatür araştırmasıyla 10 başlıkta toplanmış ve Türkiye'de bulunan 6'şar yapı ile örneklenmiştir (Tablo 1-10). Daha sonra işlevlerine (okul binası, lojman vb) göre 16 farklı başlıkta gruplanan BKE yapıları, hazırlanan tablolar ile 10'ar özellik bağlamında incelenmiştir (Tablo 11-20).

BKE’de bulunan yapılar 1936-1954 yılları arasında inşa edilmiştir. Çalışma alanı içinde bulunan 33 adet yapı işlevlerine ve biçimlerine göre 16 yapı grubuna ayrılmıştır. Bu yapılardan bir tanesi olan “Kübik Bina”nın yapımına 1936 tarihinde başlanmış ve 1939 tarihinde hizmete açılmıştır. Diğerleri ise 1940 yılından sonra yapılmıştır. Enstitüye geçici olarak kısmen devredilen Hükümet Konağı binası ile revir, kısa bir süreliğine kullanıldıkları için analiz çalışmalarının dışında tutulmuştur.

Farklı işlevli 16 yapı grubu, analiz edilmeden önce BKE’nin kurulduğu alanın günümüz ve 1955 yılındaki krokileri çizilmiştir. Güncel haritada, alanda BKE’den günümüze kalan binalar ile sonradan yapılan ve günümüzde var olan binaların tespiti yapılırken; 1955 yılı yapılaşma durumunun gösterir haritada ise 1941 tarihinde çizilen yarışma projesi ile kampüsün 1955 yılındaki yapılaşma durumu karşılaştırılmıştır. Böylece uygulama projesine ne kadar uyulduğu saptanmıştır.

Yapıların sistematik bir biçimde analiz edilmesine yönelik olarak analiz kartları oluşturulmuştur. Analiz kartında yapının alan içindeki konumu, işlevi/işlevleri, yapım yılı, tasarımcısı, yıkım tarihi ve tescil durumu bilgileri ile fotoğrafları ve dönem özelliklerine yer verilmiştir. Ayrıca daha önce çeşitli dönemlerde sosyal alanda yapılmış çalışmaların sonuçları, istatistik verileriyle yorumlanmıştır. Böylece Cumhuriyetin modernlik arayışının Beşikdüzü’nde başka alanlarda doğurduğu sonuçlar ile çalışmanın bulguları desteklenmiştir.

2.2. Erken Cumhuriyet Dönemi’nde Etkili Olan Mimari Yaklaşımların Özellikleri

2.2.1. Uluslararası Üslup Özellikleri

1920’lerin sonlarına doğru Avrupa’daki baskıcı rejimden olumsuz etkilenen ve içlerinde birçoğu akademisyen olan mimarlar Türkiye davet edilmiştir. Yabancı kökenli mimarlar Uluslararası Üslup etkisinde büyük bir çoğunluğu kamu binası olan birçok kamu bina tasarlamışlardır. Uluslararası Üslup, İkinci Dünya Savaşı’nın getirdiği milliyetçilik akımları sonucunda tartışılmaya başlanmış ve 1940’lardan itibaren etkisini kaybetmiştir. Bu süre içinde başta başkent Ankara olmak üzere birçok şehirde ülkenin içinde bulunduğu yetersiz endüstrileşmenin de etkisiyle dünyadaki çağdaşlarına oranla büyük bir kısmı şekilci sayılabilecek binalar üretilmiştir (Aslanoğlu, 2010; Bozdoğan, 2002; Hasol, 2017).

Tezin 1.5.2. başlığında açıklanan Uluslararası Üslubun karakteristik özelliklerinden Bozdoğan (2002); yalınlık, basit geometrik form, simetrik cephe, düz çatı ve teras, konsol, yatay bant pencere, yuvarlak köşe, piloti, betonarme taşıyıcı sistem olarak ifade etmektedir. Aslanoğlu (2010) bu dönemin özelliklerini; yalınlık, basit geometrik form, modüler mantık, simetrik cephe, düz çatı ve teras, konsol, yatay bant pencere, betonarme taşıyıcı sistem olarak açıklamaktadır. Hasol (2017); yalınlık, modüler mantık, simetrik cephe, düz çatı ve teras, konsol, yatay bant pencere, yuvarlak köşe, piloti ve betonarme taşıyıcı sistem özelliklerinden bahsetmektedir. Sözen (1973) ise yalınlık, basit geometrik form, simetrik cephe, betonarme taşıyıcı sistem özelliklerini vurgulamaktadır.

Tüm bu çalışmalar ele alındığında öne çıkan 10 özellik sırasıyla; yalınlık, basit geometrik form, modüler mantık, simetrik cephe, düz çatı ve teras, konsol, yatay bant / pencere, yuvarlak köşe, pilotiler ve betonarme taşıyıcı sistemdir. Söz konusu özellikler yapıldıkları dönem içinde her binada mutlaka bulunan özellikler olmayıp, yapılan okumalarda o dönem içinde genel olarak var olan özelliklerdir. Daha önce de (Bölüm 1.5.2.) değinildiği üzere Türkiye’de Uluslararası Üslubun özelliklerini yansıtan iyi örnekler bulunmaktadır. Özellikle de Türk mimarlar bu konuda çok daha başarılı örnekler vermişlerdir. Ama söz konusu iyi örnekler diğerlerine oranla sayıca azdır (Tablo 1-10).

Tablo 1. Uluslararası Üslubun ‘Yalnlık’ özelliğini taşıyan ulusal örnekler

1	YALINLIK
	
<p>Makbule Atadan Villası Seyfi Arkan 1936 (URL-2)</p>	<p>Merkez Bankası Clemens Holzmeister 1931-33 (URL-3)</p>
	
<p>Sergi Evi Şevki Balmumcu 1933 (URL-4)</p>	<p>Ragıb Devres Villası Ernst A. Egli 1932-33 (URL-5)</p>
	
<p>Bayan Firdevs Evi Sedad Hakkı Eldem 1934 (URL-6)</p>	<p>İzmir Fuarı Sergi Sarayı Ferruh Orel 1939 (URL-7)</p>

Tablo 2. Uluslararası Üslubun 'Basit ve Geometrik Form' özelliğini taşıyan ulusal örnekler

2	BASİT ve GEOMETRİK FORM
	
<p>İzmir Fuarı Kültür Pavyonu Bruno Taut 1939 (URL-8)</p>	<p>İsmet Paşa Kız Enstitüsü Ernst A. Egli 1930 (URL-9)</p>
	
<p>İzmir Fuarı Sağlık Sergisi Halit Femir 1937 (URL-10)</p>	<p>İzmir Fuarı Sergi Sarayı Ferruh Orel 1939 (URL-7)</p>
	
<p>Su Süzgeci (Filtre İstasyonu) Binası --- 1935-36 (URL-10)</p>	<p>Sergi Evi Şevki Balmumcu 1933 (URL-4)</p>

Tablo 3. Uluslararası Üslubun ‘Modüler Mantık’ özelliğini taşıyan ulusal örnekler

3	MODÜLER MANTIK
	
<p>Milli Savunma Bakanlığı Clemens Holzmeister 1927-31 (URL-11)</p>	<p>İçişleri Bakanlığı Clemens Holzmeister 1930-34 (URL-12)</p>
	
<p>İller Bankası Binası Seyfi Arkan 1935-37 (URL-13)</p>	<p>Karaköy Yolcu Salonu Rebii Gorbon 1937 (URL-14)</p>
	
<p>Siyasal Bilgiler Fakültesi Ernst A. Egli 1935-36 (URL-15)</p>	<p>Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası Ivan Nikolaev 1935 (URL-16)</p>

Tablo 4. Uluslararası Üslubun ‘Simetrik Cephe’ özelliğini taşıyan ulusal örnekler

4	SİMETRİK CEPHE
	
<p>Milli Savunma Bakanlığı Clemens Holzmeister 1927-31 (URL-11)</p>	<p>İçişleri Bakanlığı Clemens Holzmeister 1930-34 (URL-12)</p>
	
<p>Genel Kurmay Başkanlığı Clemens Holzmeister 1928-30 (URL-17)</p>	<p>Ankara Kız Lisesi Ernst A. Egli 1930 (URL-18)</p>
	
<p>Sağlık Bakanlığı Theodor Jost 1926-27 (URL-19)</p>	<p>Sümerbank Genel Müdürlüğü Martin Elsaesser 1936-37 (URL-20)</p>

Tablo 5. Uluslararası Üslubun 'Düz Çatı ve Teras' özelliğini taşıyan ulusal örnekler

5

DÜZ ÇATI ve TERAS

Makbule Atadan Villası
Seyfi Arkan
1936 (URL-21)

Ragıp Devres Villası
Ernst A. Egli
1932-33 (URL-5)

Hariciye Köşkü
Seyfi Arkan
1935 (URL-22)

Florya Deniz Köşkü
Seyfi Arkan
1934 (URL-23)

Baraj Gazinosu
Theo Leveau
1937-38 (URL-24)

İzmir Fuarı Sergi Sarayı
Ferruh Orel
1939 (URL-7)

Tablo 6. Uluslararası Üslubun ‘Konsol’ özelliğini taşıyan ulusal örnekler

6	KONSOL
	
<p>Milli Savunma Bakanlığı Clemens Holzmeister 1927-31 (URL-11)</p>	<p>Kadıköy Halkevi Rükneddin Güney 1939 (Vanlı, Ş. 2006, s:190)</p>
	
<p>Cumhurbaşkanlığı Köşkü Clemens Holzmeister 1931 (URL-3)</p>	<p>İnhisarlar Genel Müdürlüğü Sedad Hakkı Eldem 1938 (URL-25)</p>
	
<p>İzmir Fuarı 9 Eylül Antresi Ferruh Örel 1939 (URL-7)</p>	<p>İçişleri Bakanlığı Clemens Holzmeister 1930-34 (URL-12)</p>

Tablo 7. Uluslararası Üslubun ‘Yatay Bant / Pencere’ özelliğini taşıyan ulusal örnekler

7

YATAY BANT / PENCERE

Florya Deniz Köşkü
Seyfi Arkan
1934 (URL-26)

Sergi Evi
Şevki Balmumcu
1933 (URL-4)

Kadıköy Halkevi
Rükneddin Güney
1939 - Vanlı, Ş., 2006, s:190

Bayan Firdevs Evi
Sedad Hakkı Eldem
1934 (URL-27)

Tüten Apartmanı
Adil Denktaş
1936 - Vanlı, Ş., 2006, s:184

Ercan Apartmanı
—
1936 - Vanlı, Ş., 2006, s:181

Tablo 8. Uluslararası Üslubun ‘Yuvarlak Köşe’ özelliğini taşıyan ulusal örnekler

8

YUVARLAK KÖŞE

Sergi Evi
Şevki Balmumcu
1933 (URL-4)

Tüten Apartmanı
Adil Denктаş
1936 - Vanlı, Ş., 2006, s:184

İller Bankası Binası
Seyfi Arkan
1935-37 (URL-28)

Taksim Belediye Gazinosu
Rüknettin Güney
1940 (URL-29)

Bayan Firdevs Evi
Sedad Hakkı Eldem
1934 (URL-6)

Levent Apartmanı
—
1932 - Vanlı, Ş., 2006, s:179

Tablo 9. Uluslararası Üslubun 'Piloti' özelliğini taşıyan ulusal örnekler

9	PİLOTİ
	
<p>Siyasal Bilgiler Fakültesi Ernst A. Egli 1935-36 (URL-15)</p>	<p>İçişleri Bakanlığı Clemens Holzmeister 1930-34 (URL-12)</p>
	
<p>İnhisarlar Genel Müdürlüğü Sedad Hakkı Eldem 1938 (URL-25)</p>	<p>İzmir Fuarı 9 Eylül Antresi Ferruh Orel 1939 (URL-7)</p>
	
<p>Kadıköy Halkevi Rükneddin Güney 1939 (URL-30)</p>	<p>Taksim Belediye Gazinosu Rüknettın Güney 1940 (URL-31)</p>

Tablo 10. Uluslararası Üslubun ‘Betonarme Taşıyıcı Sistem’ özelliğini taşıyan ulusal örnekler

10

BETONARME TAŞIYICI SİSTEM

Baraj Gazinosu
Theo Leveau
1937-38 (URL-32)

İçişleri Bakanlığı
Clemens Holzmeister
1930-34 (URL-12)

Türk Hava Kurumu
Ernst A. Egli
1934-37 (URL-33)

Makbule Atadan Villası
Seyfi Arkan
1936 (URL-21)

Siyasal Bilgiler Fakültesi
Ernst A. Egli
1935-36 (URL-15)

İnhisarlar Genel Müdürlüğü
Sedad Hakkı Eldem
1938 (URL-25)

2.2.2. İkinci Milli Mimari Özellikleri

Sedad Hakkı Eldem'in öncülüğünü yaptığı İkinci Milli Mimari akımı temelini yerel mimariden almaktadır. 1939 -1950 yılları arasında Türk mimarlığında etkin olan İkinci Milli Mimarlık Akımını benimseyen mimarlar bu dönemde Uluslararası Üslubun estetik ilkelerini reddederek, daha klasik, bölgeselci ve anıtsal biçimlere yönelmişlerdir. Bu onların Modernizmden vazgeçtikleri anlamına gelmemekte; özgün, kalıcı ve tekil eserlerin oluşmasına neden olmuştur (Bozdoğan, 2002). İkinci Milli Mimarlık akımı 1950'lerden sonra çağdaş mimarlık akımlarına ayak uyduramayınca önemini yitirmiştir.

Tezin 1.5.3. başlığı altında literatür incelemesi yapılan II. Milli Mimari akımını yansıtan özellikleri; Bozdoğan (2002); anıtsallık, bölgeselcilik, simetrik cephe, geniş saçak ve kırma çatı, konsol-cumba, pencere ve kapı sövesi, yerel malzeme ve teknik olarak ifade etmektedir. Aslanoğlu (2010); anıtsallık, bölgeselcilik, simetrik cephe, geniş saçak ve kırma çatı, yerel malzeme ve teknik, betonarme taşıyıcı özelliklerine değinmektedir. Hasol (2017) ; anıtsallık, bölgeselcilik, modüler mantık, simetrik cephe, geniş saçak ve kırma çatı, konsol-cumba, dikey bant, yerel malzeme ve teknik ve betonarme taşıyıcı sistem özelliklerinden bahsetmektedir. Eldem (1940) bu özellikleri bölgeselcilik, modüler mantık, geniş saçak ve kırma çatı, konsol-cumba, pencere ve kapı sövesi, yerel malzeme ve teknik, betonarme taşıyıcı olarak sıralamaktadır. Sözen (1973) ise bu dönemin özelliklerini anıtsallık, bölgeselcilik, simetrik cephe, geniş saçak ve kırma çatı, yerel malzeme ve teknik olarak ifade etmektedir.

Bu bilgiler ışığında, dönemin karakteristik özellikleri 10 başlıkta derlenmiştir. Bunlar; anıtsallık, bölgeselcilik, modüler mantık, simetrik cephe, geniş saçak ve kırma çatı, konsol-cumba, dikey bant, pencere ve kapı sövesi, yerel malzeme ve teknik, betonarme taşıyıcı sistemdir (Tablo 11-20).

Tablo 11. İkinci Milli Mimarlığın ‘Anıtsallık’ özelliğini taşıyan örnekler

1	ANITSALLIK		
		<p>I. Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Sedad Hakkı Eldem - Emin Onat 1942-44 (URL-34)</p>	<p>Anıtkabir Emin Onat -Orhan Arda 1944-53 (URL-35)</p>
		<p>A. Ü. Fen Fakültesi Sedad Hakkı Eldem - Emin Onat 1943-45 (URL-36)</p>	<p>Çanakkale Şehitler Anıtı Feridun Kıp - Doğan Erginbaş - İsmail Utuklar 1946-60 (URL-37)</p>
		<p>TCDD Genel Müdürlüğü Bedri Uçar 1938 -41 (URL-38)</p>	<p>İstanbul Spor ve Sergi Sarayı Paolo V. Violi - Şinasi Şahingiray - Fazıl Aysu 1948-49 (URL-39)</p>

Tablo 12. İkinci Milli Mimarlığın 'Bölgeselcilik' özelliğini taşıyan örnekler

2

BÖLGESELÇİLİK

Fethi Okyar Köşkü
Sedad Hakkı Eldem
1936-37 (URL-40)

Saraçoğlu Mahallesi
Paul Bonatz
1945-46 (URL-41)

Taşlık Kahvesi
Sedad Hakkı Eldem
1947-48 (URL-42)

Cenap And Evi
Emin Onat
1952 (URL-43)

Bursa Vali Konutu
Emin Onat
1945-46 (URL-44)

İstanbul Hilton Oteli
SOM - Sedad Hakkı Eldem
1952-55 (URL-45)

Tablo 13. İkinci Milli Mimarlığın ‘Modüler Mantık’ özelliğini taşıyan örnekler

3	MODÜLER MANTIK		
		<p>Istanbul Radyo Evi Doğan Erginbaş - Ömer Güney - İsmail Utkula 1945 (URL-46)</p>	<p>Tekel Genel Müdürlüğü Behçet Ünal 1946 (URL-47)</p>
		<p>TCDD Genel Müdürlüğü Bedri Uçar 1938-41 (URL-38)</p>	<p>Istanbul Adliye Sarayı Sedad Hakkı Eldem - Emin Onat 1949 (Hasol, D. 2017 s.138)</p>
		<p>Istanbul Spor ve Sergi Sarayı Paolo V. Violi - Şinasi Şahingiray - Fazıl Aysu 1948-49 (URL-39)</p>	<p>Anıtkabir Emin Onat - Orhan Arda 1944-53 (URL-35)</p>

Tablo 14. İkinci Milli Mimarlığın 'Simetrik Cephe' özelliğini taşıyan örnekler

4	SİMETRİK CEPHE
	
<p>TCDD Genel Müdürlüğü Bedri Uçar 1938-41(URL-38)</p>	<p>İstanbul Spor ve Sergi Sarayı Paolo V. Violi - Şinasi Şahingiray - Fazıl Aysu 1948-49 (URL-39)</p>
	
<p>Ağaoglu Evi Sedad Hakkı Eldem 1938 (URL-48)</p>	<p>Anıtkabir Emin Onat - Orhan Arda 1944-53 (URL-35)</p>
	
<p>İstanbul Radyo Evi Doğan Erginbaş - Ömer Güney - İsmail Utkular 1945 (URL-46)</p>	<p>İ. Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Sedad Hakkı Eldem - Emin Onat 1942-44 (URL-34)</p>

Tablo 15. İkinci Milli Mimarlığın ‘Geniş Saçak ve Kıрма Çatı’ özelliğini taşıyan örnekler

5

GENİŞ SAÇAK ve KIRMA ÇATI

Taşlık Kahvesi
Sedad Hakkı Eldem
1947-48 (URL-42)

Saraçoğlu Mahallesi
Paul Bonatz
1945-46 (URL-49)

Safyurthu Köşkü II
Sedad Hakkı Eldem
1952 (URL-50)

İstanbul Adliye Sarayı
Sedad Hakkı - Eldem - Emin Onat
1949 (Hasol, D. 2017 s.138)

14. Okyar Köşkü

Fethi Okyar Köşkü
Sedad Hakkı Eldem
1936-37 (URL-40)

Bursa Vali Konutu
Emin Onat
1945-46 (Hasol, D. 2017 s.128)

Tablo 16. İkinci Milli Mimarlığın 'Konsol-Cumba' özelliğini taşıyan örnekler

6

KONSOL - CUMBA

Safiyurtlu Köşkü II
Sedad Hakkı Eldem
1952 (URL-50)

Yalova Termal Oteli
Sedad Hakkı Eldem
1934-37 (URL-51)

Ağaoglu Evi
Sedad Hakkı Eldem
1938 (URL-48)

Taşlık Kahvesi
Sedad Hakkı Eldem
1947-48 (URL-52)

Amerikan Hastahanesi Hemşireler İlavesi
Sedad Hakkı Eldem
1943 (URL-53)

Bursa Vali Konutu
Emin Onat
1945-46 (Hasol, 2017, s:128)

Tablo 17. İkinci Milli Mimarlığın ‘Dikey Bant’ özelliğini taşıyan örnekler

7

DIKEY BANT

Tekel Genel Müdürlüğü
Behçet Ünsal
1946 (URL-47)

Yapı Kredi Bankası Bursa Şubesi
Emin Onat
1948 (URL-54)

İstanbul Radyo Evi
Doğan Erginbaş - Ömer Güney - İsmail Utukular
1945 (URL-55)

İstanbul Adliye Sarayı
Sedad Hakkı Eldem - Emin Onat
1949 (URL-56)

Hukuk Fakültesi
Recai Akçay
1938 (Vanlı Ş. 2006 s.194)

TCDD Genel Müdürlüğü
Bedri Uçar
1938 -41 (URL-38)

Tablo 18. İkinci Milli Mimarlığın ‘Pencere ve Kapı Sövesi’ özelliğini taşıyan örnekler

8

PENCERE ve KAPI SÖVESİ

Taşlık Kahvesi
Sedad Hakkı Eldem
1948-1950 (URL-52)

I. Ü. Fen Edebiyat Fakültesi
Sedad Hakkı Eldem - Emin Onat
1942-44 (URL-34)

İstanbul Radyo Evi
Doğan Erginbaş -Ömer Güneç - İsmail Utkular
1945 (Vanlı Ş. 2006 s:194)

A. Ü. Fen Fakültesi
Sedad Hakkı Eldem - Emin Onat
1943-45 (URL-57)

Hukuk Fakültesi
Recai Akçay
1938 (Vanlı Ş. 2006 s:194)

Amerikan Hastahanesi Hemşireler İlavesi
Sedad Hakkı Eldem
1943 (URL-58)

Tablo 19. İkinci Milli Mimarlığın ‘Yerel Malzeme ve Teknik’ özelliğini taşıyan örnekler

9

YEREL MALZEME ve TEKNİK

Anıt kabir
Emin Onat - Orhan Arda
1944-53 (URL-37)

14. Okyar Köşkü

Fethi Okyar Köşkü
Sedad Hakkı Eldem
1936-37 (URL-40)

Cenap And Evi
Emin Onat
1952 (URL-43)

Taşlık Kahvesi
Sedad Hakkı Eldem
1947-48 (URL-52)

A. Ü. Fen Fakültesi
Sedad Hakkı Eldem - Emin Onat
1943-45 (URL-36)

Amerikan Hastahanesi Hemşireler İlavesi
Sedad Hakkı Eldem
1943 (URL-58)

Tablo 20. İkinci Milli Mimarlığın 'Betonarme Taşıyıcı Sistem' özelliğini taşıyan örnekler

10

BETONARME TAŞIYICI SİSTEM

Istanbul Radyo Evi
Doğan Erginbaş - Ömer Güney - İsmail Utkular
1945 (URL-46)

Istanbul Adliye Sarayı
Sedad Hakkı Eldem - Emin Onat
1949 (URL-59)

İ. Ü. Fen Edebiyat Fakültesi
Sedad Hakkı Eldem - Emin Onat
1942-44 (URL-34)

Amerikan Hastahanesi Hemşireler İlavesi
Sedad Hakkı Eldem
1943 (URL-53)

A. Ü. Fen Fakültesi
Sedad Hakkı Eldem - Emin Onat
1943-45 (URL-60)

Ağaoglu Evi
Sedad Hakkı Eldem
1938 (URL-48)

2.3. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Trabzon'da Modernleşme Çabaları

Erken Cumhuriyet Dönemi'nde merkezi yönetim, modern toplum hedefine doğru ilerlerken ideallerini asıl ulaştırması gereken yerin, Anadolu'nun en ücra köşeleri olduğunu düşünmektedir. Böylece Cumhuriyetin modernlik hedefi, Kuvayı Milliye benzeri tutumla tüm yurdu tek amaç etrafına birleştirmektir. Merkezi yönetimin yereldeki yol arkadaşları arasında merkezi Erzurum'da bulunan Üçüncü Umumi Müfettişliği, Trabzon Valiliği, Trabzon Belediyesi, Trabzon Halkevi gibi kurumlar bulunmaktadır. Basın yayın alanında ise Yeniyol Gazetesi, Halk Gazetesi, Halkevi'nin çıkarmış olduğu Akın, İnan ve Köy Mecmuası gibi dergiler sayılabilir.

Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde Cumhuriyet'e karşı isyanlar çıkarken, Trabzon içinde tarikat ve aşiretlerin durumu Cumhuriyet'in özümsemesi bakımından olumludur. 1925 yılında İçişleri Bakanlığı tarafından il ve ilçelerde yapılan ve Türkiye'de ne kadar aşiret ve şeyhin bulunduğunu ve bunların sosyal yapı içindeki güçlerini ölçmeye yönelik 57 soruluk anketi değerlendiren Öksüz; 298 köyü ve 6 ilçesi bulunan (Merkez, Akçaabat, Vakfıkebir, Sürmene, Of, Maçka) Trabzon'da aşiretlerin bulunmadığını bildirmiştir. Öksüz bulunan tarikatların ise halk üzerinde yönlendirici bir etkiye sahip olmadıklarını ve bütün tarikatların rejim karşıtı düşünce ve eylemler içerisinde bulunmadıklarını vurgulamıştır (Öksüz, 2002). Aynı kaynakta, Beşikdüzü Köy Enstitüsünün sonraki yıllarda içinde kurulacağı Vakfıkebir ilçesinde ise 3 tarikat şeyhinin bulunduğu ve hepsinin Cumhuriyet idaresine ve yenileşme hareketlerine karşı saygılı olduğundan bahsedilmektedir. Seyit Ahmet köyünde Hacı Yunus Efendi, Nefs-i Şarlı köyünde Hacı Hafız Ali İzzet, Akköse köyünde Şeyh Abdülvahab Efendi olmak üzere üç tarikat şeyhinin de bugün Beşikdüzü ilçesi sınırlarında bulunan köylerde yaşadıkları anlaşılmaktadır (Öksüz, 2002: 755- 768).

Modernleşme hareketlerinin en etkin olduğu kurumlardan biri olan Trabzon Belediyesi bünyesinde erken dönemde yapılan çalışmalar arasında yetersiz içme suyunun giderilmesi, kanalizasyon çalışmaları, yolların parke ile döşenmesi, ilk fenni mezbahanın kurulması, belediye otobüs seferlerinin başlatılması gibi birçok modern hizmet yer almaktadır (Yazıcı, 1997).

Şehircilik alanında 1937 yılında Fransız şehir plancısı Jacques H. Lambert, Trabzon kenti için modern şehircilik ilkeleri doğrultusunda gözlem yoluyla elde ettiği fiziksel mekan verilerine dayanarak bir plan önerisi geliştirmiştir. Lambert Trabzon planlama

çalışmaları için genel vizyonunu şöyle açıklamıştır: “Bir şehir, kendi başına eski ekonomik yapısına dayanarak yaşayamaz. Ülkenin genel yaşamına uyum sağlamalıdır. Bunun için de kamu yetkililerinin karşısına, bir gelişme programı ile çıkmalı ve bunun gerçekleşmesini sağlamak amacıyla programa uyulmasının tatbiki yapılmalıdır. Cumhuriyet hükümeti kentin gelişmesi için yeni bir liman ve Asya yolu gibi önemli ekonomik gelişmeyi sağlayan girişimleri gerçekleştirmeye çalışmalıdır.” (Aysu, 1977). Bu yaklaşım Avrupa’da gelişen güzel şehircilik akımı ile benzerlikler göstermektedir. Bu bağlamda Lambert’in temel plan ilkeleri şu şekildedir (Aysu, 1977);

- Abidevi bir şehir merkezi yaratmak (Atatürk meydanı ve Atapark’ın dönüştürülmesi)
- Denize paralel geniş caddeler açmak
- Alt bölgelere hizmet edecek bağlantılar ve yerel görüş noktaları (vistalar) düzenlemek
- Yeni gelişme alanları önermek
- Serbest alanlar, parklar, görüntü noktaları, mahalle kültür merkezleri kurmak ve arkeolojik alanları korumak

Lambert planı 1939’da yürürlüğe girmiş ve kısmen uygulanmıştır. Erken Cumhuriyet Dönemi’nin sosyal politikaları arasında bulunan park ve açık alanlar kapsamında Meydan Parkı önerisi, imaret mezarlığının Atapark’a dönüşmesi, Trabzon Lisesi ve Numune Hastanesi gibi modern kamu yapılarının inşası, dönemin modern mimarlık ve şehircilik alanındaki uygulamalarına örnek gösterilebilir. Ayrıca Visera Elektrik Santrali hayata geçirilerek 1929’da kent elektrikle buluşmuştur. Liman inşaatına başlanması, İran ticaret yolunun yeniden canlandırılması; bölge ekonomisinin canlanması açısından önemli gelişmelerdir (Yazıcı, 1997).

Eğitim alanında tespit edilen eksiklikler doğrultusunda Üçüncü Umum Müfettişi Tahsin Uzer Başbakanlığa gönderdiği 1 Mayıs 1936 tarihli mektubunda, ilçelerdeki öğrencilerin sadece %1’inin il merkezindeki ortaokula devam edebildiğini, daha çok öğrencinin öğrenimini devam ettirebilmesi için bütün ilçe merkezlerinde ortaokula ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. Başbakanlığın desteği doğrultusunda ödenekler çıkartılarak okulların yapımına başlanmıştır (Aydoğan, 2002).

Cumhuriyet’in merkez aktörlerinin gerçekleştirdiği devrimlerin, Anadolu’nun birçok değişik bölgesi gibi Trabzon’da da benimsenmesinde öncü kuruluşların başında Trabzon Halkevi ve sonrasında ilçe ve köylerde sayıları giderek artan halkevleri ve halkodaları

gelmekteydi. Protokolde validen sonra halkevi başkanının gelmesi halkevlerinin önemini ortaya koymaktadır. 1945 yılı itibari ile 2688 Halkodasının 141 tanesi Trabzon'da bulunmaktadır ve bunların 136 tanesi köylerde açılmıştır. Halkevleri arasında Ankara Halkevi'nden sonra en çok oyun sergilenen Trabzon Halkevi'dir. 1936 tarihinde yapılan bir genel değerlendirme sonucunda Trabzon başarılı halkevleri arasında gösterilmiştir (Azcan, 2003).

Trabzon Halkevi Şubeleri arasında ilk faaliyete geçen şube Köycülük Şubesi olmuştur. Köylü vatandaşların sosyal ve ekonomik problemlerinin araştırılmasında ve çözümünde birçok arayış içine giren Trabzon Halkevinin köye yönelik başlıca öncelikleri arasında köyün ekonomik gelişimi, göreneklerinin artırılması, köylülerle iletişim kurma, köylülere yardım, kaynaşmanın sağlanması başlıca konulardır. Sıkça köy gezilerine çıkan Halkevi üyeleri köylerde sağlık problemleri olanlara yardım etmişler, gittikleri yerlerde insanlara oyunlar sergilemişlerdir. Halkevi yayınları olan İnan, Köy Mecmuası ve Akın gibi dergilerde ve köye yönelik yayın olan Köy nüshalarında köylülerin eğitim seviyelerinin yükseltilebilmesi ve köy problemlerine yönelik yazılar sergilenmesi, modern Cumhuriyetin ideallerini köylerle buluşturması noktasında başlıca uygulamalardır (Azcan, 2003).

Akın dergisinin köylü vatandaşlara yönelik yazılarından bazıları ise şunlardır; “Köyünüzde bulunan muallimden istifade ediniz” (Sayı:13, 1 Ekim 1932), “Köy Mektebi” (Sayı 20, 15 Ocak 1933), “Köy Muallimi” (Sayı 21, 1 Şubat 1933), “Eski Mektep, Yeni Mektep” (Sayı 22, 15 Şubat 1933). Bu yazılar ile köylü vatandaşlardan; içinde buldukları sorunlarla ilgili köy öğretmeninden yardım istemesi, öğretmenlere ön yargılı olunmaması, o güne kadar köy mekteplerinde sadece dine dayalı bilgilerin verildiği, eski mektebin sadece ahiret hayatını anlattığı ama dünyevi hayatın da önemli olduğu, köy öğretmenin sadece köylü çocukların değil bütün köylünün öğretmeni olduğu yönünde bilgiler verilmesi amaçlanmıştır. Bozdoğan'ın (2002) sıkça değindiği Erken Cumhuriyet Dönemi'ndeki yayınlarda “dün” (Osmanlı İmparatorluğu) ile “bugün” (Türkiye Cumhuriyeti) karşılaştırması Akın dergisinin 15 Şubat 1933 tarihli Akın dergisinde de görülmektedir (Şekil 8).

Bekir Sükûti Kulaksızoğlu'nun sahibi ve başyazarı olduğu Yenyol gazetesinin köye yönelik yazı başlıkları ise “Yeni köy öğretmenlerimiz”, “Köylülerimize öğütler”, “Köy ve Mektep”, “Köy Davamız”, “Atatürk ve Köylü” dür. Akın dergisindeki yazılarla benzerlik gösteren bu yazılarda da Türk köylüsünün modern tarım aletlerini kullanması gerekliliği,

her karış toprağın değerli olduğu, verimi artırmanın önemi, daha sağlıklı yaşamının çarelerinin nasıl aranacağı ve köylü halkın Türkiye için önemi vurgulanmaktadır. Genel olarak “köy”ün kalkınmasının Türkiye’nin kalkınması ile eşdeğer olduğu üzerinde durulmaktadır (Yeniyol Gazetesi; 25,24,23,22 Ekim 1936, 27 Kasım 1936, 12 Ocak 1939, 5 Nisan 1939).

Şekil 8. Trabzon Halkevi tarafından yayınlanan 15 Şubat 1933 tarihli Akın dergisinden “dün”ü ve “bugün”ü anlatan resimler.

2.4. Erken Cumhuriyet Dönemi’nde Beşikdüzü’nde Genel Durum

Trabzon ilinin en batıdaki ilçesi olan Beşikdüzü; kuzeyde Karadeniz, doğuda Vakfikebir, batıda Eynesil, güneyde Tonya ve Şalpazarı ilçeleri ile sınırlanmaktadır. Beşikdüzü (Şarlı) 19. yüzyılla birlikte kasaba olma sürecine girmiştir. Beşikdüzü’nün hemen batısında yer alan Çeşmeönü (Yavabolu, Yobul) mahallesi eski yerleşim yerlerinden biridir (Emecen, 2010). Demir (2008); Beşikdüzü (Şarlı)’nın Tirebolu’ya bağlı Şari Madeni ismiyle 19. yüzyılın sonlarına doğru köy olarak kurulduğundan bahsetmektedir. Şari kelimesi hakkında Demir (2008); kelimenin zamanla Şadlı ve Şarlı’ya dönüştüğünü ve Şari kelimesinin aşağıya akan ırmak anlamına geldiğini savunurken, Karadeniz (2013) ise “şar” kelimesinin “şehir” sözcüğünün bir başka değişti olduğunu savunarak kelimenin “şehirli” anlamına gelen Türkçe bir kelime olduğunu belirtmektedir.

Beşikdüzü'nün idari merkez vasfı, Tanzimat dönemi sonrasında 1840'lardan itibaren başlamış, 1874'te resmen nahiye ilan edilmiştir. 1850 öncesi ise Akçaabat nahiyesine bağlı olduğu bilgilerine rastlanmaktadır. Bu süreçten önce ve sonra Vakfikebir ile Görele ilçesi arasında gidip gelen bir nahiye olan Beşikdüzü, 1874 tarihinde Merkez'e bağlı bir nahiye haline gelmiştir. Sonraki yıllarda ise merkeze uzak bir nahiye olmasının yarattığı sorunlar nedeniyle 1916'da tekrar Vakfikebir'e bağlanmıştır (Emecen, 2010). Daha sonra, 7 Ekim 1930 tarihli gazete (sayı 1615)'de merkezi Şarlıköyü olan Akhisar adında nahiye olarak kurulduğu bilgisine ulaşılmıştır. 7 Aralık 1953'te tam teşkilatlı bucak olmuş ve tarihi süreçte çok kez denediği kaza olma statüsüne ise 1987 senesinde kavuşmuştur.

İlçe olma yolunda ilerlerken Beşikdüzü ile Vakfikebir arasında yaşanan anlaşmazlıklar tarihi süreçte uzun bir döneme yayılmaktadır. Vakfikebir ile Beşikdüzü ilçelerini ayıran Çamlık deresi, sadece fiziksel bir sınır olmaktan öte kültürel bir özellik taşımaktadır (Emecen, 2010). Kesin olmamakla birlikte bu anlaşmazlığın nedenleri arasında pazar ve iskele meseleleri, vakıf ile yerli tımar sipahileri arasındaki gelir paylaşımı, Şarlı'nın Vakfikebir ve Ağasar yöresi köylerinin merkezi konumunda iken köylerin Vakfikebir ilçesi tarafından sahiplenilmesi ve aradaki kanlı çatışmalar sıralanmaktadır (Emecen, 2010).

Beşikdüzü halkı Dâhiliye Nezaretine gönderdikleri bir telgrafta eğer bir kazaya bağlanmaları gerekirse bunun Görele kazası olmasını istediklerini belirtmişlerdir. 1880-1914 tarihleri arasında bir dizi resmi yazışma sonucunda Şarlı'nın Vakfikebir kazası içinde olması gerektiği cevabı alınmıştır. Bu görüşte ise nahiyenin büyüklüğü, önemi ve merkez kazaya uzaklığı etkili olmuştur (Emecen, 2010). Benzer anlaşmazlıkların Cumhuriyet döneminde de devam ettiği anlaşılmaktadır. 4 Ekim 1934 tarihli Yenyol gazetesinde Vakfikebir kazasını Beşikdüzü'ne bağlama düşüncesinin halk arasında dillendirildiği bilgisi verilmektedir. Karadeniz (2013) ise; Vakfikebir ilçesi ile Beşikdüzü ilçesinin etnik kökenleri arasındaki farklılığı vurgulamaktadır. Vakfikebir yöresinde konuşulan dil ile Ağasar deresinde konuşulan dilin farklılık gösterdiğini, Vakfikebir yöresinde Rumca kelimeler yer alırken Ağasar deresi insanının duru bir Türkçe kullanmasının iki ilçe halkı arasındaki bariz farklılıklardan biri olduğunu vurgulamaktadır (Karadeniz, 2013).

Yine Cumhuriyet'in ilk yıllarında siyaset ortamında Beşikdüzü'nün önemli isimleri içinde barındırdığı görülmektedir. Erzurum Kongresine katılan Vakfikebir delegesi Abdullah Hasip Ataman, son Osmanlı Mebusan Meclisinde Trabzon Milletvekilliği ve 1.

Dönem milletvekilliği yapan Ali Şükrü Bey ve Gümrük ve Ticaret Bakanlığı yapan Raif Karadeniz dönemin etkin isimleridir.

1926 tarihli belgede Beşikdüzü'nün tekrar nahiye olmasıyla kentin sosyal, idari ve ekonomik yapısı şöyle özetlenmiştir: Belediye reisi ve birkaç muhtar tarafından yönetilen ilçede, ticari faaliyeti yüksek 65 köy ile ithalat ve ihracatın yapıldığı bir iskele bulunmaktadır. Bunların yanı sıra 'mükemmel' bir hükümet konağı, 'zarif' bir camii ve 5 öğretmenli bir eğitim yapısına ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca "Cumhuriyet ilkelerine bağlı yenileşmeye istekli merkezde 40 hane ve toplamda 30.000 kişilik bir nüfus bulunmaktadır" bilgisi önemli bir bilgi olarak karşımıza çıkmaktadır (Çapa ve Usta, 1997). Bu belgeden de anlaşılacağı gibi sosyal yapısı bakımından Beşikdüzü halkı ilerici ve gelişmelere açıktır.

Beşikdüzü nahiyesine ekonomik olarak bakıldığında, 1930'larda yöre halkının temel geçim kaynağı tarım, hayvancılık ve balıkçılık iken halk baskül ve terazi üretimi gibi zanaat kollarında da faaliyet göstermektedir (Arman, 1969).

2.5. Beşikdüzü Eğitim Kursunun Açılması

Cumhuriyetin ilk yıllarından beri ilçenin en aktif olduğu hizmet alanı eğitimidir. Beşikdüzü eğitim faaliyetlerinin hız kazanması 4 Mayıs 1939 tarihinde Eğitim Kursu'nun açılması ile başlar. Bu dönemde yayınlanan gazete haberinde Eğitim Kursu'nun Aksu'da (Sürmene) açılacağı bildirilirken, gazetenin bir gün sonraki haberine göre dönemin Valisi Refik Koraltan ve Maarif Müdürü Rıfat Necdet Evrimer'in incelemeleri sonucunda Eğitim Kursu'nun Beşikdüzü'ne kurulmasına karar verilmiştir (Yeniyol Gazetesi, 31 Ocak 1939).

Beşikdüzü Eğitim Kursunun açılışı gerek bürokrasi, gerekse halkın yoğun katılımıyla yapılmıştır. Açılışa Üçüncü Umum Müfettişi Tahsin Uzer, Vali Refik Koraltan, il müdürleri, basın mensupları Cevdet Alap, Hakkı Tuncay, Cemal Rıza Osmanpaşaoğlu, Şevket Çulha gibi isimler katılmıştır (Şekil 9).

Şekil 9. Beşikdüzü Eğitim Kursunun açılışı (Bölükbaşı, 2006: 931)

Eğitmen Kursu'nun açılış töreninde Üçüncü Umum Müfettişi Tahsin Uzer şunları söylemiştir: “Bu güzel müessesenin vücuda gelmesinde kıymetli halkın, civan mert köylünün gösterdiği fedakarlık çok büyüktür. O kadar büyüktür ki Trabzon, Giresun Ordu, Rize gibi 4 rengi vilayetin en büyük bir ihtiyacını küçük bir muhit içinde siz kendi elinizle temin ettiniz. Bu küçük bir eser zannetmeyiniz. Kültür tarihi bu güzel halka iyi bir şan ve şeref ayıracaktır.” (Yeniyol Gazetesi, 13 Mayıs 1939).

Açılış, dönemin Yeniyol Gazetesi'nde günlerce haber yapılmıştır. Yeniyol Gazetesi'nde “Yarın Beşikdüzü'nde Bir Halk Üniversitesi Olan Eğitim Kursu Merasimle Açılacak”, “Beşikdüzü'ndeki Eğitim Kursunun Açılış Töreninde Fevkalade Tezahürat Yapıldı”, “Trabzon'dan Beşikdüzü'ne”, “Eğitmen Kursunun açılış töreninde Beşikdüzü intibaları”, “Trabzon'dan Beşikdüzüne gidiş geliş intibaları”, “Misten Nise” başlıkları atılmıştır.

Yeniyol Gazetesi yazarı Hakkı Tuncay, “Beşikdüzü Eğitim Kursu” başlıklı yazısında açılış hakkında “Okul binasını köylüler kendileri yapmışlardır. Bina 25-30 bin liraya ancak çıkabilir, bunun 4500 lira kadarı vilayetten verilmiştir. Üst tarafını o bölge köylerinin hakikaten açıkgöz, çalışkan, ve fedakar sakinleri temin etmişlerdir. ... Köylümüzün fedakârlığı şüphesiz çok yüksektir. Sayın Umumi Müfettişimizin sözlerinde belirttikleri gibi “Bu fedakarlık Kültür tarihimizde unutulmaz bir yer alacaktır.” Ve Vardallı köyünden söylev veren yurttaşın söylediği gibi kelime ile sıfatlandırılalım. Enerjik valimizin güzel nutuklarında dedikleri gibi, “Beşikdüzü'nde açılan bu kültür yuvası ile bu

güzel yer yeni saadetlerin beşiği olacaktır.” sözlerini dile getirmiştir (Yeniyol Gazetesi, 6 Mayıs 1939, Sayı 2583).

100 öğrenci ve 16 öğretmen kadrosuna sahip Eğitim Kursu'nun on birinci Beşikdüzü'nde eğitim hayatına başlamıştır. Arman, Eğitim kurslarının köy enstitülerinin kurulması planlanan yerlerde açıldığını ve bu yerlerin daha büyük kurumların açılmasına elverişli olup olmadığının değerlendirildiğini ifade etmiştir (Arman, 1969).

2.6. Beşikdüzü Köy Enstitüsü

17 Nisan 1940'da çıkan 3803 sayılı Köy Enstitüleri Yasası ile Beşikdüzü Köy Enstitüsü resmen açılmıştır. Daha önce kurulmuş olan Beşikdüzü Eğitim Kursu ise yasanın çıkmasından sonra Enstitüye bağlanarak aynı kampüsü ve aynı binaları paylaşarak eğitim-öğretime devam etmiştir. Kurucu müdürlüğe Denizli Milli Eğitim Müdürü Hürrem Arman getirilmiştir. Arman, önceden Beşikdüzü'ne doğru yola çıkıp Kanun çıkıncaya kadar Enstitünün kuruluş hazırlıklarını tamamlamak için görevlendirilmiştir (Arman, 1969). Trabzon'a gelmeden önce Ankara'daki seminere katılan Arman'a İlk Öğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç'un bazı nasihatleri olmuştur. Tonguç; “ İlan Karadeniz olacak, büyük çapta balıkçılığa girişeceksin. Toprağın ve tarım işlerin az olacağı benzer. Büyük üretim amacın Karadeniz'i sömürmek olacak. Diğer Köy Enstitülerinin balık ihtiyacını siz karşılayacaksınız. Belki ileride balık tozu, balık gübresi ve balık konservesi fabrikaları da kuracaksınız.” sözlerini dile getirmiştir (Arman, 1969: 264).

Tonguç Beşikdüzü'ndeki arsa sorunlarını önceden sezmiştir. Kuruluş yıllarında arazinin kısıtlı olması temel problemdir. Enstitüye genellikle devlete ait, kurak ve uzak arsalar tahsis edilmiş olup, halk tarafından karşılanması planlanan 4,5 dönümlük arsanın ücreti ödenemeyince, enstitü bunu kendi imkanları ile ödemiştir. Bunun yanı sıra, uzak mesafelerden toprak taşıyarak sahildeki kumsal alan işlenir hale getirilmeye çalışılmıştır. Bir diğer önemli konu ise sıtma hastalığı olmuştur. Özellikle zehirli sıtma halka büyük zarar vermiştir (Arman, 1969).

8 Temmuz 1940 yılında 25 öğrenci ile eğitim öğretime başlayan Beşikdüzü Köy Enstitüsünün öğrenci aldığı yerler Trabzon, Rize, Giresun, Ordu, Gümüşhane illeridir. İlerleyen zamanda Çoruh'un (Artvin) Hopa kazası da bu bölgeye dahil edilmiştir. 15 Temmuz'a gelindiğinde 50 öğrenci tamamlanmıştır. Öğrencilerin Enstitüye uzak bölgelerden büyük zorluklarla, yalnız ve yürüyerek gelmeleri öğretmen kadrosuna enerji

ve ümit aşlamıştır. Gelen öğrencilerin önce saçları kesilmiş, banyoları yaptırılmış ve bakanlıktan gelen elbiseler verilip eğitim öğretime hazır hale getirilmişlerdir. Arman ve Kadri Dora, Enstitü'nün ilk günlerindeki iki öğretmeni olup zamanla diğer öğretmen kadroları tamamlanmıştır.

Enstitülü öğrencilerin kıyafetleri için gereken kumaşlar bir süre sonra enstitü bünyesinde dokunmaya başlanmıştır. Bakanlığın gönderdiği dokuma tezgahları ve iplikler usta öğretici olarak anlaşılan bir bayan öğretmen öncülüğünde öğrenciler tarafından dokunmaya başlanmıştır (Arman, 1969). Ayakkabı konusunda ise Arman'ın çocukluğunda öğrendiği ayakkabı zanaatını öğrencilere öğretmesi ve ayakkabı işliği kurulmasıyla bir sorun daha çözülmüştür.

İlk zamanlar kız öğrenci bulmakta zorlanılmıştır. Bu konuyu aşmak için Enstitü idarecileri kızlı-erkekli öğrenci ekipleriyle köyleri gezip, müsamereler vermiştir. Bu müsamerelerde anne ve babalara kız çocuklarını okula göndermeleri tavsiye edilmiştir. Anne ve babalar kız öğrencilerle enstitüye beraber getirilmiş ve enstitü ortamını birkaç gün deneyimlemiştir. Kız öğrenci sayısını artırmak için Gümüşhane'ye gönderilen müdür yardımcısı, 9 kız öğrenci ile birlikte dönmüştür. Böylece Enstitüdeki kız öğrenci sayısı 24'e çıkmıştır (Arman, 1969).

Enstitüdeki dersler; kültür ve uygulamalı dersler olarak iki türlü yapılmıştır. Güne sabah erken kalkılıp halk oyunları ile başlanmaktadır. İlk yıllarda belirgin öğretim planı olmamakla birlikte kültür dersleri öğretmen okulları ve liselerden yararlanılarak işlenmiş, uygulamalı dersler içinse zamanla kendi içinde yöntemler geliştirilmiştir. Bahar aylarında tarıma ağırlık verilirken, kışın kültür ve sanat derslerine ağırlık verilmiştir (Erdem, 2001). Beş yıllık eğitim süresince öğretmen olamayacağına inanılan öğrenciler, başarısızlıkla değerlendirilmeyip üç yıllık sanat programına tabi tutularak kendilerine sanat belgesi verilmiştir. “Köylere sağlık memuru” olmak isteyen erkek öğrenciler üçüncü sınıftan itibaren; “köy ebesi” olmak isteyen kız öğrenciler ise dördüncü sınıftan itibaren sağlık şubesine yönlendirilmiştir (Erdem, 2001).

Enstitüde ilk programlar, öğretmenlerle birlikte günlük işler göz önünde bulundurularak haftalık ve aylık olarak yapılmıştır. Cumartesi günleri program komisyonu toplanarak bir sonraki haftanın programını düzenlenmiştir. İşe/balığa çıkacak olan öğrencilerin başında bulunan grup ve küme başları da haftalık raporlarını pazar günleri bütün öğrenciler önünde anlatmıştır.

Enstitüde tarım dersleri ortak derstir. Sanat dersleri konusunda ise, öğrenciler her birine birer ay katıldıktan sonra hangi alana daha yatkın ise o alanda ilerleme fırsatı verilmiştir. Zaman içinde ihtiyacın da yönlendirmesi ile açılan işlikler arasında kunduracılık, arabacılık, hayvan bakımı, nalbantlık, balıkçılık, inşaat, hasta bakıcılık, dokumacılık, marangozluk, demircilik ve biçki-dikiş kursları vardır. Enstitünün son zamanlarında ipek böcekçiliği de yapılmış ve Çamlıküzü'ne arı kovanları yerleştirilmiştir (Erdem, 2001).

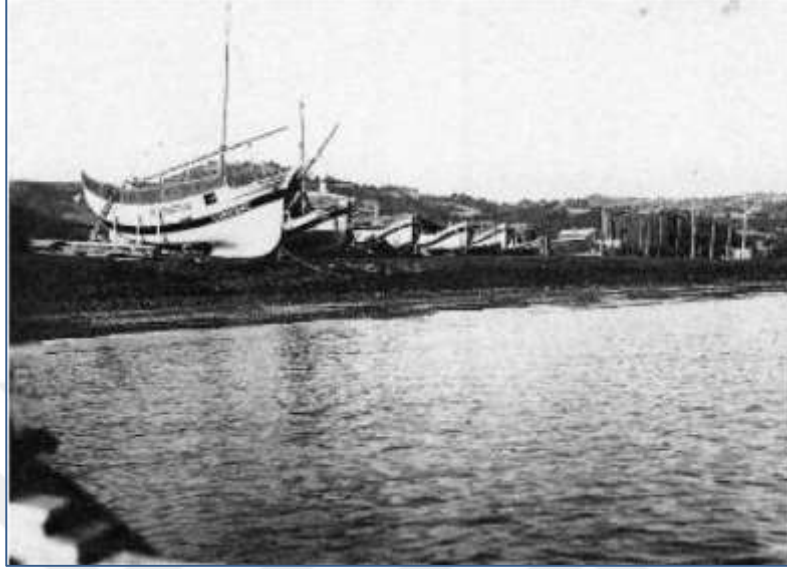
Deniz kıyısında bulunan tek enstitü olan Beşiküzü, Sapanca Gölü'ne yakın olan Arifiye ile programında balıkçılık olan iki enstitüden biridir (Türkoğlu, 2013). İlk zamanlar ancak kendilerine yetecek kadar balık tutabilen öğrenciler, zamanla hem ellerindeki kayık ve ağ türlerini çoğaltmış, konunun uzmanı Fehmi Reis ile de usta öğretici olarak anlaşarak Hopa'dan Sinop'a kadar balıkçılık işine girişmişlerdir (Şekil 10). Tuttukları balıkları karaya çıktıkları yerlerde halka ucuza satan ve bildikleri oyunları sergileyen öğrenciler, halkın sevgisini kazanmıştır. Hatta ihale ile alınan balıkların halka ucuza satılması, şikâyet konusu olmuştur. 1942 yılında hamsi bol olmuş, o yıl kazandıkları 14.500 lira ile motor ve ağlar ile diğer araç gereçlerin hepsinin gideri karşılanmış, ayrıca yapılan yatırımların dört katı kadar gelir elde edilmiştir. Öğrenciler 2-3 ay kadar uzun süren balıkçılık seferlerine kitap ve enstrümanlarıyla gitmişler ve döndüklerinde kültür derslerine daha çok katılarak eksik konularını kapatmaya çalışmışlardır.

Balık konusunda Enstitü giderek kendini geliştirmiştir. Hamsi gübresi yapılarak sebze ve meyve verimi artırılmıştır. Balık tuzlamak için öncelikle bir usta öğretici ile anlaşılmış, fıçıcılık atölyesi kurulmuştur. Sonra diğer enstitülere haber verilip tuzlu balık siparişi alınmaya başlamıştır. Bu şekilde diğer enstitülere 3800 kg tuzlu balık gönderilmiştir. 1945 senesine gelindiğinde 500 ton hamsi, 60.000 çift palamut, 45 ton diğer balık ürünü elde edilerek üretim rekor düzeye ulaşmıştır (Arman, 1969).

Enstitüde öğretmenler ve parası olan az sayıda öğrenci ile birlikte kooperatif kurulmuştur. Diğer öğrenciler %10 oran karşılığında çevre halkın bahçelerinden topladıkları fındıkları kooperatife vererek hisse senedi elde etmişler ve kooperatifin üyeleri olmuşlardır. Daha sonra döner-sermaye adına balık artırmalarına katılıp alınan balıklar kooperatif bünyesinde satılmaya başlanmıştır. Arman bu dönemde birçok aracılığı küstürdüklerini ve hakkında "Müdür ticaret yapıyor" söylentileri çıktığını belirtmekte ve araçlar kızsada fakir halkın Enstitüye teşekkür ettiğini vurgulamaktadır. Zamanla

kooperatifin ürün yelpazesi genişlemiş ve ürünlerin karaborsaya düştüğü yıllarda kooperatif “akborsa” görevini üstlenmiştir (Arman, 1969: 344, 383, 386).

Şekil 10. Beşikdüzü Köy Enstitüsü balıkçılık filosu (Kocabaş, 2017)

Zaman içinde Enstitü fiziksel şartlarını geliştirmenin yollarını aramıştır. Arman zamanında Sürmene Belediyesi’nden temin edilen bir dinamo ile az da olsa elektriğe kavuşan Enstitü devam eden yıllarda köy yollarını aydınlatacak kadar yol almıştır. Böylece Arman’ın, “Kitaplarındaki formüller, ilkeler yeryüzüne inmiş, doğrulukları yaşanarak ispatlanmış, programlardaki konular uygulanarak öğrenilmişti.” sözleriyle bilginin hayatta nasıl uygulandığını dile getirmektedir (Arman, 1969: 455).

Enstitüde demokratik bir işleyiş benimsenmiştir. Her cumartesi akşamı yemekten sonra toplu tartışmalar, daha sonra da eğlenceler düzenlemesi, ilk günlerden beri birçok enstitüde olduğu gibi Beşikdüzü’nde de devam etmiştir. Tartışmaların birinde rutubetli ve sıcak havalardan dolayı erkek öğrencilerin kısa pantolon giymesi söz konusu olunca bu duruma toplu tartışmalar sonucunda erkek öğretmenlerin de kısa pantolon giymesi ile utangaçlık probleminin çözülebileceği şeklinde cevap bulunmuştur (Arman, 1969). Diğer bir tartışma konusu bütün öğrencilerin günlük ihtiyacını karşılamayacak kadar yetersiz olan sütün nasıl kullanılacağı konusunda ise; elde edilen sütün kooperatif fiyatları ile Enstitü öğretmenlerine verilmesi yerine bütün öğrencilerin haftanın belli günlerinde süt içmesi şeklindeki çözüme ortak tartışmalar sonucunda ulaşılmıştır (Arman, 1969).

Beşikdüzü Köy Enstitüsü 01.11.1944 tarihinde ilk mezunlarını vermiştir. 1946 yılında Trabzon'un köylerinde (29), Giresun'da (15), Ordu'da (17), Rize'de (16) ve Gümüşhane'de (21) olmak üzere toplam 98 Beşikdüzü Köy Enstitüsü mezunu çalışmaktadır.

Demokrat Partili milletvekillerinin yanı sıra Cumhuriyet Halk Partili milletvekilleri tarafından da uzun zamandan beri eleştirilen Köy Enstitüleri, bu dönemde eleştirilerin odak noktası haline gelmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin en uzun Milli Eğitim Bakanlığı'nı yapan ismi, Hasan Ali Yücel, 5 Ağustos 1946'da 7 yıl ve 7 ay sürdürdüğü Millî Eğitim Bakanlığı görevinden çeşitli nedenlerle istifa etmiştir. Köy Enstitüleri'nin 'Tonguç Baba'sı olan İsmail Hakkı Tonguç'un 21 Eylül 1946'da görevden alınmasıyla Köy Enstitüleri, başta uygulamalı derslerin ve karar alım aşamasında öğrenci katılımının kaldırılmasıyla yavaş yavaş kapanma sürecine girmiştir. Yeni Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sıralar döneminde de bakanlık müfettişleri artan şikâyetler ve istekler üzerine Köy Enstitüleri uzun uzun incelemeye tabii tutulmuşlardır (Türkoğlu, 2013). Beşikdüzü Köy Enstitüsünde de incelemeler yapılmıştır. Enstitüye gelen müfettişler kütüphaneyi inceledikten sonra Hasan Ali Yücel zamanında derlenen ve sol içerikli olduğu düşünülen dünya klasikleri, kütüphane memuresi Kevser Hanım'a yaktırılmıştır (Kalay, 2010). 1951 yılında karma eğitimden vazgeçilerek kız öğrenciler, İzmir Kızılçullu Köy Enstitüsü'ne nakledilmiş ve okul Erkek Köy Enstitüsü haline getirilmiştir. 1952'de Kızılçullu Köy Enstitüsü'nün kapatılması üzerine erkek yatılı öğrenciler değişik köy enstitülerine dağıtılmış; kız öğrenciler tekrar Beşikdüzü'nde toplanarak; enstitü Beşikdüzü Kız Köy Enstitüsü'ne dönüştürülmüştür (Tokgöz, 1998). İsmet İnönü döneminde kapatılmaya başlanan Köy Enstitüleri, 1950 seçimlerinden sonra Demokrat Parti döneminde (27 Ocak 1954) tamamen kapatılmıştır. Beşikdüzü Köy Enstitüsü 1954'te kapatılana kadar 499 eğitimciyle 1572 öğretmen yetiştirmiştir.

2.6.1. Beşikdüzü Köy Enstitüsünde Mimarlık ve İnşaat Faaliyetleri

Beşikdüzü Köy Enstitüsü başlığında 1940-1954 yılları arasında faaliyet gösteren Enstitünün kuruluşu, işleyişi, yaşam kültürü ve kapatılmasına ilişkin bilgiler, bütünlük içerisinde tek bir başlık altında verilmiştir. Enstitü yapılarının modernlik bağlamında analizini amaçlayan çalışmanın bu kısmında ise BKE'nin mimarlık ve inşaat faaliyetleri ayrıca ele alınmış; yer seçiminden vaziyet planına, yarışma ve mimari programdan inşa

sürecine kadar detaylı bir okuma yapılmıştır. Ardından BKE binaları daha detaylı olarak ele alınmıştır.

2.6.1.1. Yer Seçimi

Enstitünün yer seçiminde en etkili faktör, devlete ait verimsiz Çamlıkdüzü arazisinin ve bu arazinin hemen doğusunda yer alan yeni yapılmış olan ilkokul binasının (Kübik Bina) varlığıdır.

Köy Enstitüleri kurulurken ana yollar üzerinde, büyük köylere ve tren istasyonlarına yakın olması istenmiştir. BKE arazisi; Giresun-Trabzon yolu güzergahında, Beşikdüzü nahiye merkezinin doğusunda ve anayol üzerinde konumlanmıştır. Beşikdağı'nın eteğine uzanan bu arazi kuzeyden Karadeniz ile sınırlanmaktadır.

Planlamada Enstitü nüfusunun ileride 1000 kişi olacağı öngörüsü nedeniyle yeni arazilere ihtiyaç duyulmuştur. Karadeniz'in topografyası gereği kişi başına düşen arazi miktarının az ve elde olan arazilerin engebeli olması, arazi istimlaki konusunda büyük problemler yaşatmıştır. Enstitü tarafından istimlak edilmesi düşünülen araziler için Enstitü Müdürü'nün yolu kesilip tehdit edilmiştir (Arman, 1969). Yoğun nüfusun geçimini sağlayabilmesi için tarım yapılması gerekmiştir. İlk zamanlar eldeki kumluk arazi üzerindeki bataklıklar kurutulmuş, toprak taşınarak tarım yapılmaya başlanmıştır.

27.01.1942 tarihinde o güne kadar yapılan çalışmaları özetleyen raporda Enstitünün sahip olduğu araziler şu şekilde anlatılmaktadır; ilk zamanlar 15-20 kilometrelik alan içinde devlete ait arazilerin olup olmadığı araştırılmıştır. Beşikdüzü'ne iki saat mesafede bulunan Ambarlı köyünde devlete ait 11 dekarlık arazi Enstitünün kullanımına verilmiştir. Yine Vardallı köyü Çamlıkdüzü mevkiinde devlete ait 30 dekarlık kumluk arazi de Enstitüye devredilmiştir (Arman, 1969) (Şekil 11).

Şekil 11. Beşikdüzü Camii'nin minaresinden doğuya doğru çekilen Enstitü'nün de içinde olduğu Çamlıkdüzü arazisi (Yalçın, Kamacıoğlu, 2007)¹

Sonradan satın alınarak Enstitüye eklenen araziler içinde, Beşikdüzü'ne 3,5 saat mesafede Türkeli Köyünde bulunan 15 dekarlık eski mezarlık bulunmaktadır (Arman, 1969). Beşikdüzü halkının, Bakanlığa telgraf çekip satın almak için söz verdikleri ancak alamadıkları 4,5 dönümlük arazinin ücreti Enstitü tarafından ödenmiştir (Arman, 1969). Bunların dışında devlete ait arazi olmaması nedeniyle arazi kiralamak, ortaklaşa ekip dikmek ve istimlak edilmek üzere arazi temin edilmeye çalışılmıştır. Böylece 3,5 dekarlık bir findıklık, 30 dekarlık sebze bahçesi temin edilmiştir. Bu sayede ziraat dersi ve uygulamaları için az da olsa arazi sağlanmıştır.

Devam eden süreçte arazi aranmaya devam edilmiştir. Eldeki verimsiz arazinin sağlıklı hale getirilmesi konusunda Arman'ın kararlı sözleri dikkat çekmektedir; "Sırasıyla kaydedilen bu arazilerin hepsi ya kumluk veya tamamen işlenmemiş vaziyette idi. Fakat her ne pahasına olursa olsun çok dar olan bu sahadan azami istifadenin temini için, bazen sırtla toprak taşıyarak bazen taşlarını ayıklayarak, muhtelif yollarla gübreleyerek bu arazinin kısmen ıslahı temin edilerek üzerinde ziraat yapmak imkanı elde edildi." (Arman, 1969: 369).

¹ Not: Aydemir fotoğrafın kendisi tarafından cami minaresinden çekildiğini ifade etmektedir.

2.6.1.2. Proje Yarışması ve Mimari Program

Beşikdüzü Köy Enstitüsünün projesi ulusal alanda açılan yarışma yoluyla elde edilmiştir. 13 Mayıs 1940 tarihli Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi'nde açılacağı ilan edilen 12 adet enstitüden biri de BKE'dir. BKE'nin proje yarışmasını Yüksek Mimar Ahsen Yapanar kazanmıştır (Cumhuriyet Gazetesi, 9 Şubat 1941, s: 3). Arman'ın notlarında ise yarışmayı Asım Mutlu ve Ahsen Yapanar'ın birlikte hazırladıkları proje ile kazandıkları ifade edilmiştir (Arman, 1969).

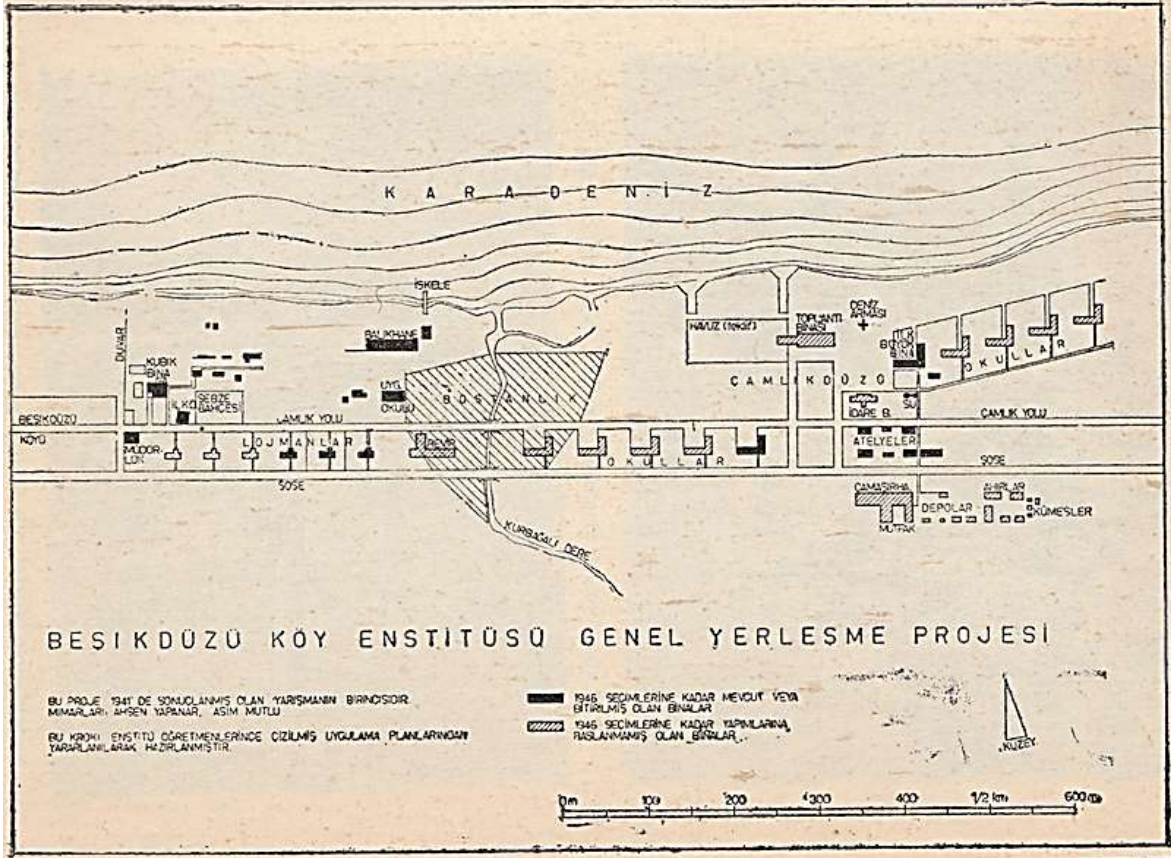
Yarışma şartnamesinin 1. maddesinde yarışmaya katılacak olan mimarların, projesini yapmak istedikleri enstitünün bulunduğu yerde asgari üç gün kalması koşulu yer almıştır. Beşikdüzü için yarışmaya katılan mimarlardan biri arazinin fotoğrafını çekmek için ağaca çıkmıştır. Köylüler tarafında casus zannedilip kaymakamlığa teslim edilen mimar, sonraki yıllarda fıkra konusu olmuştur (Arman, 1969: 290).

Yarışma şartnamesinde Beşikdüzü ile ilgili genel bilgi olarak Trabzon'a 62 km mesafede ve Trabzon-Beşikdüzü şosesi (toprak yol) üzerinde olduğu bilgisi verilmektedir. Hususi şartlar kısmında ise Beşikdüzü ikliminin sıcak olması nedeniyle, pencere büyüklükleri, açılış yönleri, kat yükseklikleri ve cephelerin belirlenmesinde bu durumun göz önünde bulundurulması istenmiştir. Ayrıca vaziyet planının şekillenmesinde arazinin denize paralel uzanması ve arazinin toprak durumuna dikkat çekilip mimar tarafından önemli görülen hususların ek olarak projeye eklenmesi istenmektedir (Ek 3: Şartname 1).

Yapılacak olan binaların sayısı toplamda 42 olmak üzere şu şekilde sıralanmıştır; 10 adet okul, 1 adet toplantı, 4 adet atölye, 1 adet mutfak, 1 adet çamaşırhane ve banyo, 1 adet idare, 6 adet kümes, tavla, ahır, 11 adet depo, 1 adet revir, 2 adet umumi hela, 6 adet lojman. Yapılacak olan binaların içerikleri ise Esas Şartların içinde belirlenmiştir (Ek 3: Şartname 1).

Yarışması hazırlanan enstitüler arasında Eskişehir Çifteler Köy Enstitüsü'nden sonra en az bina öngörülen enstitü Beşikdüzü'dür. Eskişehir Çifteler Enstitüsü'nün çok daha önce kurulduğu dikkate alındığında, Beşikdüzü'ndeki bu durumun nedeni olarak, Eğitimci Kursu zamanından kalan binaların yanı sıra 17 Nisan 1940'tan sonra enstitülü ilk öğrenciler ile eğitimci kursu öğrencilerinin ilk günlerde yapmış olduğu binaların varlığı gösterilebilir. Söz konusu binalar ve genel vaziyet planı 1946 yılında BKE öğretmenleri tarafından uygulama planlarından yararlanılarak çizilen krokide görülmektedir (Şekil 12).

Ayrıca Madde 7’de yer alan “... müsabakada birinciliği kazanan mimarın projeleri tamamen veya pek az değişikliklerle tatbik edildiği takdirde yaptırılan binalara mimarın ismi yazılacaktır” ibaresi projelerin farklı uygulanabileceğine önceden işaret etmektedir.

Şekil 12. 1946 yılında BKE öğretmenleri tarafından uygulama planlarından yararlanılarak çizilen kroki (Arman, 1969)

Şartname (Ek 3) kapsamında Beşikdüzü için 10 adet okul binası öngörülmektedir. Enstitülerde yaşantının gruplar halinde seyretmesi anlayışı hakim kılınmıştır. Her bir binada 20 kişilik iki yatakhane ve her yatakhane içinde kendi tuvalet ve el yüz yıkama alanları bulunacaktır. Okul içinde yine 40 öğrencinin ders ve tartışma yapabilecekleri, dikiş-daktilo, ev idaresi, basit biyoloji, fizik ve kimya tecrübeleri ve kağıt işleri gibi dersleri yapabilecekleri bir dersane istenmektedir. Okul binalarının bodrum, zemin ve 1. kattan oluşabileceği not kısmında belirtilmiştir.

Okul içinde 40 öğrencinin beraber yemek yiyebilecekleri bir salon ve yemek hazırlığı için bir ofis istenmiştir. Her kümeden sorumlu bir öğretmen olması nedeniyle okul

binası içinde bu öğretmenin ailesi ile ikamet edebileceği; içinde iki oda, bir hol, banyo, mutfak ve tuvalet bulunan bir lojman istenmektedir.

Yine okul binası içinde 3 kişinin çalışabileceği büro görevi gören bir oda bulunması istenmiştir. Ayrıca bodrum katında kömürlük ve depolama yerleri ve çatı arasında veya herhangi bir yerde 20 öğrencinin tıraş olabilmesi için bir yer ve çamaşır kurutma mekanı talep edilmiştir.

Toplantı salonu için istenen ise teneffüshane, jimnastikhane, konferans, müsamere, toplantı salonu ve kütüphane görevi görececek çok amaçlı bir mekan olmasıdır. 800 kişinin ihtiyacını gören bir kantin ve kantine hizmet edecek depo ve kilerlerin içinde olması ve yeteri kadar tuvalet barındırması da diğer talep edilenler arasındadır.

Atölye için zemini şap olan tek katlı bir bina istenmiştir. Eni 8 metreyi geçmemesi istenen atölye binası için, 25 öğrencinin bir arada ağaç, demir ve inşaat işlerini gerçekleştirebilecekleri, içinde motor değiştirmeye elverişli ve araç girişine uygun yeterli büyüklükte kapısı olan bir mekan talep edilirken ayrıca içinde ocak bacası ve araç-gereç için depo bulunması talep edilmektedir.

Mutfak, çamaşırhane ve banyolar için 800 kişinin yemek ihtiyacının karşılanacağı mutfak, bulaşık yıkama kısmı, erzak deposu, ambar memuru için ofis ve bulaşık yıkamayla görevli kişinin yatacağı bir oda ve tuvalet istenmektedir.

Çamaşırhane kısmında 800 kişinin çamaşırının yıkanacağı alan ve kurutma için bir sundurma talep edilmiştir. Ayrıca 40 öğrencinin duş alabileceği ve 20 öğrencinin hamam ihtiyacını karşılayacak yıkanma yeri ve soyunma alanı istenmiştir. Mutfak, çamaşırhane ve banyonun kampüs içinde orta yerde olması talep edilmektedir.

İdare binası için bodrum, zemin ve 1. kattan oluşabileceği belirtilirken içinde bir müdür odası, üç müdür yardımcısı odası, 30 kişilik öğretmenler odası, muhasebeci ve katip odası, dosya odası, 10 hademenin yatabilmesi için bir oda ve uygun sayıda tuvalet talep edilmiştir.

Tavla, ahır ve kümesler kısmında ise 20 at için tavla, 30 inek için ahır, 100 tavuk için kümes ve bir de meteoroloji istasyonu istenmekle birlikte bu binaların birbirinden ayrı olmaları ve gerektiğinde yapı malzemesi olarak kerpiç kullanılabilmesi belirtilmiştir.

Revir binasında yine 3 kattan oluşabileceği notunun yanında 40 kişilik revir odası, ilaç ve pansuman odası, 15 kişilik tecrit odası, hasta bakıcı yatak odası, içinde tuvaleti bulunan doktor odası ve yeteri kadar tuvalet bulunması istenmiştir.

Öğretmen lojmanları için bodrum katında yakıt ve eşya deposu, üst katında ise 2 oda, bir hol, bir banyo, kiler ve tuvalet talep edilmiştir. Ayrıca aynı çatı altında 3 öğretmen lojmanının bulunabileceği belirtilmiştir.

Depolar kısmında işlevi belirtilen her bir depo için ölçüler verilmiştir. Ziraat aletleri deposu için 5x8 – 6x10 m.lik alan, ziraat mahsulleri ambarı için 5x8 - 6x10 m. boyutlarında üç odaya sahip alan, 600 yatılı öğrencinin eşyalarını saklayabilecekleri bir alan, yakıt için 5x8 m.lik bir alan, inşaat malzemeleri için 6x10 metrelik bir depo, 2 kamyon ve 4 aracın içine sığıdığı bir garaj, 100 teneke benzinin sığıdığı bir depo istenmiştir. Depoların her birinin taş malzeme ile tek katlı ve ayrı gruplar halinde çözümleri istenmiştir.

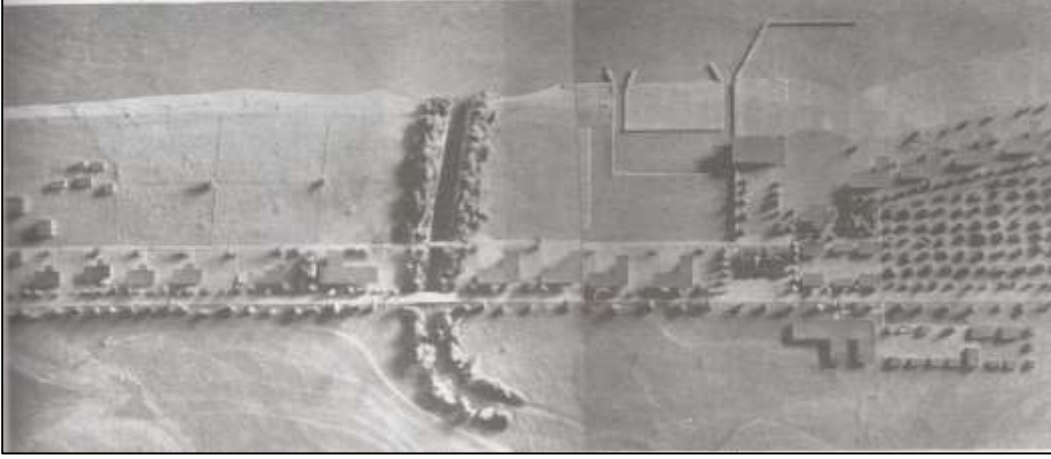
Bunlara ek olarak Enstitüde 600 öğrencinin birlikte oyun oynayacakları bir alanın vaziyet planında gösterilmesi istenirken, uygun yerlerde bağımsız tuvalet ve el yüz yıkama yerleri de talep edilmiştir.

2.6.1.3. Vaziyet Planı

Vaziyet planının belirleyici unsuru; “Kübik Bina”nın doğusunda yer alan, kuzeyde Karadeniz ve güneyde Beşikdağı'nın etekleri ile sınırlı bulunan Çamlıküzü arazisidir. Arazinin içerisinde Beşiküzü-Trabzon anayolu geçmektedir. Enstitü'nün vaziyet planı, dış bağlantı yolunun alanı tanımlamasına uygun olarak biçimlenmiştir. Enstitü'nün içinden anayola paralel ikinci bir yol olan Çamlık Yolu geçmektedir. Binalar, yola ve yeşil alana (Beşikdağı'na) cephe verecek şekilde, sahile paralel olarak yerleşmiştir. Sahille binalar arasında ziraat işleri için olduğu tahmin edilen açık alanlar bulunmaktadır. Okul binaları, tanımlı bir bahçe yaratacak bir biçimde yan yana ve aralıklı, düzenli ama yumuşak bir tavırla konumlanmıştır. Aynı işleve sahip olduğu anlaşılan binaların bir kısmı, küçük gruplar oluşturarak kendi dış mekânlarını tanımlamıştır. Okul binaları, enstitülerin geneline hâkim olan öbekler yerine yan yana duruşlarıyla yol ve sahilin konumu ile uyumludurlar (Ek 1).

Yarışma projesi sonunda teslim edilen maket fotoğrafı ile 1946 senesinde Enstitü öğretmenleri tarafından uygulama planlarından yararlanılarak çizilen kroki karşılaştırıldığında; o gün itibari ile yarışma projesine sadık kalındığı anlaşılmaktadır. Yalnızca ileriki yıllarda yapılan toplantı salonu ve idare binası projenin aksine denize paralel konumlandırılmıştır (Şekil 13).

Şekil 13. Beşikdüzü Köy Enstitüsü yarışma projesini kazanan Asım Mutlu ve Ahsen Yapanar tarafından hazırlanan yarışma maketinin fotoğrafı (Der. Köy Enstitüleri I ve II, 2003)

2.6.1.4. İnşa Süreci

Her enstitüde olduğu gibi en çok emek harcanan ve zorluklar yaşanan aşamalardan biri enstitülerin fiziksel inşa süreci olmuştur. Enstitü müdürü Hürrem Arman zaman zaman ümitsizliğe düşmüş ve Genel Müdür İsmail Hakkı Tonguç'tan içinde bulunduğu zor durumlarla ilgili yardım istemiştir. Arazi darlığı bu konuların başında gelmiştir (Arman, 1969).

Beşikdüzü Köy Enstitüsü, ihtiyaç duyulan bina gereksinimi açısından bazı enstitülere oranla biraz daha avantajlı durumda olmuştur. Beşikdüzü Eğitim Kursunun “Kübik Bina” olarak adlandırılan okul binasının varlığı, buna ek olarak çevredeki birkaç binanın enstitünün kullanımına verilmesi ve Eğitim Kursu öğrencilerinin Mayıs 1939'dan sonra yaptıkları küçük ölçekli binalar yeni bina gereksinimini azaltmıştır.

İlk günlerdeki bina durumunu müdür Arman şu şekilde anlatmaktadır; “Kurs, yeni ilkokul binasında açılmıştı. Bir mutfak yapılmıştı. Bu yıl bir eğitim kursu eski ilkokul binasında açılacak, yeni ilkokul binası derslik ve yatakhane olarak Enstitü öğrencilerine ayrılacaktı. Emrimize verilen Bucak müdürlüğü binası kız yatakhanesi ve idare işleri için kullanacaktım. ... çıplak okul avlusundan başka bir karış toprağımız yoktu. İçme ve kullanma suyu ihtiyacımız köyün çeşmesinde taşıma yoluyla sağlanacaktı. Tuvalet yeni ilkokul binası içindeki iki yerden ibaretti.” (Arman, 1969: 270).

Müdür Arman'ın ilk gördüğü eksiklikler arasında binaların badana edilmesi, gerekli eşyaların sağlanması, temiz su getirilmesi, yolların yapılması, kanalizasyon sistemi,

elektrik işleri, yeterli sayıda tuvalet ve bir hamam yapılması yer almaktadır. Sonraki işler arasında ise marangoz ve demircilik işliklerinin kurulması ve kız öğrencileri için dikiş makinalarının temini vardır (Arman, 1969).

Enstitünün uygulama projeleri gerçekleşene kadar acil olan birkaç binanın yapılması gerekmiştir. İlk yapılan inşaat, hamam ve tuvaletler olmuştur. Arman bu ilk inşaatları, inşaat öğretmeni eksikliğinde, “kabataslak” projeler eşliğinde, inşaat işleri hakkında bilgisi olan Eğitimci Kursu ve Köy Enstitüsü öğrencileri ile yaptıklarını dile getirmektedir. Yapım malzemesi olarak çevrede taş ocağı bulunmadığı için yaygın yapı malzemesi olan briket kullanılmıştır. Arman, inşaatın deneme yanılma yoluyla yapıldığını ifade etmektedir (Arman, 1969). Uğraşlar kısa zamanda sonuç vermiştir. Arman iki ay içerisinde istenilen sayıda tuvalet, üç kurnalı bir hamam, bir marangozluk atölyesi, bir demircilik atölyesi, mutfağın genişletilmesi, İlyas Gözaçan adlı kişinin fındıklığında bulunan gözeden su deposuna su getirilmesi işlerinin tamamlandığını belirtmektedir (Arman, 1969).

İlk inşaatlar tamamlanırken Köy Enstitüleri proje yarışması ilan edilmiştir. Bu sırada Enstitüye sanat okulu çıkışlı demircilik ve yapıcılık öğretmeni, ustabaşı olarak Fehim Akıncı atanmıştır (Arman, 1969).

Yarışma sonuçlandıktan sonra zorlu bir inşa sürecine girilmiştir. 2. Dünya Savaşı'nın zorlu ekonomik şartları altında yapıcılık öğretmeni öncülüğünde öğrencilerle birlikte yarışma sonucu elde edilen projeler uygulanmaya çalışılmıştır (Ek 2).

Bu süreçte en çok zorlanılan konuların başında yapı malzemesi temini gelmektedir. Arman inşaat gereçlerinin; özellikle çivi, cam, çimento, boru gibi malzemelerin karaborsaya düştüğünü vurgulamıştır (Arman, 1969). Projelerde ana yapı malzemesinin taş olması büyük problem oluşturmuştur. Yakın çevrede taş ocağı bulunamamasından ötürü durum mimar Ahsen Yapanar'a iletilmiş ve taşın briket ile değiştirilmesi talebine olumsuz yanıt alınmıştır. Olumsuz yanıt alındıktan sonra yapıcılık öğretmeni Durmuş Gök ile Arman; Enstitüye 2 kilometre uzaklıktaki bir fındık bahçesi içinde bir taş bulmuşlardır. Uzun bürokratik uğraşlar sonucunda fındıklık alan değerinin üzerinde ücret ödenerek kamulaştırılmıştır. Arman, taşın dinamitle patlatılarak çıkarılması işini Beşikdüzlülerin taş konusunda uzmanlıklarının olmaması nedeniyle ihale yöntemiyle yaptırmıştır. Binaların zemin katları taş olup özellikle köşe taşları ile pencere lentolarının yontma taş olması istenmiştir. Taş yontma işi 15-20 öğrenciye yapıcılık öğretmeni Durmuş Gök tarafından öğretilmiştir (Arman, 1969) (Şekil 14).

Şekil 14. BKE’de taş işlemeyi öğrenen öğrenciler (Yalçın-Kamacıoğlu, 2007)

Arman ihtiyacı olan kumu kolay bir şekilde Nefişarlı deresinden sağladıklarını ve ilk binaya başlamadan önce edinebildikleri kadar yapı malzemesini biriktirmeye çalıştıklarını aktarmaktadır (Arman, 1969).

İlk yapıya başlanmadan önce yapılan ilk çalışma alanın çevre kazıklarının çakılması, yolların saptanması ve ilk yapılacak binanın yerinin tespit edilmesi olmuştur. Bu sırada inşaat ekibi beraberinde filamanlar, şerit metre, eşit yükseklikleri bulmak için içinde su bulunan plastik boru ve 3-4-5 metrelik üçgenleri oluşturacak ipleri getirmişlerdir.

Arman bu durumu; “Bu işler yapılırken, enstitü öğrencileri ile beraber, o güne kadar kuramsal olarak bildiğimiz hesapları, paralel bulma yollarını, Tales, Pisagor teoremlerini, bileşik kaplar ve daha çok birçok geometri, matematik, fizik konularını tekrarlamamız, gerçek işte kullanmamız gerekiyordu. İnşaat alanına götürdüğümüz karatahtada, uyguladığımız işlemlerin teorilerini, denklemlerin çözümlerini, öğrencilerle beraber yeniden öğrenmek ve öğretmek zorundaydık. Bilimin yeryüzüne inmesi bu demektir.” şeklinde ifade etmektedir (Arman, 196: 315-316).

Binaların ahşap işleri diğer zorlayıcı konulardan olmuştur. Binaların doğrama ihtiyacının Trabzon’dan giderilmesi ve uzak nakliye bedelleri ödenmesinin pahalı olacağı

düşünülerek satılık makinalar aranmaya başlanmıştır. Trabzon'da makinalarını satan Bedri Birol ile anlaşılıp makineleri satın alınmış ve ayrıca kendisi ile usta öğretici olarak anlaşılmıştır. Bedri Birol ve Durmuş Gök öncülüğünde, 15 gün içinde briketten atölye binası yapılmıştır. Arman, atölye binasının büyük ve aydınlık olduğunu ve makina seslerinin Beşikdüzü halkı için ilgi çekici olduğunu dile getirmektedir (Arman, 1969).

Demircilik atölyesi marangozluk atölyesine oranla daha geç olgunlaşmış olsa da zaman içinde ihtiyaç duyulan inşaat malzemelerinden iskele kancası, beton demiri, çivi, at nalı, soba bacaları yapılmaya başlanmıştır (Arman, 1969).

İnşaat çalışmaları usta öğretmenler ve yapıcılık öğretmeni öncülüğünde devam ederken inşaatlar hakkında vali, memurlar ve halk genel itibari ile öğrencilerle bu binaların bitirilemeyeceğini düşünmüşlerdir. Ancak yapıcılık öğretmeni öncülüğünde binaların inşaatı devam etmiştir. Öğrenciler, yapıcılık öğretmeni Durmuş Gök'ün güvenini boşa çıkartmamışlardır (Arman, 1969).

2.6.2. Beşikdüzü Köy Enstitüsü Yapıları

4 Mayıs 1939 yılında Beşikdüzü Eğitim Kursunun açılmasından Enstitülerin kapandığı 1954 yılına kadar birçok bina Enstitüye hizmet etmiştir. 17 Nisan 1940 tarihinden sonra Eğitim Kursu, Enstitüye sahip olduğu binalar ile devredilmiştir. Bu binalar arasında "Kübik Bina", Hükümet Konağının bir kısmı, caminin yanındaki revir ve Arman'ın anılarında bahsettiği Enstitü oturuncaya kadar yapılan genel lavabolar gibi geçici yapılar bulunmaktadır. Tez kapsamında irdelenecek olan yapıların sayısı 33 adettir. Bunlar arasında "Kübik Bina", ilk yapılan serander biçimli lojmanlar, balıkxhane, uygulama okulu, "L" biçimli okul binaları, toplantı salonu, revir, çamaşırhane ve hamam, idari bina (revir), müstakil öğretmen lojmanları, tekil öğretmen lojmanı, derslikler, laboratuvar, depolar, atölyeler, su deposu ve çeşme bulunmaktadır. Bunların dışında varlığından haberdar olunan ancak yeterli bilgi ve veriye ulaşılamayan ahır, tavla, kümes, lavabolar gibi yapılar da köy enstitüsü binaları arasında yer almaktadır.

2.6.2.1. Enstitüye Geçici Olarak Tahsis Edilen Binalar

Kuruluşundan önce Enstitüye devredilen binalar arasında idare binası olarak kullanılan Bucak Müdürlüğü binası ve yanında revir olarak kullanılan küçük bir bina bulunmaktadır (Kalay, 2010; Yalçın ve Kamacıoğlu, 2007) (Şekil 15). Yine Enstitü kurulmadan önce yapılan hamam ve tuvaletler bunların arasındadır (Arman, 1969). Bu binalar bir süreliğine kullanılmış olup, yeni Enstitü binaları yapıldıkça kullanım dışı kalmıştır. Söz konusu binalar geçici olarak kullanıldığı için analiz edilmemiştir.

Şekil 15. BKE'ye ilk günlerinde kullanılması için tahsis edilen Hükümet Konağı binası ve cami önündeki revir olarak kullanılan bina (Yalçın ve Kamacıoğlu, 2007)

2.6.2.2. Enstitüye Devredilen Bina: “Kübik Bina”

Yeniyol Gazetesi'nin 16 Ekim 1936 tarihli sayısında Beşikdüzü'nde “Nahiye müdürünün öncülüğünde halkın emek ve para harcayarak bir ilkokul binası” yaptıkları haberi yayınlanmıştır (Yeniyol Gazetesi, 16 Ekim 1936: 2221). Arman, bu ilkokul binasının, dönemin valisi Refik Koraltan tarafından “kübik” tarzda yapılmasının istendiğini yazmaktadır (Arman, 1969). BKE hakkında sonradan yayınlanan kitapların birçoğunda ilkokul binası “Kübik Bina” olarak adlandırılmaktadır (Kalay, 2010; Yalçın ve Kamacıoğlu, 2007). Bina daha sonraki yıllarda işlevine ve rengine göre değişik adlarla da

anılmıştır. Bunların arasında yeni ilkokul binası, pembe bina, ticaret lisesi, ortaokul gibi isimler sayılabilir.

4 Mayıs 1939 yılında Beşikdüzü Eğitim Kursunun açılış fotoğraflarında binanın sıvasız halde olduğu görülmektedir (Kalay, 2010) (Şekil 16). Bütün eksiklerine rağmen Enstitünün ilk yıllarında binanın varlığı yönetim için kurtarıcı olmuştur. Erdem Enstitünün ilk günlerinde binanın kullanımı için “İlk yerleşme üç katlı bu okul binası ile hükümet konağında olmuştur. İlk günlerde hükümet konağı idari işler ile erkek öğrencilerin yatakhane ihtiyaçlarını, ilk okul binasının birinci ve ikinci katları hem yatakhane hem de derslik işlevindedir. Üçüncü katı ise kızlar yatakhanesidir. Dershane ve yatakhane aynı yerde olduğundan son derste öğrenciler karavanaları toplamaya başladılar” ifadelerini kullanmaktadır (Erdem, 2001: 55). Ancak, Arman ve yapılan mülakatlardan elde edilen bilgilere göre nahiye müdürlüğü binası idare ve kız yatakhanesi olarak kullanılmış ve yeni okul binası (Kübik Bina) derslik ve erkek öğrenciler için yatakhane olarak enstitü öğrencilerin hizmetine sunulmuştur. Eğitim Kursu ise eski ilk okul binasında eğitim-öğretime devam etmiştir (Arman, 1969: 270; Sait Aydemir ile 29.12.2017 tarihinde yapılan mülakat).

Kalay (2010) Mehmet Erçin’den aktardığı bilgilere göre sahil şeridinde kumluk arazi üzerine betonarme olarak yapılan binanın temelinde kızılağaç kullanıldığını dile getirmektedir. Binanın yapımına yönelik diğer bilgiler arasında projesi olmayan binanın yöre ustaları tarafından yapıldığı ve çokça Rus çimentosu kullanıldığı bildirilmektedir. Ayrıca dönemin Üçüncü Umum Müfettişi Tahsin Uzer’in bir gezisinde binanın temelini sular içinde görünce “bu iş olmaz” dediği dile getirilmektedir (Kalay, 2010: 97)

Kalay’ın ifadeleri ile Başoğlu’nun okul müdürü Ömer Efendi (Ömer Cinel) için söylediği “Bu kısa zamanda yapılmakta olan, modern ilk okul binasının – bu günkü Endüstri Meslek Lisesi- bir nevi mühendisliğini yapıyordu. Elinde planlarla binanın damında ustalara plan üzerinden açıklama yaptığını çok iyi hatırlıyorum” ifadeleri çelişmektedir (Başoğlu, 2003: 2). Dönemin gazetelerinden Yeniyol Gazetesi’nin yazarı olan Hakkı Tuncay’ın “Trabzon’dan Beşikdüzü’ne” haberinde “Kırmızı kurdele kesildi. Odaları geziyoruz. Mimar elinden çıkmış bir bina değil, fakat sağlam.. İyi. Üç sene evvel temeli atılmış. Köylümüz, kendi emeğiyle meydana getirdiği bu eserle kültüre olan aşkını, ihtirasını bir kere daha ispat etmiş oluyor. Bu beton şahit, sayın Tahsin Uzer’in dedikleri gibi kültür tarihinde esaslı bir yer alacaktır” bilgilerine yer verilmiştir. Trabzon’un en erken tarihli modern yapısının -mimar Bruno Taut’un tasarladığı Trabzon Lisesi’nin-

temelinin 16 Haziran 1938 tarihinde atıldığı düşünülürse Trabzon ilinin nahiyesi Beşikdüzü'nde betonarme binanın projersiz yapılma olasılığı zayıflamaktadır.

Şekil 16. BEK'in açılış töreninde “Kübik Bina”nın sıvasız hali (Kalay, 2010)²

6 Mayıs 1939 tarihli Yeni Yol Gazetesi'nde Hakkı Tuncay “Beşikdüzü Eğitim Kursu” başlıklı yazısında, binanın bittiğinde 25-30 bin liraya mal olacağını ve bunun 4500 liralık kısmının Vilayetten verildiğini yazmaktadır. Söz konusu 4500 liralık Vilayet yardımı Cumhuriyet Gazetesi'nin 21 Mart 1939 tarihli yazısında da haber verilmektedir. Söz konusu yazıda “Vakfikebir kazasının Beşikdüzü nahiyesinde açılacak Eğitim kursunun yatı okulunda açılmasına Maarif Vekaletinden müsaade edilmiş, kursun inşaat, tamirat ve tesisatı için de 4500 liralık bir tahsisat verilmiştir. Önümüzdeki Haziran bütçesinden de ayrıca tahsisat gönderileceği bildirilmiştir. Tamirat ve tesisatın ikbalinin müteakip kurs faaliyete geçecektir. Şimdiden hazırlığa girişilmiştir.” ifadelerine yer verilmektedir (Cumhuriyet, 21 Mart 1939: 6).

Basit geometrik forma sahip bina üç katlıdır. Binanın dış ölçüleri (20,8 x 16,4) metredir (Ek 9) . Güney batısında çok basamaklı bir merdivene sahiptir. Bu merdiven ile 1. kata ulaşılır. Arman; merdiven için “... deniz yanındaki hiç kullanılmayan kapının önünden denizden iyi görünsün diye geniş ve çok basamaklı bir merdiven yaptırtmıştı. Oysa, vapurlar en az iki üç mil öteden geçiyor, dürbünle bakılsa bile bu hantal merdivenler

² Kalay'ın kitabında fotoğrafın yönü ters verilmiştir.

görülemiyordu” cümlelerini kullanmaktadır. Ayrıca Arman, bina için “beton yığını” ifadesini kullanmaktadır (Arman, 1969: 338).

Türkiye’de 30’lu yılların Uluslararası Üslup akımından etkilenilerek tasarlanan binanın tek tip pencereleri, betonarme iskeleti, kalın duvarları, geniş yatay bantları, düz çatısı, asimetrik ön cephesi ve simetrik yan cepheleri, cephelerde egemen olan modüler mantığı ve ağır görüntüsü en belirgin özellikleri arasındadır. İlk günlerde bina düz çatılı olarak kullanılmıştır. Arman; bütün bölgedeki tek “kübik” bina olduğunu dile getirip, bu durumu “gösteriş hevesinin” sonucu olarak nitelemektedir. Arman’ın bu sözlerinin arkasındaki nedenlerden biri ilk günlerde çatının çokça akıtmasıdır. Bu durumu Arman şu şekilde dile getirmektedir; “Bu kıyılar çok yağmur alıyordu. Bu yüzden bölgedeki bütün yapıların saçakları vardı. ... Sürekli yağmurlar başlayınca binanın derme-çatma çatı olukları suları akıtmaz oldu. Çatıyı örten sac levhalar çok baştan savma konmuş, kenetlenmemiş, tavan betonu da tam dozunda dökülmemişti. Bina yapılabildiği iki yıl olmuştu. Çatıda toplanan bütün sular, en üst kattaki yatakhanelere akıyordu. Bir gece içinde bütün yataklar sırlıklam olmuştu. Çocuklar alt katlardaki dersliklerde ve yemekhanelerde gecelemişlerdi. Çatının tamiri de çok güçlü. Saçaklı çatı haline çevirmekten başka yol yoktu. O da bu mevsimde olacak iş değildi” (Arman, 1969: 339). Bütün bu sorunlardan sonra ilerleyen zamanda önce çatının ziftlenerek tamiri yoluna gidildiği ve daha sonraki yıllarda ise kırma çatıya dönüştürüldüğü görülmektedir (Tablo 21).

“Kübik Bina” yapıldığı 1939 yılından sonra zaman içerisinde önce Beşikdüzü Eğitim Kursu, Beşikdüzü Köy Enstitüsü (1940), Beşikdüzü Erkek Köy Enstitüsü (1951), Beşikdüzü Kız Köy Enstitüsü (1952), Beşikdüzü Kız Öğretmen Okulu (1954), Beşikdüzü Orta Okulu, Ticaret Lisesi, Kız Meslek Lisesi ve İlçe Tarım Müdürlüğü’ne hizmet etmiş, 26.07.2014 tarihi itibari ile de Beşikdüzü Belediyesi ekiplerince yıkılmıştır (Albayrak, 2008: 206; Korkmaz, 2015: 151-152).

Öte yandan “Kübik Bina”, Beşikdüzü Belediyesi Meclis Üyesi Sunay Kurtoglu’nun 07.01.2010, Beşikdüzü Belediyesi’nin 17.03.2010 ve Mimarlar Odası’nın 18.03.2010 tarihli talepleri üzerine Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıkları Bölge Müdürlüğü tarafından 25.03.2010 tarihinde 2. derece kültür varlığı olarak tescillenmiştir.

Trabzon Valiliği, “Kübik Bina”nın 2. derece kültür varlığı olarak tescillenmesine ilişkin Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıkları Bölge Kurulu’nun 25.03.2010 tarihli kararını mahkemeye taşıyarak iptalini istemiştir. Trabzon Valiliği’nin davalı, Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın davacı olduğu davada Beşikdüzü Belediye Başkanlığı ise Müdahil (davalı)

durumdadır. Davalı Trabzon Valiliği'nin talebi; Milli Eğitim Bakanlığı'na tahsisli 3 Pafta, 159 numaralı parselde kayıtlı bulunan "Kübik Bina"nın kuzeyinde bulunan Atatürk Lisesi bahçesinin yetersiz olması nedeni ve "tarihsel, arkeolojik, estetik, mimari, kentsel ve doğal görünüm gibi kültürel değer taşıyan bir yönünün bulunmadığı" gerekçesiyle tescilinin kaldırılmasıdır. Davacı savunmasında "Kübik Binanın, köy enstitüleri arasında yapılan ilk yapılardan olduğu, işlemin tüm yönleriyle hukuka ve mevzuata uygun olduğu" ile "taşınmazın 1937 yılında imece usulü ile yapıldığı, binanın Beşikdüzü açısından değeri bulunduğu, kültür varlığı olarak tescil edilmesinin hukuka uygun olduğu" ifadelerine yer verilmiştir. Trabzon Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nden eski ortaokul binasına ait yıkım raporu ve kullanılabilir malzemelere ait keşif özeti düzenlenmesi talebi doğrultusunda teknik personelince tutulan raporda ise "Yapılan incelemede uzun zamandır kullanılmadan iklim koşullarına maruz bırakılmış binanın taşıyıcı sisteminin önemli ölçüde zarar gördüğü, binanın bundan sonra kullanılmasının mümkün olmayacağı, güçlendirme maliyetinin yüksek olacağı, bu nedenle yıkılmasının daha uygun olacağı görüş ve kanaatine varılmıştır. Ayrıca yıkımdan sonra kullanılabilir malzemesinin olmadığı tespit edilmiştir." kanaatine yer verilmiştir. Mahkeme, uyuşmazlık konusu olan binanın kültür varlığı olarak tescilinin gerekli olup olmadığı ve dava konusu işleminde kamu yararı olup olmadığı konusunda Atatürk Üniversitesi'nden teknik bilirkişi raporu talep etmiştir. İki sanat tarihçisi ve bir mimar üyeden oluşan bilirkişi heyetinin yerinde incelemeler yaparak verdiği raporda "Binanın 1937 yılında hükümet konağı olarak kurulduğu ve 1940 yılında köy enstitüsü olduğu, Z+2 katlı yığma olarak inşa edildiği, ahşap döşemeli ve ahşap tavanlı olan yapının kırma çatı ile kapatıldığı, cephelerde zaman içerisinde yapılmış onarım ve değişikliklerin izlenebildiği, dış cephesinin sıvalı olduğu, ... Karadeniz Bölgesindeki tek Köy Enstitüsü'nün Trabzon Beşikdüzü'nde açıldığı, dava konusu taşınmazın ne iç mimari özellikleri, ne de dış cephe özelliklerinde sanatsal özellik taşıyan ve tarihsel nitelik gösteren herhangi bir mimari özellik bulunmadığı, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu kapsamında taşınmaz kültür varlığı değeri taşımadığı, tescilinin gerekli olmadığı" bilgilerine yer verilmiştir. Bilirkişi raporuna göre görülen dava sonucunda "Kübik Bina"nın tescili kaldırılmıştır (TKVKBKM Arşivi) (Ek 11).

Beşikdüzü Belediyesi'nin resmi internet sitesinde 27 Temmuz 2014 tarihli "Atıl Vaziyette Bekletilen Okul Yıkıldı" başlıklı haberinde "Yıllardır atıl vaziyette bekletilen ve kullanılamaz hale gelen Beşikdüzü eski Ticaret Lisesi Belediye ekipleri tarafından yıkıldı." bilgileri ile binanın yıkım anı fotoğrafları paylaşılmıştır (URL-61, 2018) (Şekil 17).

“Kübik Bina”nın bakımsız hali basına sıkça yansımıştır. Bunların arasında Hikmet Aksoy’un “Yazıktır, Günahtır!” haberinde eski mezunların sitemlerini dile getirip binanın yeniden hayata döndürülmesi için yeni öneriler sunulmaktadır (URL 62, 2016). BKE’nin kurulduğu ilk günden itibaren birçok bina yapılmış olsa da bunlardan hiçbiri ne basında ve ne de zihinlerde “Kübik Bina” kadar yer etmemiştir.

Şekil 17. “Kübik Bina”nın yıkılırken çekilen fotoğrafı (URL 61, 2018).

Bugün “Kübik Bina”nın arsası otopark olarak kullanılmaktadır. Valiliğin, bahçesini genişletmek amacıyla “Kübik Bina”nın yıkımını talep ettiği Atatürk Lisesi de yıkılmıştır. Söz konusu alan ise kentsel dönüşüm alanı ilan edilmiştir.

2.6.2.3. Yarışma Sonucu Yapılan Yapılar

Yarışma sonucu yapılan yapılar arasında inşa edilen ilk bina, projede yer alan binaların en büyüklerinden olan “L” şeklindeki okul binasıdır. Arman, bu bina için şu ifadeleri kullanmaktadır; “İlk yapılacak bina en büyüklerinden biriydi. Enstitülerin planları, uygulanacak eğitim düzeninin özelliklerine uygun olarak yapılmıştı. 50 kişilik bir kümenin (Enstitülerde bir eğitim birimi meydana getiren ve başında sürekli bir öğretmen bulunan 40-50 kişilik öğrenci topluluğu) her işini görecekti biçimde idi. Yatakhane, yemekhanesi, ofisi, dersliği, kitaplığı, öğretmen nöbet ve çalışma odası bir çatı altında idi.

Kümeler mütalaa, ders, yemek ve yatma işlerini küme öğretmenleriyle bir binada yapacaklardı. Bu bina onların evi olacak, istedikleri biçimde düzenleyecekler, güzelleştirecekler, süsleyeceklerdi. Bazı enstitü planlarından sadece yatakhaneler ayrı idi. Kümelerin yemekleri genel mutfaktan kendi binalarındaki ofise gelecek, orada ısınıp yemekhaneye verilecekti. Kızların, öğretmenleri ile ayrı binaları olacaktı.” (Arman, 1969: 303) (Şekil 18).

Arman binanın kumsal alanda yapılmasından kaygılar duymuştur. Bedri Birol ve Durmuş Gök; homojen zeminlerin her noktada binaya eşit basınç uygulayacağını dile getirip Arman’ı ikna etmişlerdir. Temelde ise projelerde betonarme imalat istenmesine karşın uygulayıcı ekip tarafından gerek olmadığı dile getirilmiştir. Bütün bu uygulamalar sırasında Arman ile inşaat öğreticileri arasında yoğun tartışmalar yaşanmıştır (Arman, 1969: 315-316).

İnşaata başlanmadan önce yapılan çalışmaları Arman “Bütün hazırlıklar tamamdı; Çamlıkdüzü’nde, projedeki en büyük binalardan birine başlamak üzereydik. 50 binalık projenin uygulanacağı alanın çevre kazıkları çakılmıştı. Şimdi yolları kesinlikle saptamak, bunlara göre binaların yerlerini bulmak ve ilk başlayacağımız binanın yerini doğru olarak belirlemek gerekiyordu. Bu iş yanlış yapılırsa bütün proje bozulabilirdi. Filamanlar, şerit metre, eşit yükseklikleri bulmak için iki ucuna cam boru takılmış içi su dolu uzun bir lastik borudan ibaret düzeç belli başlı araçlarımızdı. Ölçüp biçerek işe başladık. 3,4 ve 5 metrelik üç ip ile elde ettiğimiz dik üçgeni kullanarak yapacağımız binanın tam yerini ve köşelerini tekrar tekrar yaptığımız kontrollerle saptadık. Temelin köşelerini, beton kazıklar çakarak belirttik. Planda, denize göre zemin kotları, bunlara göre subasman yükseklikleri ve temel derinlikleri gösteriliyordu. Düzeç aracılığıyla binanın subasman yükseklikleri kesinlikle bulduktan sonra, temel derinliklerine gösterge olacak bir beton kazığı Çamlıkdüzü’ nün ortasına çaktık. Bu kazık, bütün proje için derinlik röperimiz olacaktı. Bu işler yapılırken, enstitü öğrencileri ile beraber, o güne kadar kuramsal olarak bildiğimiz hesapları, paralel bulma yollarını, Tales, Pisagor teoremlerini, bileşik kaplar ve daha çok birçok geometri, matematik, fizik konularını tekrarlamamız, gerçek işte kullanmamız gerekiyordu. İnşaat alanına götürdüğümüz karatahtada, uyguladığımız işlemlerin teorilerini, denklemlerin çözümlerini, öğrencilerle beraber yeniden öğrenmek ve öğretmek zorundaydık. Bilimin yeryüzüne inmesi bu demektir. Tarım alanlarında, balıkçılıkta ve diğer işlerde uygulanan yöntem de buydu ve bu olacaktı. Çamlıkdüzü’nde zemin çok derinlere kadar salt kumdu. Böyle bir yerde bu büyük yapının çökeceğinden baştan beri korkmaktaydım. Durmuş Gök

ve Bedri Birol bina temellerinin homojen zeminlerde en iyi tutacağını söylüyorlardı. Kesintisiz olan bu toprağın da bu şarta tam uygun olduğunu, bina temellerinin zemine her yerde aynı basıncı yapacağını zeminden de her yerde aynı direnci göreceğini, onun için bu yerin ideal bir yer olduğunu açıklıyorlar ve anlatıyorlardı. Fakat bir türlü içim rahat etmiyordu. Plana göre binanın temel ve birinci kat duvarları 50cm genişliğinde olacaktı. Temelde demirli-beton da isteniyordu. Bizimkilerde “gerekmez” diyorlardı. Ben ise temelde 80 cmlik demirli beton konmasına, toprak yüzeyine kadar temel betonlarının 60cm olmasında direniyordum. Biraz fazla masraf ve emek gidecekti. Ama iş garantili olacaktı, ferahlayacaktım. Buna karar verdik. Sonradan endişelerimin yersiz olduğunu öğrendim. Temeller kolay kazılıyordu. Fakat sürekli olarak kenardan kumlar dökülüyor, açtığımız yerleri kapatıyordu. Kenarlara tahtalar koymak gerekti, bunu yapınca temel işi bir günde sonuçlandı. Temel betonun dökülmeye başlanacağı gün bizim için bir bayram günü idi. Bir tören yapacaktık. O gece kimsenin gözüne uyku girmedi. İlk büyük planlı işe başlıyorduk 10 kadar küçük bina yapmış, hepsini çok kolaylıkla bitirmiştik. Fakat bu onlara benzemiyordu. .... 1 Haziran 1940 günü idi.” şeklinde anlatmaktadır (Arman, 1969: 315-316).

Şekil 18. “L” okul binası (Bölükbaşı, 2006: 929)

Toplamda 10 tane olması düşünülen okul binalarından iki tanesi yapılabildi. Söz konusu “L” şeklindeki okul binalarının bodrum kat, zemin kat ve 1. kattan oluştuğu görülmektedir. Bodrum ve zemin katın taşıyıcı duvarları kaba yonu taştan oluşmuştur. Köşe taşları ve pencere lentoları ince yonu taşlardan oluşturulmuştur. 2. katın duvarları

bağdadi sistemle yapılmıştır. Binaya kuzeyden bakıldığında pilotiler kullanıldığı ve zemin katın geri çekildiği görülmektedir. Asimetrik plana sahip binanın cephelerinde farklı pencereler yatay düzlemde modüler mantıkla yerleştirilmişlerdir. Arka cephede Eldem'e özgü 1:2 oranlı düşey pencere kullanılmıştır (Bozdoğan, 2005: 44). Binanın çatısı kırma çatı olup kiremit kaplıdır. Söz konusu okul binaları bugün ayakta değildirler. Google hava fotoğraflarına göre 2000 yılından önce olmakla birlikte yapının tam olarak ne zaman yıkıldığı bilinmemektedir (Tablo 22).

Enstitü içinde en özgün binaların başında ise Enstitünün batısında kalan ilk yapılan lojmanlar gelmektedir. Yarışma şartnamesinde 6 adet olmaları kararlaştırılmıştır. Şose yoluyla Çamlık Yolu arasında doğu-batı doğrultusunda yan yana konumlandırılmışlardır. 1946 tarihine kadar üç tanesi yapılmıştır. Yıkılan lojmanlardan iki tanesi Enstitünün içinde başka bir alana taşınmıştır. İnşası yapılan üç adet lojmandan bir tanesinin diğerlerinden farklı yapıldığı görülmektedir. Bedri Birol notlarında, 1944 yılında Tonguç'un ziyaretinde bitmek üzere olan öğretmen lojmanlarının birinin balkonunda otururken lojmanın ikiye bölünmesini teklif ettiğini dile getirmiştir. Birol, bunun anlamsız olacağını kendisine ifade ettikten sonra Tonguç'u fikrinden vazgeçirmiştir. Sonuç olarak yeni yapılacak olan lojman için Birol'dan çift lojmanlı plan önerisi istedikten sonra bu yeni plan kısa süre içinde onaylanmış ve üçüncü lojman bu şekilde hayata geçirilmiştir (Fırtına, 2005: 85) (Şekil 19).

Lojmanların kimler tarafından kullanıldığı konusunda "İlk yapılan 3 öğretmen evinden ortada Hürrem Arman, diğerlerinde usta öğretici Bedrettin Birol ve Müdür muavini Kadri Dora, Fehim Akıncı aileleri ile birlikte kalmaktadır." bilgilerini vermektedir (Yalçın ve Kamacıoğlu, 2007: 17).

Lojman konutları Karadeniz bölgesine özgün "serander" yapılarını anımsatmaktadır. Taş malzeme ile üretilen duvar ile pilotiler üzerinde kurulan yaşama mekanlarından meydana gelmektedir. Lojmanların zemin katında kapalı bir mekan oluşturulmuştur. Söz konusu kapalı alanın içindeki merdivenle üst kata çıkıldığı anlaşılmaktadır.

Lojmanların genel özellikleri değerlendirildiğinde ilk ikisinin asimetrik cepheleri, üçüncünün ise simetrik cephesi vardır. Taş örgü kolon ve duvarlar üzerine kapalı mekanları taşıttıkları görülmektedir. Üst katta bağdadi duvar işçiliği kullanılmıştır. Pencereler modüler mantıkla düzenlenmiştir. Pencere oranı olarak 1/2 kullanılmıştır. Ahşap söveleri bulunmaktadır. Kırma çatıya sahip olup çatı örtüsü olarak kiremit kullanılmıştır. Lojmanın kuzey cephesinde kolonlar üzerinde balkon bulunmaktadır. Üstü

kapalı olan balkonun çatısını taşıyan kolonları ve korkulukları ahşaptan yapılmıştır (Tablo 23-24).

Lojmanlar 15.12.1999 tarih ve 3687 sayılı karar ile tescillenmiş ve aynı karar ile üç adet lojmanın taşınması kararlaştırılmıştır. Taşınma işleminden önce lojmanlardan bir tanesi 28.11.1999 tarihinde yanmıştır (Erdem, 2001: 57). Diğer iki lojman binası kampüsün kuzeyinde yeni yerlerine taşınmıştır ve tescilleri devam etmektedir.

Şekil 19. Serander biçimli lojman binası (Yalçın - Kamacıoğlu, 2007: 39)

Enstitü'de balıkçılık işlerinden çokça bahsedilmiştir. Balıkçılıkla ilgili uygulamaların fotoğrafları çokça yayınlanmıştır. Ancak balıkxane binası ile ilgili herhangi bir belge bulunamamıştır. Sadece Enstitü öğretmenleri tarafından çizilen 1942 tarihli vaziyet planında kampüste nerede yer aldığı saptanabilmektedir.

BKE'den günümüze kalan iki binadan biri toplantı salonudur. Fiziksel durumunun iyi olması ve yakın zamana kadar toplu etkinlikler için kullanılması bunda etkilidir. Yapı 15 x 55 metre boyutundadır. Saçak altı yüksekliği 5 metredir. Yarışma projesinde bina denize paralel olarak yerleştirilmiştir. 1955 tarihli fotoğrafta yer alan bina Aydemir'in aktardıklarına göre o tarihte henüz yeni bitmiştir. Ancak söz konusu bina öğrenciler tarafından yapılmamış, ihale edilmiştir (Aydemir ile 29.12.2017 tarihinde yapılan mülakat). Başlangıçta dikdörtgen olan binaya zamanla batı yönünde eklemeler yapılmıştır.

Binanın özgün hali değerlendirildiğinde açık bir plana sahiptir. Binanın geniş çatısı ara taşıyıcı elemanlar kullanılmadan geçilmiştir. Binanın batı cephesindeki duvar kalınlığı

60 cm'dir. Binanın iç tavanı geleneksel ahşap çıtalama yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Zeminde desenli mozaik döşeme kullanılmıştır (Tablo 25) (Şekil 20).

Binanın cepheleri simetrik şekilde tasarlanmış ve İkinci Milli Mimari Akımının özelliklerini yansıtmaktadır. Yüksek anıtsal pencerelerin arasında dikey zarif bantlar kullanılmıştır. Pencereler 1/2 düzende ahşap olarak inşa edilmiştir. Doğu taraftaki pencerelerin boyutu 340x130 cm'dir. 10 cm yüksekliğinde beton denizliklere sahiptir. Beşik çatılı binanın çatı malzemesi olarak sac kaplama seçilmiştir. Bu seçimde çatı yükünü azaltma fikrinin etkili olabileceği düşünülmektedir. Binanın 110 cm genişliğinde geniş ahşap saçakları bulunmaktadır. 40 cm genişliğinde betonarme kolonlar doğu cephesine düşeylik etkisi verecek şekilde cepheden 10 cm öne çıkarılmıştır.

Şekil 20. Toplantı Salonu binası (TKVKBKM Arşivi, 3383)

Bugün ayakta olan bir diğer bina ise idare binasıdır. Sonraları revir olarak da kullanılmıştır. Bugün hala fiziksel olarak iyi durumdadır. Bina 11 x 26 m boyutlarındadır ve yığma olarak inşa edilmiştir. Saçak altı yüksekliği 390 cm ve bina iç yüksekliği 319 cm'dir. 80 cm genişliğinde saçaklı binanın kiremit kaplı ahşap çatısı bulunmaktadır. Geleneksel ahşap pencereleri bulunan binanın cepheleri simetrik çözümlenmiştir. Pencere boyutları altın oranla tasarlanmış olup 160x95 cm'dir. 7 cm kalınlığında beton denizlikleri bulunmaktadır (Tablo 26) (Şekil 20).

Şekil 21. İdari Bina (Revir) (TKVKBKM Arşivi, 3383)

İnşaat çalışmalarına sıkça hizmet eden atölye binaları ilk yapılan binalar arasındadır. İlk günlerden itibaren inşaat işlerinin yoğunluğu nedeniyle hemen yapımlarına başlanmıştır. Yapım malzemeleri olarak briket seçilmiştir. İnşaat, demircilik ve iki adet marangozluk olmak üzere 4 adet atölye binası bulunmaktadır. İnşaat malzemeleri deposu 9 x 20 m, marangozhanelerin kuzey yönündeki 9 x 19 m, güney yönündeki 9 x 20 m ve son olarak demircilik atölyesi 10x20 m boyutlarındadır (TKVKBKM Arşivi, 3383) (Tablo 27).

Söz konusu binaların cepheleri asimetrik olarak düzenlenmiştir. Aynı cephede tek tip pencere kullanılmıştır. Kuzeye bakan pencereler, ahşap olup küçük bölmeli büyük pencerelerdir. Güneş ışığı içeriye çokça alınmıştır. Güney pencereleri ise yerden yüksek yerleştirilmiş ve küçük pencerelerdir. Çatılar beşik çatı olup kiremit kaplıdır. Binalarda baca bulunmamaktadır. Binalar sıvalı ve kireç boyalıdır. Binalar yüksek tavanlı olarak planlanmıştır.

Atölyeler arasında kalan iki küçük bina ise kooperatif ve malzeme deposu olarak kullanılmaktadır. 6x10 m boyutunda olan binaların cepheleri simetrik olarak düzenlenmiştir. Malzeme deposunun pencereleri küçük bırakılırken, kooperatifin pencereleri ise geleneksel pencere boyutlarındadır. Beşik çatıya sahip binaların yapım malzemesi briket ve çatı kaplama malzemesi ise kiremittir (Tablo 28). Atölyeler ve aralarında kalan kooperatif ve malzeme deposu 2016 yılında tescilinin kaldırılması sonucu belediye ekipleri tarafından yıkılmışlardır.

2.6.2.4. Yarışma Dışı Yapılan Binalar

1955 yılı itibariyle değerlendirilen BKE binaları toplamda 33 adettir. Yarışma projesinde toplam 42 adet bina öngörülmüştür. Yarışma projesi ile 1955 yılı karşılaştırıldığında ise birçok bina yapılamamıştır. Örneğin “L” şeklindeki okul binaları 10 adet öngörülmüş 2 adeti yapılabilmıştır. Serander şeklindeki lojmanlar 6 adet öngörülüp 3 adeti yapılabilmıştır. Revir binası planlanmış ancak inşa edilmemiştir. Genel bir değerlendirme yapıldığında yarışma projesine kısmen sadık kalındığı görülmektedir. Bunun yanı sıra uygulama projesinde öngörülmeyen bazı binalar yapılmıştır. Bunlar arasında müstakil öğretmen evleri ve şose yolun güneyinde kalan derslikler ile laboratuvar bulunmaktadır.

Yarışma dışı yapılan binalardan bir kısmı müstakil lojmanlardır. Bu lojman binaları 2000’li yıllara ulaşmadan yıkılmıştır. Söz konusu lojmanların varlığı fotoğraflardan belirlenebilmektedir (Kalay, 2010: 224). Kalay, söz konusu fotoğrafın emekli öğretmen Sait Aydemir tarafından 1948 yılında çekildiğini ifade etse de Aydemir ile yapılan mülakatta fotoğrafın 1955 yılında çekildiği anlaşılmaktadır. Aydemir kendisinin de bir dönem yaşadığı lojmanların 1948-50 yılları arasından yapıldığını ifade etmektedir (Aydemir ile 29.12.2017 tarihinde yapılan mülakat). Toplamda 5 adet olan lojmanlar, atölyelerin doğu tarafında yapılmışlardır. Planlarına ulaşılan binaların projelerinde müstakil öğretmen evleri ibaresine rastlanmaktadır (BFL Arşivi) (Şekil 22).

Şekil 22. Müstakil öğretmen evleri (Kocabaş, 2017: 613)

Geleneksel plan tipini andıran lojmanlar 2 oda, 1 salon, mutfak ve içinde tuvalet ve banyo olan bir bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmı içeri çekilen binaya güney yönünden bir kaç basamak ile girilmektedir (Tablo 29).

Biçimsel özellikleri değerlendirildiğinde simetrik olarak tasarlanan binaların, beşik çatılı oldukları ve çatı kaplama malzemesinin kiremit olduğu görülmektedir. Projede bütün duvar kalınlığının 15 cm olarak belirlenmesi, binanın dönemin seri üretim malzemesi olan briketten yapıldığını akla getirmektedir. Binada üç ayrı pencere tipi bulunmaktadır. Bunların ölçüleri 40x50 cm, 80x140 cm ve 140x140 cm'dir. Lojman, soba ile ısıtılmaktadır.

Diğer lojman yapısı ise tekil olup müstakil lojmanlarla atölyeler arasında kalan binadır. 9x19 m boyutlarındadır. Yatay dikdörtgen parçalı bölünmüş pencereleri bulunmaktadır. Odalar için tek tip pencere kullanılmıştır. Bunun dışında bir de banyo için kare pencere kullanılmıştır. Binanın kuzey batı köşesinde garaj bulunmaktadır. Beşik çatılı olan binanın çatı malzemesi kiremittir. Bina soba ile ısınmaktadır. Binanın taşıyıcı sistem ile bölücü ve taşıyıcı duvar malzemeleri hakkında bilgi elde edilememiştir. Ancak diğer lojman binalarının yapı malzemesi olan briketten yapıldığı söylenebilir (TKVKBKM Arşivi, 3383), (Tablo 30).

Diğer lojman binaları ise şose yolun kuzeyinde bulunmaktadır. Toplamda 8 adettir. Aydemir bu binaların derslik olarak yapıldığını sonradan lojman olarak kullanılmaya başlandığını, kuzeyindeki binanın ise laboratuvar olarak kullanıldığını belirtmektedir (Aydemir ile 29.12.2017 tarihinde yapılan mülakat). Söz konusu binalar da 15.12.1999 tarih ve 3687 sayılı karar ile tescillenmişlerdir (TKVKBKM Arşivi, 3383) (Şekil 23).

Şekil 23. Derslik binaları (Kocabaş, 2017: 600)

Ne zaman yapıldığı tam olarak belirlenemeyen lojman binalarının 1946-1955 arası dönemde yapıldığı ve yarışma projesi sonucu önerilen binalardan olmadıkları anlaşılmaktadır.

Mimar Ahsen Yapanar ile Asım Mutlu'nun maketi (Anonim, 2003: 51) ve Enstitü öğretmenlerinin uygulama planından yararlanarak yaptığı kroki değerlendirildiğinde (Arman, 1969: 305) söz konusu 10 adet lojmanın bulunduğu alanda atölyeler, çamaşırhane, mutfak, depolar, ahırlar ve kümesler yer almaktadır.

Lojman olarak kullanılan 8 adet dersliğin boyutları 10 x 16 m'dir. Her bir bina iki ayrı üniteden oluşmakta, her bölümün kuzey yönünde kendi kapısı bulunmaktadır. 1955 tarihli fotoğraf ile 1999 tarihli fotoğraflar karşılaştırıldığında arka cephede bulunan büyük pencerenin daraltılıp banyo penceresi haline getirildiği anlaşılmaktadır. Bu durum Aydemir'in, binaların derslikten konuta döndüğü bilgisini de destekler niteliktedir. Bina cepheleri simetrik olarak çözülmüştür. Geleneksel ahşap pencere kullanılmıştır. Çatı, beşik çatı olup sac malzeme ile kaplanmıştır (Tablo 31).

Kuzey yönünde bulunan laboratuvar binası ise 13,2 x 27 m boyutundadır. Lojman binalarına göre daha büyük pencere kullanılmıştır. Bina cepheleri simetrik olarak tasarlanmıştır. Cepheler sıvalı ve kireç boyalıdır. Beşik çatılı binanın, çatı kaplama malzemesi sacdır. Bina soba ile ısınmaktadır (Tablo 32).

Beşikdüzü Belediyesi'nin 30 Mart 2015 tarihli internet haberinde "Atıl Duran Gecekondular Yıkıldı" başlığı altında 8 adet lojmanın ve kuzey yönde bulunan deponun yıkıldığı haberi verilmiştir (Şekil 15). Haberde tescilli olan binaların kamu yatırımlarına tahsis edileceği yazılmaktadır. Yıkım fotoğraflarına bakıldığında binaların briket malzemedен yapıldığı anlaşılmaktadır.

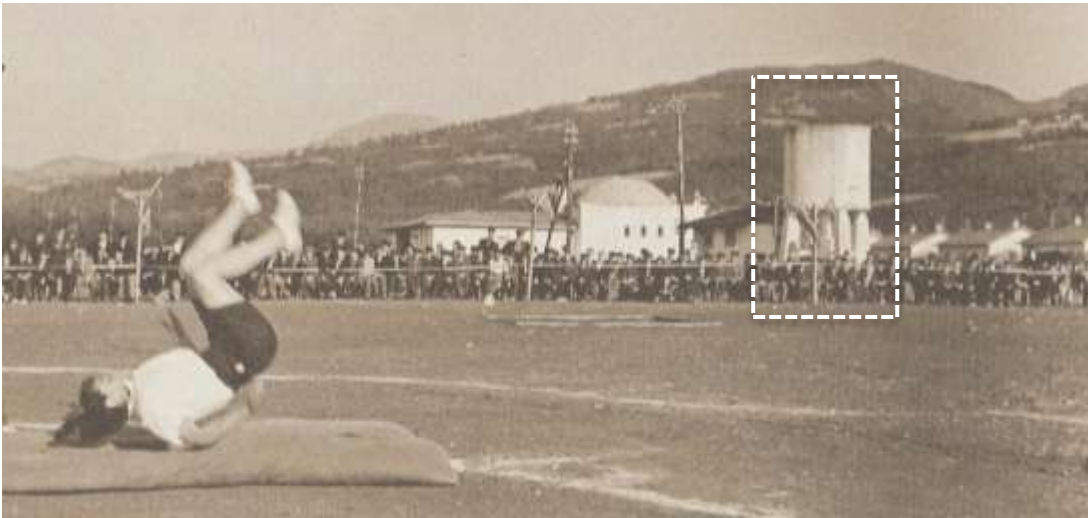
Şekil 24. Şose yolunun kuzeyinde bulunan dersliklerin ve laboratuvarın yıkım anı (URL-63, 2016)

Yıkılan binalar için Beşikdüzü Belediyesinin resmi internet sitesi ve sosyal medyada “ahır” ifadesinin kullanılmasından sonra, bu binalarda eğitim görmüş olan insanların tepkileri sıkça basına yansımıştır (URL- 64, 2018).

BKE'nin uygulama okulu ise kampüsün batısında, Çamlıküzü yolunun kuzeyinde bulunmaktadır. Binayla ilgili sadece iki adet fotoğraf bulunmaktadır. Söz konusu bina geleneksel mimari tarzda inşa edilmiştir. Binanın güney cephesi asimetrik düzenlenmiştir. Güney cephesinde girişin sol tarafında anlamlandırılmayan bir niş oluşturulmuştur. Geleneksel ahşap pencereler kullanılmıştır. Beşik çatılı binanın çatı örtü malzemesi kiremittir (Tablo 33).

Bina dışında Enstitü döneminden kalan iki yapıdan biri su deposudur. Kalabalık Enstitü topluluğunun su gereksinimini karşılamak üzere ilk günlerde enstitüye getirilen suyun depolanması düşünülmüştür. 280 cm çapında ve 270 cm yüksekliğindedir. Betonarme olarak inşa edilen yapı yukarı doğru küçülen dikdörtgen kesitli dört ayak ve bu dört ayağı birleştiren kare kesitli orta ayaktan oluşmaktadır. Suyun depolandığı alan da betonarme olarak inşa edilmiştir. İlk günlerde düz çatılı iken sonraları yapıya çatı eklendiği görülmektedir (Tablo 34).

Bir diğer günümüze kalan yapı ise Enstitü çeşmesidir. Üç basamaklı bir merdivenden oluşan kaide üzerine betonarme olarak inşa edilen yapının geniş saçaklı düz bir çatısı bulunmaktadır. Çatı her köşede 2 adet bulunan çeyrek daire kesitli payandalarla taşınmaktadır. 350 cm yüksekliğinde ve 270x350 cm boyutlarındadır. 150 cm saçak genişliğine sahiptir. Tescilli olmayan bina bugün kullanılmamaktadır (Tablo 35).

Şekil 25. Su deposu (Bölükbaşı, 2006 :941)

Toplantı salonu ile idari bina arasında bulunan Atatürk büstü için Aydemir, Enstitünün Elazığlı resim iş öğretmeni tarafından 1950’li yıllarda yapıldığını dile getirmektedir (Sait Aydemir ile 29.12.2017 tarihinde yapılan mülakat).

Şekil 26. Atatürk Büstü (Yazarın Arşivi, 2017)

Eldeki yetersiz bilgiden dolayı değerlendirilmesi zor binalardan biri de hamam ve çamaşırhanedir. İlk yapılan “L” binanın arkasında ve su deposunun doğusunda kalmaktadır. Genel olarak kare planın üzerine yerleştirilen kubbesi bulunmakta ve bu kare plana ekli diğer yapılardan bir araya gelmektedir. Batı yönünde çamaşırları kurutmak için büyük bir verandaya sahiptir (Tablo 36).

Beşikdüzü’nde, 6 Mayıs 1939 tarihinden Köy Enstitülerin kapandığı 1954 tarihine kadar birçok bina inşa edilmiştir. Bu süreçte elde edilen bilgi ve belgeler ışığında binalar, bazen projeler eşliğinde ve bazen de içinde bulunulan zorluklar dolayısıyla ön görülen projeler dışında yapılmıştır. İnşa edilen binaların şartnameleri değerlendirildiğinde projelerin yere özgü, akılcı ve ekonomik olmaları istenmiştir. Modern mimarinin niteliklerini kısmen barındıran binalar, kısıtlı şartlar nedeniyle nicelik bakımından yetersiz kalmışlardır. Bugün birçoğu yıkılmış olan binaların bir kısmı tescili kaldırılarak yıkılmıştır. Bugün tescilli olan binalardan ilk yapılan ve kampüsün kuzeyine taşınan 2 adet serander lojman binası kalmıştır.

2.6.3. Beşikdüzü Köy Enstitüsünün Günümüzdeki Durumu

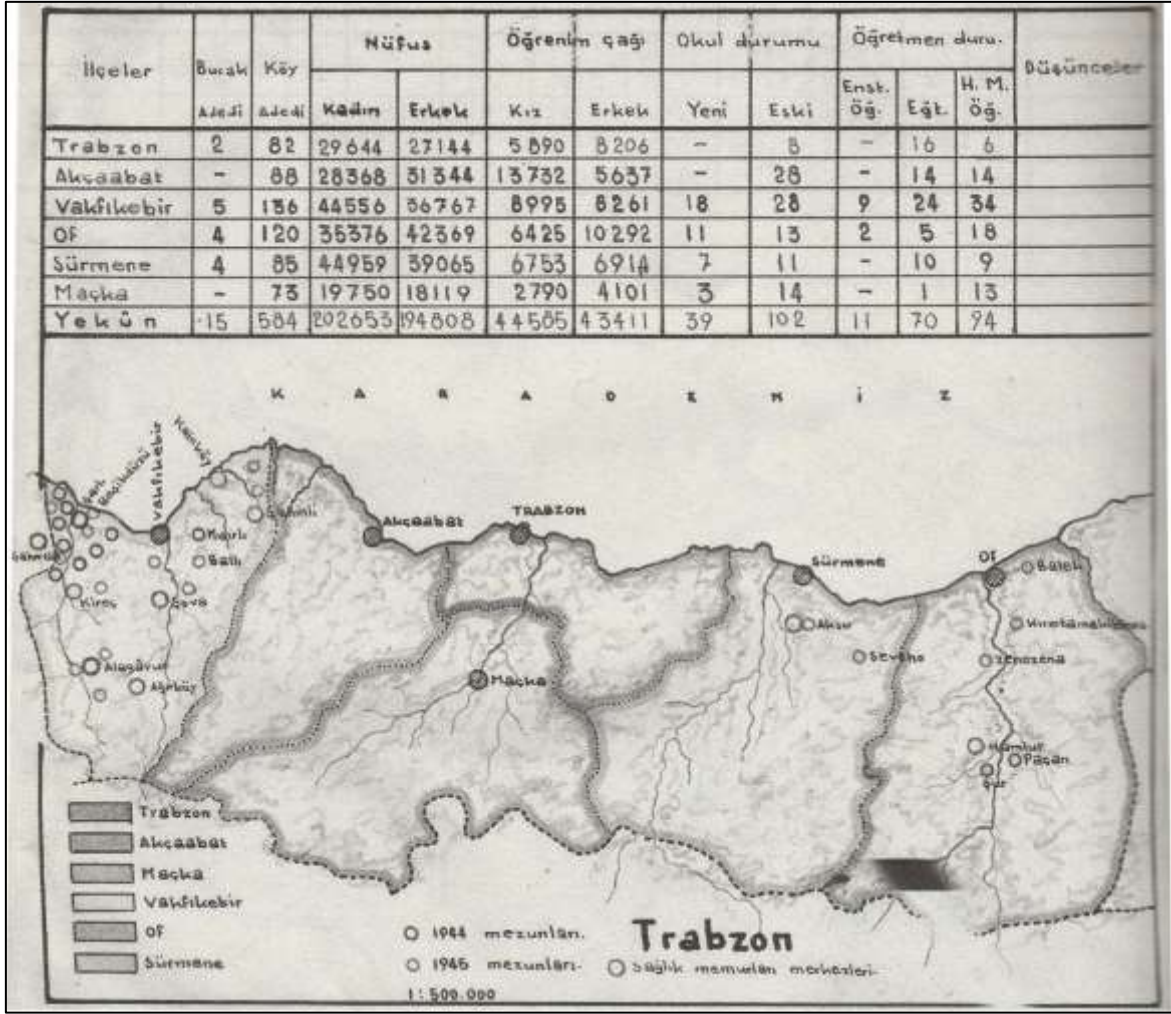
Geçmişte BKE'ye ev sahipliği yapan Çamlıkdüzü arazisi günümüzde yine benzer bir işleve hizmet etmektedir. Alanda Beşikdüzü Fen Lisesi, kız ve erkek yatakhane binaları, spor salonları, Meslek Yüksek Okulu, Beşikdüzü İlk Okulu, Beşikdüzü Stadyumu, Ticaret Lisesi ve Kız Meslek Lisesi okulları yer almaktadır.

Bugün BKE'den günümüze kalan 6 adet yapı ve bir anıt bulunmaktadır. Söz konusu yapılar ve anıt; taşınan serander biçimli çift lojman ve tek lojman, toplantı salonu, idari bina (revir), su deposu, çeşme ve Atatürk büstünden oluşmaktadır. Binalardan toplantı salonu yakın zamana kadar çevre halkın toplu organizasyonları için kullanılırken bugün kullanılmamaktadır. İdari bina sonradan revir olarak kullanılmaya başlanmış ve akıllarda da revir binası olarak kalmıştır. Bugün hala benzer işlevle kullanılmaktadır. Binayı görevli hemşire ve hasta öğrenciler kullanmaktadır. Su deposu ve çeşme kullanılmamakta ve bakımsız haldedir. Atatürk büstü ise hala mevcut yerinde bulunmakta ve Çamlıkdüzü meydanının odağı konumunu devam ettirmektedir.

2.7. Beşikdüzü İsminin Eğitimle Anılması

Bugün Beşikdüzü ilçesinin sosyokültürel durumu değerlendirildiğinde çevre halkı tarafından ilçenin ismi eğitimle (eğitim yuvası) anılmaktadır. İlçenin, Beşikdüzü Eğitim Kursu ile başlayan eğitimci yetiştirme süreci 1990'lı yıllara kadar devam etmiştir. Mezun olan öğretmenler gerek Beşikdüzü'nde ve gerekse ülkenin her yerine dağılarak Beşikdüzü ismini yaymışlardır. Bu konuda 1946 yılında Beşikdüzü Köy Enstitüsü Dergisi'nde yayımlanan istatistiki çalışmaya göre, (Şekil 16) Trabzon'un merkez dahil 6 ilçesi arasında en fazla Enstitülü öğretmenin Vakfikebir ilçesinde olduğu görülmektedir. Bunun nedeni araştırıldığında ise Başoğlu'nun "Her ilden 10'ar kişi alındı, sonradan öğrendik ki kontenjanı dolduramayan illerin yerine Beşikdüzü'nden (Beşikdüzü o yıllarda Vakfikebir'in bir kazasıydı) öğrenci alındı" şeklindeki sözleri bu duruma açıklık getirmektedir (Başoğlu, 2003: 15).

Şekil 27. 1946 Tarihli BKE Dergisinde 1945 yılında Trabzon ilinin eğitim öğretim haritası (Kocabaş, 2017: 654)

Korkmaz'ın (2015), Beşikdüzü ilçesi hakkında verdiği şu bilgiler de bu duruma katkı sunabilir: “Beşikdüzü'nün otuz kadar köyünden yirmi dört tanesinin ilkokulu, Enstitü döneminde yapıldı ve bu okullara öğretmen atandı”.

Yine bu duruma benzer tespitler Türkdoğan'ın 1970'lerin başlarında yaptığı “Sosyo-Kültürel Bölge Monografileri Beşikdüzü ve Dursunbey – Karşılaştırmalı Sosyal Araştırmalar” adlı çalışmada görülmektedir (2015). Türkdoğan bu çalışmasında Beşikdüzü ve Dursunbey (Balıkesir) ilçelerinin sosyo-kültürel monografileri üzerine çalışmıştır. O yıllarda Öğretmen Okulu ile Beşikdüzü kasabasının yakın olmasından ötürü halkın eğitim konusuna yakınlık gösterdiğine değinmekte ve “Hemen her evde bir öğretmen yetişmiş denebilir” ifadelerine yer vermektedir. Türkdoğan diğer bir tespitinde, 1944 yılından 1965 yılına kadar 1824 öğretmen mezun veren Beşikdüzü Öğretmen Okulu'nun 270-280

kadarının Beşikdüzü merkez ve köylerinde çalıştığını dile getirmektedir. Köylerdeki okullaşma durumu hakkında ise Beşikdüzü'nün Seyitahmet köyü dışındaki bütün köylerinde (56 köy) birer okul olduğunu belirtirken, bir köyde ise 2 okulun varlığından bahsetmektedir (Türkdoğan, 2015, 56-60).

3. BULGULAR VE İRDELEME

Bu bölümde öncelikle haritalar yoluyla tespit çalışmaları yapılmıştır. İlk haritada 2019 yılı itibariyle Beşikdüzü Köy Enstitüsünün kurulduğu alanda bugün hangi binaların bulunduğu ve BKE'den günümüze hangi yapıların kaldığı saptanmıştır (Ek 12). İkinci haritada ise Enstitü fotoğrafları, BKE öğretmenlerince 1946 yılında hazırlanan kroki ve maket fotoğraflarından yararlanılarak 1955 yılında BKE kampüsünün yapılaşma durumu çıkarılmıştır (Ek 13).

BKE Binalarının Mimari Yaklaşımlara Göre Analizi bölümünde ise dönemin mimarlık eğilimleri kapsamında 16 gruba ayrılan BKE binalarının analiz kartları hazırlanmıştır. Ve son bölümde 16 çeşit yapının analizleri tek tabloda birleştirilerek bulguların daha kolay karşılaştırılması yoluna gidilmiştir. Ayrıca Beşikdüzü isminin eğitimle anılmasına yönelik istatistik verileri değerlendirilmiştir.

3.1. Beşikdüzü Köy Enstitüsü İnşa Faaliyetlerinin Yıllara Göre Analizleri

Bu bölümde BKE'nin yapılaşma alanının 1955 yılındaki ve günümüzdeki krokileri çizilmiştir. Güncel haritada, alanda BKE'den günümüze kalan yapılarla birlikte sonradan yapılan ve günümüzde var olan binaların tespiti yapılmıştır (Ek 12). 2019 yılı itibariyle BKE'nin kurulduğu alanın Milli Eğitim Bakanlığına ve Karadeniz Teknik Üniversitesi'ne ait bir çok eğitim kurumu tarafından kullanıldığı görülmektedir. Alan üzerinde anaokulundan yüksekokula kadar çeşitli yaş aralığında öğrenciler eğitim öğretim görmektedirler. 1955 yılı yapılaşma durumunun gösterir haritada ise, 1941 tarihinde tasarlanan yarışma projesi ile kampüsün 1955 yılındaki yapılaşma durumu karşılaştırılmıştır. Bu harita üç kaynak üzerine oturtulmuştur. Bu kaynaklar sırasıyla 1941 tarihli yarışma projesi maketi, 1946 yılında Enstitü öğretmenlerince yarışma projesi uygulama planlarından yararlanılarak çizilen kroki ve BKE'de öğretmenlik yapmış olan Sait Aydemir'in 1955 yılında Beşikdağı'ndan çektiği alanın genel fotoğrafıdır. Sait Aydemir ile yapılan sözlü mülakatlar sonucunda da 1955 tarihli fotoğrafta mevcut olan binaların Enstitülerin kapandığı 1954 yılı itibariyle de var olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Böylece yarışmayı kazanan projenin ne kadar uygulandığı saptanmıştır (Ek 13). Uygulama

planlarından yararlanılarak çizilen kroki ve yarışma projesi maketi esas alındığında 1955 yılına kadar yarışma projesinde 42 adet öngörülen binadan 12 tanesi inşa edilmiştir. Yarışma projesi dışında 20 tane bina üretilmiştir.

3.2. Beşikdüzü Köy Enstitüsü Yapılarının Mimari Yaklaşımlara Göre Analizleri

Bu bölümde 16 başlıkta derlenen BKE binaları; eski ve yeni fotoğraflar eşliğinde daha önce tespit edilmiş olan dönemin mimarlık eğilimlerinin başlıca özellikleri bağlamında analiz edilmiştir. Bununla birlikte oluşturulan tablolarda binaların BKE kampüsünün hangi noktasında yer aldığı, hangi amaçla kullanıldığı, yapım ve yıkım tarihleri, kim tarafından tasarlandığı, tescil durumu bilgilerine yer verilmiştir.

1. sırada BKE kurulmadan önce 1936-39 yılları arasında inşa edilen ve Enstitüye devredildikten sonra okul ve yatakhane olarak hizmet veren “Kübik Bina”, temel geometrik formu, yalınlığı, teras çatısı ve cephe kurgusunu oluşturan yatay batları ile II. Milli Mimari Akımından daha çok Uluslararası Üslup özellikleri taşımaktadır (Tablo 21).

2. sırada yer alan 3 katlı “L” biçimli okul binaları ise zemin katta bulunan pilotileri, geniş saçak ve kırma çatısı, pencere söveleri, 1. katın bağdadi işçiliği ve pencere düzenlerindeki modüler mantığı ile II. Milli Mimari akımının özelliklerini daha net şekilde göstermektedir. Zemin katta mekanların geri çekilerek pilotiler üzerinde taşınan 1. kat mekanlar, ilk lojmanlardaki amacın başka bir şekilde yansımadır. Her ne kadar binanın çeşitli cephelerinde farklı pencere şekilleri modüler mantıkla dizilse de bu farklılık II. Milli Mimari akımının “modüler mantık” özelliğini zayıflatmıştır (Tablo 22).

3. sırada bulunan çift balkonlu ilk lojman binasının diğer ikisinden farklı olmasının nedeni, ihtiyaç üzerine iki ailenin barınması amacıyla BKE’de usta öğretici olarak çalışan Bedri Birol tarafından tek balkonlu lojman tasarımından yararlanılarak tasarlanmasıdır. Tek balkonlu lojmandan farklı olan özelliği ise simetrik olmasıdır. Bu nedenle binanın II. Milli Mimari akımının özelliklerini daha çok yansıtmaktadır (Tablo 23).

4. sırada yer alan tek balkonlu ilk lojman binaları, taş duvar ve pilotileriyle yöreye özgü serander yapılarını anımsatarak yarışma projesinde de istenen bölgeselci tutumu açık şekilde göstermektedir. Ayrıca kırma çatısı, ahşap söveleri ve cephe düzeninde bulunan modüler mantığıyla II. Milli Mimari akımının özelliklerini daha çok yansıtmaktadır (Tablo 24).

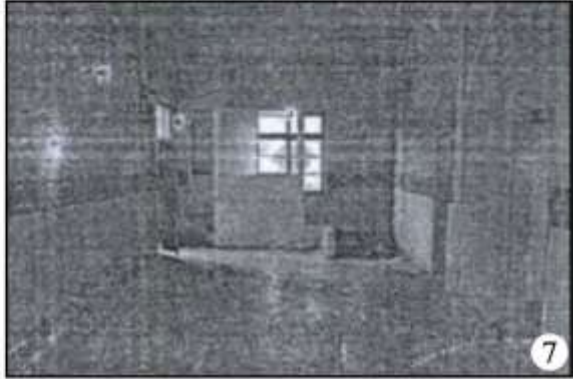

5. sırada yer alan toplantı salonunun batı tarafına sonradan yapılar eklenmiştir. Tek katlı bina, doğu tarafındaki dikey bantları, anıtsal modüler pencereleri, geniş saçak ve kırma çatısı, simetrik cepheleri, pencere ve kapı söveleri ile yerel malzeme ve tekniği açısından BKE içinde II. Milli Mimarlık Akımını en çok yansıtan binadır (Tablo 25).

Tablo 21. “Küçük Bina”nın kimlik bilgileri ve analizleri

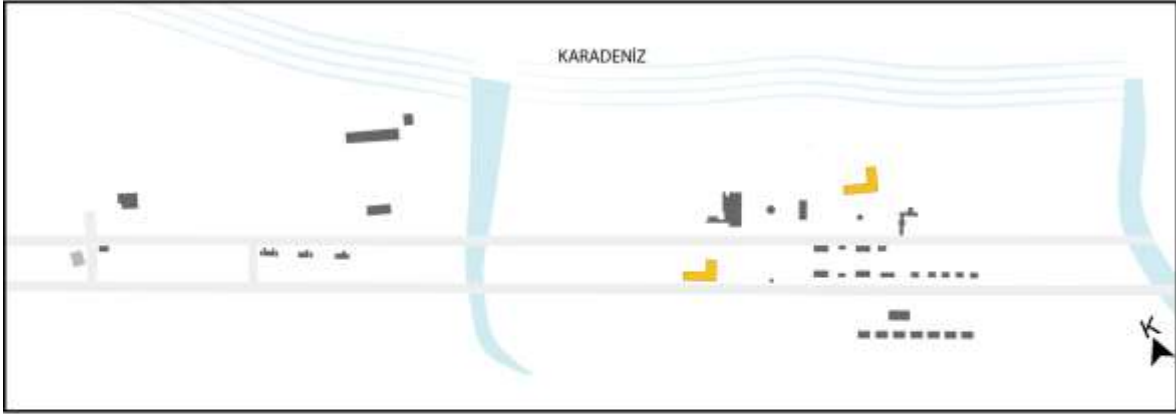

1	KÜBİK BİNA																					
																						
Kimlik Bilgileri	<p>Mimar: Anonim İşlevi: Okul, Yatakhane Yapım Yılı: 1936-1939 Yıkım Yılı: 2014 Tescil Durumu: Tescilden Düşürülmüş Yapı BKE kurulmadan önce yapılmış, BKE'ye devredilmiş ve yıkılmıştır.</p> <p>Kaynak 1: TKVKKBM Arşivi :8232 Kaynak 2: Kalay, E. 2010: 260 Kaynak 3: Kocabaş, C. 2017: 115</p>																					
Uluslararası Uslup (Yeni Mimari)	<table border="1"> <tr><td>1. Yalnlık</td><td>●</td></tr> <tr><td>2. Basit Geometrik Form</td><td>●</td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td></td></tr> <tr><td>5. Düz Çatı ve Teras</td><td>●</td></tr> <tr><td>6. Konsol</td><td></td></tr> <tr><td>7. Yatay Bant / Pencere</td><td>●</td></tr> <tr><td>8. Yuvarlak Köşe</td><td></td></tr> <tr><td>9. Piloti</td><td></td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td>●</td></tr> </table>	1. Yalnlık	●	2. Basit Geometrik Form	●	3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe		5. Düz Çatı ve Teras	●	6. Konsol		7. Yatay Bant / Pencere	●	8. Yuvarlak Köşe		9. Piloti		10. Betonarme Taşıyıcı Sistem	●	
1. Yalnlık	●																					
2. Basit Geometrik Form	●																					
3. Modüler Mantık	●																					
4. Simetrik Cephe																						
5. Düz Çatı ve Teras	●																					
6. Konsol																						
7. Yatay Bant / Pencere	●																					
8. Yuvarlak Köşe																						
9. Piloti																						
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem	●																					
İkinci Milli Mimari	<table border="1"> <tr><td>1. Anıtsallık</td><td></td></tr> <tr><td>2. Bölgeselcilik</td><td></td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td></td></tr> <tr><td>5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı</td><td></td></tr> <tr><td>6. Konsol - Cumba</td><td></td></tr> <tr><td>7. Dikey Bant</td><td></td></tr> <tr><td>8. Pencere ve Kapı Sövesi</td><td></td></tr> <tr><td>9. Yerel Malzeme ve Teknik</td><td></td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td>●</td></tr> </table>	1. Anıtsallık		2. Bölgeselcilik		3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe		5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı		6. Konsol - Cumba		7. Dikey Bant		8. Pencere ve Kapı Sövesi		9. Yerel Malzeme ve Teknik		10. Betonarme Taşıyıcı Sistem	●	
1. Anıtsallık																						
2. Bölgeselcilik																						
3. Modüler Mantık	●																					
4. Simetrik Cephe																						
5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı																						
6. Konsol - Cumba																						
7. Dikey Bant																						
8. Pencere ve Kapı Sövesi																						
9. Yerel Malzeme ve Teknik																						
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem	●																					

Tablo 21'in devamı

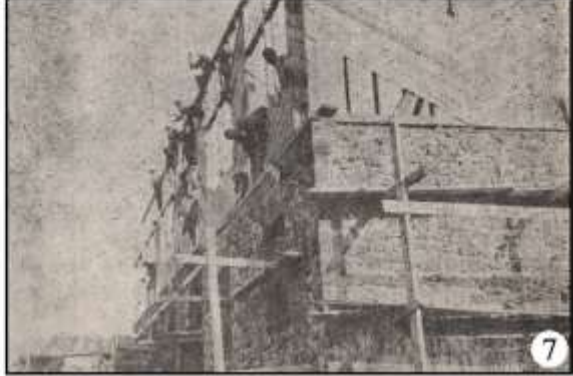

1	KÜBİK BİNA
	
	
	
	<p data-bbox="831 1657 877 2033" style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">Kaynaklar</p> <p data-bbox="893 1657 1410 2033"> 4: Arman, H. 1969:273 5: Kocabaş, C. 2017:566 6: TKVKKBM Arşivi :8232 7: TKVKKBM Arşivi :8232 8: TKVKKBM Arşivi :8232 9: TKVKKBM Arşivi :8232 10: TKVKKBM Arşivi :8232 </p>

Tablo 22. “L” okul binalarının kimlik bilgileri ve analizleri

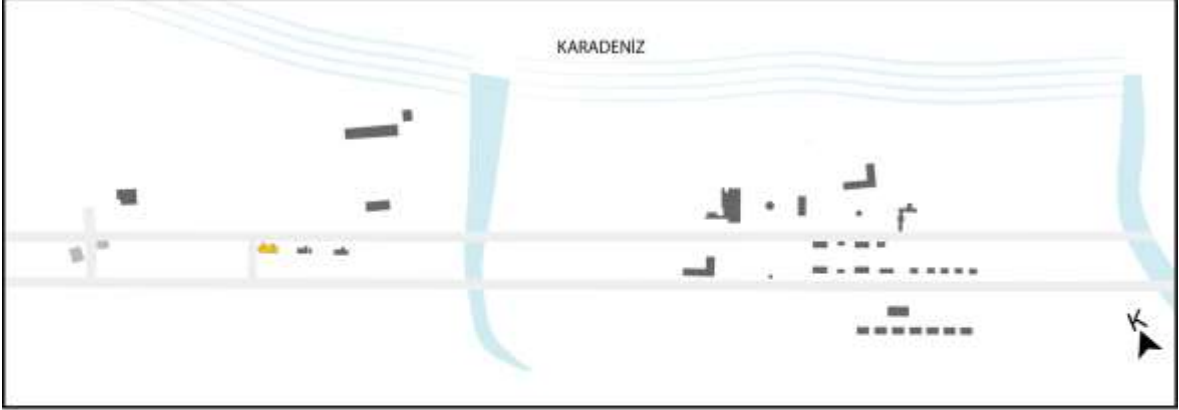

2	‘L’ OKUL BİNALARI																				
	<p>Kimlik Bilgileri</p> <p>Mimar: Asım Mutlu - Ahsen Yapanar İşlevi: Derslik, İdari Birim, Yatakhane, Yemekhane Yapım Yılı: 1941-1946 Yıkım Yılı: Bilinmiyor Tescil Durumu: Tescilli Değil Planlanan, 1946 Yılına Kadar İnşa Edilmiş ve Yıkılmış Yapı Kaynak 1: Bölükbaşı, A. 2006:929 Kaynak 2: Kocabaş, C. 2017:205 Kaynak 3: Yalçın, G.; Kamacıoğlu, F., 2007:37</p>																				
<p>Uluslararası Uslup (Yeni Mimari)</p> <table border="1"> <tr><td>1. Yalnlık</td><td></td></tr> <tr><td>2. Basit Geometrik Form</td><td></td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td></td></tr> <tr><td>5. Düz Çatı ve Teras</td><td></td></tr> <tr><td>6. Konsol</td><td></td></tr> <tr><td>7. Yatay Bant / Pencere</td><td></td></tr> <tr><td>8. Yuvarlak Köşe</td><td></td></tr> <tr><td>9. Piloti</td><td>●</td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td></td></tr> </table>	1. Yalnlık		2. Basit Geometrik Form		3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe		5. Düz Çatı ve Teras		6. Konsol		7. Yatay Bant / Pencere		8. Yuvarlak Köşe		9. Piloti	●	10. Betonarme Taşıyıcı Sistem		
1. Yalnlık																					
2. Basit Geometrik Form																					
3. Modüler Mantık	●																				
4. Simetrik Cephe																					
5. Düz Çatı ve Teras																					
6. Konsol																					
7. Yatay Bant / Pencere																					
8. Yuvarlak Köşe																					
9. Piloti	●																				
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem																					
<p>İkinci Milli Mimari</p> <table border="1"> <tr><td>1. Anıtsallık</td><td></td></tr> <tr><td>2. Bölgeselcilik</td><td>●</td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td></td></tr> <tr><td>5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı</td><td>●</td></tr> <tr><td>6. Konsol - Cumba</td><td></td></tr> <tr><td>7. Dikey Bant</td><td></td></tr> <tr><td>8. Pencere ve Kapı Sövesi</td><td>●</td></tr> <tr><td>9. Yerel Malzeme ve Teknik</td><td>●</td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td></td></tr> </table>	1. Anıtsallık		2. Bölgeselcilik	●	3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe		5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı	●	6. Konsol - Cumba		7. Dikey Bant		8. Pencere ve Kapı Sövesi	●	9. Yerel Malzeme ve Teknik	●	10. Betonarme Taşıyıcı Sistem		
1. Anıtsallık																					
2. Bölgeselcilik	●																				
3. Modüler Mantık	●																				
4. Simetrik Cephe																					
5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı	●																				
6. Konsol - Cumba																					
7. Dikey Bant																					
8. Pencere ve Kapı Sövesi	●																				
9. Yerel Malzeme ve Teknik	●																				
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem																					

Tablo 22'nin devamı

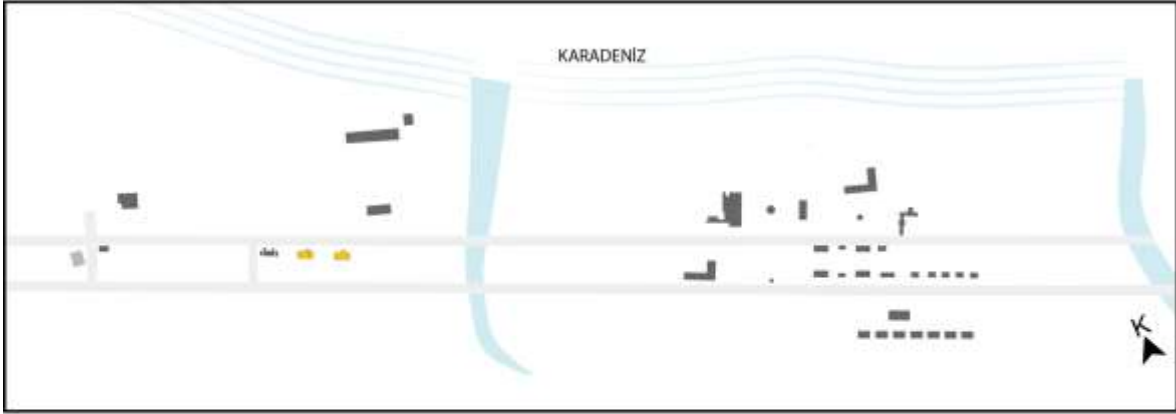

2	'L' OKUL BİNALARI
	
	
	
	<p>Kaynaklar</p> <p>4: Kocabaş, C. 2017:593 5: Kocabaş, C. 2017:590 6: Kocabaş, C. 2017:52 7: Arman, H. 1969:304 8: Yalçın, G.; Kamacıoğlu, F., 2007:38 9: Kalay, E. 2010:276 10: Bölükbaşı, A. 2006:923</p>

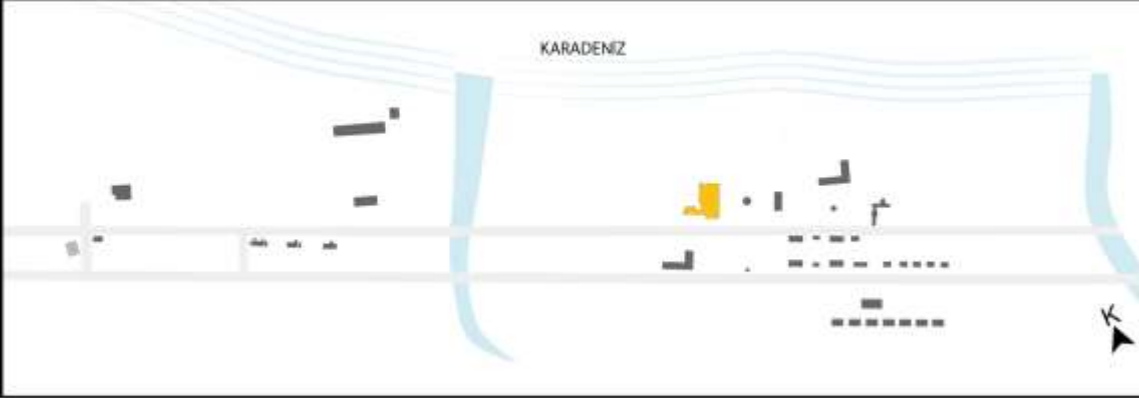

Tablo 23. Çift balkonlu (ilk lojmanlar) binanın kimlik bilgileri ve analizleri

3	İLK LOJMANLAR (ÇİFT BALKONLU)																							
	Kimlik Bilgileri	<p>Mimar: Asım Mutlu - Ahsen Yapanar İşlevi: Lojman Yapım Yılı: 1941-1946 Yıkım Yılı: 1999 Tescil Durumu: Tescilli Planlanan, 1946 Yılına Kadar İnşa Edilmiş ve Sonradan Taşınmış Yapı</p> <p>Kaynak 1: Bölükbaşı, A. 2006:928 Kaynak 2: TKVKKBM Arşivi :6672 Kaynak 3: Kalay, E. 2010: 286</p>																						
		Uluslararası Uslup (Yeni Mimari)	<table border="1"> <tr><td>1. Yalnlık</td><td></td></tr> <tr><td>2. Basit Geometrik Form</td><td></td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td>●</td></tr> <tr><td>5. Düz Çatı ve Teras</td><td></td></tr> <tr><td>6. Konsol</td><td></td></tr> <tr><td>7. Yatay Bant / Pencere</td><td></td></tr> <tr><td>8. Yuvarlak Köşe</td><td></td></tr> <tr><td>9. Piloti</td><td>●</td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td></td></tr> </table>	1. Yalnlık		2. Basit Geometrik Form		3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe	●	5. Düz Çatı ve Teras		6. Konsol		7. Yatay Bant / Pencere		8. Yuvarlak Köşe		9. Piloti	●	10. Betonarme Taşıyıcı Sistem		
			1. Yalnlık																					
2. Basit Geometrik Form																								
3. Modüler Mantık	●																							
4. Simetrik Cephe	●																							
5. Düz Çatı ve Teras																								
6. Konsol																								
7. Yatay Bant / Pencere																								
8. Yuvarlak Köşe																								
9. Piloti	●																							
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem																								
İkinci Milli Mimari	<table border="1"> <tr><td>1. Anıtsallık</td><td></td></tr> <tr><td>2. Bölgeselcilik</td><td>●</td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td>●</td></tr> <tr><td>5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı</td><td>●</td></tr> <tr><td>6. Konsol - Cumba</td><td></td></tr> <tr><td>7. Dikey Bant</td><td></td></tr> <tr><td>8. Pencere ve Kapı Sövesi</td><td>●</td></tr> <tr><td>9. Yerel Malzeme ve Teknik</td><td>●</td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td></td></tr> </table>	1. Anıtsallık		2. Bölgeselcilik	●	3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe	●	5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı	●	6. Konsol - Cumba		7. Dikey Bant		8. Pencere ve Kapı Sövesi	●	9. Yerel Malzeme ve Teknik	●	10. Betonarme Taşıyıcı Sistem				
	1. Anıtsallık																							
2. Bölgeselcilik	●																							
3. Modüler Mantık	●																							
4. Simetrik Cephe	●																							
5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı	●																							
6. Konsol - Cumba																								
7. Dikey Bant																								
8. Pencere ve Kapı Sövesi	●																							
9. Yerel Malzeme ve Teknik	●																							
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem																								

Tablo 24. Tek balkonlu (İlk Lojmanlar) binaların kimlik bilgileri ve analizleri

4	İLK LOJMANLAR (TEK BALKONLU)																							
	Kimlik Bilgileri	<p>Mimar: Asım Mutlu - Ahsen Yapanar İşlevi: Lojman Yapım Yılı: 1941-1946 Yıkım Yılı: 1999 Tescil Durumu: Tescilli Planlanan, 1946 Yılına Kadar İnşa Edilmiş ve Sonradan Taşınmış Yapı</p> <p>Kaynak 1: Yalçın, G.; Kamacıoğlu, F., 2007:39 Kaynak 2: Bölükbaşı, A. 2006:928 Kaynak 3: TKVKKBM Arşivi :6672</p>																						
		Uluslararası Uslup (Yeni Mimari)	<table border="1"> <tr><td>1. Yalnlık</td><td></td></tr> <tr><td>2. Basit Geometrik Form</td><td></td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td></td></tr> <tr><td>5. Düz Çatı ve Teras</td><td></td></tr> <tr><td>6. Konsol</td><td></td></tr> <tr><td>7. Yatay Bant / Pencere</td><td></td></tr> <tr><td>8. Yuvarlak Köşe</td><td></td></tr> <tr><td>9. Piloti</td><td>●</td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td></td></tr> </table>	1. Yalnlık		2. Basit Geometrik Form		3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe		5. Düz Çatı ve Teras		6. Konsol		7. Yatay Bant / Pencere		8. Yuvarlak Köşe		9. Piloti	●	10. Betonarme Taşıyıcı Sistem		
			1. Yalnlık																					
			2. Basit Geometrik Form																					
3. Modüler Mantık	●																							
4. Simetrik Cephe																								
5. Düz Çatı ve Teras																								
6. Konsol																								
7. Yatay Bant / Pencere																								
8. Yuvarlak Köşe																								
9. Piloti	●																							
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem																								
İkinci Milli Mimari	<table border="1"> <tr><td>1. Anıtsallık</td><td></td></tr> <tr><td>2. Bölgeselcilik</td><td>●</td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td></td></tr> <tr><td>5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı</td><td>●</td></tr> <tr><td>6. Konsol - Cumba</td><td></td></tr> <tr><td>7. Dikey Bant</td><td></td></tr> <tr><td>8. Pencere ve Kapı Sövesi</td><td>●</td></tr> <tr><td>9. Yerel Malzeme ve Teknik</td><td>●</td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td></td></tr> </table>	1. Anıtsallık		2. Bölgeselcilik	●	3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe		5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı	●	6. Konsol - Cumba		7. Dikey Bant		8. Pencere ve Kapı Sövesi	●	9. Yerel Malzeme ve Teknik	●	10. Betonarme Taşıyıcı Sistem				
	1. Anıtsallık																							
	2. Bölgeselcilik	●																						
	3. Modüler Mantık	●																						
4. Simetrik Cephe																								
5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı	●																							
6. Konsol - Cumba																								
7. Dikey Bant																								
8. Pencere ve Kapı Sövesi	●																							
9. Yerel Malzeme ve Teknik	●																							
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem																								

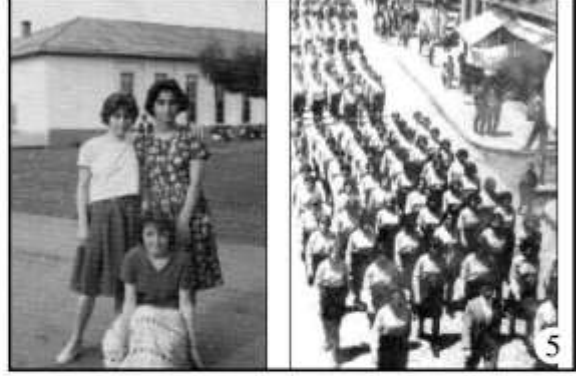
Tablo 25. Toplantı salonu binasının kimlik bilgileri ve analizleri

5	TOPLANTI SALONU																					
	<p>Kimlik Bilgileri</p> <p>Mimar: Asım Mutlu - Ahsen Yapanar İşlevi: Toplantı Salonu Yapım Yılı: (1946 - 1955) Yıkım Yılı: - Tescil Durumu: Tescilden Düşürülmüş Plandan Bağımsız Olarak Sonradan Eklenmiş Mekanlar ile Planlanmış, İnşa Edilmiş ve Günümüzde Mevcut Olan Yapı Kaynak 1: TKVKKBM Arşivi :3383 Kaynak 2: Kocabaş, C. 2017:361 Kaynak 3: Kocabaş, C. 2017:601</p>																					
	<p>Uluslararası Uslup (Yeni Mimarî)</p> <table border="1"> <tr><td>1. Yalnlık</td><td>●</td></tr> <tr><td>2. Basit Geometrik Form</td><td>●</td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td>●</td></tr> <tr><td>5. Düz Çatı ve Teras</td><td></td></tr> <tr><td>6. Konsol</td><td></td></tr> <tr><td>7. Yatay Bant / Pencere</td><td></td></tr> <tr><td>8. Yuvarlak Köşe</td><td></td></tr> <tr><td>9. Piloti</td><td></td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td></td></tr> </table>	1. Yalnlık	●	2. Basit Geometrik Form	●	3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe	●	5. Düz Çatı ve Teras		6. Konsol		7. Yatay Bant / Pencere		8. Yuvarlak Köşe		9. Piloti		10. Betonarme Taşıyıcı Sistem		
	1. Yalnlık	●																				
2. Basit Geometrik Form	●																					
3. Modüler Mantık	●																					
4. Simetrik Cephe	●																					
5. Düz Çatı ve Teras																						
6. Konsol																						
7. Yatay Bant / Pencere																						
8. Yuvarlak Köşe																						
9. Piloti																						
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem																						
<p>İkinci Millî Mimarlık</p> <table border="1"> <tr><td>1. Anıtsallık</td><td>●</td></tr> <tr><td>2. Bölgeselcilik</td><td>●</td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td>●</td></tr> <tr><td>5. Geniş Saçak ve Kıırma Çatı</td><td>●</td></tr> <tr><td>6. Konsol - Cumba</td><td></td></tr> <tr><td>7. Dikey Bant</td><td>●</td></tr> <tr><td>8. Pencere ve Kapı Sövesi</td><td>●</td></tr> <tr><td>9. Yerel Malzeme ve Teknik</td><td>●</td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td></td></tr> </table>	1. Anıtsallık	●	2. Bölgeselcilik	●	3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe	●	5. Geniş Saçak ve Kıırma Çatı	●	6. Konsol - Cumba		7. Dikey Bant	●	8. Pencere ve Kapı Sövesi	●	9. Yerel Malzeme ve Teknik	●	10. Betonarme Taşıyıcı Sistem			
1. Anıtsallık	●																					
2. Bölgeselcilik	●																					
3. Modüler Mantık	●																					
4. Simetrik Cephe	●																					
5. Geniş Saçak ve Kıırma Çatı	●																					
6. Konsol - Cumba																						
7. Dikey Bant	●																					
8. Pencere ve Kapı Sövesi	●																					
9. Yerel Malzeme ve Teknik	●																					
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem																						

Tablo 25'in devamı

5	TOPLANTI SALONU
---	-----------------

Kaynaklar

- 4: Kocabaş, C. 2017:434
 5: Kocabaş, C. 2017:601
 6: TKVKKBM Arşivi :3383
 7: TKVKKBM Arşivi :3383
 8: TKVKKBM Arşivi :3383
 9: Eme Karadeniz, 2018
 10: Eme Karadeniz, 2018

6. sırada bulunan idare binası (revir) her iki mimarlık akımının özelliklerini kısmen taşımaktadır. Bunlar arasında yalınlık, basit geometrik form, modüler mantık, simetrik özellikleriyle Uluslararası Üslubun özelliklerini yansıtırken, bölgeselcilik, modüler mantık, geniş saçak ve kırma çatı, simetrik cephe ve yerel malzeme ve tekniğiyle II. Milli Mimari akımının özelliklerini yansıtmaktadır (Tablo 26).

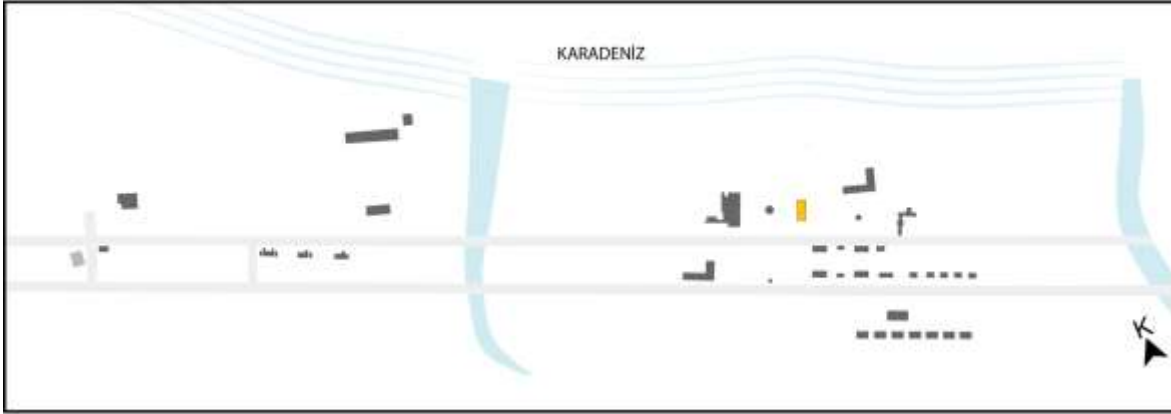

7. sırada yer alan inşaat malzemeleri deposu, marangozhaneler ve demircilik atölyesi Enstitü'nün ilk yapılan binaları arasındadır. Yığma olarak briket malzemedan inşa edilen binaların hepsi tek katlıdır. Bu dört bina yalınlık, basit geometrik form ve modüler mantık özellikleriyle Uluslararası Üslubun özelliklerini temsil ederken; bölgeselcilik, geniş saçak ve kırma çatı, modüler mantık ile yerel malzeme ve teknik özellikleriyle de II. Milli Mimari akımının özelliklerini taşımaktadır (Tablo 27).

8. sırada yer alan malzeme deposu ve kooperatif yarışma projesine bağlı olarak yapılan binalardandır. Söz konusu benzer iki binanın yalınlık, basit geometrik form, modüler mantık ve simetrik cephe gibi özellikleri Uluslararası Üslubu temsil ederken; bölgeselcilik, modüler mantık, simetrik cephe, geniş saçak ve kırma çatı ile yerel malzeme ve teknik özellikleriyle de II. Milli Mimari akımının özelliklerini taşımaktadır (Tablo 28).

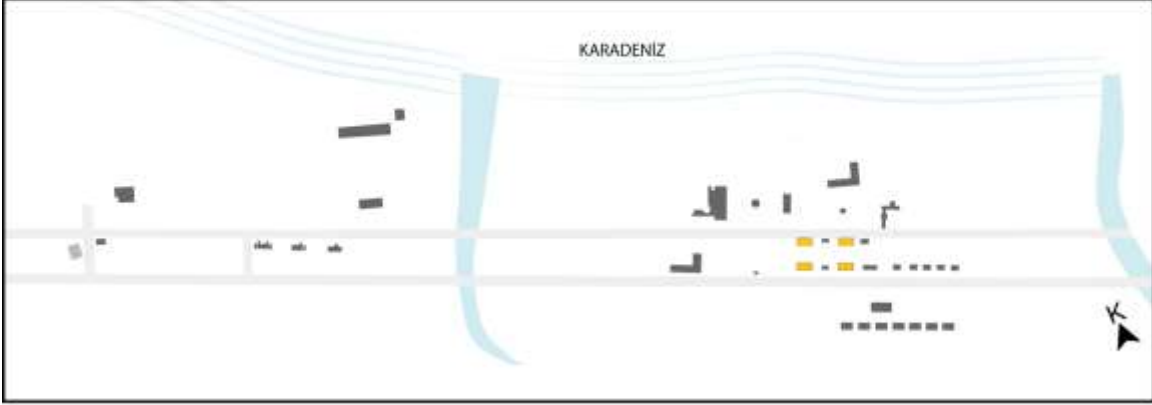

9. sırada yer alan müstakil öğretmen evleri ise diğer birçok bina gibi benzer bir temsiliyet sunmaktadır. Yarışma projesi dışında yapılan lojmanlar yalınlık, basit geometrik form, modüler mantık ve simetrik cephe özellikleriyle Uluslararası Üslubun özelliklerini temsil ederken; bölgeselcilik, simetrik cephe, geniş saçak ve kırma çatı, modüler mantık ve betonarme taşıyıcı sistem özellikleriyle de II. Milli Mimarlık Akımını yansıtmaktadır (Tablo 29).

10. sırada yer alan tekil lojman binası da atölyeler ile benzer özelliklere sahiptir. Yarışma dışı yapılan bina yalınlık, basit geometrik form ve modüler mantık özellikleriyle Uluslararası Üslubun özellikleri gösterirken; bölgeselcilik, geniş saçak ve kırma çatı, modüler mantık ile yerel malzeme ve teknik özellikleriyle de II. Milli Mimari akımının özelliklerini taşımaktadır (Tablo 30).

Tablo 26. İdare binasının (revir) kimlik bilgileri ve analizleri

6	İDARE BİNASI (REVİR)																				
	<p>Kimlik Bilgileri</p> <p>Mimar: Anonim İşlevi: İdari, Revir Yapım Yılı: 1946 - 1955 Yıkım Yılı: - Tescil Durumu: Tescilden Düşürülmüş Plandan Bağımsız Olarak İnşa Edilmiş ve Günümüzde Mevcut Olan Yapı</p> <p>Kaynak 1: TKVKKBM Arşivi :3383 Kaynak 2: TKVKKBM Arşivi :3383 Kaynak 3: Kocabaş, C. 2017:422</p>	 <p>1</p>																			
<p>Uluslararası Uslup (Yeni Mimari)</p> <table border="1"> <tr><td>1. Yalnlık</td><td>●</td></tr> <tr><td>2. Basit Geometrik Form</td><td>●</td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td>●</td></tr> <tr><td>5. Düz Çatı ve Teras</td><td></td></tr> <tr><td>6. Konsol</td><td></td></tr> <tr><td>7. Yatay Bant / Pencere</td><td></td></tr> <tr><td>8. Yuvarlak Köşe</td><td></td></tr> <tr><td>9. Piloti</td><td></td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td></td></tr> </table>	1. Yalnlık	●	2. Basit Geometrik Form	●	3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe	●	5. Düz Çatı ve Teras		6. Konsol		7. Yatay Bant / Pencere		8. Yuvarlak Köşe		9. Piloti		10. Betonarme Taşıyıcı Sistem		 <p>2</p>
1. Yalnlık	●																				
2. Basit Geometrik Form	●																				
3. Modüler Mantık	●																				
4. Simetrik Cephe	●																				
5. Düz Çatı ve Teras																					
6. Konsol																					
7. Yatay Bant / Pencere																					
8. Yuvarlak Köşe																					
9. Piloti																					
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem																					
<p>İkinci Milli Mimari</p> <table border="1"> <tr><td>1. Anıtsallık</td><td></td></tr> <tr><td>2. Bölgeselcilik</td><td>●</td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td>●</td></tr> <tr><td>5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı</td><td>●</td></tr> <tr><td>6. Konsol - Cumba</td><td></td></tr> <tr><td>7. Dikey Bant</td><td></td></tr> <tr><td>8. Pencere ve Kapı Sövesi</td><td></td></tr> <tr><td>9. Yerel Malzeme ve Teknik</td><td>●</td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td></td></tr> </table>	1. Anıtsallık		2. Bölgeselcilik	●	3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe	●	5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı	●	6. Konsol - Cumba		7. Dikey Bant		8. Pencere ve Kapı Sövesi		9. Yerel Malzeme ve Teknik	●	10. Betonarme Taşıyıcı Sistem		 <p>3</p>
1. Anıtsallık																					
2. Bölgeselcilik	●																				
3. Modüler Mantık	●																				
4. Simetrik Cephe	●																				
5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı	●																				
6. Konsol - Cumba																					
7. Dikey Bant																					
8. Pencere ve Kapı Sövesi																					
9. Yerel Malzeme ve Teknik	●																				
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem																					

Tablo 27. İnşaat malzemeleri deposu, marangozhanelerin ve demircilik atölyesi binalarının kimlik bilgileri ve analizleri

7	İNŞAAT MALZEMELERİ DEPOSU, MARANGOZHANELER ,DEMİRCİLİK ATÖLYESİ																					
																						
Kimlik Bilgileri	<p>Mimar: Asım Mutlu,Ahsen Yapanar İşlevi: Depo ve Atölye Yapım Yılı: (1941 - 1946) Yıkım Yılı: 2016 Tescil Durumu: Tescilden Düşürülmüş Planlanmış ve 1946 Yılına Kadar İnşa Edilmiş ve Yıkılmış Yapılar Kaynak 1: TKVKKBM Arşivi :3383 Kaynak 2: TKVKKBM Arşivi :3383 Kaynak 3: Kocabaş, C. 2017:87</p>																					
Uluslararası Uslup (Yeni Mimari)	<table border="1"> <tbody> <tr><td>1. Yalnlık</td><td>●</td></tr> <tr><td>2. Basit Geometrik Form</td><td>●</td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td></td></tr> <tr><td>5.Düz Çatı ve Teras</td><td></td></tr> <tr><td>6. Konsol</td><td></td></tr> <tr><td>7. Yatay Bant / Pencere</td><td></td></tr> <tr><td>8. Yuvarlak Köşe</td><td></td></tr> <tr><td>9. Piloti</td><td></td></tr> <tr><td>10.Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td></td></tr> </tbody> </table>	1. Yalnlık	●	2. Basit Geometrik Form	●	3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe		5.Düz Çatı ve Teras		6. Konsol		7. Yatay Bant / Pencere		8. Yuvarlak Köşe		9. Piloti		10.Betonarme Taşıyıcı Sistem		
1. Yalnlık	●																					
2. Basit Geometrik Form	●																					
3. Modüler Mantık	●																					
4. Simetrik Cephe																						
5.Düz Çatı ve Teras																						
6. Konsol																						
7. Yatay Bant / Pencere																						
8. Yuvarlak Köşe																						
9. Piloti																						
10.Betonarme Taşıyıcı Sistem																						
İkinci Millî Mimarlık	<table border="1"> <tbody> <tr><td>1. Anıtsallık</td><td></td></tr> <tr><td>2. Bölgeselcilik</td><td>●</td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td></td></tr> <tr><td>5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı</td><td>●</td></tr> <tr><td>6. Konsol - Cumba</td><td></td></tr> <tr><td>7. Dikey Bant</td><td></td></tr> <tr><td>8. Pencere ve Kapı Sövesi</td><td></td></tr> <tr><td>9. Yerel Malzeme ve Teknik</td><td>●</td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td></td></tr> </tbody> </table>	1. Anıtsallık		2. Bölgeselcilik	●	3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe		5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı	●	6. Konsol - Cumba		7. Dikey Bant		8. Pencere ve Kapı Sövesi		9. Yerel Malzeme ve Teknik	●	10. Betonarme Taşıyıcı Sistem		
1. Anıtsallık																						
2. Bölgeselcilik	●																					
3. Modüler Mantık	●																					
4. Simetrik Cephe																						
5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı	●																					
6. Konsol - Cumba																						
7. Dikey Bant																						
8. Pencere ve Kapı Sövesi																						
9. Yerel Malzeme ve Teknik	●																					
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem																						

Tablo 27'nin devamı

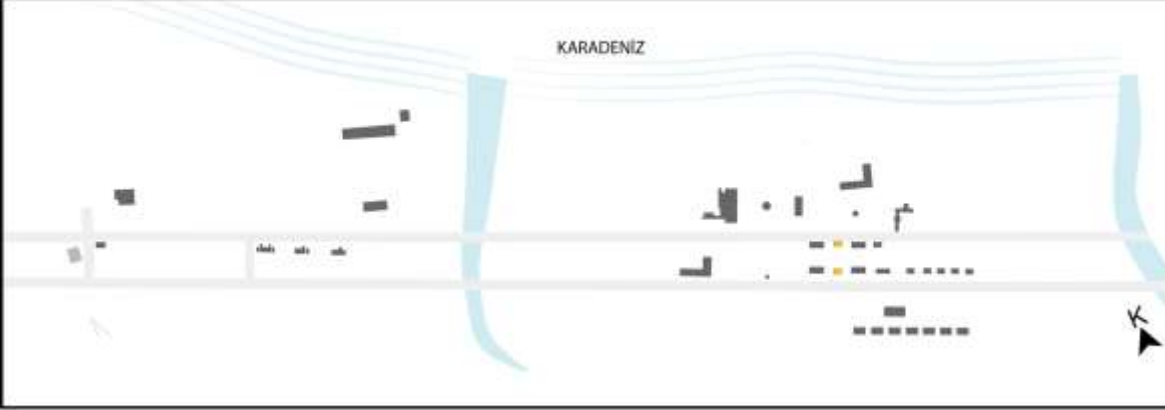

7	İNŞAAT MALZEMELERİ DEPOSU, MARANGOZHANELER ,DEMİRCİLİK ATÖLYESİ
----------	--

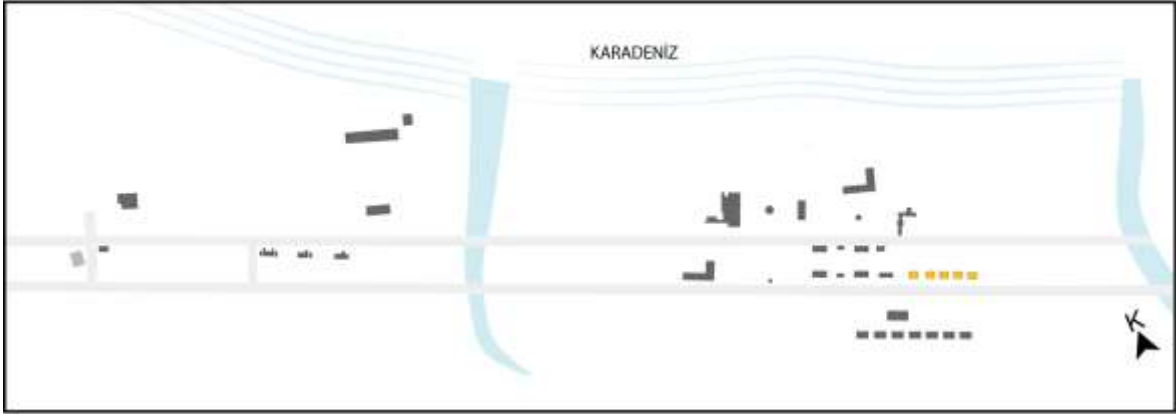

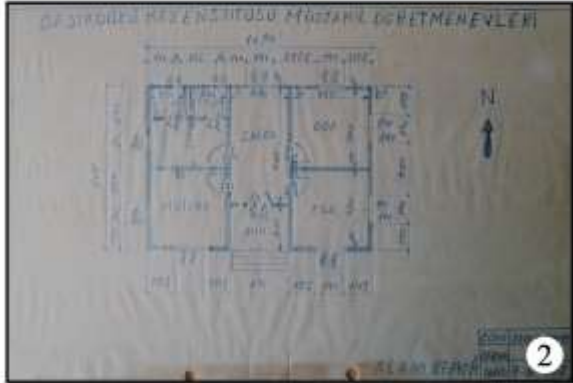

Kaynaklar

- 4: TKVKKBM Arşivi :3383
 5: TKVKKBM Arşivi :3383
 6: TKVKKBM Arşivi :3383
 7:TKVKKBM Arşivi :3383
 8: TKVKKBM Arşivi :3383
 9: TKVKKBM Arşivi :3383
 10: Yalçın, G.; Kamacıoğlu, F., 2007:57

Tablo 28. Malzeme deposu ve kooperatif binasının kimlik bilgileri ve analizleri

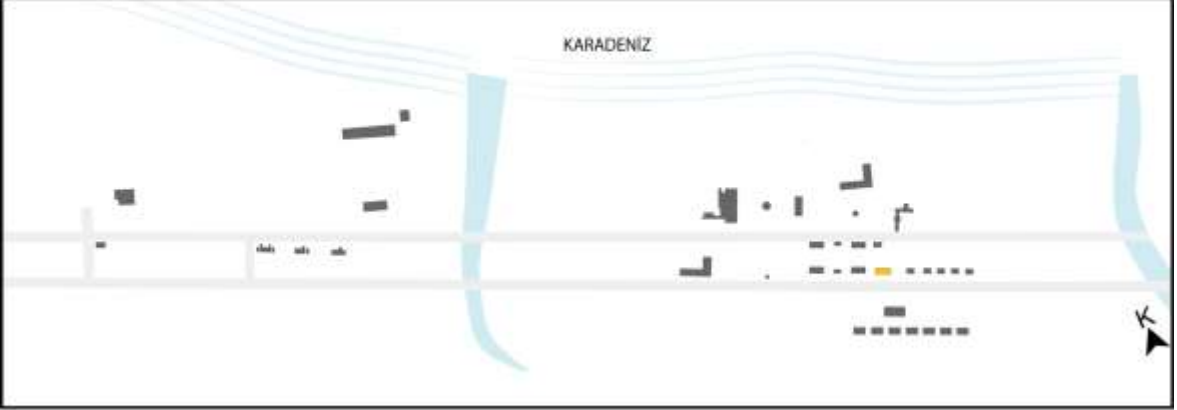

8	MALZEME DEPOSU VE KOOPERATİF																				
	<p>Kimlik Bilgileri</p> <p>Mimar: Ahsen Yapanar - Asım Mutlu İşlevi: Depo ve İdare Binası Yapım Yılı: 1941 - 1946 Yıkım Yılı: 2016 Tescil Durumu: Tescilden Düşürülmüş Planlanmış ve 1946 Yılına Kadar İnşa Edilmiş ve Yıkılmış Yapı</p> <p>Kaynak 1: TKVKKBM Arşivi :3383 Kaynak 2: TKVKKBM Arşivi :3383 Kaynak 3: TKVKKBM Arşivi :3383</p>																				
<p>Uluslararası Uslup (Yeni Mimari)</p> <table border="1"> <tr><td>1. Yalınlık</td><td>●</td></tr> <tr><td>2. Basit Geometrik Form</td><td>●</td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td>●</td></tr> <tr><td>5. Düz Çatı ve Teras</td><td></td></tr> <tr><td>6. Konsol</td><td></td></tr> <tr><td>7. Yatay Bant / Pencere</td><td></td></tr> <tr><td>8. Yuvarlak Köşe</td><td></td></tr> <tr><td>9. Piloti</td><td></td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td></td></tr> </table>	1. Yalınlık	●	2. Basit Geometrik Form	●	3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe	●	5. Düz Çatı ve Teras		6. Konsol		7. Yatay Bant / Pencere		8. Yuvarlak Köşe		9. Piloti		10. Betonarme Taşıyıcı Sistem		
1. Yalınlık	●																				
2. Basit Geometrik Form	●																				
3. Modüler Mantık	●																				
4. Simetrik Cephe	●																				
5. Düz Çatı ve Teras																					
6. Konsol																					
7. Yatay Bant / Pencere																					
8. Yuvarlak Köşe																					
9. Piloti																					
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem																					
<p>İkinci Milli Mimari</p> <table border="1"> <tr><td>1. Anıtsallık</td><td></td></tr> <tr><td>2. Bölgeselcilik</td><td>●</td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td>●</td></tr> <tr><td>5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı</td><td>●</td></tr> <tr><td>6. Konsol - Cumba</td><td></td></tr> <tr><td>7. Dikey Bant</td><td></td></tr> <tr><td>8. Pencere ve Kapı Sövesi</td><td></td></tr> <tr><td>9. Yerel Malzeme ve Teknik</td><td>●</td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td></td></tr> </table>	1. Anıtsallık		2. Bölgeselcilik	●	3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe	●	5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı	●	6. Konsol - Cumba		7. Dikey Bant		8. Pencere ve Kapı Sövesi		9. Yerel Malzeme ve Teknik	●	10. Betonarme Taşıyıcı Sistem		
1. Anıtsallık																					
2. Bölgeselcilik	●																				
3. Modüler Mantık	●																				
4. Simetrik Cephe	●																				
5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı	●																				
6. Konsol - Cumba																					
7. Dikey Bant																					
8. Pencere ve Kapı Sövesi																					
9. Yerel Malzeme ve Teknik	●																				
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem																					

Tablo 29. Müstakil öğretmen evlerinin kimlik bilgileri ve analizleri

9	MÜSTAKİL ÖĞRETMEN EVLERİ																					
	<p>Kimlik Bilgileri</p> <p>Mimar: Osman Bayram (Tasarlayan) İşlevi: Konut Yapım Yılı: (1946 - 1955) Yıkım Yılı: Bilinmiyor Tescil Durumu: Tescilli Değil Plandan Bağımsız Olarak İnşa Edilmiş ve Yıkılmış Olan Yapılar</p> <p>Kaynak 1: Bölükbaşı, A. 2006:923 Kaynak 2: BAÖL Arşivi, 2018 Kaynak 3: Kocabaş, C. 2017:613</p>																					
	<p>Uluslararası Uslup (Yeni Mimari)</p> <table border="1"> <tr><td>1. Yalınlık</td><td>●</td></tr> <tr><td>2. Basit Geometrik Form</td><td>●</td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td>●</td></tr> <tr><td>5. Düz Çatı ve Teras</td><td></td></tr> <tr><td>6. Konsol</td><td></td></tr> <tr><td>7. Yatay Bant / Pencere</td><td></td></tr> <tr><td>8. Yuvarlak Köşe</td><td></td></tr> <tr><td>9. Piloti</td><td></td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td></td></tr> </table>	1. Yalınlık	●	2. Basit Geometrik Form	●	3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe	●	5. Düz Çatı ve Teras		6. Konsol		7. Yatay Bant / Pencere		8. Yuvarlak Köşe		9. Piloti		10. Betonarme Taşıyıcı Sistem		
	1. Yalınlık	●																				
2. Basit Geometrik Form	●																					
3. Modüler Mantık	●																					
4. Simetrik Cephe	●																					
5. Düz Çatı ve Teras																						
6. Konsol																						
7. Yatay Bant / Pencere																						
8. Yuvarlak Köşe																						
9. Piloti																						
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem																						
<p>İkinci Millî Mimari</p> <table border="1"> <tr><td>1. Anıtsallık</td><td></td></tr> <tr><td>2. Bölgeselcilik</td><td>●</td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td>●</td></tr> <tr><td>5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı</td><td>●</td></tr> <tr><td>6. Konsol - Cumba</td><td></td></tr> <tr><td>7. Dikey Bant</td><td></td></tr> <tr><td>8. Pencere ve Kapı Sövesi</td><td></td></tr> <tr><td>9. Yerel Malzeme ve Teknik</td><td>●</td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td></td></tr> </table>	1. Anıtsallık		2. Bölgeselcilik	●	3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe	●	5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı	●	6. Konsol - Cumba		7. Dikey Bant		8. Pencere ve Kapı Sövesi		9. Yerel Malzeme ve Teknik	●	10. Betonarme Taşıyıcı Sistem			
1. Anıtsallık																						
2. Bölgeselcilik	●																					
3. Modüler Mantık	●																					
4. Simetrik Cephe	●																					
5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı	●																					
6. Konsol - Cumba																						
7. Dikey Bant																						
8. Pencere ve Kapı Sövesi																						
9. Yerel Malzeme ve Teknik	●																					
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem																						

Tablo 30. Tekil lojman binasının kimlik bilgileri ve analizleri

10	TEKİL LOJMAN																					
																						
Kimlik Bilgileri	<p>Mimar: Anonim İşlevi: Konut Yapım Yılı: (1946 - 1955) Yıkım Yılı: 2016 Tescil Durumu: Tescilden Düşürülmüş Plandan Bağımsız Olarak İnşa Edilmiş ve Yıkılmış Olan Yapılar</p> <p>Kaynak 1: TKVKKBM Arşivi :3383 Kaynak 2: TKVKKBM Arşivi :3383 Kaynak 3: Kocabaş, C. 2017:615</p>																					
Uluslararası Uslup (Yeni Mimari)	<table border="1"> <tr><td>1. Yalnlık</td><td>●</td></tr> <tr><td>2. Basit Geometrik Form</td><td>●</td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td></td></tr> <tr><td>5. Düz Çatı ve Teras</td><td></td></tr> <tr><td>6. Konsol</td><td></td></tr> <tr><td>7. Yatay Bant / Pencere</td><td></td></tr> <tr><td>8. Yuvarlak Köşe</td><td></td></tr> <tr><td>9. Piloti</td><td></td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td></td></tr> </table>	1. Yalnlık	●	2. Basit Geometrik Form	●	3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe		5. Düz Çatı ve Teras		6. Konsol		7. Yatay Bant / Pencere		8. Yuvarlak Köşe		9. Piloti		10. Betonarme Taşıyıcı Sistem		
1. Yalnlık	●																					
2. Basit Geometrik Form	●																					
3. Modüler Mantık	●																					
4. Simetrik Cephe																						
5. Düz Çatı ve Teras																						
6. Konsol																						
7. Yatay Bant / Pencere																						
8. Yuvarlak Köşe																						
9. Piloti																						
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem																						
İkinci Milli Mimarlık	<table border="1"> <tr><td>1. Anıtsallık</td><td></td></tr> <tr><td>2. Bölgeselcilik</td><td>●</td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td></td></tr> <tr><td>5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı</td><td>●</td></tr> <tr><td>6. Konsol - Cumba</td><td></td></tr> <tr><td>7. Dikey Bant</td><td></td></tr> <tr><td>8. Pencere ve Kapı Sövesi</td><td></td></tr> <tr><td>9. Yerel Malzeme ve Teknik</td><td>●</td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td></td></tr> </table>	1. Anıtsallık		2. Bölgeselcilik	●	3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe		5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı	●	6. Konsol - Cumba		7. Dikey Bant		8. Pencere ve Kapı Sövesi		9. Yerel Malzeme ve Teknik	●	10. Betonarme Taşıyıcı Sistem		
1. Anıtsallık																						
2. Bölgeselcilik	●																					
3. Modüler Mantık	●																					
4. Simetrik Cephe																						
5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı	●																					
6. Konsol - Cumba																						
7. Dikey Bant																						
8. Pencere ve Kapı Sövesi																						
9. Yerel Malzeme ve Teknik	●																					
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem																						

11. sırada bulunan derslikler ve 12. sırada bulunan laboratuvar binası da diğer bir çok bina gibi her iki mimarlık akımını da kısmen temsil etmektedirler. Uluslararası Üslup özelliklerinden yalınlık, basit geometrik form, modüler mantık ve simetrik cepheyi barındırırken, II. Milli Mimari akımının bölgeselcilik, simetrik cephe, geniş saçak ve kırma çatı, modüler mantık, yerel malzeme ve teknik özelliklerini taşımaktadırlar (Tablo 31-32).

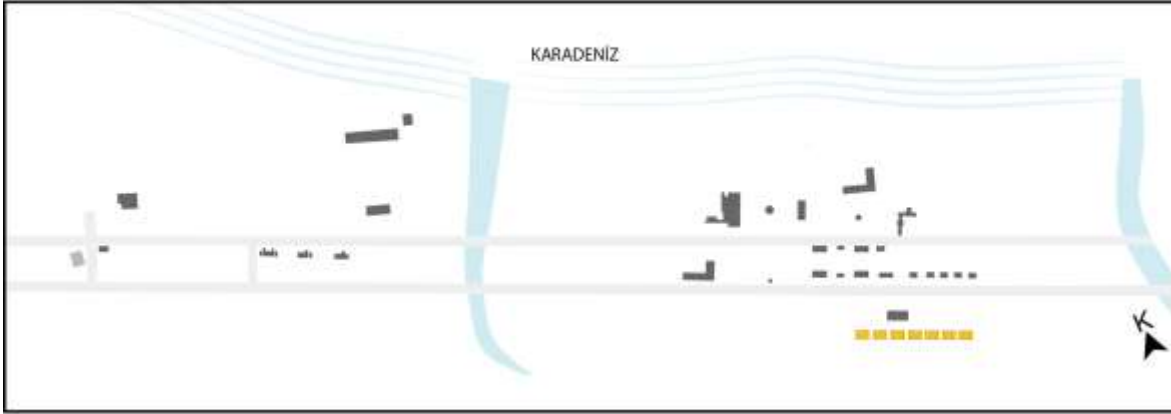

13. sırada bulunan tek katlı uygulama okulunun özellikleri değerlendirildiğinde ise Uluslararası Üslup ve gerekse II. Milli Mimari akımından çokça etkilenmediği görülmektedir. Yalınlığı, basit geometrik formuyla Uluslararası Üslubun özelliklerini yansıtırken; kırma çatısı, yerel malzeme kullanımı ile II. Milli Mimari akımının özelliklerini yansıtmaktadır (Tablo 33).

14. sırada yer alan su deposu BKE binaları içinde, yapıldığı dönemin mimarlık akımının aksine önceki dönemi gösteren tek yapıdır. Su deposu yalınlık, basit geometrik form, modüler mantık, simetrik cephe, düz teras, yuvarlak köşe, pilotiler ve betonarme taşıyıcı sistem özellikleriyle Uluslararası Üslubun özelliklerini çok daha net taşımaktadır (Tablo 34).

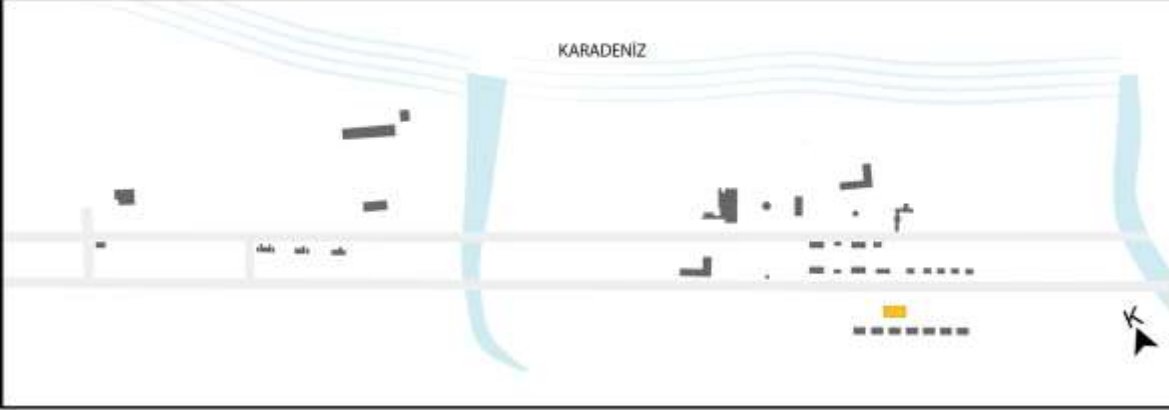

15. sırada yer alan enstitü çeşmesi Enstitüdeki birçok bina gibi iki mimarlık akımının özelliklerini kısmen gösteren yapılardan biridir. Yalınlık, düz çatı ve teras, modüler mantık, simetrik cephe ve betonarme taşıyıcı sistem özellikleri ile Uluslararası Üslubu yansıtırken; geniş saçağı destekleyen payandalarının vermiş olduğu anıtsallık, modüler mantık, simetrik cephe ve betonarme taşıyıcı sistem özellikleri ile de II. Milli Mimarlık Akımını yansıtmaktadır (Tablo 35).

16. sırada yer alan hamam ve çamaşırhane binası ise her iki mimarlık akımının özelliklerini de çok az göstermektedir. Bunlar arasında Uluslararası Üslubun yalınlık ve basit geometrik form özellikleri ile II. Milli Mimari akımının geniş saçak, kırma çatı ve yerel malzeme ile teknik özellikleri bulunmaktadır (Tablo 36).

Tablo 31. Dersliklerin kimlik bilgileri ve analizleri

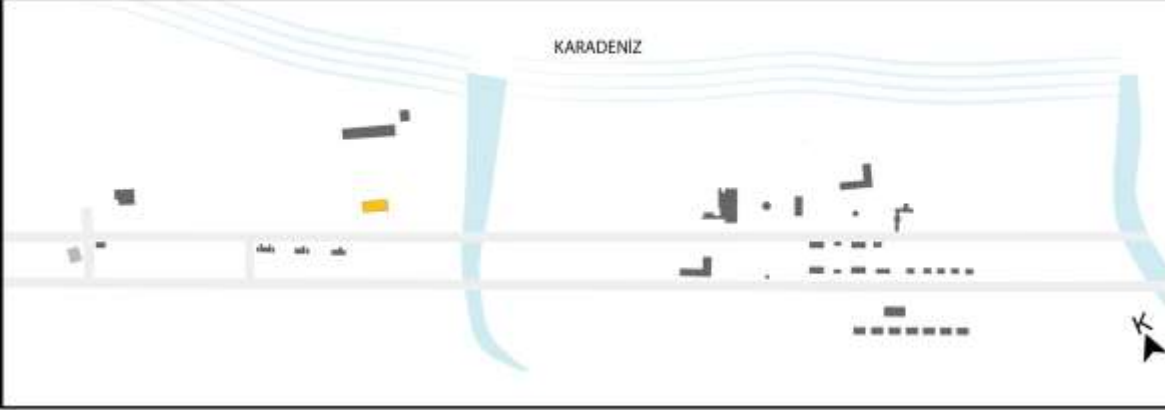

11	DERSLİKLER																					
																						
Kimlik Bilgileri	<p>Mimar: Anonim İşlevi: Derslik, Lojman Yapım Yılı: 1946 - 1955 Yıkım Yılı: 2015 Tescil Durumu: Tescilden Düşürülmüş Plandan Bağımsız Olarak İnşa Edilmiş ve Yıkılmış Olan Yapılar</p> <p>Kaynak 1: TKVKKBM Arşivi :3383 Kaynak 2: TKVKKBM Arşivi :3383 Kaynak 3: TKVKKBM Arşivi :3383</p>																					
Uluslararası Uslup (Yeni Mimari)	<table border="1"> <tr><td>1. Yalınlık</td><td>●</td></tr> <tr><td>2. Basit Geometrik Form</td><td>●</td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td>●</td></tr> <tr><td>5. Düz Çatı ve Teras</td><td></td></tr> <tr><td>6. Konsol</td><td></td></tr> <tr><td>7. Yatay Bant / Pencere</td><td></td></tr> <tr><td>8. Yuvarlak Köşe</td><td></td></tr> <tr><td>9. Piloti</td><td></td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td></td></tr> </table>	1. Yalınlık	●	2. Basit Geometrik Form	●	3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe	●	5. Düz Çatı ve Teras		6. Konsol		7. Yatay Bant / Pencere		8. Yuvarlak Köşe		9. Piloti		10. Betonarme Taşıyıcı Sistem		
1. Yalınlık	●																					
2. Basit Geometrik Form	●																					
3. Modüler Mantık	●																					
4. Simetrik Cephe	●																					
5. Düz Çatı ve Teras																						
6. Konsol																						
7. Yatay Bant / Pencere																						
8. Yuvarlak Köşe																						
9. Piloti																						
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem																						
İkinci Millî Mimari	<table border="1"> <tr><td>1. Anıtsallık</td><td></td></tr> <tr><td>2. Bölgeselcilik</td><td>●</td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td>●</td></tr> <tr><td>5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı</td><td>●</td></tr> <tr><td>6. Konsol - Cumba</td><td></td></tr> <tr><td>7. Dikey Bant</td><td></td></tr> <tr><td>8. Pencere ve Kapı Sövesi</td><td></td></tr> <tr><td>9. Yerel Malzeme ve Teknik</td><td>●</td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td></td></tr> </table>	1. Anıtsallık		2. Bölgeselcilik	●	3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe	●	5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı	●	6. Konsol - Cumba		7. Dikey Bant		8. Pencere ve Kapı Sövesi		9. Yerel Malzeme ve Teknik	●	10. Betonarme Taşıyıcı Sistem		
1. Anıtsallık																						
2. Bölgeselcilik	●																					
3. Modüler Mantık	●																					
4. Simetrik Cephe	●																					
5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı	●																					
6. Konsol - Cumba																						
7. Dikey Bant																						
8. Pencere ve Kapı Sövesi																						
9. Yerel Malzeme ve Teknik	●																					
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem																						

Tablo 32. Laboratuvar binasının kimlik bilgileri ve analizleri

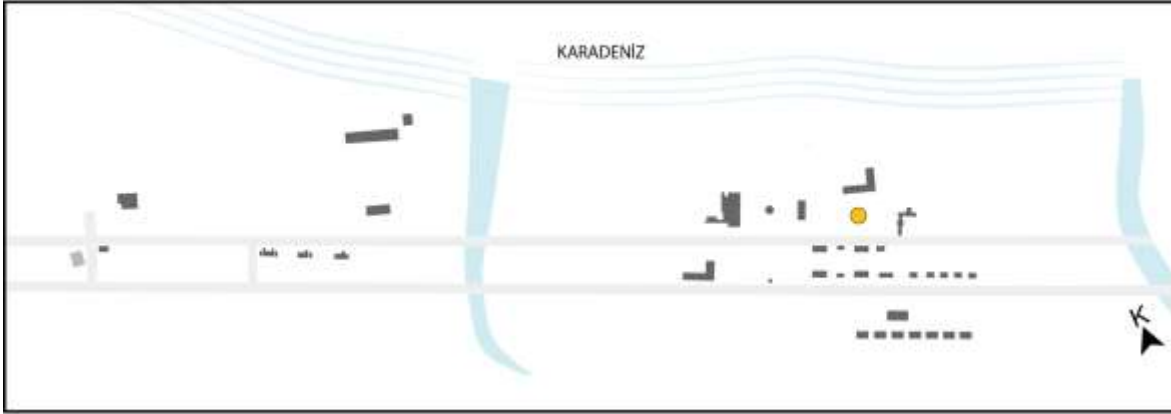

12	LABORATUVAR																				
	<p>Kimlik Bilgileri</p> <p>Mimar: Anonim İşlevi: Laboratuvar Yapım Yılı: 1946 - 1955 Yıkım Yılı: 2015 Tescil Durumu: Tescilden Düşürülmüş Plandan Bağımsız Olarak İnşa Edilmiş ve Yıkılmış Olan Yapılar</p> <p>Kaynak 1: TKVKKBM Arşivi :3383 Kaynak 2: TKVKKBM Arşivi :3383 Kaynak 3: TKVKKBM Arşivi :3383</p>																				
<p>Uluslararası Uslup (Yeni Mimari)</p> <table border="1"> <tr><td>1. Yalnlık</td><td>●</td></tr> <tr><td>2. Basit Geometrik Form</td><td>●</td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td>●</td></tr> <tr><td>5. Düz Çatı ve Teras</td><td></td></tr> <tr><td>6. Konsol</td><td></td></tr> <tr><td>7. Yatay Bant / Pencere</td><td></td></tr> <tr><td>8. Yuvarlak Köşe</td><td></td></tr> <tr><td>9. Piloti</td><td></td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td></td></tr> </table>	1. Yalnlık	●	2. Basit Geometrik Form	●	3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe	●	5. Düz Çatı ve Teras		6. Konsol		7. Yatay Bant / Pencere		8. Yuvarlak Köşe		9. Piloti		10. Betonarme Taşıyıcı Sistem		
1. Yalnlık	●																				
2. Basit Geometrik Form	●																				
3. Modüler Mantık	●																				
4. Simetrik Cephe	●																				
5. Düz Çatı ve Teras																					
6. Konsol																					
7. Yatay Bant / Pencere																					
8. Yuvarlak Köşe																					
9. Piloti																					
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem																					
<p>İkinci Millî Mimari</p> <table border="1"> <tr><td>1. Anıtsallık</td><td></td></tr> <tr><td>2. Bölgeselcilik</td><td>●</td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td>●</td></tr> <tr><td>5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı</td><td>●</td></tr> <tr><td>6. Konsol - Cumba</td><td></td></tr> <tr><td>7. Dikey Bant</td><td></td></tr> <tr><td>8. Pencere ve Kapı Sövesi</td><td></td></tr> <tr><td>9. Yerel Malzeme ve Teknik</td><td>●</td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td></td></tr> </table>	1. Anıtsallık		2. Bölgeselcilik	●	3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe	●	5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı	●	6. Konsol - Cumba		7. Dikey Bant		8. Pencere ve Kapı Sövesi		9. Yerel Malzeme ve Teknik	●	10. Betonarme Taşıyıcı Sistem		
1. Anıtsallık																					
2. Bölgeselcilik	●																				
3. Modüler Mantık	●																				
4. Simetrik Cephe	●																				
5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı	●																				
6. Konsol - Cumba																					
7. Dikey Bant																					
8. Pencere ve Kapı Sövesi																					
9. Yerel Malzeme ve Teknik	●																				
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem																					

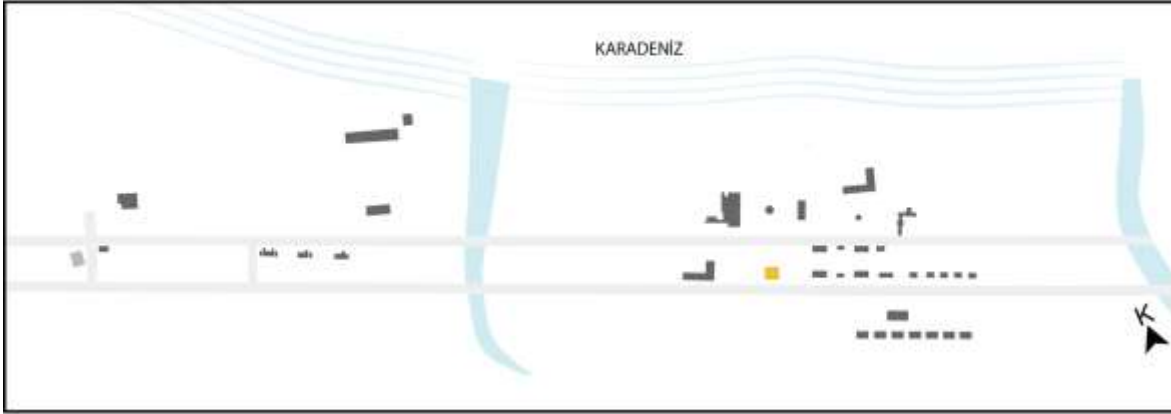

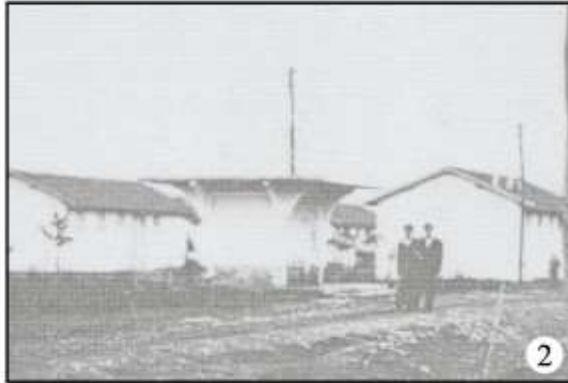

Tablo 33. Uygulama okulu binasının kimlik bilgileri ve analizleri

13	UYGULAMA OKULU																					
																						
Kimlik Bilgileri	<p>Mimar: Anonim İşlevi: Okul Yapım Yılı: (1941-1946) Yıkım Yılı: Bilinmiyor Tescil Durumu: Tescilli Değil Plandan Bağımsız Olarak İnşa Edilmiş ve Yıkılmış Olan Yapılar</p> <p>Kaynak 1: Bölükbaşı, A. 2006:929 Kaynak 2: Kocabaş, C. 2017:394</p>																					
Uluslararası Uslup (Yeni Mimari)	<table border="1"> <tr><td>1. Yalnlık</td><td>●</td></tr> <tr><td>2. Basit Geometrik Form</td><td>●</td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td></td></tr> <tr><td>5. Düz Çatı ve Teras</td><td></td></tr> <tr><td>6. Konsol</td><td></td></tr> <tr><td>7. Yatay Bant / Pencere</td><td></td></tr> <tr><td>8. Yuvarlak Köşe</td><td></td></tr> <tr><td>9. Piloti</td><td></td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td></td></tr> </table>	1. Yalnlık	●	2. Basit Geometrik Form	●	3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe		5. Düz Çatı ve Teras		6. Konsol		7. Yatay Bant / Pencere		8. Yuvarlak Köşe		9. Piloti		10. Betonarme Taşıyıcı Sistem		
1. Yalnlık	●																					
2. Basit Geometrik Form	●																					
3. Modüler Mantık	●																					
4. Simetrik Cephe																						
5. Düz Çatı ve Teras																						
6. Konsol																						
7. Yatay Bant / Pencere																						
8. Yuvarlak Köşe																						
9. Piloti																						
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem																						
İkinci Milli Mimarlık	<table border="1"> <tr><td>1. Anıtsallık</td><td></td></tr> <tr><td>2. Bölgeselcilik</td><td>●</td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td></td></tr> <tr><td>5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı</td><td>●</td></tr> <tr><td>6. Konsol - Cumba</td><td></td></tr> <tr><td>7. Dikey Bant</td><td></td></tr> <tr><td>8. Pencere ve Kapı Sövesi</td><td></td></tr> <tr><td>9. Yerel Malzeme ve Teknik</td><td>●</td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td></td></tr> </table>	1. Anıtsallık		2. Bölgeselcilik	●	3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe		5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı	●	6. Konsol - Cumba		7. Dikey Bant		8. Pencere ve Kapı Sövesi		9. Yerel Malzeme ve Teknik	●	10. Betonarme Taşıyıcı Sistem		
1. Anıtsallık																						
2. Bölgeselcilik	●																					
3. Modüler Mantık	●																					
4. Simetrik Cephe																						
5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı	●																					
6. Konsol - Cumba																						
7. Dikey Bant																						
8. Pencere ve Kapı Sövesi																						
9. Yerel Malzeme ve Teknik	●																					
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem																						

Tablo 34. Su deposunun kimlik bilgileri ve analizleri

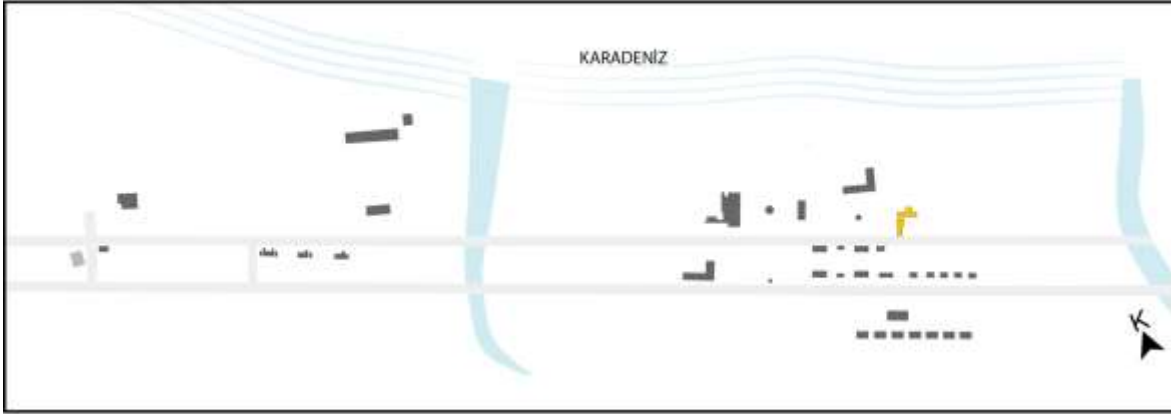

14	SU DEPOSU																					
																						
Kimlik Bilgileri	<p>Mimar: Asım Mutlu - Ahsen Yapanar İşlevi: Su Deposu Yapım Yılı: 1941 - 1946 Yıkım Yılı: - Tescil Durumu: Tescilli Değil Planlanmış, İnşa Edilmiş ve Günümüzde Mevcut Olan Yapı</p> <p>Kaynak 1: Bölükbaşı, A. 2006:941 Kaynak 2: Emre Karadeniz, 2018 Kaynak 3: Emre Karadeniz, 2018</p>																					
Uluslararası Uslup (Yeni Mimari)	<table border="1"> <tr><td>1. Yalnlık</td><td>●</td></tr> <tr><td>2. Basit Geometrik Form</td><td>●</td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td>●</td></tr> <tr><td>5. Düz Çatı ve Teras</td><td>●</td></tr> <tr><td>6. Konsol</td><td></td></tr> <tr><td>7. Yatay Bant / Pencere</td><td></td></tr> <tr><td>8. Yuvarlak Köşe</td><td>●</td></tr> <tr><td>9. Piloti</td><td>●</td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td>●</td></tr> </table>	1. Yalnlık	●	2. Basit Geometrik Form	●	3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe	●	5. Düz Çatı ve Teras	●	6. Konsol		7. Yatay Bant / Pencere		8. Yuvarlak Köşe	●	9. Piloti	●	10. Betonarme Taşıyıcı Sistem	●	
1. Yalnlık	●																					
2. Basit Geometrik Form	●																					
3. Modüler Mantık	●																					
4. Simetrik Cephe	●																					
5. Düz Çatı ve Teras	●																					
6. Konsol																						
7. Yatay Bant / Pencere																						
8. Yuvarlak Köşe	●																					
9. Piloti	●																					
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem	●																					
İkinci Millî Mimari	<table border="1"> <tr><td>1. Anıtsallık</td><td></td></tr> <tr><td>2. Bölgeselcilik</td><td></td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td>●</td></tr> <tr><td>5. Geniş Saçak ve Kıırma Çatı</td><td></td></tr> <tr><td>6. Konsol - Cumba</td><td></td></tr> <tr><td>7. Dikey Bant</td><td></td></tr> <tr><td>8. Pencere ve Kapı Sövesi</td><td></td></tr> <tr><td>9. Yerel Malzeme ve Teknik</td><td></td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td>●</td></tr> </table>	1. Anıtsallık		2. Bölgeselcilik		3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe	●	5. Geniş Saçak ve Kıırma Çatı		6. Konsol - Cumba		7. Dikey Bant		8. Pencere ve Kapı Sövesi		9. Yerel Malzeme ve Teknik		10. Betonarme Taşıyıcı Sistem	●	
1. Anıtsallık																						
2. Bölgeselcilik																						
3. Modüler Mantık	●																					
4. Simetrik Cephe	●																					
5. Geniş Saçak ve Kıırma Çatı																						
6. Konsol - Cumba																						
7. Dikey Bant																						
8. Pencere ve Kapı Sövesi																						
9. Yerel Malzeme ve Teknik																						
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem	●																					

Tablo 35. Enstitü çeşmesinin kimlik bilgileri ve analizleri

15	ÇEŞME																					
	<p>Mimar: Anonim İşlevi: Çeşme Yapım Yılı: (1946 - 1955) Yıkım Yılı: - Tescil Durumu: Tescilli Değil Plandan Bağımsız Olarak İnşa Edilmiş ve Günümüzde Mevcut Olan Yapı</p> <p>Kaynak 1: Yalçın, G.; Kamacıoğlu, F., 2007:133 Kaynak 2: Kalay, E. 2010:273 Kaynak 3: Emre Karadeniz, 2018</p>																					
Ulusal/uluslararası Uslup (Yeni Mimari)	<table border="1"> <tr><td>1. Yalnlık</td><td>●</td></tr> <tr><td>2. Basit Geometrik Form</td><td></td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td>●</td></tr> <tr><td>5. Düz Çatı ve Teras</td><td>●</td></tr> <tr><td>6. Konsol</td><td></td></tr> <tr><td>7. Yatay Bant / Pencere</td><td></td></tr> <tr><td>8. Yuvarlak Köşe</td><td></td></tr> <tr><td>9. Piloti</td><td></td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td>●</td></tr> </table>	1. Yalnlık	●	2. Basit Geometrik Form		3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe	●	5. Düz Çatı ve Teras	●	6. Konsol		7. Yatay Bant / Pencere		8. Yuvarlak Köşe		9. Piloti		10. Betonarme Taşıyıcı Sistem	●	
1. Yalnlık	●																					
2. Basit Geometrik Form																						
3. Modüler Mantık	●																					
4. Simetrik Cephe	●																					
5. Düz Çatı ve Teras	●																					
6. Konsol																						
7. Yatay Bant / Pencere																						
8. Yuvarlak Köşe																						
9. Piloti																						
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem	●																					
İkinci Millî Mimari	<table border="1"> <tr><td>1. Anıtsallık</td><td>●</td></tr> <tr><td>2. Bölgeselcilik</td><td></td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td>●</td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td>●</td></tr> <tr><td>5. Geniş Saçak ve Kıırma Çatı</td><td>●</td></tr> <tr><td>6. Konsol - Cumba</td><td></td></tr> <tr><td>7. Dikey Bant</td><td></td></tr> <tr><td>8. Pencere ve Kapı Sövesi</td><td></td></tr> <tr><td>9. Yerel Malzeme ve Teknik</td><td></td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td>●</td></tr> </table>	1. Anıtsallık	●	2. Bölgeselcilik		3. Modüler Mantık	●	4. Simetrik Cephe	●	5. Geniş Saçak ve Kıırma Çatı	●	6. Konsol - Cumba		7. Dikey Bant		8. Pencere ve Kapı Sövesi		9. Yerel Malzeme ve Teknik		10. Betonarme Taşıyıcı Sistem	●	
1. Anıtsallık	●																					
2. Bölgeselcilik																						
3. Modüler Mantık	●																					
4. Simetrik Cephe	●																					
5. Geniş Saçak ve Kıırma Çatı	●																					
6. Konsol - Cumba																						
7. Dikey Bant																						
8. Pencere ve Kapı Sövesi																						
9. Yerel Malzeme ve Teknik																						
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem	●																					

Tablo 36. Hamam ve çamaşırhane binasının kimlik bilgileri ve analizleri

16	HAMAM ve ÇAMAŞIRHANE																				
	<p>Kimlik Bilgileri</p> <p>Mimar: Anonim İşlevi: Hamam Yapım Yılı: (1946 - 1955) Yıkım Yılı: Bilinmiyor Tescil Durumu: Tescilli Değil Plandan Bağımsız Olarak İnşa Edilmiş ve Yıkılmış Olan Yapılar Kaynak 1: Bölükbaşı, A. 2006:941 Kaynak 2: Kocabaş, C. 2017:422 Kaynak 3: Bölükbaşı, A. 2006:923</p>																				
<p>Uluslararası Uslup (Yeni Mimari)</p> <table border="1"> <tr><td>1. Yalnlık</td><td>●</td></tr> <tr><td>2. Basit Geometrik Form</td><td>●</td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td></td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td></td></tr> <tr><td>5. Düz Çatı ve Teras</td><td></td></tr> <tr><td>6. Konsol</td><td></td></tr> <tr><td>7. Yatay Bant / Pencere</td><td></td></tr> <tr><td>8. Yuvarlak Köşe</td><td></td></tr> <tr><td>9. Piloti</td><td></td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td></td></tr> </table>	1. Yalnlık	●	2. Basit Geometrik Form	●	3. Modüler Mantık		4. Simetrik Cephe		5. Düz Çatı ve Teras		6. Konsol		7. Yatay Bant / Pencere		8. Yuvarlak Köşe		9. Piloti		10. Betonarme Taşıyıcı Sistem		
1. Yalnlık	●																				
2. Basit Geometrik Form	●																				
3. Modüler Mantık																					
4. Simetrik Cephe																					
5. Düz Çatı ve Teras																					
6. Konsol																					
7. Yatay Bant / Pencere																					
8. Yuvarlak Köşe																					
9. Piloti																					
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem																					
<p>İkinci Milli Mimari</p> <table border="1"> <tr><td>1. Anıtsallık</td><td></td></tr> <tr><td>2. Bölgeselcilik</td><td></td></tr> <tr><td>3. Modüler Mantık</td><td></td></tr> <tr><td>4. Simetrik Cephe</td><td></td></tr> <tr><td>5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı</td><td>●</td></tr> <tr><td>6. Konsol - Cumba</td><td></td></tr> <tr><td>7. Dikey Bant</td><td></td></tr> <tr><td>8. Pencere ve Kapı Sövesi</td><td></td></tr> <tr><td>9. Yerel Malzeme ve Teknik</td><td>●</td></tr> <tr><td>10. Betonarme Taşıyıcı Sistem</td><td></td></tr> </table>	1. Anıtsallık		2. Bölgeselcilik		3. Modüler Mantık		4. Simetrik Cephe		5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı	●	6. Konsol - Cumba		7. Dikey Bant		8. Pencere ve Kapı Sövesi		9. Yerel Malzeme ve Teknik	●	10. Betonarme Taşıyıcı Sistem		
1. Anıtsallık																					
2. Bölgeselcilik																					
3. Modüler Mantık																					
4. Simetrik Cephe																					
5. Geniş Saçak ve Kıрма Çatı	●																				
6. Konsol - Cumba																					
7. Dikey Bant																					
8. Pencere ve Kapı Sövesi																					
9. Yerel Malzeme ve Teknik	●																				
10. Betonarme Taşıyıcı Sistem																					

3.3. Beşikdüzü Köy Enstitüsü Yapılarının Mimari Yaklaşımlara Göre Ortak Analizleri

Bu başlıkta bir önceki bölümde analiz edilen 16 ayrı yapı grubu tek bir tabloda birleştirilmiştir. Böylece bütün binaların benzerlik ve farklılıkları daha okunaklı hale getirilmiştir. Diğer tablolardan farklı olarak ortak tabloda binaların kat adetleri ve yapım teknikleri bilgilerine yer verilmiştir.

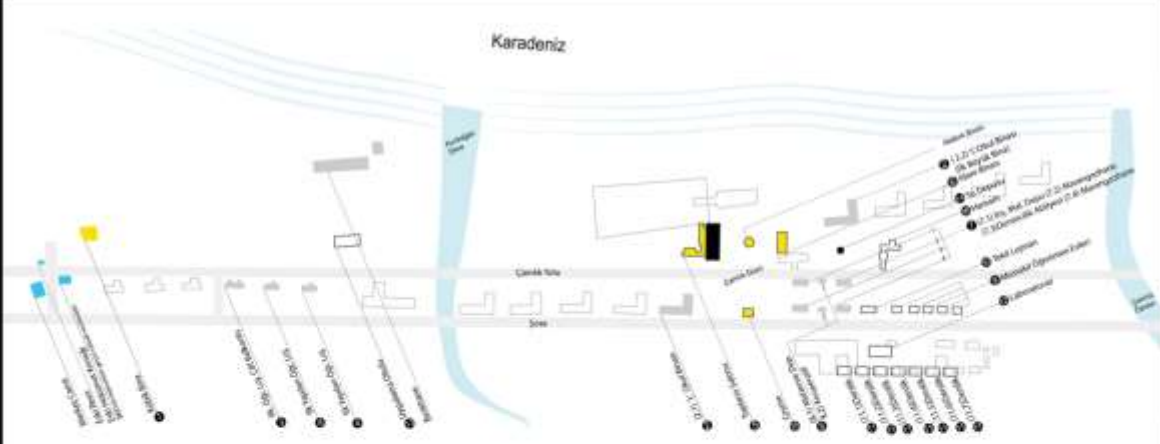
Genel olarak, binalar yapıldıkları döneme denk gelen mimarlık akımının genel özelliklerini daha çok göstermektedir. Örneğin “Kübik Bina”, inşa edildiği yıllar olan 1936-1939 tarihleri arasındaki Uluslararası Üslup özelliklerini barındırırken tablodaki diğer 14 farklı binanın inşa edildikleri 1940’lı yıllarda geçerli olan II. Milli Mimari akımı özelliklerini barındırdığı görülmektedir. Yapılar arasında sadece su deposunun kendi dönemi değil de Uluslararası Üslup özelliklerini barındırdığı görülmektedir. Bu durumun yapının işlevinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Binalar yapım tekniği ve kat adetleri olarak değerlendirildiğinde ise genel olarak birden çok katlı ve yapım tekniği daha zor olan binaların, temsil ettiği mimarlık akımı özelliklerini daha çok barındırdığı gözükmektedir. Örneğin 3 katlı ve yapım tekniği betonarme olan “Kübik Bina” Uluslararası Üslup özelliklerini daha çok göstermektedir. Yine pilotiler üzerinde taşıtılan ve karma teknikle inşa edilen ilk lojmanlar ve “L” biçimli okul binaları ile yüksek tavanlı ve 15 m açıklığın tek çatı makası ile geçildiği toplantı salonu binası, II. Milli Mimarlık Akımı özelliklerini daha net bir biçimde sergilemektedir.

Ancak tek katlı olup özellikle inşa malzemesi olarak dönemin seri ürünü olan briket ile yığma olarak yapılan atölyeler, marangozhaneler, müstakil öğretmen evleri, depolar ve laboratuvar gibi binaların ise her iki mimarlık akımının özelliklerini kısmen barındırdığı sonucuna varılmıştır. Bu durumun daha önce sıkça değinilen ekonomik zorluklar içinde hızlı bir şekilde ihtiyacın çözülmesi anlayışından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Söz konusu binaların yapıldığı dönemin ekonomik şartları değerlendirildiğinde aslında binaları tasarlayan ve inşa edenlerden hiçbir zaman hedeflenen modern Türkiye’nin ikonik göz alıcı binalarını yapmaları istenmemiştir. Daha önce de ifade edildiği gibi yapıların öncelikle işlevsel, ekonomik ve bulunduğu coğrafya ve iklime duyarlı olmaları beklenmiştir. Bu özelliklerin birçoğu da Modern Mimarlığın gereksinimleri arasında zaten bulunmaktadır.

Tablo 37. BKE binalarının mimari yaklaşımlara göre ortak analizleri

																	
Kat Sayısı		3	3	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	1
Yapım Tekniği* Betonarme: B/Yığıma: Y/Karma: K (Taş: T, Briket: Br, Ahşap: A)		B	K (T+A)	K (T+A)	K (T+A)	Y (T)	Y (T)	Y (Br)	Y (Br)	Y (Br)	Y (Br)	Y (Br)	Y (Br)	-	B	B	-
Mimari Özellikler		BKE Binaları															
		1. Küçük Bina	2. L' Okul Binaları	3. İlk Lojmanlar (Çift Balkonlu)	4. İlk Lojmanlar (Tek Balkonlu)	5. Toplantı Salonu	6. İdare Binası (Revir)	7. İnşaat Malzemeleri Deposu, Marangozhaneler, Deircilik Atölye	8. Malzeme Depo ve Kooperatif	9. Müstakil Öğretmen Evleri	10. Tekil Lojman	11. Derslikler	12. Laboratuvar	13. Uygulama Okulu	14. Su Deposu	15. Çeşme	16. Hamam ve Çamaşhane
Uluslararası Uslup (Yeni Mimari)	1. Yalnlık	●				●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
	2. Basit Geometrik Form	●				●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
	3. Modüler Mantık	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
	4. Simetrik Cephe			●		●	●		●	●		●	●		●	●	●
	5. Düz Çatı ve Teras	●													●	●	
	6. Konsol																
	7. Yatay Bant / Pencere	●															
	8. Yuvarlak Köşe														●		
	9. Piloti		●	●	●										●	●	
	10. Betonarme Taşıyıcı Sistem	●													●	●	
İkinci Millî Mimarlık	1. Anıtsallık					●										●	
	2. Bölgeselcilik		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●			
	3. Modüler Mantık	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
	4. Simetrik Cephe			●		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
	5. Geniş Saçak ve Kırmızı Çatı		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●		●	●
	6. Konsol - Cumba																
	7. Dikey Bant					●											
	8. Pencere ve Kapı Sövesi		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●			
	9. Yerel Malzeme ve Teknik		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●			●
	10. Betonarme Taşıyıcı Sistem	●													●	●	

Türkiye’de Köy Enstitüleri’nin kurulduğu yıllar ile Uluslararası Üslubun eleştirilmeye başlandığı ve II. Milli Mimari akımının yerleşmeye başladığı yıllar aynı döneme denk gelmiştir. İncelemeler sırasında Köy Enstitülerinin fikir sahibi İsmail Hakkı Tonguç ile İkinci Milli Mimarlık Akımının en önemli savunucusu Sedat Hakkı Eldem arasında doğrudan bir bağlantı saptanmasa da ikisinin de aynı düşünceye dayanan eylemler içinde oldukları gözlenmiştir. Tonguç; köyü kalkındırma amacıyla hareket ederken Enstitüleri köylere yakın mesafede yapmak istemiş ve köylü vatandaşların yanı başında örnek bir yaşantıyı onlarla paylaşmayı hedeflemiştir. Yine enstitülerden mezun olan öğrencileri, köyünde öğretmen yoksa köyüne, varsa yakın köylere atamıştır.

Tonguç her zaman şekilci eğitim ve öğretimin karşısında durmuştur. Bu düşünce, şu sözlerinden daha iyi anlaşılacaktır: “...Onların kültürleri bildiğimiz münevverlerinkinden farklı olacak. Onlar hendese davalarını ezberleyerek sınava girince unutan insanlardan olmayacaklar. Geometri ve diğer bilimlerin ana kanunlarına göre bina ve eşya yapan münevverler olacaklar.” (Türkoğlu, 2013: 259). Tonguç, modern bir eğitim sistemini yerel değerlerle buluşturup yereli kalkındırmak istemektedir ve şekilcilikten uzak durmaktadır.

Diğer taraftan Eldem; gerek Arkitekt dergisindeki yazıları ile, gerekse yaptığı projeler ile ülkemizde 30’lu yılların sonuna kadar çokça örnek bulmuş olan Uluslararası Mimariyi eleştirmiştir. Le Corbusier’e atıfta bulunarak; onun savunduğu modern ilkelerin birçoğunun yerel mimarimizde olan varlığından bahsederken, Le Corbusier’in bu ilkeleri oluştururken Türkiye’den faydalandığını dile getirmektedir (Eldem, 1983, 19).

Özetle hem Tonguç hem de Eldem; düşünce ve eylemleriyle akılcılığın sonucu olan modern imkanları yerel değerlerle buluşturup, yerli bir sistem oluşturmuşlardır. Her iki fikir insanı da dünyada hızla yayılan çağdaş ilkeleri yerel değerlerle buluşturup Türkiye’ye özgü milli bir sistemin temellerini atmışlardır. Böylelikle Tonguç ülkede kırsalın okuma yazma sorununa ciddi katkılar sunarken, Eldem ise bu gün hala devam eden Bağlamsalcılık akımının ilk örneklerini ve öğretilerini hayata geçirmiştir.

3.4. Beşikdüzü İsminin Eğitimle Anılmasına İlişkin Analizler

Beşikdüzü ilçesinin eğitimle anılmasına ilişkin bulgular, 2.7. başlığında verilen Şekil 16’daki tablo üzerinden yapılan istatistik çalışmalarıyla edinilmiştir. BKE Dergisi’nin yayınlandığı 1946 yılında Beşikdüzü, Vakfıkebir ilçesinin nahiyesi konumundadır.

Dergide 1945 yılı bilgileri bulunmaktadır. BKE'nin 1940 yılında öğrenci almaya başladığı düşünüldüğünde verilen bilgilerin enstitünün ikinci mezuniyet dönemine denk geldiği sonucuna varılmaktadır. Şekil 16'da verilen tablo üzerinde Trabzon ilinde atanan BKE öğretmenlerinin Vakfikebir ilçesi içinde yoğunlaşmakta olduğu ve daha ziyade Beşikdüzü çevresinde en fazla yoğunlaşmanın olduğu görülmektedir. Bu da 2.7.'de sebeplerine değinilen enstitünün Beşikdüzü'nde kurulmasının yöre için avantajını göstermektedir.

İlçeler arasındaki farklılıklar değerlendirildiğinde ise, Beşikdüzü'nün bağlı olduğu Vakfikebir ilçesinin o yıllarda eğitim alanındaki üstünlüğü açıkça görülmektedir (Tablo 38). Bu istatistiklere göre; Vakfikebir'in on bin nüfus başına düşen okul sayısı 5.66; on bin nüfus (okul çağına gelmiş) başına düşen okul sayısı ise 22.66'dır. İstatistikler öğretmen sayısı açısından değerlendirildiğinde, on bin nüfusa düşen öğretmen sayısı 8,24 iken, on bin nüfus (okul çağına gelmiş) başına düşen öğretmen sayısı 38.83'tür. Köy ve öğretmen oranlarına bakıldığında ise; okul başına düşen köy sayısının 3 olduğu, köy başına düşen öğretmen sayısının 0,5 olduğu görülmektedir. Böyle bir çalışmanın BKE zamanında yapılması, enstitüler kurulmadan önce Tonguç'un yaptığı istatistik çalışmalarının enstitüler zamanında da devam ettiğinin göstergesidir.

Tablo 38. Şekil 16'da verilen değerler doğrultusunda Trabzon ilindeki ilçeler arası eğitim öğretim istatistikleri

İlçeler	On bin nüfus başına düşen okul sayısı	On bin nüfus (okul çağına gelmiş) başına düşen okul sayısı	On bin nüfusa düşen öğretmen sayısı	On bin nüfus (okul çağına gelmiş) başına düşen öğretmen sayısı	Okul Başına Düşen Köy Sayısı	Köy Başına Düşen Öğretmen Sayısı
Trabzon	1.41	5.68	3.87	15.61	10.3	0.3
Akçaabat	4.69	14.46	4.69	14.46	3.1	0.3
Vakfikebir	5.66	26.66	8.24	38.83	3.0	0.5
Of	3.09	14.36	3.22	14.95	5.0	0.2
Sürmene	2.14	13.17	2.26	13.90	4.7	0.2
Maçka	4.49	24.67	3.70	20.32	4.3	0.2

Bugün Beşikdüzü ilçesinin isminin eğitimle birlikte anılmasının birçok nedeni arasında bu istatistiklerin önemi ortadadır. Ve bu durumun en başat nedeni varlığından dolayı BEK'in Beşikdüzü nahiyesinde açılmasına olanak tanıyan "Kübik Bina"dır. Dönemin etkin yayın organı olan Yenyol Gazetesi'nin 16 Ekim 1936 tarihli sayısında

Beşikdüzü'nde "Nahiye Müdürünün öncülüğünde halkın emek ve para harcayarak bir ilkokul binası" yaptırıkları haberinden yola çıkıldığında Beşikdüzü halkının daha önceden de eğitime duyarlılığı anlaşılmaktadır (Yeniyol Gazetesi, 16 Ekim 1936: 2221). Bütün bu bilgiler Beşikdüzü'nün eğitim tarihinde erken yol aldığının net göstergeleridir.

4. SONUÇLAR

Tezin konusu olan Beşikdüzü Köy Enstitüsü yapılarının mimarlık ve inşaa serüveni genel olarak değerlendirildiğinde yapılardan bir kısmının yapıldıkları dönemin mimarlık eğilimleri ile ilişkisi net bir biçimde okunurken yapım tekniğı daha sade ve genellikle tek katlı olanların eğilimlerden daha az etkilendiğı görölmektedir.

BKE'nin yarışma projesi genel olarak değerlendirildiğinde ise; binaların sayısı yarışma şartnamesinde 42 olarak öngörölmüştür ancak 1954 yılına gelindiğinde 32 (Kübik Bina hariç) bina yapılmıştır. Binalar genel olarak vaziyet planından yola çıkılarak değerlendirildiğinde uygulama projesine kısmen sadık kalındığı görölmektedir. Uygulama projesinde öngörölmeyen bazı binalar da yapılmıştır. Bunlar arasında müstakil öğretmen evleri ve şose yolun güneyinde kalan derslikler ile laboratuvar bulunmaktadır. Yalnız binaların uygulama projelerine sahip olunmadığı için vaziyet planı dışında binaların ne ölçüde projesine sadık kalınarak uygulandığı bilinmemektedir. Bütün bu değerlendirilmeler yapılırken Köy Enstitülerinin kurulduğu yılların İkinci Dünya Savaşı dönemine denk gelmesi ve bu dönemdeki ekonomik zorlukların unutulmaması gerekmektedir. Baysal'ın (2006) deyiimiyle Enstitülerde “yaşantıda programı aşan bir yapılanma” hakimdir.

BKE'nin 3803 sayılı Köy Enstitüleri Yasası çıktıktan sonra inşa edilen yapıları değerlendirildiğinde; üç katlı “L” okul binaları, ilk yapılan serander biçimli enstitü lojmanları ve toplantı salonu yapıldıkları döneme denk gelen İkinci Milli Mimari akımının özelliklerini belirgin olarak yansıtmaktadır. Geri kalan binalar ise genel olarak iki dönemin özelliklerini de kısmen gösteren ve birçoğı ihtiyacı çabucak karşılamak üzere briket malzemededen tek katlı olarak inşa edilen yapılardır. Enstitü yapıları arasından İkinci Milli Mimari döneminde yapılmasına rağmen bu dönemin özelliklerini yansıtmayan tek yapı su deposudur. Bu durumun yapının işlevinden kaynaklandığı düşünölmektedir.

Köy Enstitüleri Yasası çıkmadan önce inşa edilen “Kübik Bina” yapıldığı dönemin etkin eğilimi olan Uluslararası Üslubun özelliklerini net olarak göstermektedir. Adında da anlaşılacağı üzere o dönemde Trabzon Valisinin isteğı üzerine dönemin genel geçer mimarlık akımına uygun yapılması istenmiştir. Ancak BKE müdürü Hürrem Arman'ın (1969) anılarında anlattığı üzere binanın “kübik” tarzda yapılmasının “gösteriş hevesi”den

kaynaklandığını dile getirmiştir. Bu duruma örnek olarak kullanışsız dik giriş merdivenlerini ve sürekli akıtan düz çatısını örnek göstermektedir.

Erken Cumhuriyet Dönemi'nde modern mimarlığın algılanması ve uygulanması genel olarak değerlendirildiğinde de birçok şekilci tutumla karşılaşılmaktadır. Bu durumun kısmen kendine has haklı nedenleri bulunmaktadır. Bunlar arasında Avrupa'dan davet edilen yabancı mimarların genel olarak muhafazakar görüşlü olması, o yıllarda Türkiye'nin sanayileşmemiş olması gibi nedenler sayılabilir.

Sonuç olarak her ne kadar Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Uluslararası Üslubun (Yeni Mimari) binaları şekilci olsa da ileride gerçekleşecek olan Modern Mimarlığın ilk örnekleri olmuşlardır. Ve bu dönem ve binalar Türk mimarlığının gelişme sürecinde önemli yere sahip olmuşlardır (Aslanoğlu, 2010). Birçok şekilci binanın yanında özellikle Türk mimarlar tarafından modern mimarinin başarılı örnekleri de verilmiştir. Söz konusu şekilcilik başta başkent Ankara ve birçok büyük şehirde gerçekleşmiştir. Bugün aynı şekilci yaklaşım, binaların tescil sürecinde ve tescilden kaldırılma sürecinde de görülmektedir.

“Kübik Bina”nın tescil sürecinde şekilcilik hakimdir. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü'nün 02.07.1999 tarihli yazısı ile başlayan Köy Enstitülerinin tescil sürecinde; ilimizdeki BKE binaları 15.12.1999 tarihinde tescillenmiştir. Yalnız bu tescillenen binaların arasında “Kübik Bina” bulunmamaktadır. Eğitim Kursu'nun Beşikdüzü nahiyesinde açılmasında en etkin rol oynadığı düşünülen “Kübik Bina”nın bu listeye dahil edilmemesi, Köy Enstitülerinin kurulduğu yıl olan 1940 tarihinden daha önce yapılmış olmasını akla getirmektedir. Yine de ilk günden itibaren BKE'ye hizmet eden ve Trabzon ilinde en erken tarihli betonarme yapı olabileceği düşünülen bu binanın listede yer almamasının şekilci bir bakış açısından kaynaklandığı söylenebilir. Çünkü tarihsel süreç içinde düşünüldüğünde, yayınlanan kitaplarda en çok konu edilen ve basında en fazla yer bulan BKE yapısı “Kübik Bina” olmuştur. Adeta “Kübik Bina” Beşikdüzü'nün eğitim konusunda bilinirliğinin anıtı konumundadır.

“Kübik Bina”nın tescil durumunun tartışıldığı davada ise bilirkişi raporunun birçok yanlış bilgi içerdiği görülmektedir. Hakkında birçok kitap yazılmış olan “Kübik Bina”ya ilişkin çokça yanlış bilgiye yer verilmesi son derece dikkatsiz bir tutumdur. Bu tutum sonucunda mahkeme heyetine yanlış bilgi sunularak binanın tescilinin kaldırılmasının önü açılmıştır. Bilirkişi raporunda “Binanın 1937 yılında hükümet konağı olarak kurulduğu, ... Karadeniz Bölgesindeki tek Köy Enstitüsü'nün Trabzon Beşikdüzü'nde açıldığı, dava

konusu taşınmazın ne iç mimari özellikleri, ne de dış cephe özelliklerinde sanatsal özellik taşıyan ve tarihsel nitelik gösteren herhangi bir mimari özellik bulunmadığı, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanununun kapsamında taşınmaz kültür varlığı değeri taşımadığı, tescilin gerekli olmadığı” bilgileri verilmiştir (Ek 11). Ancak binanın hükümet konağı olarak yapıldığı bilgisine hiçbir kaynakta rastlanmamış olması, Karadeniz Bölgesinde Trabzon Beşikdüzü, Samsun Ladik ve Kastamonu Gököy olmak üzere üç köy enstitüsünün bulunması söz konusu ana bilgilerin bile gerçeklikten ne kadar uzak olduğunun göstergesidir. “Kübik Bina” ile alakalı yapımından tesciline ve yıkımına kadar birçok şekilci tutum bir arada bulunmaktadır.

BKE’ye ait tescilden kaldırılıp yıkılan diğer binaların Modern Mimarinin katıksız örnekleri oldukları savunulamaz. Ancak kültür varlıkları olarak tescillenmelerinde sadece mimari estetikleri önemli olmayıp, bunun yanında buldukları yerin sosyal ve kültürel hayatı içinde barındırdığı manevi değerleri de önem teşkil etmektedir. Çünkü “Kübik Bina”nın neden kübik tarzda yapılmak istendiğinin nedenleri değerlendirildiğinde bina, o yıllarda ülkede yaygın olan Uluslararası Üslubun devlet yöneticileri ve halk tarafından nasıl algılandığı ve nasıl şekil bulduğunun kanıtı durumundadır. Söz konusu yıkılan binalar 2863 sayılı Yasada belirtilen “sosyal yaşama konu olmuş” binalardır. Erken Cumhuriyet Dönemi’nin eğitim bağlamında modern bir yaklaşımı olarak ortaya çıkan Köy Enstitüleri düşüncesi zaten bu yönüyle korunma niteliğine sahiptir.

Yukarıda anılan tüm koşullar düşünüldüğünde; tüm enstitüler, kuruldukları bölgeler için yeni bir ulus hedefiyle yola çıkan Cumhuriyet’in yeni ve modern kimliğinin; bu kurumlarda yetişen gençler de modern bireylerin temsilcisi konumundadırlar. Beşikdüzü Köy Enstitüsü de Trabzon ve yakın çevresi için gerek fikri alt yapısı, gerek eğitim felsefesi ve işleyişi, gerekse mimari biçimlenmesi ve yapılanması ile her açıdan döneminin modernlik vasıflarına sahiptir ve bu bağlamda Trabzon’da moderniyi temsil ettiği düşünülmektedir.

Söz konusu binaların yıkılmaları sonucu Beşikdüzü Köy Enstitüsü’nün toplumla ve gelecekle fiziksel anlamda bağı kesilmiştir. Bu konuda Bozdoğan (2002), Erken Cumhuriyet Dönemi mimarisinin ideolojik kaygılarla üretilmesinin ve yıkılmasının sonucunda üretilen mimarlık ürünlerinin gerçek anlamda tarihteki yerli yerine oturamadığı kanısındadır.

Erken Cumhuriyet Dönemi’nde merkezi erkin modern hayatı desteklemeye yönelik gerek şehirlerde ve gerekse köylerdeki uygulamalarının en başında Modern Mimarlıktan

ziyade modern hayata geçişin önünde en büyük problemi teşkil eden okuma yazma sorununu çözmek gelmekteydi. Ancak bugün hala ülkemizde TÜİK'in son verilerine göre okuma yazma bilmeyenlerin oranı 3,78'dir. Doğu illerinde bu oran yüzde 10'a kadar çıkmaktadır. İstatistikler en önemli kuruluş amacı köylerdeki okullaşma sorununu çözmek olan Köy Enstitüleri kapandıktan 65 sene sonra hala daha okuma yazma probleminin devam ettiğini göstermektedir. BKE'nin henüz ikinci mezunlarını verdiğinde yakın çevresine olan bariz katkısı düşünüldüğünde, Köy Enstitülerinin kurulduktan 14 sene içerisinde kapatılmasının bugün ülkemizde hala daha olumsuz sonuçlarını yaşadığımız söylenebilir.

5. ÖNERİLER

Son yıllarda yerel tarih konusunda yapılan çalışmaların giderek arttığı yadsınamaz bir gerçektir. Söz konusu alanda yapılan çalışmalar, ulusal ve uluslararası alanda benzer ve üst başlıklardaki çalışmaların hem yereldeki izleri ve hem de destekleyicileri olacaklardır. Köy Enstitüleri konusunda da benzer bir tablo olduğu söylenebilir. Yerelde yapılan çalışmalar ile ulusal alanda hedeflenmiş olan politikaların ne derece başarılı olduğu veya nerelerde başarılı olurken nerelerde başarısız olduğu daha net gözükecektir. Ve zaman geçtikçe üzerine çalışılacak alanlar daralarak daha farklı konular gündeme gelecektir.

Köy Enstitüleri konusunda bu güne kadar yapılan çalışmaların bir çoğunda o yılların tarihsel okumaları yapılmıştır. Köy Enstitülerinin istatistiki durumları hakkında çokça bilgiye rastlanmamaktadır. Verilen örnekler arasında sayılabilecek olanlar ise Köy Enstitüleri'nden mezun olan öğretmen, sağlık memuru, eğitimci sayıları olmuştur.

Bugün Köy Enstitüleri kısa ömrüne rağmen zihinlerde çokça yer tutmuştur ve hala birçok dernek tarafından Köy Enstitüleri öğretileri tartışılmaya ve yaşatılmaya devam etmektedir. Bu anlamda Köy Enstitüleri'nin başarılarını ve başarısızlıkları ortaya koyacak çok farklı istatistiki çalışmalar yapılabilir. Yapılabilecek çalışmalar konusunda ise Köy Enstitülerinin bulunduğu çevreye olan katkıları istatistiksel olarak araştırılabilir.

Gerek mimarlık alanında ve gerekse diğer disiplinlerde tarihsel okumanın yanında yapılacak daha yorumsuz çalışmalar, Köy Enstitülerinin yaşadıkları coğrafyaları nasıl etkilediklerini daha net ortaya koyacaklardır. Böylece Köy Enstitüleri kamuoyuna daha yorumsuz şekilde sunulmuş olacak, başarıları ve başarısızlıkları çok daha net biçimde anlaşılacaktır.

6. KAYNAKLAR

- Aksoy, C. ve Aksoy, A., 2014. Cennetin Batı Yakası Trabzon Beşikdüzü, Alper Kılıçoğlu, 1. Baskı, Sonhaber Yayınları, Trabzon.
- Akyüz, Y., 2015. Türk Eğitim Tarihi M.Ö. 1000-M.S. 2015, 28. Baskı, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- Albayrak, H., 2008. Trabzon Milli Eğitim Tarihi, Mikat Eyüpoğlu, 4. Cilt, 1. Baskı, Trabzon Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü Yayınları, Trabzon.
- Albayrak, H., 2008. Tarih İçinde Trabzon Valileri (1461-2007), 1. Baskı, Trabzon Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Trabzon.
- Altın, E. (ed.), 2003. Ankara 1910-2003, Boyut Yayınları, İstanbul.
- Altun, Ö., 2011. "İdealin Peşinde Köy Enstitüleri", Mimarlık & Dekorasyon Dergisi, Sayı 205, 74-81.
- Anonim, 1941. Köy Okulları Proje Müsabakası, Arkitekt, İstanbul, 1-2, 12-23.
- Anonim, 1995. Anılarda Mimarlık, Yapıdan Seçmeler, Yem Yayın ,1. Baskı, İstanbul.
- Anonim, 1998. Trabzon İlinde Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası Eğitim, Trabzon Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü Yayınları, Trabzon.
- Anonim, 2003. Köy Enstitüleri I-II, Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları, Ankara.
- Arman, H., 1969. Piramidin Tabanı Köy Enstitüleri ve Tonguç – Anılar 1, İş Matbaacılık ve Ticaret, Ankara.
- Aslanoğlu, İ., 2010. Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı – 1923-1938, 3. Baskı, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul.
- Aydoğan, E., 2002. Üçüncü Umumi Müfettiş Tahsin Uzer'in Trabzon'un Kalkınmasına Dair Başbakanlık'a Gönderdiği Bir Mektup, Trabzon ve Çevresi Uluslararası Tarih-Dil-Edebiyat Sempozyumu, Trabzon Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü Yayınları, Trabzon, Bildiriler Kitabı 1: 789-797.
- Aysal, N., 2005. Anadolu'da Aydınlanma Hareketinin Doğuşu: Köy Enstitüleri, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, 35-36, 267-282.
- Aysu, M. E., 1977. Eski Kent Mekanlarını Düzenleme İlkeleri, Kent Planlama Bütünü, İçinde Sistemantik Bir Çözümleme-Planlama-Tasarlama Modeli, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Azcan, İ., 2003. Türk Modernleşmesi Sürecinde Trabzon Halkevi, 1. Baskı, Serander Yayınları, Trabzon.

- Baçoğlu, M., 2003. Beşikdüzü'müzdeki Köy Enstitümüz, İstanbul.
- Batur, A., 2006. Türkiye Mimarlığında Modernite Kavramı Üzerine, Mimarlık, 329.
- Baysal, E., 2006. Erken Cumhuriyet Döneminde Köy Mekanına Bakış ve Köy Enstitülerinde Mekânsal Deneyimler, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Berman, M., 2001. Katı Olan Her şey Buharlaşıyor, 4. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Beşikdüzü Fen Lisesi (BFL) Arşivi, 2018.
- Bozdoğan, S., 2002. Modernizm ve Ulusun İnşası - Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde Mimari Kültür, 1. Basım, Metis Yayınları, İstanbul.
- Bozdoğan, S., Özkan, S. ve Yenal, E., 2005. Sedad Eldem, Hasan-Udin Khan, 1. Baskı, Literatür Yayınları, İstanbul.
- Bölükbaşı, A., 2006. Anılarda Trabzon, Mustafa Reşat Sümerkan, 2. Cilt, 1. Baskı, Serander Yayınları, Trabzon.
- Cevizci, A., 2002. Paradigma Felsefe Sözlüğü, 5. Baskı, Paradigma Yayınları, İstanbul.
- Cumhuriyet Gazetesi, 21 Mart 1939.
- Cumhuriyet Gazetesi, 9 Şubat 1941.
- Curtis, J., W., R., 1996. Modern Architecture Since 1990, Phaidon, London.
- Çapa, M. ve Usta, V., 1997. Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Trabzon Vilayeti ile Yazışmalar, Derya Kitabevi Yayınları, Trabzon.
- Demir, N., 2008. Elik Keçisi Efsanesi ve Beşikdüzü, Beşikdüzü Belediyesi, 1. Baskı, Trabzon.
- Doğan, K., 2008. Cumhuriyet Dönemi Kimlik İnşası, Doktora Tezi, Sakarya Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dündar, C., 2011. Köy Enstitüleri, 8. Baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Düzenli, E., 2009. Cumhuriyet Dönemi'nde (1923-1960) Modernite Düşüncesinin Mekânsal Kuruluşu, Merkez-Periferi Dinamikleri Bağlamında Trabzon Örneği, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Egli, E., A., 2015. Atatürk'ün Mimarının Anıları – Genç Türkiye İnşa Edilirken, Güven Göktan Uçer, 2. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Eldem, S., H., 1940. Yerli Mimariye Doğru, Arkitekt, 3-4, 69-74.
- Eldem, S., H., 1983. Türk Evi – Sedad Hakkı Eldem – 50 Yıllık Meslek Jübilesi, 1. Baskı, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.

- Emecen, F., M., 2010. Ağasar Vadisi: Şalpazarı – Beşikdüzü – Doğu Karadeniz’de Bir Vadi Boyu Yerleşmesi, 1. Baskı, Serander Yayınları, Trabzon.
- Erdem, İ., 2001. Bir Öğretmen Yetiştirme Modeli Olarak Köy Enstitüleri ve Beşikdüzü Örneği, Yüksek Lisans Tezi ,Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Erzen, J., 2009. Bauhaus 90. Yılında, Mimarlık, 349.
- Fırtına, B., 2005. Köy Enstitülerinde Usta Öğreticilik, 2. Baskı, Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Derneği Yayınları, İzmir.
- Gündüz, T., 1998. Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi ve Öğretimi Kronolojisi (1923-1998), Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 7, 7, 543-557.
- Güneri, M., 2014. Hasanoğlan Hatırası – Bir Köy Enstitülünün Kaleminden ve Objektifinden (1941-1951), Emre Yalçın, 2. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Hasol, D., 2017. 20. Yüzyıl Türkiye Mimarlığı, Yem Yayın, 1. Baskı, İstanbul.
- Kalay, E., 2010. Tarlası Deniz Olan Okul – Beşikdüzü Köy Enstitüsü (1939-1954), Turan Bahadır, Murat Cihan, Emel Kalay, 1. Baskı, İstanbul.
- Karadeniz, E., 2017. Fotoğraf Arşivi.
- Karadeniz, Ş., 2013. Bir Dönem Bir Yaşam – Raif Karadeniz’in Yaşamı, 1. Baskı, Kıyı Dergisi Yayınları, Trabzon.
- Kartal, S., 2008, “Toplum Kalkınmasında Farklı Bir Eğitim Kurumu: Köy Enstitüleri”, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 4, 1, 22-36.
- Keskin, Y., 1998. Cumhuriyet’in 75. Yıldönümünde Devrim Mimarisi Olarak Köy Enstitüleri’ne “Resmi Geçit”, Mimarlık, 284, 8-15.
- Kocabaş, K., 2017. Tanıklıklarla Beşikdüzü Aydınlığı, 1. Baskı, Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Derneği Yayınları, İzmir.
- Korkmaz, A., 2015. Yalıda Bir Çekirdek Beşikdüzü, Turan Bahadır, 1. Baskı, Heyamola Yayınları, İstanbul.
- Kul, N., 2011. Erken Cumhuriyet Dönemi İlk Okul Yapıları, Mimarlık, 360.
- Lewis, B., 2015. Modern Türkiye’nin Doğuşu, Boğaç Babür Turna, 8. Baskı, Arkadaş Yayınevi, Ankara.
- İnalçık, H., 2008. Türkiye Tekstil Tarihi Üzerine Araştırmalar, Emre Yalçın, 1. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- İl Milli Eğitim Müdürlüğü Arşivi, 2017.

- İnalçık, H., 2014. Rönesans Avrupası – Türkiye'nin Batı Medeniyetiyle Özdeşleşme Süreci, Emre Yalçın, 6. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Mardin, Ş., 2015. Türk Modernleşmesi, 24. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Nadi, N., Cumhuriyet Gazetesi, 24.03.1971.
- Ortaylı, İ., 2015. Avrupa ve Biz, Ali Berktaş, 11. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Öksüz, H., 2002. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Laikleşme Sürecinde Trabzon'da Aşiret ve Şeyhlerin Durumu, Trabzon ve Çevresi Uluslararası Tarih-Dil-Edebiyat Sempozyumu, 1, Trabzon Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü Yayınları, Trabzon, 755-77.
- Özer, A., 1990. Beşikdüzü Köy Enstitüsü, Trabzon, 4, 47-53.
- Reisman, A., 2011. Nazizmden Kaçanlar ve Atatürk'ün Vizyonu, Gül Çağalı Güven, 2. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Richards, J. M. ve Mock, E. B., 1966. Modern Mimarlığa Giriş, Aptullah Kuran, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Sait Aydemir, 2017. Röportaj, Trabzon, 29.12.2017.
- Sözen, M. ve Tapan, M., 1973. 50 Yılın Türk Mimarisi, Cumhuriyet'in Ellinci Yılı Dizisi, 1. Baskı, İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- Şen, D., E., 2016. Karadeniz, E. ve Karadeniz, B., Trabzon'da Modern Bir Aktör: Beşikdüzü Köy Enstitüsü, X. European Conference on Social and Behavioral Sciences, Mayıs, Bosna, Bildiriler Kitabı, 253.
- Tanyeli, U., 1990. Mimarlık Terminolojilerinin Doğuşu Üzerine Gözlemler, Mimarlık, 241, 52-55.
- T.B.M.M Tutanak Dergisi, 1949. Cilt 16, 25.02. 1949.
- T.C. Resmi Gazete, 1924. 442 Sayılı Köy Kanunu, 68, 07.04.1924, 336.
- T.C. Resmi Gazete, 1930. 1615, 7 Ekim 1930, 9410.
- T.C. Resmi Gazete, 1940. 3803 Sayılı Köy Enstitüleri Yasası, 4491, 22.04.1940, 233-237.
- Tebliğler Dergisi, 1940. Köy Enstitüleri Binalarının Avan Projelerine Ait Yarışma Şartnamesi, 13.05.1940, 199-204.
- Tebliğler Dergisi, 1940. Köy Enstitüleri Mezunlarını Çalışacakları Köylerde Yapıtırlacak Okul Binalarının Planlarına Ait Şartname, Cilt 3, Sayı 101, 23.12.1940, 79-80.
- Tebliğler Dergisi, 1941. Ankara Hasanoğlan Köy Enstitüsü Binalarının Avan Projelerine Ait Yarışma Şartnamesi, Cilt 3, Sayı 121, 26.05.1941, 169-172.

- Tebliğler Dergisi, 1943. İvriz ve Yıldızeli Köy Enstitüleri Binalarının Avan Projelerine Ait Yarışma Şartnamesi, Cilt 5, Sayı 226, 31.05.1943, 185-186.
- Tonguç, E.,1984. Umut Yolu, Sergi Yayınevi, İzmir.
- Tonguç, E., 2009. İsmail Hakkı Tonguç – Bir Eğitim Devrimcisi – Yaşamı, Öğretesi, Eylemi, 5. Baskı, Yeni Kuşak Köy Enstitülüler Derneği Yayınları, İzmir.
- Tonguç, İ., H., 1976. Mektuplarla Köy Enstitüsü Yılları, Çağdaş Yayınları, İstanbul.
- Tonguç, İ., H., 1998. Eğitim Yolu İle Canlandırılacak Köy, 3. Baskı, Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları, Ankara.
- Trabzon Halkevi, Akın, 13, Trabzon, 1 Ekim 1932.
- Trabzon Halkevi, Akın, 20, Trabzon, 15 Ocak 1933.
- Trabzon Halkevi, Akın, 21, Trabzon, 1 Şubat 1933.
- Trabzon Halkevi, Akın, 22, Trabzon, 15 Şubat 1933.
- Trabzon Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü (TKVKBKM) Arşivi, 2018 TÜİK, 2006.
- Türkdoğan, O., 2015. Sosyo-Kültürel Bölge Monografileri Beşikdüzü ve Dursunbey – Karşılaştırmalı Sosyal Araştırmalar, 1. Baskı, Serander Yayınevi, Trabzon.
- Türkoğlu, P., 2013. Tonguç ve Enstitüleri, 5. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- URL-1, <https://www.youtube.com/watch?v=7ynyRBP9jHE>, 5 Ocak 2019.
- URL-2, <http://v2.arkiv.com.tr/p6671-atadan-evi-camli-kosk.html>, 1 Ekim 2018.
- URL-3, <http://www.arkitera.com/haber/13991/gecmisin-modern-mimarisi--ankara---1>, 1 Ekim 2018.
- URL-4, <http://v3.arkitera.com/h56343-gecmisin-modern-mimarligi-9-ankara-2.html>, 1 Ekim 2018.
- URL-5, http://www.mimarlikdergisi.com/dsp_imageNavigasyon.cfm?YaziID=3699&ResimID=72862, 1 Ekim 2018.
- URL-6, <http://v2.arkiv.com.tr/p2789-bayan-firdevs-evi.html>, 1 Ekim 2018.
- URL-7, <http://v3.arkitera.com/h56154-izmir-enternasyonal-fuari.html>, 1 Ekim 2018.
- URL-8, <https://www.iletisim.com.tr/images/UserFiles/Documents/Gallery/k%C3%BClt%C3%BCr.pdf>, 1 Ekim 2018.

- URL-9, <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=365&RecID=2289>, 1 Ekim 2018.
- URL-10, <http://www.moblogankara.org/kentveulke/2013/11/28/su-szgeci-binas-filtre-stasyonu-ykld>, 1 Ekim 2018.
- URL-11, <http://www.goethe.de/ins/tr/ank/prj/urs/geb/geb/ver/trindex.htm>, 1 Ekim 2018.
- URL-12, <http://www.goethe.de/ins/tr/ank/prj/urs/geb/geb/inn/trindex.htm>, 1 Ekim 2018.
- URL-13, <http://www.arkiv.com.tr/proje/iller-bankasi-belediyeler-bank-genel-mudurluk-binasi/6873>, 1 Ekim 2018.
- URL-14, <http://www.arkitera.com/haber/28435/galataport-basin-aciklamasi>, 1 Ekim 2018.
- URL-15, <http://www.boyutpedia.com/804/5938/mulkiye-mektebi-siyasal-bilgiler-fakultesi>, 1 Ekim 2018.
- URL-16, <http://lcivelekoglu.blogspot.com.tr/2013/09/tarihten-bugune-dusen-notlar-16-eyul.html>, 1 Ekim 2018.
- URL-17, <https://www.sabah.com.tr/galeri/turkiye/genelkurmay-karargah-binasi>, 1 Ekim 2018.
- URL-18, http://www.yapi.com.tr/haberler/ankara-kiz-lisesinin-bahcesi-otopark-mi-yapilmaya-calisiliyor_56006.html, 1 Ekim 2018.
- URL-19, <https://www.pinterest.es/pin/92534967324612007/>, 1 Ekim 2018.
- URL-20, <http://mimargozundenankara.weebly.com/yaz305lar/ulusta-cumhuriyeti-koklamak>, 1 Ekim 2018.
- URL-21, <http://fivearchitectsofthenextmillennium.blogspot.com.tr/2010/06/seyfi-arkan.html>, 1 Ekim 2018.
- URL-22, <http://zaferakay.blogspot.com.tr/2014/09/kendi-evinde-surgun-modernizm-seyfi.html>, 1 Ekim 2018.
- URL-23, <https://archyzone.wordpress.com/2018/01/25/florya-ataturk-deniz-kosku-seyfi-arkan/>, 1 Ekim 2018.
- URL-24, <http://saltonline.org/en/363/modern-essays-5-graft>, 1 Ekim 2018.
- URL-25, <http://www.boyutpedia.com/804/5926/inhisarlar-genel-mudurlugu-basbakanlik-binasi>, 1 Ekim 2018.
- URL-26, <http://www.mimdap.org/?p=198419>, 1 Ekim 2018.
- URL-27, <http://v2.arkiv.com.tr/popup/watermark8226.jpg?src=5123.jpg>, 1 Ekim 2018.
- URL-28, <http://www.arkitera.com/proje/6873/iller-bankasi-belediyeler-bank-genel-mudurluk-binasi>, 1 Ekim 2018.

- URL-29, <http://zaferakay.blogspot.com/2014/04/istanbulun-farkedilmeyen-modernitesi.html>, 1 Ekim 2018.
- URL-30, <http://baronvonplastik.blogspot.com/2015/02/kadkoy-v-ruknettin-guney.html>, 1 Ekim 2018.
- URL-31, <http://zaferakay.blogspot.com.tr/2014/04/istanbulun-farkedilmeyen-modernitesi.html>, 1 Ekim 2018.
- URL-32, <http://v2.arkiv.com.tr/p5314-cubuk-baraj-gazinosu.html>, 1 Ekim 2018.
- URL-33, http://www.mimarlikdergisi.com/dsp_imageNavigasyon.cfm?YaziID=3661&Resi mID=72644, 1 Ekim 2018.
- URL-34, <http://v3.arkitera.com/h36225-sedad-hakki-eldem-yuz-yasinda.html>, 2 Ekim 2018.
- URL-35, <http://www.mimarlikmuzesi.org/Gallery/DisplayPhoto.aspx?ID=35&DetailID=4&Ex hib itionID=6>, 2 Ekim 2018.
- URL-36, <http://www.mimarlikmuzesi.org/Gallery/DisplayPhoto.aspx?ID=34&DetailID=4&ExhibitionID=6>, 2 Ekim 2018.
- URL-37, http://www.mimarlikmuzesi.org/Gallery/Photo_6_4_yeni-bir-ulusal-mimarlik-anlayisi-iiulusal-mimarlik-akimi.aspx?Page=2#, 2 Ekim 2018.
- URL-38, http://www.mimarlarodasiankara.org/binakimlikleri/_manual/BinaKimlikleriSoy lesiler01web.pdf, 2 Ekim 2018.
- URL-39, <http://zaferakay.blogspot.com.tr/2014/04/>, 2 Ekim 2018.
- URL-40, <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=375&RecID=2846>, 2 Ekim 2018.
- URL-41, <http://www.mimarlikmuzesi.org/Gallery/DisplayPhoto.aspx?ID=5&DetailID=4&ExhibitionID=6>, 2 Ekim 2018.
- URL-42, <https://artsandculture.google.com/asset/ta%C5%9Fl%C4%B1k-kahvesi-ma%C3%A7ka-i%CC%87istanbul-1947-1948/vwEImFE EZh waEQ?hl=tr>, 2 Ekim 2018.
- URL-43, http://www.mimarlikmuzesi.org/Gallery/Photo_6_4_yeni-bir-ulusal-mimarlik-anlayisi-iiulusal-mimarlik-akimi.aspx?Page=1#, 2 Ekim 2018.
- URL-44, <http://v2.arkiv.com.tr/p10666-bursa-vali-konutu-numune-evi.html>, 2 Ekim 2018.
- URL-45, <http://v2.arkiv.com.tr/p2247-istanbul-hilton-oteli.html>, 2 Ekim 2018.
- URL-46, <http://www.tamsanat.net/sanatcilar/eserleri.php?sanatci=198&album=121>, 2 Ekim 2018.
- URL-47, <http://zaferakay.blogspot.com/2014/04/istanbulun-farkedilmeyen-modernitesi.html>, 2 Ekim 2018.

- URL-48, <http://v2.arkiv.com.tr/p2757-ahmed-agaoglu-evi.html>, 2 Ekim 2018.
- URL-49, <http://www.mimarlikmuzesi.org/Gallery/DisplayPhoto.aspx?ID=5&DetailID=4&ExhibitionID=6>, 2 Ekim 2018.
- URL-50, <https://artsandculture.google.com/exhibit/fgJCO4KztQ6YLA?hl=tr>, 2 Ekim 2018.
- URL-51, <http://v2.arkiv.com.tr/p2756-yalova-termal-oteli.html>, 2 Ekim 2018.
- URL-52, <http://v2.arkiv.com.tr/p2763-taslik-kahvesi.html>, 2 Ekim 2018.
- URL-53, <http://v2.arkiv.com.tr/popup/watermarkd8d0.jpg?src=5055.jpg>, 2 Ekim 2018.
- URL-54, <http://v2.arkiv.com.tr/p6223-yapi-kredi-bursa-subesi.html>, 2 Ekim 2018.
- URL-55, <https://www.nenerede.com.tr/ilan/istanbul-radyoevi-2/>, 2 Ekim 2018.
- URL-56, <http://v2.arkiv.com.tr/p2764-istanbul-adliye-sarayi.html>, 2 Ekim 2018.
- URL-57, <https://www.google.com/culturalinstitute/beta/exhibit/sedad-hakk%C4%B1-elde-m%E2%80%99i-anla-t-mak-i-1930-1950/EALyh0kHgmNzKQ?hl=tr>, 2 Ekim 2018.
- URL-58, <http://v2.arkiv.com.tr/popup/watermark628e.jpg?src=5276.jpg>, 2 Ekim 2018.
- URL-59, <http://v2.arkiv.com.tr/popup/watermark.php?src=5129.jpg>, 2 Ekim 2018.
- URL-60, <http://v2.arkiv.com.tr/popup/watermarkf223.jpg?src=5223.jpg>, 2 Ekim 2018.
- URL-61, <http://www.besikduzu.bel.tr/atil-vaziyette-bekletilen-okul-yikildi.html>, 5 Kasım 2018.
- URL-62, <http://www.turkelli.com/kultur/mimari-1/binalar-5.html>, 12 Ağustos 2016.
- URL-63, <http://www.besikduzu.bel.tr/atil-duran-gecekonduklar-yikildi.html#sthash.XIKVJ0on.dpuf>, 12 Ağustos 2016.
- URL-64, <http://www.hurriyet.com.tr/yikilan-eski-koy-enstitusu-binalari-icin-ahir-40707927>, 30 Ocak 2018.
- Velidedeoğlu, H., V., 1979. Anıların İzinde, 2. Kitap, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Wagner, M., 1938. Türk Şehirleri ve Mevcut Sahalardan İstifade Ekonomisi, *Arkitekt*, 3, 82-86.
- Yalçın, G. ve Kamacıoğlu, F., 2007. Beşikdüzü Köy Enstitüsü – Hikayesi Bitmedi, 1. Baskı, Köy Enstitülerini Araştırma ve Eğitimi Geliştirme Derneği, İstanbul.
- Yazıcı, M., 1997. Trabzon Belediye Başkanları, Kronolojik Hizmet Albümü Cumhuriyet Dönemi, Trabzon Belediyesi Kültür Yayınları, Trabzon.

Yeniyol Gazetesi, 4 Ekim 1934.
Yeniyol Gazetesi, 16 Ekim 1936.
Yeniyol Gazetesi, 22 Ekim 1936.
Yeniyol Gazetesi, 23 Ekim 1936.
Yeniyol Gazetesi, 24 Ekim 1936.
Yeniyol Gazetesi, 25 Ekim 1936.
Yeniyol Gazetesi, 27 Kasım 1936.
Yeniyol Gazetesi, 12 Ocak 1939.
Yeniyol Gazetesi, 31 Ocak 1939.
Yeniyol Gazetesi, 3 Mayıs 1939.
Yeniyol Gazetesi, 6 Mayıs 1939.
Yeniyol Gazetesi, 10 Mayıs 1939.
Yeniyol Gazetesi, 13 Mayıs 1939.
Yeniyol Gazetesi, 17 Mayıs 1939.
Yeniyol Gazetesi, 20 Mayıs 1939.
Yeniyol Gazetesi, 14 Haziran 1939.
Yeniyol Gazetesi, 17 Haziran 1939.
Yeniyol Gazetesi, 21 Haziran 1939.
Yeniyol Gazetesi, 14 Haziran 1939.
Yeniyol Gazetesi, 24 Haziran 1939.
Yeniyol Gazetesi, 28 Haziran 1939.
Yeniyol Gazetesi, 1 Temmuz 1939.
Yeniyol Gazetesi, 5 Temmuz 1939.
Yeniyol Gazetesi, 12 Temmuz 1939.
Yeniyol Gazetesi, 15 Temmuz 1939.
Yeniyol Gazetesi, 5 Nisan 1939.

7. EKLER

Ek 1. BKE Fotoğrafları (Genel Görünüm)

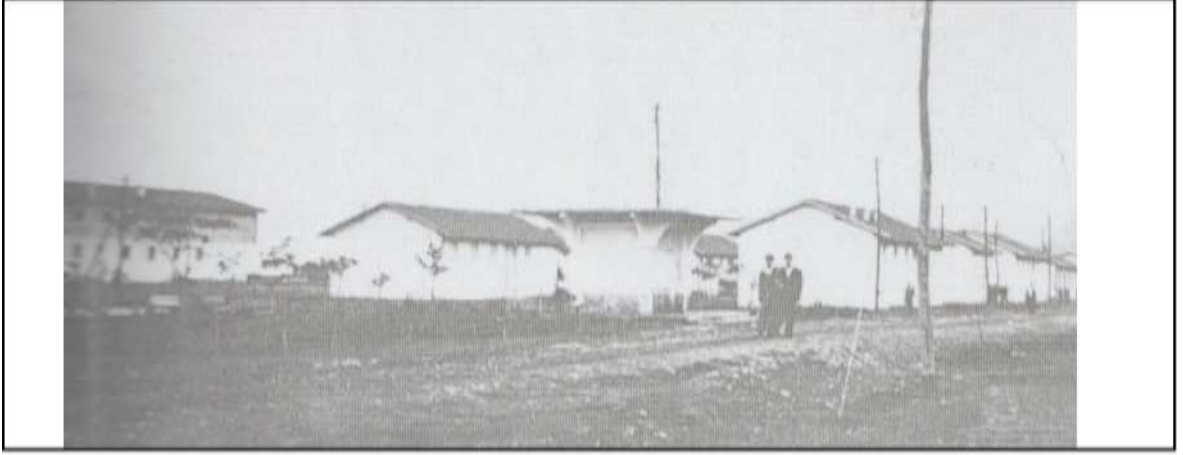

Kaynak 1: Kocabaş, C. 2017: 116

Kaynak 2: Kocabaş, C. 2017: 422

Kaynak 3: Kocabaş, C. 2017: 600

Ek 1'in devamı

Kaynak 1: Kalay, E. 2010: 273
Kaynak 2: Kalay, E. 2010: 286
Kaynak 3: Kalay, E. 2010: 410

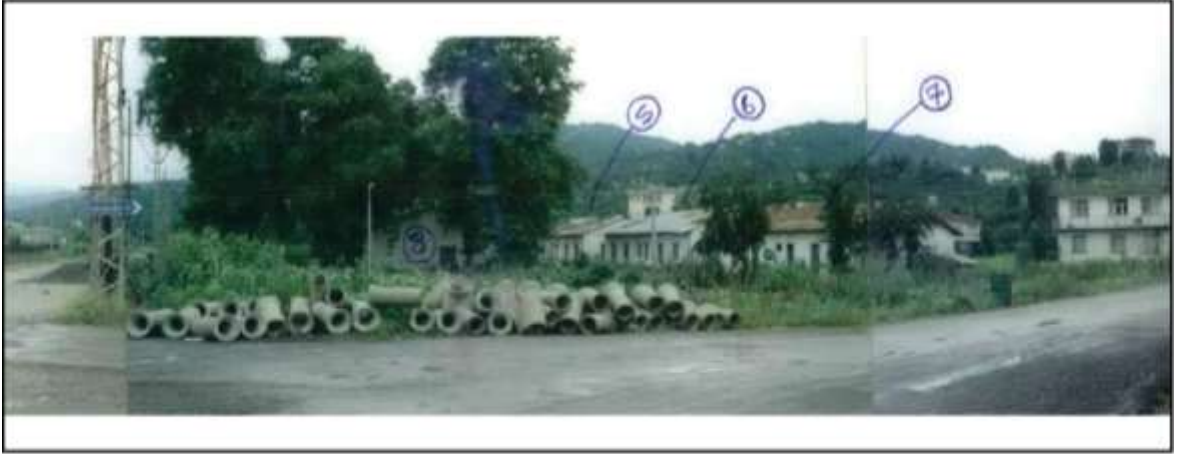
Ek 1'in devamı

Kaynak 1: Bölükbaşı, A. 2006:923
Kaynak 2: Bölükbaşı, A. 2006:924
Kaynak 3: Bölükbaşı, A. 2006:938

Ek 1'in devamı

Kaynak 1: TKVKKBM Arşivi :3383
Kaynak 2: TKVKKBM Arşivi :3383
Kaynak 3: TKVKKBM Arşivi :3383

Ek 1'in devamı

Kaynak 1: URL - <http://www.trabzonportal.com/trabzon-rehberi/besikduzu.html>

Kaynak 2: URL - <http://www.besikduzu.bel.tr/atil-duran-gecekondular-yikildi.html#sthash.XIKVJ0on.dpuf>

Kaynak 3: <https://urun.gittigidiyor.com/antika-sanat/trabzon-besikduzu-kiz-ogretmen-okulu-ftograf-40304200>

Ek 2. BKE Fotoğrafları (İnşaat Çalışmaları)

Kaynak 1: Kocabaş, C. 2017: 62
Kaynak 2: Kocabaş, C. 2017: 166
Kaynak 3: Kocabaş, C. 2017: 166

Ek 2'in devamı

Kaynak 1: Kocabaş, C. 2017: 219
Kaynak 2: Kocabaş, C. 2017: 585
Kaynak 3: Kocabaş, C. 2017: 585

Ek 2'in devamı

Kaynak 1: Arman, H. 1969:352
Kaynak 2: Arman, H. 1969:352
Kaynak 3: Arman, H. 1969:432

Ek 2'in devamı

Kaynak 1: Başoğlu, M. 2003:66

Kaynak 2: Yalçın, G.; Kamacıoğlu, F., 2007: 49

Kaynak 3: Yalçın, G.; Kamacıoğlu, F., 2007: 54

Ek 2'in devamı

Kaynak 1: Yalçın, G.; Kamacıoğlu, F., 2007: 127
Kaynak 2: Yalçın, G.; Kamacıoğlu, F., 2007: 128
Kaynak 3: Yalçın, G.; Kamacıoğlu, F., 2007: 130

Ek 2'in devamı

Kaynak 1: Yalçın, G.; Kamacıoğlu, F., 2007: 131
Kaynak 2: Yalçın, G.; Kamacıoğlu, F., 2007: 132

Ek 3. Şartname 1 (Köy Enstitüleri Binalarının Avan Projelerine Ait Yarışma Şartnamesi)

13 Mayıs 1946 Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi Sayfa : 199

ŞARTNAMESİ :

Köy Enstitüleri binalarının avan projelerine aid müsabaka şartnamesi

I. Esas Şartlar

2803 sayılı kanuna tevfikatı açılan Köy Enstitüleri için yeniden yaptırılarak binaların avan projelerinin ve vaziyet plânlarının yaptırılması işi memleket mimarları arasında aşağıda yazılı şartlarla Maarif Vekilliyince müsabakaya konulmuştur :

1. Müsabakaya iştirak edecek mimarlar, projelerini yapmak istedikleri Enstitünün bulunduğu yerde asgari üç gün kalarak anasının genel durumunu, mahalli inşaat taralarını, inşaat malzemesinin cinslerini ve mahiyetini müd edeceklerdir.

Mimarların mahallinde ne kadar kaldıkları Enstitü idaresince tesbit edilerek Vekilliyince bildirilecektir.

2. Yapılacak projelerde mahalli hususiyetlerin, manzaranın karakteristik durumunun, köy evlerinin vaziyet ve stillerinin, orman ve deniz gibi esaslı unsurların göz önünde tutulması; projelerin bilhassa vaziyet plânlarının hem maksuda yarayıcı olma ve hem de bu hükümlerden işlenmeleri şarttır.

3. Müsabakaya iştirak edecek mimarlar, Enstitülerin mevcut esaslı binalarını olduğu gibi kabul edecekler ve projelerinde bunların yerlerini ayrı bir renkle gösterecekler, bunları yıktırması teklif etmeyeceklerdir.

4. Müsabakaya girecekler binaların :

- 1/200 mikyasında kat plânlarını ve projeye göre alınması icap eden 1/200 mikyasında maketlerini,
- 1/200 mikyasında cephe resimlerini,
- 1/2000 mikyasında maketini veya küşakışı (perspektif) münasip manzara resmini ve ayrıca 1/1000 mikyasında vaziyet plânını,
- İnşaatın teknik izahnamesini yapacaklardır. Tekliflerinde, her resmin sol köşesine teklif sahibi kendisine mahsus beş rakamlı bir sıra yazacak ve resimleri rule halinde vererek teklifini yapacaktır. Adını, teklife kullandığı rumuzu ve adresini şeffaf olmayan beyaz zarf içinde verecektir. Bütün binaların yalnız avan projeleri yapılacak, keşifnameleri yapılmayacaktır. Hususî şartnamesinde tasvir edilmiyen binalar bir katlı olacaktır. Büyük mikyasta toprak hafriyatı teklif edilmeyecek, projeler arazinin tabii durumunda, küşakışı resimde veya makette esas yollar mevcut ve yapılması gerekli mühim köprüler, mühim su mezarları, septik helâ çukurlarının yerleri gösterilecektir. İstisnalar, sepiik helâ çukurlarında saba yakılacağı göz önünde alınarak ona göre gerekli teklifler yapılacaktır.

Not : Arazinin 1/1000 mikyasındaki münasipli haritasının bir kopyası mahalli enstitü müdürlüklerinden istenebilecektir.

5. Bir mimar ancak (3) Enstitünün müsabakasında birincilik kazanabilecektir. Müsabakaya girenlerden yalnız birincilik ve ikincilik kazananların projeleri, birinciyeye 2000 lira, ikinciyeye 1000 lira bedel ödenmek suretiyle Maarif Vekilliyince satın alınacaktır. Üçüncü ve dördüncülere maktuca 150 şer lira maaş ödenecektir.

Müsabakaya iştirak edenlerin projeleri :

- Vaziyet ve şartnameye uygunluk,
- Plân tekiği ve kullanış,
- Mimarlık, şehircilik, idari, iktisadi bakımlardan maksada elverişlilik,
- Mahalli malzeme ve inşaat imkânları noktalarından tetkik edilecektir.

Projesi birincilik veya ikincilik kazanan mimar, proje teklif ediliş veya edilmiş bu projeden dolayı hiç bir hak iddia edemeyecektir.

6. Mahallinde otulmuş için kalmak isteyen mimarların çalışma ve yatama yeri temin edilecektir.

7. Müsabakada birinciliği kazanan mimarın projeleri ta-

mmen veya pek az değişikliklerle tatbik edildiği takdirde yaptırılan binalara mimarın ismi yazılacaktır.

8. Müsabakaya girenlerin eserleri Maarif Vekilliyince müsabakaya iştirak etmişler arasından seçilecek mimarların da bulunacakları bir jüri heyeti tarafından teklif edilecek ve jüri azalarının müferiden verecekleri puanlara göre birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü seçilecektir.

9. Her Enstitüyü ilgilendiren müsterek hususlar ikinci kısımda, hususiyeler de üçüncü kısımda yazılıdır.

II. Plânları yapılacak binalar

Her Enstitüde yapılacak bina gruplarının mühim vasıfları aşağıya yazılmıştır. Bu binaların her birinden her Enstitüde ne miktar yaptırılacağı üçüncü kısımda ve her müessesenin hususî şartnamesinde gösterilmiştir.

1. Okul binası :

- Bu binanın çatısı altında 20 şer kişilik (2) yatakhane ve bu yatakhanelerin her birinde ayrı ayrı helâlar, musluklar bulunacaktır.
- 40 talebinin ders okumasına, müteleva yapmalarına ve imdadında diktiş - daktilo, evdarsesi, basit biyoloji, fizik ve kimya teorüpleri, kâğıt işleri, silâ işleri gibi işleri görebilmelerine elverişli bir dersane.
- 40 talebinin yemek yemesine elverişli bir salon ve yemek hazırlamaya mahsus bir ofis.
- Bu binada aileyle birlikte ikamet edecek bir öğretmen mahsus (2) oda (1) hol, (1) yatakma yeri, (1) mutfak, (1) helâ bulunan bir de ikametgâh bulunacaktır.
- Bunlardan başka bu binanın içinde resmi büro vazifelerini görecek, kışlada üç kişinin çalışmasına müsait bir oda bulunacaktır.
- Bu binanın bodrum katında duşluk, kömürük, çamaşırhanesi veya münasip bir yerinde çamaşır kurutma mahalli (20) talebinin traş olmasına elverişli bir oda ve fazla eşyanın muhafazasına yarar depo olacak yerler bulunacaktır.

Bu binada bodrum, semin ve birinci katlar olabilir.

2. Toplantı binası :

- Bu bina (600) talebe için kapalı tenffühane, jimnastikhane, konferans, müzame, sinema salonu ve kütüphane vazifelerini görecek, sahne kısmı bulunacaktır.
- Jimnastik aletleri ve fazla eşyayı muhafaza için depolar olacak.
- Bu bina aynı zamanda müessesede bulunacak (800) kişilerin ihtiyacını karşılayacak bir kamlin vazifelerini görecektir. Bu bakımdan kiler, hazırlık odası, yanlarda saçaklı geniş açık taraslar bulunacaktır, etrafının bahçe durumu da projede gösterilecektir.
- Münasip yerlere ihtiyaca yetecek kadar belâ ve musluk konacaktır.

3. Atölye :

- Atölye binası (25) talebinin ağıaç, demir, inşaat işleri gibi işleri yapmasına ve kışlada müstevî yerleştirilmeye elverişli ve münasip el'atta olacak, esas kapı araba girecek genişlikte bulunacaktır.
- Atölye binasının içinde malzeme ve kullanılmıyan aletler için bir, kullanılan aletler için de diğer bir depo bulunacaktır ancak hacası bulunacak, eni (8) metreden fazla olmayacaktır.
- Bu binada bodrum katı olmayacaktır, tek katlı ve semini çap olacaktır.

215

Ek 3'ün devamı

Sayfa : 200		Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi		13 Mayıs 1940																																																																																								
<p>1. Mutfak, çamaşhane, banyo :</p> <p>a) 800 kişinin yemeğini pişirmeye elverişli eh'atta ocak dairesi.</p> <p>b) Bulaçık yıkama kısmı.</p> <p>c) Erzak deposu ve ambar memuruna mahsus bir oda, ay-ça, bulaşıkçı gibi müstahdeminin yatmasına mahsus bir oda, bir helâ, musluk.</p> <p>ç) 800 kişinin çamaşırını yıkamaya elverişli eh'atta yıkama dairesi, kurutma sundurması.</p> <p>d) 40 talebenin duş ve 20 talebenin hamam ihtiyacını karşılayacak yıkama dairesi ve soyunma mahali bulunacaktır.</p> <p>Bu bina vaziyeti plânında diğer binaların orta yerinde bulunacaktır.</p> <p>5. İdare binası :</p> <p>a) Bu binanın çatısı altında bir müdür, üç muavin, bir de (30) kişilik öğretmenler odası, bir muhasebeci ve kâtip odası.</p> <p>b) Kartasiye, defter, dosya, resmi evrak için bir dosya odası.</p> <p>c) (10) hademenin yatması için bir oda.</p> <p>ç) İhtiyaca yetecek miktarda helâ ve musluklar bulunacaktır.</p> <p>Bu binanın bodrum, zemin ve birinci katları olabilir.</p> <p>6. Tavla, ahır ve kümesler :</p> <p>a) (15 - 20) beygir için bir tavla.</p> <p>b) (20 - 30) at için bir ahır.</p> <p>c) (100) tavuk için bir kümes.</p> <p>ç) Meteoroloji istasyonu.</p> <p>Bunlar ayrı ayrı ve tek katlı binalar olacak. İnşaa malzemesi olarak irabında kerpiç kullanılabilir.</p> <p>7. Depolar :</p> <p>a) Ziraat aletleri deposu (5×8-6×10M.)</p> <p>b) Ziraat mahsulatları ambarı (5×8-6×10 M. üç oda)</p> <p>c) Yatılı talebenin eşyasına mahsus depo (600 talebe için)</p> <p>ç) Mahrukat deposu (5×8 M.)</p> <p>d) İnşaat malzemesi deposu (6×10 M.)</p> <p>e) Kamyon hangarı, arabalık (2 kamyon 4 araba için)</p> <p>f) Benzin deposu. (100 tenekte alabilecek eh'atta)</p> <p>Bu binalar ayrı ayrı veya grup halinde tek katlı olacak. İnşaa malzemesi olarak yalnız taş kullanılabilir.</p> <p>8. Revir :</p> <p>a) 40 talebelik bir revir (helâ ve banyo)</p> <p>b) İlaç ve pansuman odası.</p> <p>c) (15) kişilik tıbbi odası, helâ ve banyosu.</p> <p>ç) Hastabakıcı yatak odası.</p> <p>d) Doktor odası, helâ ve musluk.</p> <p>Bu bina bodrum, zemin ve birinci katları ihtiva edebilir.</p> <p>9. Umumi helâlar yüz yıkama yerleri :</p> <p>a) İhtiyaca göre müsahil yerlere taksim edilenden gayri helâlar ve musluklar, içme suyu tesisatı.</p> <p>b) Su deposu.</p> <p>10. Öğretmen evleri :</p> <p>İki oda, bir hol, bir banyo, bir kiler, bir helâ ve musluğu bulunan öğretmen evi. Bu evler ayın çatı altında iki veya üç ev olabilir. Bunların altlarında bodrum katı bulunacak, burada mahrukat ve eşya depoları olacaktır.</p> <p>Not : Her Enstitüde (600) talebenin oyun ihtiyacına yetecek miktarda oyun mahalli bulunacak bu yerler vaziyet plânında gösterilecektir.</p>		<p>Avan projeleri ve vaziyet plânları müsabakasına konulan Köy Enstitüleri</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Köy Enstitüsünün adı</th> <th>Kaç bina yapılacağı</th> <th>Müsabakanın bittiği tarih</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1. Antalya (Akso)</td> <td>44</td> <td>15/ Temmuz/1940</td> </tr> <tr> <td>2. Samsun (Akşınar)</td> <td>46</td> <td>22 " "</td> </tr> <tr> <td>3. Samsun (Akçadağ)</td> <td>57</td> <td>10 Ağustos "</td> </tr> <tr> <td>4. Malatya (Beşköprü)</td> <td>42</td> <td>15 " "</td> </tr> <tr> <td>5. Trabzon (Savaştepe)</td> <td>44</td> <td>24 " "</td> </tr> <tr> <td>6. Balıkesir (Arifiye)</td> <td>35</td> <td>16 Eylül "</td> </tr> <tr> <td>7. Kocaeli (Gönen)</td> <td>46</td> <td>14 Ekim "</td> </tr> <tr> <td>8. Kayseri (Pazarören)</td> <td>58</td> <td>4 Sonteyrin "</td> </tr> <tr> <td>9. Kastamonu (Gölköy)</td> <td>58</td> <td>14 " "</td> </tr> <tr> <td>10. Seyhan (Düzüçü - Haruniye)</td> <td>46</td> <td>16 İkkânun "</td> </tr> <tr> <td>11. Kırklareli (Bedirli)</td> <td>44</td> <td>30 " "</td> </tr> <tr> <td>12. Eskişehir (Çifteler: Mahmu-diye ve Hamidiye)</td> <td>65</td> <td>2 Sonkânun 1941</td> </tr> </tbody> </table> <p>1. Antalya Akso Köy Enstitüsü :</p> <p>Bu enstitü Antalya'ya (20) kilometre uzaklıkta Antalya Manavgat şosesi üzerindedir.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Avan projesi yapılacak binaların tipleri</th> <th>Sayısı</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1. Okul binası</td> <td>12</td> </tr> <tr> <td>2. Toplantı binası</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>3. Atolye binası</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td>4. Mutfak, çamaşhane, banyo</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>5. İdare binası</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>6. Tavla, ahır, kümesler :</td> <td></td> </tr> <tr> <td> a)</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td> b)</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td> c)</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td> ç)</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>7. Depolar :</td> <td></td> </tr> <tr> <td> a)</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td> b)</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td> c)</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td> ç)</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td> d)</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td> e)</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td> f)</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>8. Revir :</td> <td></td> </tr> <tr> <td>9. Umumi helâlar ve yüz yıkama yerleri :</td> <td></td> </tr> <tr> <td> a)</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td> b)</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>10. Öğretmen evleri</td> <td>6</td> </tr> <tr> <td>Yekûn</td> <td>44</td> </tr> </tbody> </table> <p>Bu enstitünün müsabakasına girecekler, tekliflerini 15 temmuz 1940 Pazaresi günü saat onbire kadar Maarif Vekilliği İktisadî Tesisat Umum Müdürlüğüne vereceklerdir.</p> <p>Husulî şartlar :</p> <p>Antalya ikliminin sıcak oluğu gözönünde tutularak binaların cephelerinde tayininde, pencerelerinin eh'adında ve açılış tarzlarında, kat istifalarında gereken tedbirlerin alınması şarttır.</p> <p>Vaziyet plânında çok kullanılacak ve içinde oturulacak iş görülecek binaların en havadar ve fazla esintili yerlere kurulması, depoların ihtiyaca göre en uygun yerlere kurulmasına dikkat edilecektir.</p> <p>Enstitüye tahsis edilen saha içinde perga harabelerine aid tiyatro ve stadyum husul durumları da gözönünde tutularak bunlara pek yakın yerlerin yeni yapılacak binalarla kapatılmaları şarttır.</p>		Köy Enstitüsünün adı	Kaç bina yapılacağı	Müsabakanın bittiği tarih	1. Antalya (Akso)	44	15/ Temmuz/1940	2. Samsun (Akşınar)	46	22 " "	3. Samsun (Akçadağ)	57	10 Ağustos "	4. Malatya (Beşköprü)	42	15 " "	5. Trabzon (Savaştepe)	44	24 " "	6. Balıkesir (Arifiye)	35	16 Eylül "	7. Kocaeli (Gönen)	46	14 Ekim "	8. Kayseri (Pazarören)	58	4 Sonteyrin "	9. Kastamonu (Gölköy)	58	14 " "	10. Seyhan (Düzüçü - Haruniye)	46	16 İkkânun "	11. Kırklareli (Bedirli)	44	30 " "	12. Eskişehir (Çifteler: Mahmu-diye ve Hamidiye)	65	2 Sonkânun 1941	Avan projesi yapılacak binaların tipleri	Sayısı	1. Okul binası	12	2. Toplantı binası	1	3. Atolye binası	4	4. Mutfak, çamaşhane, banyo	1	5. İdare binası	1	6. Tavla, ahır, kümesler :		a)	1	b)	1	c)	3	ç)	1	7. Depolar :		a)	2	b)	2	c)	1	ç)	1	d)	2	e)	1	f)	1	8. Revir :		9. Umumi helâlar ve yüz yıkama yerleri :		a)	1	b)	1	10. Öğretmen evleri	6	Yekûn	44
Köy Enstitüsünün adı	Kaç bina yapılacağı	Müsabakanın bittiği tarih																																																																																										
1. Antalya (Akso)	44	15/ Temmuz/1940																																																																																										
2. Samsun (Akşınar)	46	22 " "																																																																																										
3. Samsun (Akçadağ)	57	10 Ağustos "																																																																																										
4. Malatya (Beşköprü)	42	15 " "																																																																																										
5. Trabzon (Savaştepe)	44	24 " "																																																																																										
6. Balıkesir (Arifiye)	35	16 Eylül "																																																																																										
7. Kocaeli (Gönen)	46	14 Ekim "																																																																																										
8. Kayseri (Pazarören)	58	4 Sonteyrin "																																																																																										
9. Kastamonu (Gölköy)	58	14 " "																																																																																										
10. Seyhan (Düzüçü - Haruniye)	46	16 İkkânun "																																																																																										
11. Kırklareli (Bedirli)	44	30 " "																																																																																										
12. Eskişehir (Çifteler: Mahmu-diye ve Hamidiye)	65	2 Sonkânun 1941																																																																																										
Avan projesi yapılacak binaların tipleri	Sayısı																																																																																											
1. Okul binası	12																																																																																											
2. Toplantı binası	1																																																																																											
3. Atolye binası	4																																																																																											
4. Mutfak, çamaşhane, banyo	1																																																																																											
5. İdare binası	1																																																																																											
6. Tavla, ahır, kümesler :																																																																																												
a)	1																																																																																											
b)	1																																																																																											
c)	3																																																																																											
ç)	1																																																																																											
7. Depolar :																																																																																												
a)	2																																																																																											
b)	2																																																																																											
c)	1																																																																																											
ç)	1																																																																																											
d)	2																																																																																											
e)	1																																																																																											
f)	1																																																																																											
8. Revir :																																																																																												
9. Umumi helâlar ve yüz yıkama yerleri :																																																																																												
a)	1																																																																																											
b)	1																																																																																											
10. Öğretmen evleri	6																																																																																											
Yekûn	44																																																																																											

Ek 3'ün devamı

11 Mayıs 1940		Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi		Sayfa : 201	
2. Samsun: Akpınar Köy Enstitüsü :					
Bu enstitü Samsun-Ladik şosesi üzerinde, Ladik istasyonuna 13, Ladik Kasabasına 2 kilometre uzaklıkta Akpınar mevkiindedir.					
Avan projesi yapılacak binaların tipleri					
1. Okul binası	12	Avan projesi yapılacak binaların tipleri		Sayısı	
2. Toplantı binası	1	8. Revir	1	9. Umumi helâlar ve yüz yıkama yerleri:	1
3. Atölye binası	4	a)	1	b)	10
4. Mutfak, çamaşırhane, banyo	1	Yekûn		57	
5. İdare binası	1	Bu enstitünün müsabakasına girecekler, tekliflerini 10 ağustos 1940 Cumartesi saat onbire kadar Maarif Vekilliği İktisadî ve Umumi Müdürlüğüne vereceklerdir.			
6. Tavlâ, ahır, kümesler :		Husulî şartlar :			
a)	1	Akçadağda yazın sıcaklığı, kış aylarının şiddetli soğukları ve rüzgârları gözönünde tutularak projelerde ona göre tedbirler alınması şarttır.			
b)	1	4. Trabzon: Beşköprü Köy Enstitüsü :			
c)	3	Bu enstitü Trabzon'a 62 kilometre uzaklıkta Trabzon-Beşköprü şosesi üzerinde ve sahildedir.			
d)	1	1. Okul binası	10	2. Toplantı binası	1
7. Depolar :		3. Atölye binası	4	4. Mutfak, çamaşırhane, banyo	1
a)	2	5. İdare binası	1	6. Tavlâ, ahır, kümesler :	
b)	2	a)	1	b)	1
c)	1	c)	3	d)	1
d)	1	7. Depolar :		a)	2
e)	2	a)	2	b)	2
f)	1	c)	1	d)	1
8. Revir :		d)	2	e)	1
9. Umumi helâlar ve yüz yıkama yerleri :		e)	1	f)	1
a)	1	8. Revir	1	9. Umumi helâlar ve yüz yıkama yerleri :	
b)	1	a)	1	b)	1
10. Öğretmen evleri	8	b)	1	10. Öğretmen evleri	6
Yekûn	46	Yekûn		42	
Bu enstitünün müsabakasına girecekler tekliflerini 22 temmuz 1940 Pazartesi günü saat onbire kadar Maarif Vekilliği İktisadî ve Umumi Müdürlüğüne vermeye başlayacaklardır.					
Husulî şartlar :					
Ladik: Akpınar mevkiinde mevcut eski şehir yerini ve akar suların hususiyetlerini, iklim tezahüratını gözönünde tutarak alınması gereken tedbirlerin projelere dertti şarttır.					
3. Malatya: Akçadağ Köy Enstitüsü :					
Bu Enstitü Akçadağ istasyonunda, istasyon binaları ile Halep şosesi arasındadır.					
Avan projesi yapılacak binaların tipleri					
1. Okul binası	16	Bu enstitünün müsabakasına girecekler, tekliflerini 15 Ağustos 1940 Perşembe günü saat onbire kadar Maarif Vekilliği İktisadî ve Umumi Müdürlüğüne vereceklerdir.			
2. Toplantı binası	1	Husulî şartlar :			
3. Atölye binası	5	Beşköprüde sahil ikliminin sıcak olması gözönünde tutularak, binaların cephe ve pencerelerinin tayininde, pencerelerin ahşap ve açılı tarzında, kat itifalarında gereken tedbirlerin alınması şarttır. Bundan başka bu müessesede deniz sahlinde olduğu için vaziyet planına verilecek şekilde denizin ve sahil topraklarının hususiyetinin bilhassa gözetilmesi ve bu bakımdan tavsiye edilmesi uygun görülecek hususlar olursa tekliflere eklenmesi lâzımdır.			
4. Mutfak, çamaşırhane, banyo	1	a)	3	b)	1
5. İdare binası	1	c)	1	d)	2
6. Tavlâ, ahır, kümesler :		e)	1		
a)	1				
b)	2				
c)	4				
d)	1				
7. Depolar :					
a)	3				
b)	3				
c)	1				
d)	1				
e)	2				
	1				

217

Ek 3'ün devamı

Sayfa : 202		Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi		13 Mayıs 1940	
5. Balıkesir: Savaştepe Köy Enstitüsü:					
Bu Enstitü Balıkesir - Manisa demiryolu üzerinde Savaştepe istasyonundadır.					
Avan projesi yapılacak binaların tipleri		Sayısı		Avan projesi yapılacak binaların tipleri	
1. Okul binası		12		f) 1	
2. Toplantı binası		1		8. Revir	
3. Atölye binası		4		9. Umumî holâlar ve yüz yıkama yerleri:	
4. Mutfak, çamaşırhane, banyo		1		a) 1	
5. İdare binası		1		b) 10	
6. Tavla, ahır, kümesler:		1		10. Öğretmen evleri	
a) 1		1		Yekûn 55	
b) 1		1			
c) 1		1			
d) 3		3			
e) 1		1			
7. Depolar:		2			
a) 2		2			
b) 2		2			
c) 1		1			
d) 1		1			
e) 2		2			
f) 1		1			
8. Revir		1			
9. Umumî holâlar ve yüz yıkama yerleri:		1			
a) 1		1			
b) 1		1			
10. Öğretmen evleri		6			
Yekûn		44			
Bu Enstitünün müsabakasına girecekler, tekliflerini 24 Ağustos 1940 Cumartesi günü saat on bir'e kadar Maarif Vekilliği İktisat Umum Müdürlüğüne vermiş olacaklardır.					
Husulî şartlar:					
Savaştepede arzının hususiyetlerini, kurulacak binaların çamlıkla irtibatlarını ve iklim tezahürlerini gözönünde tutarak gereken tedbirlerin projeler derci şarttır.					
6. Kocaeli Köy Enstitüsü:					
Bu enstitü Arifiye istasyonundadır.					
Avan projesi yapılacak binaların tipleri		Sayısı		Avan projesi yapılacak binaların tipleri	
1. Okul binası		16		1. Okul binası	
2. Toplantı binası		1		2. Toplantı binası	
3. Atölye binası		4		3. Atölye binası	
4. Mutfak, çamaşırhane, banyo		1		4. Mutfak, çamaşırhane, banyo	
5. İdare binası		1		5. İdare binası	
6. Tavla, ahır, kümesler:		1		6. Tavla, ahır, kümesler:	
a) 1		1		a) 1	
b) 1		1		b) 1	
c) 4		4		c) 4	
d) 1		1		d) 1	
7. Depolar:		3		7. Depolar:	
a) 3		3		a) 3	
b) 3		3		b) 3	
c) 1		1		c) 1	
d) 1		1		d) 1	
e) 2		2		e) 2	
f) 1		1		f) 1	
8. Revir		1		8. Revir	
9. Umumî holâlar ve yüz yıkama yerleri:		1		9. Umumî holâlar ve yüz yıkama yerleri:	
a) 1		1		a) 1	
b) 1		1		b) 1	
10. Öğretmen evleri		8		10. Öğretmen evleri	
Yekûn		46		Yekûn 46	
Bu Enstitünün müsabakasına girecekler tekliflerini 14 Ekim 1940 Pazartesi günü saat on bir'e kadar Maarif Vekilliği İktisat Umum Müdürlüğüne vermiş olacaklardır.					
Husulî şartlar:					
Görende yaz ve kış aylarındaki iklim tezahürleri gözönünde tutularak pencere eb'atlarında, kat irtifalarında, vaziyet alanında gereken tedbirlerin alınması şarttır.					
Yeni binaların kurulacakları sahaya yakın ve içinde oldukça mebzul suları bulunan çamlıkla irtibat için husulî teklif yapılması mümkündür.					

Ek 3'ün devamı

13 Mart 1940		Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi		Sayfa : 203	
2. Kayseri: Pazarören Köy Enstitüsü:					
Bu Enstitü Kayseriye 81 kilometre uzaklıkta Kayseri Pınarbaşı şosesi üzerinde Pazarören nahiye merkezindedir.					
Avan projesi yapılacak binaların tipleri		Sayısı			
1. Okul binası		16			
2. Toplantı binası		1			
3. Atölye binası		4			
4. Mutfak, çamaşırhane, banyo		1			
5. İdare binası		1			
6. Tavla, ahır, kümeler:		2			
a)		2			
b)		4			
c)		1			
7. Depolar:		2			
a)		3			
b)		1			
c)		1			
d)		2			
e)		1			
f)		1			
8. Revir		1			
9. Umumi belâlar ve yüz yıkama yerleri:		1			
a)		1			
b)		12			
10. Öğretmen evleri					
Yekûn		58			
Bu Enstitünün musabakasına girecekler, tekliflerini 4 son Teşrin 1940 Pazartesi günü saat on bir kadar Maarif Vekilliği İktisat Umum Müdürlüğüne vereceklerdir.					
Husulî şartlar :					
Pazarören'in irtifai ve kış aylarının hususiyetleri gözönünde tutularak bina cephelerinin tayinine, pencere eb'atlarına ve kat irtifatlarına bilhassa dikkat edilmesi şarttır.					
Müesses civarında mebzulen bulunabilen ve mahalli inşaat malzemesi olarak kuyulmuş taş göre teklifler yapılabilir.					
3. Kastamonu : Göl köy Enstitüsü :					
Bu Enstitü Kastamonu'nun 7. Kastamonu İnebolu ve Kastamonu Daday şoselerine birer kilometre uzaklıkta Gölköyü civarındadır.					
Avan projesi yapılacak binaların tipleri		Sayısı			
1. Okul binası		16			
2. Toplantı binası		1			
3. Atölye binası		4			
4. Mutfak, çamaşırhane, banyo		1			
5. İdare binası		1			
6. Tavla, ahır, kümeler :		2			
a)		2			
b)		4			
c)		1			
7. Depolar :		2			
a)		3			
b)		1			
c)					
4. Haruniye : Düzce Köy Enstitüsü :					
Bu Enstitü Adana - Fevziye demiryolu üzerinde Yarbaşı mevkine 7 kilometre uzaklıkta Haruniye Köyündedir. (Haruniye ve Osmaniyi veya Bahçeden zididir.)					
Avan projesi yapılacak binaların tipleri		Sayısı			
1. Okul binası		12			
2. Toplantı binası		1			
3. Atölye binası		4			
4. Mutfak, çamaşırhane, banyo		1			
5. İdare binası		1			
6. Tavla, ahır, kümeler :		1			
a)		1			
b)		3			
c)		1			
7. Depolar :		2			
a)		2			
b)		1			
c)		1			
d)		2			
e)		1			
f)		1			
8. Revir		1			
9. Umumi belâlar ve yüz yıkama yerleri :		1			
a)		1			
b)		8			
10. Öğretmen evleri					
Yekûn		46			
Bu Enstitünün musabakasına girecekler, tekliflerini 16 Ekim 1940 Pazartesi günü saat on bir kadar Maarif Vekilliği İktisat Umum Müdürlüğüne vereceklerdir.					
Husulî şartlar :					
Haruniye ikliminin suak olgu ve arazinin husulî durumu gözönünde tutularak binaların cephelerinin tayinine, kat irtifatlarının tesbitinde gereken tedbirlerin alınması şarttır.					
Haruniye Enstitüsüne pek yakın bir mesafede hususiyeti bair taşlar vardır. Mimar teklif ettiği takdirde bunaların taş malzemesi olarak kullanılması mümkündür. İrtifatlar tekliflerinde bu bakımdan müteleva sert edileceklerdir.					

Ek 3'ün devamı

Sıra No : 294		Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi		13 Mayıs 1940	
II. Karşılıklı : Trakya Köy Enstitüsü :					
Bu Enstitü Lüleburgaz'a 5 kilometre uzaklıkta İstanbul - Edirne asfalt yolu üzerindedir.					
Avan projesi yapılacak binaların tipleri		Sayısı			
1. Okul binası		10			
2. Toplantı binası		1			
3. Atölye binası		4			
4. Mutfak, çamaşırhane, banyo		1			
5. İdare binası		1			
6. Tavla, ahır, kümesler :					
a)		1			
b)		1			
c)		3			
ç)		1			
7. Depolar :					
a)		2			
b)		2			
c)		1			
ç)		1			
d)		2			
e)		1			
f)		1			
8. Revir		1			
9. Umumi belâlar ve yüz yıkama yerleri					
a)		1			
b)		1			
10. Öğretmen evleri		8			
Yekûn		44			
Bu Enstitünün masabakasına girecekler, tekliflerini 30 Ekim 1940 Pazartesi günü saat on bir kadar Maarif Vekilliği İktisadîyat Umum Müdürlüğüne vereceklerdir.					
Husulî şartlar :					
Trakya'da yazın yakıcı sıcakların, kış aylarında da şiddetli soğukların görüldüğüne tutularak ona göre gereken tedbirlerin projelerde gözetilmesi şarttır.					
II. Eskişehir : Çifteler Köyü Enstitüsü :					
Bu Enstitü Eskişehir'e 45 kilometre uzakta Eskişehir - Ankara ve Konya yolları üzerinde Hamidiye ve Mahmudiye Köylerindedir.					
Avan projesi yapılacak binaların tipleri		Hamidiyede Sayısı		Mahmudiyede Sayısı	
1. Okul binası		1		6	
2. Toplantı binası		1		—	
3. Atölye binası		3		3	
4. Mutfak, çamaşırhane, banyo		1		1	
5. İdare binası		1		1	
6. Tavla, ahır ve kümesler :					
a)		1		1	
b)		1		2	
c)		1		1	
ç)					
7. Depolar :		1		1	
a)		1		1	
b)		1		1	
c)		1		1	
ç)		1		1	
d)		1		1	
e)		1		1	
f)		1		—	
8. Revir		1		—	
9. Umumi belâlar ve yüz yıkama yerleri :					
a)		1		1	
b)		1		1	
10. Öğretmen evleri		8		6	
Yekûn		35		30	
Yekûn		65			
Bu Enstitünün masabakasına girecekler, tekliflerini 2 Sonbaharın 1941 Perşembe günü saat on bir kadar Maarif Vekilliği İktisadîyat Umum Müdürlüğüne vereceklerdir.					
Husulî şartlar :					
Hamidiye ve Mahmudiye köylerinde kış aylarında soğuk ve rüzgârların görüldüğüne tutularak ona göre gereken tedbirlerin projelerde gözetilmesi şarttır.					
(Son)					
DÜZELTME :					
69 sayılı Tebliğler Dergisi'nin 292 umumî No. lu tamimindeki imtihan cetvelinde yanlışlıkla 20 Haziran Cuma (akşam) 7-8 linde düzeltilmiş olan tarihin 21 Haziran Cuma (akşam) olarak düzeltilmesi rica olunur.					
Bu dergideki tamimler tarafımızdan okunmuştur.					
1	2	3	4	5	
6	7	8	9	10	
11	12	13	14	15	
16	17	18	19	20	
21	22	23	24	25	
26	27	28	29	30	
31	32	33	34	35	
36	37	38	39	40	
Devlet Mektebi					

220

Ek 4. Şartname 2 (Ankara Hasanoğlan Köy Enstitüsü Binalarının Avan Projelerine Ait Yarışma Şartnamesi)

<h1 style="margin: 0;">T. C.</h1> <h2 style="margin: 0;">MAARİF VEKİLLİĞİ</h2> <h3 style="margin: 0;">TEBLİĞLER DERGİSİ</h3> <p style="margin: 0;">Her hafta Pazartesi günleri neşrolunur.</p>								
<p style="font-size: small;">Neşriyat Müdürlüğünce çıkarılır. Tek tek satılmaz. Alışkadar makams ve müesseselere dağıtılır. 50 nüshadan ibaret bir yillik kırk kuruş mukabilinde abonelerin gönderilir.</p>	<p style="font-size: small;">26 Mayıs 1941</p> <h3 style="margin: 0;">PAZARTESİ</h3>	<p style="font-size: small;">Cilt : 3 Sayı : 121</p>						
<h4 style="text-decoration: underline;">TAMIMLER :</h4> <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 50%; vertical-align: top; padding: 5px;"> <p style="font-size: x-small;">ORTA TEDRİSAT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ Sayı : 51260/5-11671</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">10/V/1941</p> <p style="text-align: center; font-size: x-small;">ÖZET : Yoklamalarda adı söylenen talebinin dışında diye cevap vermesi h.</p> <p style="font-size: x-small;">646.</p> <p style="font-size: x-small;">Yoklamalarda adı söylenen talebinin şuburda diye cevap vermesi hakkında Müdürler Encümenince istihaz olunan kararın bir sureti ayağına çıkarılmıştır. Bu karara göre muamele yapılmasını dilerim.</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">Maarif Vekili a. <i>Hasan Sangu</i></p> <p style="font-size: x-small;">H. A.</p> </td> <td style="width: 50%; vertical-align: top; padding: 5px;"> <p style="font-size: x-small;">İLK TEDRİSAT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ Sayı: 5325</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">18/V/1941</p> <p style="text-align: center; font-size: x-small;">ÖZET : İlk tahsillerini hadut dışında yapmış olanların, yaşlarına bakılmaksızın memleketimizde ilk tahsili bitirme imtihanlarına kabulleri uygun görüldüğünden buna göre hareket olunmasını dilerim.</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">Maarif Vekili a. <i>Hasan Sangu</i></p> </td> </tr> <tr> <td style="vertical-align: top; padding: 5px;"> <p style="font-size: x-small;">Karar sayısı : 38 Karar tarihi : 20/11/1941</p> <p style="font-size: x-small;">Derste mevcut talebeyi anlamak maksadıyla yapılan yoklamalarda talebinin vereceği cevabın tevhidi hakkında Orta Tedrisat Umum Müdürlüğünün Encümenince havale buyrulmuş 12/11/1941 tarihli ve 621 sayılı mütekerresalle müstenidatı okundu.</p> <p style="font-size: x-small;">Derste bulunan talebe sayısının tespiti maksadıyla yapılan yoklamalarda isimleri okunan talebinin şuburda diye cevap vermeleri uygun görüldüğünden keyfiyetin Vekillik Yüksek Makamının tasviplerine arzına ve evrakın Orta Tedrisat Umum Müdürlüğüne tevdiine karar verildi.</p> </td> <td style="vertical-align: top; padding: 5px;"> <p style="font-size: x-small;">HUSUSİ KALEM MÜDÜRLÜĞÜ Sayı: 10/103</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">20/V/1941</p> <p style="text-align: center; font-size: x-small;">ÖZET : 23 Nisan Çocuk Bayramı ve Çocuk Haftası hakkında.</p> <p style="font-size: x-small;">649.</p> <p style="font-size: x-small;">23 Nisan Çocuk Bayramı ve Çocuk Haftasının layık olduğu şekilde ve zevinçli bir surette kutlanması için, Maarif ailesine mensup öğretmenlerle memurlarımızın gösterdikleri yakın alaka dolayısıyla kendilerine, Çocuk Esigeme Kurumu Başkanlığına teşekkürleri ile birlikte, şahsi teşekkürlerimi sunarım.</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">Maarif Vekili <i>Hasan-Altı Yücel</i></p> <p style="font-size: x-small;">H. U.</p> </td> </tr> <tr> <td style="vertical-align: top; padding: 5px;"> <p style="font-size: x-small;">NEŞRİYAT MÜDÜRLÜĞÜ Sayı: 81/4099</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">16/V/1941</p> <p style="text-align: center; font-size: x-small;">ÖZET : Çanakkale Vilâyetinin Gölcük Nahiyesi- nin adı h.</p> <p style="font-size: x-small;">647.</p> <p style="font-size: x-small;">Gölcük adında bir kaza ve üç mahiye bulunduğundan Çanakkale Vilâyetinin Bayramiç kazasının Gölcük mahiyesi adının «Etilis» olarak değiştirilmiş olduğu Dahiliye Vekâletinden bildirilmektedir. Resmî kayıtlara ve idare taksimatı kitabına işaret edilmesini ve gereğince iş yapılması üzere keyfiyetin ilgililere tebliğini rica ederim.</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">Maarif Vekili <i>Hasan-Altı Yücel</i></p> <p style="font-size: x-small;">F. U.</p> </td> <td style="vertical-align: top; padding: 5px;"> <p style="font-size: x-small;">ORTA TEDRİSAT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ Sayı : 51293/5 : 12776</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">22/V/1941</p> <p style="text-align: center; font-size: x-small;">ÖZET : Okullardan gelen sınıf geçme ve diploma defterlerinde bazı yanlışlıklar yapıldığı h.</p> <p style="font-size: x-small;">650.</p> <p style="font-size: x-small;">Okullardan gelen sınıf geçme ve diploma defterlerinde bazı yanlışlıklar yapıldığı görülmüştür.</p> <p style="font-size: x-small;">1 — Lise bitirme ve devlet ortaokul diploması defterlerine yalnız diploma alanlar yazılmaktadır.</p> <p style="font-size: x-small;">Halbuki, lise bitirme ve devlet ortaokul imtihanlarına 4 devrede giren talebinin vaziyetlerinin belli olması için, bu imtihanlarda muvaf-</p> </td> </tr> </table>			<p style="font-size: x-small;">ORTA TEDRİSAT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ Sayı : 51260/5-11671</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">10/V/1941</p> <p style="text-align: center; font-size: x-small;">ÖZET : Yoklamalarda adı söylenen talebinin dışında diye cevap vermesi h.</p> <p style="font-size: x-small;">646.</p> <p style="font-size: x-small;">Yoklamalarda adı söylenen talebinin şuburda diye cevap vermesi hakkında Müdürler Encümenince istihaz olunan kararın bir sureti ayağına çıkarılmıştır. Bu karara göre muamele yapılmasını dilerim.</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">Maarif Vekili a. <i>Hasan Sangu</i></p> <p style="font-size: x-small;">H. A.</p>	<p style="font-size: x-small;">İLK TEDRİSAT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ Sayı: 5325</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">18/V/1941</p> <p style="text-align: center; font-size: x-small;">ÖZET : İlk tahsillerini hadut dışında yapmış olanların, yaşlarına bakılmaksızın memleketimizde ilk tahsili bitirme imtihanlarına kabulleri uygun görüldüğünden buna göre hareket olunmasını dilerim.</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">Maarif Vekili a. <i>Hasan Sangu</i></p>	<p style="font-size: x-small;">Karar sayısı : 38 Karar tarihi : 20/11/1941</p> <p style="font-size: x-small;">Derste mevcut talebeyi anlamak maksadıyla yapılan yoklamalarda talebinin vereceği cevabın tevhidi hakkında Orta Tedrisat Umum Müdürlüğünün Encümenince havale buyrulmuş 12/11/1941 tarihli ve 621 sayılı mütekerresalle müstenidatı okundu.</p> <p style="font-size: x-small;">Derste bulunan talebe sayısının tespiti maksadıyla yapılan yoklamalarda isimleri okunan talebinin şuburda diye cevap vermeleri uygun görüldüğünden keyfiyetin Vekillik Yüksek Makamının tasviplerine arzına ve evrakın Orta Tedrisat Umum Müdürlüğüne tevdiine karar verildi.</p>	<p style="font-size: x-small;">HUSUSİ KALEM MÜDÜRLÜĞÜ Sayı: 10/103</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">20/V/1941</p> <p style="text-align: center; font-size: x-small;">ÖZET : 23 Nisan Çocuk Bayramı ve Çocuk Haftası hakkında.</p> <p style="font-size: x-small;">649.</p> <p style="font-size: x-small;">23 Nisan Çocuk Bayramı ve Çocuk Haftasının layık olduğu şekilde ve zevinçli bir surette kutlanması için, Maarif ailesine mensup öğretmenlerle memurlarımızın gösterdikleri yakın alaka dolayısıyla kendilerine, Çocuk Esigeme Kurumu Başkanlığına teşekkürleri ile birlikte, şahsi teşekkürlerimi sunarım.</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">Maarif Vekili <i>Hasan-Altı Yücel</i></p> <p style="font-size: x-small;">H. U.</p>	<p style="font-size: x-small;">NEŞRİYAT MÜDÜRLÜĞÜ Sayı: 81/4099</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">16/V/1941</p> <p style="text-align: center; font-size: x-small;">ÖZET : Çanakkale Vilâyetinin Gölcük Nahiyesi- nin adı h.</p> <p style="font-size: x-small;">647.</p> <p style="font-size: x-small;">Gölcük adında bir kaza ve üç mahiye bulunduğundan Çanakkale Vilâyetinin Bayramiç kazasının Gölcük mahiyesi adının «Etilis» olarak değiştirilmiş olduğu Dahiliye Vekâletinden bildirilmektedir. Resmî kayıtlara ve idare taksimatı kitabına işaret edilmesini ve gereğince iş yapılması üzere keyfiyetin ilgililere tebliğini rica ederim.</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">Maarif Vekili <i>Hasan-Altı Yücel</i></p> <p style="font-size: x-small;">F. U.</p>	<p style="font-size: x-small;">ORTA TEDRİSAT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ Sayı : 51293/5 : 12776</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">22/V/1941</p> <p style="text-align: center; font-size: x-small;">ÖZET : Okullardan gelen sınıf geçme ve diploma defterlerinde bazı yanlışlıklar yapıldığı h.</p> <p style="font-size: x-small;">650.</p> <p style="font-size: x-small;">Okullardan gelen sınıf geçme ve diploma defterlerinde bazı yanlışlıklar yapıldığı görülmüştür.</p> <p style="font-size: x-small;">1 — Lise bitirme ve devlet ortaokul diploması defterlerine yalnız diploma alanlar yazılmaktadır.</p> <p style="font-size: x-small;">Halbuki, lise bitirme ve devlet ortaokul imtihanlarına 4 devrede giren talebinin vaziyetlerinin belli olması için, bu imtihanlarda muvaf-</p>
<p style="font-size: x-small;">ORTA TEDRİSAT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ Sayı : 51260/5-11671</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">10/V/1941</p> <p style="text-align: center; font-size: x-small;">ÖZET : Yoklamalarda adı söylenen talebinin dışında diye cevap vermesi h.</p> <p style="font-size: x-small;">646.</p> <p style="font-size: x-small;">Yoklamalarda adı söylenen talebinin şuburda diye cevap vermesi hakkında Müdürler Encümenince istihaz olunan kararın bir sureti ayağına çıkarılmıştır. Bu karara göre muamele yapılmasını dilerim.</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">Maarif Vekili a. <i>Hasan Sangu</i></p> <p style="font-size: x-small;">H. A.</p>	<p style="font-size: x-small;">İLK TEDRİSAT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ Sayı: 5325</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">18/V/1941</p> <p style="text-align: center; font-size: x-small;">ÖZET : İlk tahsillerini hadut dışında yapmış olanların, yaşlarına bakılmaksızın memleketimizde ilk tahsili bitirme imtihanlarına kabulleri uygun görüldüğünden buna göre hareket olunmasını dilerim.</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">Maarif Vekili a. <i>Hasan Sangu</i></p>							
<p style="font-size: x-small;">Karar sayısı : 38 Karar tarihi : 20/11/1941</p> <p style="font-size: x-small;">Derste mevcut talebeyi anlamak maksadıyla yapılan yoklamalarda talebinin vereceği cevabın tevhidi hakkında Orta Tedrisat Umum Müdürlüğünün Encümenince havale buyrulmuş 12/11/1941 tarihli ve 621 sayılı mütekerresalle müstenidatı okundu.</p> <p style="font-size: x-small;">Derste bulunan talebe sayısının tespiti maksadıyla yapılan yoklamalarda isimleri okunan talebinin şuburda diye cevap vermeleri uygun görüldüğünden keyfiyetin Vekillik Yüksek Makamının tasviplerine arzına ve evrakın Orta Tedrisat Umum Müdürlüğüne tevdiine karar verildi.</p>	<p style="font-size: x-small;">HUSUSİ KALEM MÜDÜRLÜĞÜ Sayı: 10/103</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">20/V/1941</p> <p style="text-align: center; font-size: x-small;">ÖZET : 23 Nisan Çocuk Bayramı ve Çocuk Haftası hakkında.</p> <p style="font-size: x-small;">649.</p> <p style="font-size: x-small;">23 Nisan Çocuk Bayramı ve Çocuk Haftasının layık olduğu şekilde ve zevinçli bir surette kutlanması için, Maarif ailesine mensup öğretmenlerle memurlarımızın gösterdikleri yakın alaka dolayısıyla kendilerine, Çocuk Esigeme Kurumu Başkanlığına teşekkürleri ile birlikte, şahsi teşekkürlerimi sunarım.</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">Maarif Vekili <i>Hasan-Altı Yücel</i></p> <p style="font-size: x-small;">H. U.</p>							
<p style="font-size: x-small;">NEŞRİYAT MÜDÜRLÜĞÜ Sayı: 81/4099</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">16/V/1941</p> <p style="text-align: center; font-size: x-small;">ÖZET : Çanakkale Vilâyetinin Gölcük Nahiyesi- nin adı h.</p> <p style="font-size: x-small;">647.</p> <p style="font-size: x-small;">Gölcük adında bir kaza ve üç mahiye bulunduğundan Çanakkale Vilâyetinin Bayramiç kazasının Gölcük mahiyesi adının «Etilis» olarak değiştirilmiş olduğu Dahiliye Vekâletinden bildirilmektedir. Resmî kayıtlara ve idare taksimatı kitabına işaret edilmesini ve gereğince iş yapılması üzere keyfiyetin ilgililere tebliğini rica ederim.</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">Maarif Vekili <i>Hasan-Altı Yücel</i></p> <p style="font-size: x-small;">F. U.</p>	<p style="font-size: x-small;">ORTA TEDRİSAT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ Sayı : 51293/5 : 12776</p> <p style="text-align: right; font-size: x-small;">22/V/1941</p> <p style="text-align: center; font-size: x-small;">ÖZET : Okullardan gelen sınıf geçme ve diploma defterlerinde bazı yanlışlıklar yapıldığı h.</p> <p style="font-size: x-small;">650.</p> <p style="font-size: x-small;">Okullardan gelen sınıf geçme ve diploma defterlerinde bazı yanlışlıklar yapıldığı görülmüştür.</p> <p style="font-size: x-small;">1 — Lise bitirme ve devlet ortaokul diploması defterlerine yalnız diploma alanlar yazılmaktadır.</p> <p style="font-size: x-small;">Halbuki, lise bitirme ve devlet ortaokul imtihanlarına 4 devrede giren talebinin vaziyetlerinin belli olması için, bu imtihanlarda muvaf-</p>							

Ek 4'ün devamı

Sayfa : 170 Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi 26 Mayıs 1941

fak olmayan talebelerin de defterlerde gösterilmesi icap etmektedir. Bunun için, bu imtihanlara başlanmış olan talebelerden muvaffak olmayanların bütünlüme kalanlar, belge ve diploma defterlerini bu tarafa fotoğrafları olarak yazılacak, muvaffak olanlar bunlardan sonra geçirilecektir.

2 — Talebin hangi derslerden elemeye girdiği gösterilmemektedir. Her yıl hangi derslerden eleme imtihanı yapıldığına anlaşılması için, devlet ortaokul imtihanlarına girilecek mahsus diploma defterlerinin birinci sayfasında ve defter başlığında yazılı derslerden eleme imtihanı yapılmış olanların katısına (eleme) şeklinde kayıt konulacaktır.

3 — Devlet ortaokul imtihanlarını başarılamıyarak ertesi yıl imtihanlara devam etmek üzere bütünlüme kalan talebeler, sınıf geçme defterlerinin sonuğu sütununda geçmiş olarak gösterilmektedir.

Lise bitirme ve devlet ortaokul imtihanlarına başlayıp, bütünlüme kalmış olan talebeler sınıflarını geçmiş sayılmayacağından sınıf geçme defterlerinin sonuğu sütununda bu gibi talebeler (geçmiş) değil (kalmış) olarak gösterilecektir.

4 — Kız talebelerin diplomalarına askerlik dersi için sükunet gibi meşihat verilmektedir.

Kız talebe askerlik dersini erkekler gibi normal şekilde geçmekte olduklarından ve ehliyetname verilmesi usulü kaldırılmış bulunduğundan bundan sonra kızların diplomalarına askerlik dersi için bir kayıt konulmayacaktır.

5 — Puluz olan diplomalar da mühürlenmektedir.

Diploma defterleri okul müdürlüğüne mühürlenip imza ile tasdik edildiğine göre, diplomaların ayrıca mühürlenmesine lüzum yoktur.

Yalnız pul yapıldığı olan diplomalarda pullar mühürle iptal edilecektir.

Buna göre muamele yapılmasını dilerim.

Maarif Vekili
Hasan - Ali Yücel

H. A.

ŞARTNAMESLER :

3803 sayılı kanuna tevfikân Ankara Hasanoglan Köyünde açılan Enstitünün avan projelerine ait müsabaka şartnamesi

I — Esas şartlar

3803 sayılı kanuna tevfikân Ankara Hasanoglan Köyünde açılan Köy Enstitüsü için inşa edilecek binaların avan projelerinin, vaziyet planlarının yapılması ve birincilik kazanacak mimarın detay resimlerini hazırlaması işi, 23 Mayıs 1941 tarihinden itibaren 40 gün müddetle ve 3 temmuz 1941 tarihinde bitmek üzere memleket mimarları arasında aşağıda yazılı şartlarla Maarif Vekilliğince müsabakaya konulmuştur:

1 — Müsabakaya iştirak edecek mimarlar, projesini yapmak istedikleri Enstitünün bulunduğu yerde asgari bir gün kalarak arazinin, yolların, manzaranın genel durumunu, mahalli inşaat tarzlarını, mahal linden tedariki mümkün inşaat malzemesinin cinsini ve mahiyetini etüt edeceklerdir.

Enstitü Müdürlüğü mahallinde bu etütleri yapan mimarları tespit ederek Vekillğe bildirecektir.

2 — Teklif edilecek projelerde mahalli hususiyetlerin, manzara ve arsanın karakterist durumunun, köy evlerinin vaziyet ve stillerinin, tren yolunun, Enstitü köyü ve tren duracağına başlayacak esas yolların istikametlerinin, çimel ve batı rüzgârlarının gör önünde tutulması, projelerin ve vaziyet planının maksada yararı olması şarttır.

3 — Müsabakaya girecekler bütün binaların,

a) 1/200 mikyasında kat planlarını ve projeye göre aotletilmesi icap eden 1/200 mikyasında maketlerini,

b) 1/1000 mikyasında maketini,

c) Atölye binasının 1/50 mikyasında inşaat ve tafsilât resimlerini ve ayrıca bütün binaların, oyma yerlerinin 1/1000 mikyasında vaziyet planını yapacaklar ve resimlerin heyeti umumiyesi hakkında teknik kısımları anlatan bir izahname yazacaklardır.

4 — Proje sahibi her resmî sol köşesine kendisine mahsus beş rakkamlı bir sayıyı rumuz olarak yazacak ve resimleri rule halinde vererek teklifini yapacaktır. Adım, teklife kullandığı rumuzu ve tarih ad-resini şeffaf olmayan bir zarf içinde verecektir.

5 — Binaların yalnız avan projeleri yapılacak, keşifnameleri yapılmayacaktır. Hüsusi olarak tasvir edilmiyen binalar bir katlı olacaktır. Büyük mikyasta toprak hafriyatı teklif edilmeyecek, projeler arazinin tabii durumuna uygun gelecek bir şekilde hazırlanacaktır. Vaziyet planında ve makette esas yollar, mevcut ve yapılması gerekli mühim köprüler, mühim su mezarları, sepişik helya çıkıntılarının yerleri sarılı olarak gösterilecektir.

İztilması icap eden binalarda soba yakılacağı gör önünde tutularak ona göre gerekli teklifler yapılacaktır.

6 — Vaziyet planına esas teşkil edecek olan arazinin 1/1000 mikyasındaki münhanlı haritasının bir kopyası 5 lira mukabilinde Hasanoglan Köy Enstitüsü Müdürlüğünden alınacaktır.

7 — Müsabakaya iştirak edenlerin projeleri:

a) Vaziyet ve şartnameye uygunluk,

b) Plan tekniği ve kullanış,

c) Mimarilik, şehircilik, idarî, iktisadi bakımlardan maksada elverişlilik,

ç) Mahalli malzeme ve inşaat imkânları noktasından tetkik edilecektir.

8 — Maarif Vekilliğince teşkil edilecek ve müsabakaya iştirak etmiyenler arasında seçilecek mimarların da bulunacakları bir jüri tarafından müsabakaya girilen eserleri tetkik edilecek ve jüri azalarının müferiden verecekleri puanlara göre birinci ve ikinci seçilecektir.

9 — Projelerin, müsabakanın son günü olan 3 temmuz 1941 de Maarif Vekilliği İnk Tedrisat Umumi Müdürlüğüne teslim edilmiş olması şarttır. Her ne sebepten olursa olsun bu tarihte teslim edilmemiş projeler müsabakaya kabul edilmezler.

10 — Müsabakada birincilik kazanan proje sahibine 5.500, ikincilik kazananına 1.000 lira ödenmek suretiler avan projeleri Maarif Vekilliğince satın alınacaktır. Derece kazanan proje sahiplerine istihkakları şu şartlara göre ödenecektir. 1) Jüri kararı Maarif Vekilliğinin mucibine iktiraf ederek Ankara Ulus Gazetesinde ilân edildikten sonra birincilik ve ikincilik kazanan avan projeleri dolayısıyla istihkakları olan 1.000 ve 4.500 lira mukabilinde derece kazanan avan projelerinin 1/50 mikyasında inşaat ve tafsilât, 1/10 - 1/1 mikyasında doğrama resimlerini ve lüzumlu olan bütün detayları yapmayı ve maketlerinin kopyalarını üzerinde duvarların, kapıların, pencerelemlerinin renklerini ve tafsilâtını, cephe resimlerini kopyalarında cephe renklerini göstermeyi ve bu resimleri aşağıda yazılı tarihlerde teslim etmek mecburiyetini kabul eder.

a) 21 temmuz 1941 tarihinde okul, yatakhane, ahır ve kömes, öğretmen evi, umumî helâlar, çamaşçılık, mahrukât deposu binalarının detay resimleri teslim edilmiş bulunacak ve bundan sonra birinci tak-sit olan 2.000 lira mimara ödenecektir.

b) 30 mart 1942 tarihinde diğer bütün binaların detay resimleri teslim edilecek ve mimarı geriye kalan istihkakı 2.500 lira tamamen ödenecektir.

ç) Resimler bu tarihten evvel teslim edildiği takdirde mimarın istihkakı tesellümü müteakip ödenir.

11 — Müsabakada birinciliği kazanan mimarın projesi tamamen ve pek az değişikliklerle tatbik edildiği takdirde yapılacak binalara mimarın ismi yazılacaktır.

II — Planları yapılacak binalar

I — Okul binası :

Bu binanın çatısı altında :

a) 40 talebinin ders okumasına, müzale yapmalarına ve icasında dikis-nakış, daktilo, ev idaresi, basit biyolojik ve fizik, kimya tecrübeleri, kâğıt, cilt işleri gibi işleri yapabilmelerine elverişli bir dersane,

b) 40 talebinin yemek yemesine elverişli bir salon, altı talebinin yemek pişirmesine ve hazırlanmasına mahsus bir mutfak,

c) Resmî büro vazifesini görecek, icabında üç kişilerin çalışmasına müsait bir oda,

d) İhtiyaca yetecek kadar odunluk, kömürlük fazla eşyanın muhafazasına yarar depo olacak yerler bulunacaktır.

Ek 4'ün devamı

26 Mart 1941	Maarif Vekilliği Tebliği Dergisi	Sayfa : 171
<p>Bu binada bodrum ve zemin katlar bulunacak, derzane ve yemek-lanenin kapıları mustakil olacaktır.</p>	<p>11 — Revir :</p>	
<p>2 — Yatakhane binaları :</p>	<p>a) 40 talebelik bir revir (helâ ve havuz)</p>	
<p>Bu binanın çatısı altında :</p>	<p>b) İlaç ve pansuman odası.</p>	
<p>20 yer kişilik iki yatakhane, bunların her biri için ihtiyaca yetecek kadar helâlar ve yür yıkama yerleri.</p>	<p>c) 15 kişilik ve her biri ayrı tecriz odası, helâ ve hançera.</p>	
<p>b) Ailesile birlikte ikamet edecek öğretmen mahsus iki oda, bir mutfak, bir helâ ve yıkama yerini ihtiva eden bir öğretmen ikametgâhi.</p>	<p>ç) Hastahane yatak odası.</p>	
<p>c) İhtiyaca yetecek kadar depo ve odunluk bulunacaktır.</p>	<p>d) Doktor odası, helâ ve musluk.</p>	
<p>d) Bu bina, bodrum, zemin ve birinci katları ihtiva edebilir. Yatakhane ve öğretmen ikametgâhinin kapıları mustakil olacaktır.</p>	<p>Bu bina bodrum, zemin ve birinci katları ihtiva edebilir.</p>	
<p>3 — Toplantı binası :</p>	<p>12 — Umumî helâlar, yür yıkama yerleri :</p>	
<p>a) Bu binanın talebe mevcudu 800 olan bu Enstitü için jimnastikhane, konferans müsamere, sinema salonu, kapalı tenisalanı, kütüphane, kantin vasıfını görecek mîsa münde tutulacaktır.</p>	<p>İhtiyaca göre minasip yerlere tahsis edilmek üzere 10 az kişilik, yür yıkama yeri bulunan bir bina.</p>	
<p>b) Binada jimnastik aletleri ve fazla eşyayı muhafaza için salonla doğrudan doğruya irtibatı bulunan depolar olacak.</p>	<p>13 — Öğretmen evleri :</p>	
<p>c) 40-50 kişilik bir okuma salonu, kitap deposu olarak bir oda, ihtiyaca yetecek kadar depo, kiler, hançerlik odası, yanlarda saçaklığı geniş açık taraslar.</p>	<p>İki oda, bir hol, bir hançera, bir kiler, bir helâ ve musluğu bulunan öğretmen evi, bu evler tek, aynı çatı altında iki veya üç ev olabilir. Bunların altlarında bodrum katı bulunarak, buraya mahrukat ve eşya depoları olacaktır.</p>	
<p>d) Minasip yerlere ihtiyaca yetecek kadar helâ ve musluk konacaktır.</p>	<p>14 — Sergi ve müze binaları :</p>	
<p>4 — Atölye :</p>	<p>Bu binada eşyaedeki binalar bulunacak ve bunlar bir hobyeye içinde toplanacaktır. Diğer binalarla irtibatı nazarı dikkate alınacaktır.</p>	
<p>a) Atölye binası 25 talebenin ağız, demir, inşaat işleri gibi işleri yapmasına ve içlerinde motor yerleştirilmeye elverişli ve müsaid ebatında olacak, esas kapı araba girecek genişlikte bulunacaktır.</p>	<p>a) Sergi binası :</p>	
<p>b) İçinde malzeme ve kullanılmayan aletler ve öğretmen için bir, kullanılan aletler için de diğer bir depo ve ocak barası bulunarak, eni 8 metreden fazla olmayacaktır.</p>	<p>Bu bina,</p>	
<p>c) Bu binanın bodrum katı olmayacak, tek katlı, zeminî taş veya yap olacaktır.</p>	<p>250-300 m² genişliğinde bir salonu, 40-50 m² genişliğinde bir atölyeyi, 25-30 m² genişliğinde iki depoya ihtiva edecektir.</p>	
<p>5 — Mutfak :</p>	<p>Salonun duvarları boyunca ve duvarların boyları mecmuanın 1/3 ünden fazlasını kaplamamak üzere, gömme vitrinler bulunacaktır. Vitrinlerden bir kısmının kaideleri 0,20-0,30 m diğerlerinin de 0,80 m yüksek olacaktır. Vitrinlerin derinlikleri 0,50 m olacak, yükseklikleri yerden itibaren 2 metreyi geçmeyecektir. Salonun pencereleri, teşhir için en uygun niyayı temin edecek surette tertip olunacaktır.</p>	
<p>a) Mutfak binası 800 kişilerin yemeklerini pişirmeye elverişli ebatında olacak daireneli.</p>	<p>b) Akvaryum, terrarium ve kuşlar binası :</p>	
<p>b) Buluşuk yıkama kısmını.</p>	<p>Bu bina bir salon, bir depodan mürekkeptir. Salon 95-100 m² genişliğinde olacaktır.</p>	
<p>c) Ezrak depolarını ve ambaz memuruna mahsus bir odayı, açığı buluşuk gibi müsahademine yazmasına mahsus bir oda, bir helâ ve muslukları ihtiva edecektir.</p>	<p>Salonun duvarları boyunca 0,80 m yükseklik ve bir m genişliğinde bir seki yapılacaktır. Sekinin güney duvarı boyunca olan kısmına 1×1, 5×2 m ebadında kafesler yerleştirilecektir. Binanın bu duvarları dışında aynı ebatta kafesler bulunarak, iç ve dış kafesler birbirlerine (çiftler çiftler) birer pencere ile raptedilecektir. Sekinin kafeslerden aralık kısmına akvaryum ve terrariumlar yerleştirilecektir.</p>	
<p>6 — Çamaşçılık :</p>	<p>Salonda ihtiyaca yetecek miktarda musluk bulunacaktır. Binanın bir cephesine bitişik olmak üzere, yüzücü kuşlar için 35-40 m² genişliğinde bir havuz yapılacaktır.</p>	
<p>Çamaşçılıkta 800 kişinin çamaşçısını yıkamaya elverişli ebatında yıkama daresi, tesis ve kirlî çamaşır depoları, kurutma sundurması bulunacaktır.</p>	<p>c) Yürücü kuşlar için kafes :</p>	
<p>7 — Yıkama binası :</p>	<p>Bu kafes ikisi 3×4×3 m birisi de 6×4×5 m ebadında olmak üzere üç bölmeli olacaktır.</p>	
<p>Bu binada 50 talebenin dış ve 20 talebenin hamam ihtiyacını karşılayacak yıkama daresi, helâ ve musluklar ve soymama mahalli bulunacaktır.</p>	<p>c) Yürücü bayyanlar için :</p>	
<p>8 — İdare binası :</p>	<p>Bu kafes 2×10×2 m ebadında ve üç bölümlü olacaktır. Kafesin arka sathı duvar, üstü dam olacaktır.</p>	
<p>a) Bu binanın çatısı altında bir müdür, ayrı ayrı üç muavin, bir de 30 kişilik öğretmenler odası, bir muhasebeci ve kütüphane odası.</p>	<p>Gerek bunda, gerek yürücü kuşlar kafesinde akar su tertibatı bulunacağı gözönünde tutulacaktır.</p>	
<p>b) 10 hademenin yatması için bir koğuş.</p>	<p>NOT :</p>	
<p>c) Nöbetçi öğretmenler için ayrı ayrı bir oda.</p>	<p>Bu binalar hakkında fazla irahat almak isteyenler Gazi Orman Ciftliği burvanat bahçesi eşi öğretmen Necdet Pençe'ye müraaat edilebilir.</p>	
<p>d) İhtiyaca yetecek miktarda helâ ve musluklar bulunacaktır.</p>	<p>15. Oyun yerleri :</p>	
<p>Bu binanın bodrum, zemin ve birinci katları olabilir.</p>	<p>1 tane 120×75 m ebadında futbol sahası</p>	
<p>9 — Tavla, şar ve kümesler :</p>	<p>1 > 105×20 m > Hentbol ></p>	
<p>a) 15-20 beygir için tavla binası.</p>	<p>4 > 9,15×18,30 m > Voleybol > (erkeklerle)</p>	
<p>b) 20-30 eşir > şar ></p>	<p>2 > 9,15×18,30 m > > > (kızlara)</p>	
<p>c) 100 tavuk > kümes</p>	<p>2 > 29×16 m > Basketbol > (erkeklerle)</p>	
<p>Bunlar ayrı ayrı ve tek katlı binalar olacak, inşa malzemesi toprak taş ve içabında kerpiç kullanılabilirliği gözetilerek tutulacaktır.</p>	<p>1 > 29×16 m > > > (kızlara)</p>	
<p>10 — Depolar :</p>	<p>1 > 12×25 m > Yürme havuzu</p>	
<p>a) Ziraat aletleri deposu (5×8-6×10 m ebadında.)</p>	<p>1 > 25×30 m > Jimnastik alanı</p>	
<p>b) Ziraat malzemeleri deposu (5×8-6×10 m >)</p>	<p>1 > 25×40 m > Tenis sahası</p>	
<p>c) Yatılı talebenin eşyasına mahsus depo 1000 talebe için.</p>	<p>1 > 30×100 m > Diğer oyunlar için saha</p>	
<p>d) Mahrukat deposu (5×8 m ebadında).</p>	<p>Futbol sahasının içinde 6×400 m ebadında koşu yeri olacak, keza hentbol sahası etrafında da 4×400 m ebadında bir pist olacak.</p>	<p>Arlama ve atma yerleri bu sahalardan kaleleri arasında yapılacaktır.</p>
<p>e) İnşaat malzemesi deposu (6×10 m ebadında).</p>	<p>NOT :</p>	
<p>f) Kamyon hangarı, arabalık (2 kamyon 4 araba için).</p>	<p>Oyun yerlerinin hepsinin bir araya gelmesine lüzum yoktur. Toplantı binası ve okul binalarına yakın olmak şartıyla muhtelif yerlere serpilebilirler.</p>	
<p>g) Benzin deposu, (100 tonneke alabilecek ebatında)</p>		
<p>Bu binalar ayrı ayrı veya grup halinde tek katlı olacak. İnşa malzemesi olarak yabur taş kullanılacaktır.</p>		

Ek 4'ün devamı

Sayfa : 172		Mazirif Vekillik Tebliğler Değeri		26 Mayıs 1941	
III - Vaziyet plânında yerleri gösterilecek binaların sayıları			10 - Döpoler :		
Binaın adı	Binaın sayıları				
1 - Okul binası	20	a) Ziraat aletleri deposu		4	
2 - Yatakhane binası	20	b) Ziraat mahsulleri ambarı		6	
3 - Toplanış binası	1	c) Talebe eya deposu		2	
4 - Atölye binası	12	c) Mahrukat deposu		4	
5 - Mutfak binası	1	d) Malzeme deposu		4	
6 - Camgiriik binası	1	e) Hangar		2	
7 - Yıkama binası	1	f) Benzin deposu		2	
8 - İdare binası	1	11 - Revir binası		1	
9 - Tıvda, ahır ve kümesler :		12 - Umumi belâlar ve yüz yıkamayzerleri		6	
a) Tavla	2	13 - Öğretmen evleri		20	
b) Ahır	2	14 - Sergi ve müze binaları :			
c) Kümes	10	a) Sergi binası		1	
		b) Akvarium, terrarium ve kuşlar binası		1	
		c) Yurtu kuşlar için kafes		1	
		ç) Yurtu hayvanlar için kafes		1	
		15 - Oyun ve spor yerleri (muhtelif oyunlar için yer)		15	
		Not : Müsabaka şartnamesi Mazirif Vekillik İhtisat Umum Müdürü tarafından alınacaktır.			

TAKDİRNAME ALANLAR :

Yasar Komisyonu Kararı		Yasar Komisyonu Kararı	
ÖZET :		ÖZET :	
<p>Karar sayısı : 58 Toplanış tarihi : 27/11/1941</p> <p>Bursa Necatibey Kız Enstitüsü Müdür Muavini Mahinur Ataca'nın takdirname ile taltifi b.</p> <p>Bursa Necatibey Kız Enstitüsü Müdür Muavini Mahinur Ataca hakkında Meslekî ve Teknik Tedrisat Umum Müdürlüğünün Komisyonuna havale buyurulan 30/XII/1940 tarihli ve 28 sayılı mürekkeresi okundu.</p> <p>Müdür Muavini Mahinur Ataca'nın vazifelerini mutadın fevkinde yüksek bir muvaffakiyetle ifa ettiğî anlaşıldığından 1792 sayılı kanunun 18 inci maddesine göre takdirname ile taltifi hususunun Vekillik Makamının tasviplerine arzına ve evrakın Meslekî ve Teknik Tedrisat Umum Müdürlüğüne tevdiine karar verildi.</p>	<p>Karar sayısı : 59 Toplanış tarihi : 27/11/1941</p> <p>Bursa Necatibey Kız Enstitüsü Müdürü Bakıye Kozay hakkında Meslekî ve Teknik Tedrisat Umum Müdürlüğünün Komisyonuna havale buyurulan 30/XII/1940 tarihli ve 27 sayılı mürekkeresi okundu.</p> <p>Bursa Necatibey Kız Enstitüsü Müdürü Bakıye Kozay'ın vazifelerini mutadın fevkinde yüksek bir muvaffakiyetle ifa ettiğî anlaşıldığından 1792 sayılı kanunun 18 inci maddesine göre takdirname ile taltifi hususunun Vekillik Yüksek Makamının tasviplerine arzına ve evrakın Meslekî ve Teknik Tedrisat Umum Müdürlüğüne tevdiine karar verildi.</p>		

Not : 19 Mayıs 1941 Pazartesi günü Gençlik ve Spor Bayramına tesadüf ettiğinden dergi intişar etmemiştir.

Bu dergideki isimler tarafsızdır.				
1 Ayubulu	2 M. Aral	3 M. Aral	4 K. Kozay	5 J. Ataca
6 Hacıoğlu	7 H. Şeker	8 H. Şeker	9 H. Şeker	10 J. Ataca
11 Ayubulu	12 Y. Karaman	13 Y. Karaman	14 Ayubulu	15 S. Şeker
16 M. Aral	17 M. Aral	18 M. Aral	19 M. Aral	20 S. Şeker
21 J. Ataca	22 M. Aral	23 S. Şeker	24 M. Aral	25 M. Aral
26 M. Aral	27 M. Aral	28 S. Şeker	29 M. Aral	30 J. Bekmez
31 H. Şeker	32 M. Aral	33 M. Aral	34 M. Aral	35 M. Aral
36 M. Aral	37 M. Aral	38 M. Aral	39 M. Aral	40 M. Aral

Devlet Matbaası

Ek 5. Şartname 3 (İvriş ve Yıldızeli Köy Enstitüleri Binalarının Avan Projelerine Ait Yarışma Şartnamesi)

T. C. MAARİF VEKİLLİĞİ TEBLİĞLER DERGİSİ							
Neşriyat Müdürlüğüne çıkarılır. Tek tek satılmaz. Ailkhadar makam ve müesseselere dağıtılır. 50 nüshadan ibaret bir yillik kırk kuruş mukabilinde abonelerine gönderilir.							
BEŞİNCİ CİLDİN FİHRİSTİ (187-236 uer sayılar)							
Mevzuu	Tarih ve No.	Sayı	Sayfa	Mevzuu	Tarih ve No.	Sayı	Sayfa
KANUNLAR				M			
B eden Tebliği Umum Müdürlüğü 1942 mali yılı bütçesinde değişiklik yapılmasına dair kanun.	Kabul tarihi: 13/L/1943 Kanun No: 4360	207	121	M asg Kanununa ek kanun.	Kabul tarihi: 15/L/1943 Kanun No: 4379	209	127
1943 mali yılı Muvazene Umumiye Kanununa bağlı (A) cevetinde değişiklik yapılmasına dair kanun.	Kabul tarihi: 12/IV/1943 Kanun No: 4391	218	153	Memur ve müşahidelere verilcek fevkalde zım hakkındaki 4178 sayılı kanuna ek kanun.	Kabul tarihi: 16/XII/1942 Kanun No: 4527	206	115
1943 mali yılı Muvazene Umumiye Kanununa bağlı (A) işaretli cevetinde değişiklik yapılmasına dair kanun.	Kabul tarihi: 16/VII/1943 Kanun No: 4474	226	217	Mesleki ve teknik okullar açılması ve mesgulatının büyümesi hakkında 4304 sayılı kanuna ek kanun.	Kabul tarihi: 16/VII/1943 Kanun No: 4470	236	217
D evlet memurları aylıklarının tevhid ve teskiline dair 3656 ve 3828 sayılı kanunların Maarif Vekilliği kısmında değişiklik yapılması; 3694, 3711, 3829, 4142 sayılı kanunlara bağlı kanunların değiştirilmesi hakkında kanun.	Kabul tarihi: 13/L/1943 Kanun No: 4363	208	123	S ıfırlıkta veya fevkalde halde asker zabıtlara ait hukuk davaları ile ilgili işlemlerinde yapılacak muameleler hakkında kanun.	Kabul tarihi: 30/XI/1942 Kanun No: 4308	204	107
4122 ve 4304 sayılı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanun.	Kabul tarihi: 16/VII/1943 Kanun No: 4469	235	215	3 834 sayılı kanuna bağlı cevetinde değişiklik yapılmasına dair kanun.	Kabul tarihi: 16/VII/1943 Kanun No: 4472	235	216
H arcanın kararnamesi ve müsteyyeliğin adil bakımındaki 3846 sayılı kanuna bağlı cevet ile 3133 sayılı kanunda değişiklik yapılması hakkında kanun.	Kabul tarihi: 18/VI/1943 Kanun No: 4440	229	193	KARARNAMELER			
Hususî idarelerden mesul olan ilk okul öğretmenlerinin kadrolarına, zehiri, tıbbî ve cezalandırılmalarına ve bu öğretmenler için teşkil edilmiş sağlık ve içtimai yardım sandığına yapıları ve öğretmenlerin alınmalarına dair kanun.	Kabul tarihi: 15/L/1943 Kanun No: 4357	207	118	D hikrî kâğıt ve karbonlar toplanarak muhafaza ve umumiyetle muhafaza edilmesidir.	Kabul tarihi: 4/VIII/1942 Kararname No: 2/18516	187	2
K öy ebden ve köy sağlık memurları teşkilatı yapılmasına ve 3017 numaralı Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekilliği Teşkilatı ve Memurun Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun.	Kabul tarihi: 9/VII/1943 Kanun No: 4459	235	213	H ükümetçe etmek ve etmeklik hususunda ve işler için ve müddetleri değiştirilmesine dair talimatnamenin ümumiye konulmasıdır.	Kabul tarihi: 22/X/1942 Kararname No: 2/18867	205	71
				K öy öğretmenleri Sağlık ve İçtimai Yardım Sandığı Nizamnamesinin müsteyyete konulmasıdır.	Kabul tarihi: 31/II/1943 Kararname No: 19696	222	143
				M asg Vekillikine bağlı yatılı okullarda Validebâğ Fervançayım ve İhtisariyatına ucuz yemek verilmesidir.	Kabul tarihi: 24/VI/1943 Kararname No: 2/20168	236	217
				R asmi daires ve müesseselere ait alınılan 1 haziran 1943 tarihinden itibaren Türk Basın Birliği vasıtasıyla neşrettilmesidir.	Kabul tarihi: 29/IV/1943 Kararname No: 2/19828	223	163
				3 656 sayılı kanunun 3 üncü ve 3657 sayılı kanunun 3 üncü maddelerinin (H) fıkrasına göre yabanci olmalarıyla yapılmış olan koruyonlar h.	Kabul tarihi: 27/VII/1942 Kararname No: 2/18407	207	1

Ek 5'in devamı

T. C.

MAARİF VEKİLLİĞİ

TEBLİĞLER DERGİSİ

MAARİF VEKİLLİĞİ NİSRETİYAT MÜDÜRLÜĞÜNCE HER HAFTA PAZARTESİ GÖNLERİ ÇIĞARILIR. İLGİLİ MAĞAZA VE MÜBESSELERE PARASIZ GÖNDERİLDİ.

YILLIK ABONESİ 40 KURUŞTUR. ABONE TUTARI MALİANDUKLARINDAN NİSRETİYAT MÜDÜRLÜĞÜNE GÖNDERİLMELİDİR.

CİLT : 5

31 MAYIS 1943

SAYI : 226

ŞARTNAMESLER

3803 sayılı kanuna tevfikân Ereğli civarında İvriz, Yıldızeli civarında Pamukpınar adlarıyla açılan Köy Enstitülerinin vaziyet plânlarıyla avan projelerine ait müsabaka şartnamesi.

1 — ESAS ŞARTLAR

3803 sayılı kanuna tevfikân Ereğli civarında İvriz, Yıldızeli civarında Pamukpınar adlarıyla açılan köy enstitileri için yapı edilecek binaların avan projelerini, vaziyet plânlarını yapılması ve birincilik kazananın müracaatı üzerine inşaatın yapılması için, 5 Haziran 1943 tarihinden itibaren 40 gün müddetinde ve 14 Temmuz 1943 tarihinde bütünleşik tasarı memleket mülkleri arasında aşağıda yazılı şartlarla Maarif Vekilliğine müsabakaya katılmalarıdır.

1 — Müsabakaya girilecek mimarlar, projelerini yapmak imkânından emin oldukları takdirde yarışma şartları ve şartnamesi hakkında bir önceki sayılı kanunla belirtilen hükümlere tabidir.

2 — Teklif edilecek projelerin mahallî hususiyetlerin, manzara ve atmosferik durumlarının, köy yerleşim vaziyet ve sınırlarının, emniyeti köye ve tarım alanına bağlayacak esas yolların imkânında, genel ve hâzır ihtiyaçlarının göz önünde tutulması, projelerin ve vaziyet plânlarının makasda yazıldığı üzere yapılmasıdır.

3 — Müsabakaya girilecek bütün binaların,

a) 1/2000 mikyasında kat plânlarını ve projelere göre anlatılmak üzere 1/2000 mikyasında maketlerini,

b) 1/1000 mikyasında maketlerini,

c) Okul binasıyla müstakil öğretmen evinin 1/50 mikyasında inşaat ve tafsilat resimlerini ve ayrıca bütün binaların, avan projelerinin 1/1000 mikyasında vaziyet plânını yapacakları ve resimlerin beyanını tamamlayışları hakkında teknik kısımları anlatan bir raporunu yazacaklardır.

4 — Proje sahibi her resmin kol köşesine kendisine mahsus bes (akareli) bir sayfa ruznu olarak yazacak ve resimleri rule halinde verecek şekilde yapacaklardır. Adını, teklif ettiği rumuzunu ve sarf adını yazarak teslim edilecek bir zarf içinde vereceklerdir.

5 — Binaların yazılı avan projelerini yapacak, keşifnamelerini yapacaklardır. Hususî olarak tarifi edilmeyen binalar bir kâğıt olacaktır. Büyük mikyasına inşaat hakkında teknik edilmeyen projelerin avan projelerini yapmak üzere bir teklif hazırlayacaklardır. Vaziyet plânında ve makasda yazılı, mevcut ve yapılacak gerekli bütün ölçüler, mühim su mecraları, sepişik belli çukurların yerleri sarf olarak gösterilecektir.

İnşaatın icab ettiği binalarda saba yaklaşığa göre önünde oturarak oturacak şekilde yapılacaktır.

6 — Vaziyet plânına esas teşkil edecek olan araziin 1/1000 mikyasındaki münhanlı haritasının bir kopyasını müsabakaya girilecekler tarafından kopya edilerek yarışma için esaslı müddet içinde alınacaktır.

7 — Müsabakaya girilecek edenlerin projeleri:

a) Vaziyet ve planlarına uygunluk,

b) Plân tekniği ve kullanımı,

c) Mimari, estetik, idari, iktisadi bakımlardan makasda öngörülük,

d) Mahallî malîyeye ve inşaat imkânları noktasından teknik edileceklik.

8 — Maarif Vekilliğine teklif edilecek ve müsabakaya girilecek adaylar arasında seçilecek mimarların da bulunacakları bir jüri tarafından müsabakaya girilenlerin eserleri teknik edilecek ve jüri tarafından müdafilerden verecekleri puanlara göre birinci ve ikinci seçilecektir.

9 — Projelerin, müsabakanın son günü olan 14 Temmuz 1943'te Maarif Vekilliği İktisadi Öğretim Üyesi Müdürlüğüne teslim edilmiş olması şarttır. Her ne sebepten olursa olsun bu tarihte teslim edilmemiş projeler müsabakaya kabul edilmeyecektir.

10 — Müsabakada birincilik kazanan proje sahibine müsabakadan kazandığı her eseri için (6.000) bir bin, ikincilik kazanan (1.500) bir bin iki bin ödenmek suretiyle avan projeleri Maarif Vekilliğine teslim edilecektir. Derece kazanan proje sahiplerine imtiyazları şu şartlarla göre ödenmektedir. 1) Jüri kararı Maarif Vekilliğinin mahbûsine kılınan diğer Ankara'da Ulus gâretleriyle ilan edilmeden sonra birincilik ve ikincilik kazanan avan projeleri dolayısıyla imtiyazları olan (1.500) bir bin, ikincilik kazanan mimar imtiyazlarının mütâbakiyesi olan 4.500 bir bin müddetinde derece kazanan avan projelerinin 1/50 mikyasında inşaat ve tafsilat 1/10—1/1 mikyasında doğrama resimlerini ve bitirilmiş olan bütün detayları yapmayı ve maketlerini kopyalarını teslim etmelerini, kâğıtların, posterlerinin resimlerini ve tafsilatını, cephe resimlerini kopyalarını cephe resimlerini göstermeyi ve bu resimleri aşağıda yazılı tarihlerde teslim etmek mecburiyetini kabul eder.

a) 16 Ağustos 1943 tarihinde yatarkane, alar, kümes, mutfak, banyo, çamaşhanesi, mahmutat deposu binalarının detay resimlerini teslim edilecek binaların ve bundan sonra birinci teklif olan 2.000 bir bin mimara ödenecektir.

b) 15 Haziran 1943 tarihinde diğer bütün binaların detay resimlerini teslim edilecek ve mimara göre kalan imtiyazları 2.500 bir bin tamamen ödenecektir.

c) Resimler bu tarihte teslim edilmediği takdirde mimarın imtiyazları teslim edilmiş mütâbakiye olacaktır.

11 — Müsabakada birincilik kazanan mimarın projeleri tamamen ve pek az değişikliklerle tatbik edileceği takdirde yapılacak binaların mimarın izni gerektirmez.

II — PLÂN LARI YAPILACAK BİNALAR

1 — Okul binası:

Bu binanın çatısı ahşaptır:

a) 40 talebinin ders okunması, müdârisa yapmaları ve icabında dikopnaks, daktilo, ev idaresi, basit biyoloji ve fizik, kimya tecrübeleri, kâğıt, çizim işleri gibi işleri yapabilecekleri elverişli bir dersane,

b) 40 talebinin yemek yemekleri elverişli bir salon, aynı talebinin yemek pişirmeleri ve hazırlanmasına mahsus bir mutfak,

c) Resmî büro vazifelerini göreceği, icabında üç kişilinin çalışmasına müsait bir oda,

d) İhtiyaca yetecek kadar odunluk, kütüphane fazla eşyaların muhafazasına yarayan depo olacak yerler bulunacaktır.

Bu binada bodrum ve zemlin kaplar bulunacaktır. Dersane ve yemekhanenin kapları müstakil olacak ve diğer kaplar doğrudan doğruya dışarıya açılmayacaktır.

2 — Yatarkane binası:

Bu binanın çatısı ahşaptır:

a) 20 yer kişilik iki yatarkane, bunların her biri için ihtiyaca yetecek kadar belâz ve yatacama yerleri,

b) Ailece hizmetine imkân edecek öğretmen mahsus iki oda, bir mutfak, bir banyo ve yıkanma odası ihtiyaca eden bir öğretmen ikametgâhı,

c) İhtiyaca yetecek kadar depo ve odunluk bulunacaktır.

d) Bu bina, bodrum, zemlin ve birinci katları ihtiyaca edilecektir. Yatarkane ve öğretmen ikametgâhının kapları müstakil olacaktır.

3 — Toplama binası:

a) Bu binanın talebe mevcudu 600 olan bu enstitüler için dinlenme odası, kütüphane, müstahzeme, sinema salonu, kâğıt benfîşhanesi, kâğıtçı, kâğıtçı vazifelerini göreceği diğer odalar bulunacaktır.

b) Binada dinlenme odaları ve fazla eşyaların muhafazasına yarayan depoların doğrudan doğruya dışarıya açılması şarttır.

c) 40—50 kişilik bir okuma salonu, kitap deposu olacak bir oda, ihtiyaca yetecek kadar depo, kiler, banyo odası, yanlarında saçaklılar geniş açık koridorlar.

d) Müstahzeme yerleri ihtiyaca yetecek kadar belâz ve mutfak olacaktır.

e) Bu binanın yakınında mümkün olduğu takdirde birinci sınıf 1500—2000 kişilik bir açık otopark bulunacaktır. İnşaatın esas plânı ve durumu gösterilecektir.

4 — İşlik:

a) İşlik binası 25 talebinin aşçı, demir, inşaat işleri gibi işleri yapmaları ve icabında mutfak yerleştirilmeye elverişli ve müsait olmalıdır. Esas kapı arabaya girecek genişlikte bulunacaktır.

b) İçinde malîyeye ve kullanılmayan odaları ve öğretmen için bir, kullanılan odalar için dört diğer bir depo ve ocak bacası bulunacaktır. Eni 8 metreden fazla olmayacaktır.

c) Bu binanın bodrum kısmı olmayacak, tek katlı, araziin iç ve dışı olacaktır.

Ek 5'in devamı

Sayfa 186

Maarif Vekâilîği Tebliğler Dergisi

31 Mayıs 1943

- 3 — Müstak:
- a) Müstak bina: 700 kâğıtın yemegâni pişirmeye elverişli olan ocak dairelidir.
- b) Bulalık yıkama odası.
- c) Eziyet depolarını ve ambar memuruna mahsus bir odası, ağıt, bulalıkçı gibi müstakimlerin yemama mahsus bir oda, bir helli ve muslukları ihtiva ederler.
- 6 — Çamaşlık:
- Çamaşlıklar 700 kâğıtın çamaşırını yıkamaya elverişli olan yıkama daresi, omak ve kâğıt çamaşır deposu, kuruma makinesi bulunacaktır.
- 7 — Yıkama binası:
- Bu binada ilk talebenin dış ve 20 talebenin hamamı ihtiva edecek yıkama daresi, helli ve musluklar ve kuruma mahalli bulunacaktır.
- 8 — İdaré binası:
- a) Bu binanın çatısı altında bir müddet, ayrı ayrı üç masay, her de 30 kişilik öğretmenler odası, bir mahallatçı ve kâğıt odası.
- b) 10 müddetinin yemama için bir köşkü.
- c) Nöbetçi öğretmenler için ayrı ayrı beş oda.
- d) İhtiyacı gereken miktarda helli ve musluklar bulunacaktır.
- Bu binanın bodrum, zemini ve birinci kâdaları olacaktır.
- 9 — Tavla, ahır ve kümeler:
- a) 15—20 beygir için tavla binası.
- b) 20—30 sığır için ahır binası.
- c) 100 tavuk için kümes binası.
- Bunlar ayrı ayrı ve tek kâğıt binalar olacak inşa malzemesi taş, tuğ ve çatıda kerpiç kullanılabilir. Güç önünde tutulacaktır.
- 10 — Depolar:
- a) Ziraat aletleri deposu (5X8—6X10 m. ebadında).
- b) Ziraat mahsulatleri ambarı (5X8—6X10 m. ebadında).
- c) Yarı talebenin eşyasına mahsus depo 600 talebe için.
- d) Mahrukat deposu (5X8 m. ebadında).
- e) İyaz malzemesi deposu (6X10 m. ebadında).
- f) Kamyon başkanı, arabaları (iki kamyon dört araba için).
- g) Benzin deposu (yüze inenle alabileceği ebat).
- Bu binalar ayrı ayrı veya grup halinde tek kâğıt olacak inşa malzemesi olarak yalnız taş kullanılacaktır.

- 11 — Revir:
- a) 20 talebelik bir revir (helli ve banyo).
- b) İlaç ve parafarmas odası.
- c) 10 kişilik ve her biri ayrı revir odası, helli ve banyo.
- d) Masabakası yatak odası.
- e) Doktor odası, helli ve musluk, bu bina bodrum, zemini ve birinci kâdaları ihtiva edebilir.
- 12 — Üstümlü helli, yüze yıkama yerleri:
- İhtiyacı göre müsait yerlere tahsis edilerek üzere onar kişilik, yüze yıkama yerli bulunan bir bina.
- 13 — Öğretmen evleri:
- İki oda, bir helli, bir banyo, bir mutfak, bir helli ve musluğu bulunan öğretmen evi, bu evler tek, aynı çatı altında iki veya üç ev olabilir. Bunların altlarında bodrum katı bulunacak, burada mahrukat ve eşya depoları olacaktır.
- 14 — Sergi binası:
- Bu bina, 240—300 m² genişliğinde bir salona, 40—50 m² genişliğinde bir antreya, 25—50 m² genişliğinde iki depoya ihtiva edecektir.
- Salonun duvarları boyuna ve davarların boyunu mecrasının 1/3 ünün ihtilası kaplamak üzere, gölme vitrinler bulunacaktır. Vitrinlerin bir kısmının kâdıkları 0,20—0,30 m. yüksekliğinde 0,80 m. yüksek olacaklar. Vitrinlerin derinlikleri 0,50 m. olacak, rüküşükleri yerden itibaren iki metreyi geçmeyecektir. Salonun penceresiz, teshir için en uygun ölçüde zemin olacak süzme tertip olunacaktır.
- NOT:
- Bu binanın civarında hayvanlar ve bükiler bahçesi için asgari iki dekarlık bir yer ayrılacak ve vaziyet plânında gösterilecektir.
- 15 — Oyun yerleri:
- 1 tane 120 X 75 m. ebadında futbol sahası
2 » 9,15 X 18,30 m. » voleybol »
2 » 29 X 16 m. » basketbol »
1 » 12 X 25 m. » yemama havuzu
1 » 25 X 30 m. » cümmelek alanı
1 » 30 X 100 m. » diğer oyunlar için saha
- Futbol sahasının içi 6X40 m. ebadında kuyu yeni olacak.
- Alan ve asma yerleri bu sahalarda kâdaları arasında yapılacaktır.

- NOT:
- Oyun yerlerinin hepsinin bir araya gelmesine lüzum yoktur. Toplantı binası ve okul binalarına yakın olmak suretiyle mahallî yerlere sepiştirilir.
- III. Her Enstitünün vaziyet plânında yerleri gösterilecek ve iki Enstitü için ayrı ayrı projeleri yapılacak binaların sayıları**
Binanın adı	Binanın sayı
1 — Okul binası	10
2 — Yatakhané binası	10
3 — Toplantı binası	1
4 — İhtik binası	4
5 — Müstak binası	1
6 — Çamaşlık binası	1
7 — Yıkama binası	1
8 — İdaré binası	1
9 — Tavla, ahır ve kümeler:	
a) Tavla	2
b) Ahır	2
c) Kümes	4
10 — Depolar	
a) Ziraat aletleri deposu	3
b) Ziraat mahsulatleri ambarı	4
(a ve b işaretli binalar, verilen hara dışında enstitü müdürlüğünün göstereceği yere konacaktır. Vaziyet plânında yerleri gösterilmeyecektir.)	
c) Talebe eşya deposu	2
d) Mahrukat deposu	3
e) Malzeme deposu	3
f) Hangar	2
g) Benzin deposu	1
11 — Revir binası	1
12 — Üstümlü helli ve yüze yıkama yerleri	6
13 — Öğretmen evleri	10
14 — Sergi binası	1
15 — Oyun ve spor yerleri	8
(Mahallî oyunlar için yer)	
NOT:	
1) Vaziyet plânları yapılırken binalara gelecek inşaat malzemesi, Pazarcık'ta bulhassa arandığı için deki su kaynakları göz önünde tutulacaktır.	
2) Müstaklara parafarmas Maarif Vekâilîlik Öğretim Üstümü Müdürlüğünden veya ilgili enstitüden alınacaktır.	

BU DERGİDEKİ KANUNLAR, KARARLAR VE TAMİMLERLE DİĞER YAZILAR TARAFIMIZDAN OKUNMUŞTUR.

1	12	23	34	45
2	13	24	35	46
3	14	25	36	47
4	15	26	37	48
5	16	27	38	49
6	17	28	39	50
7	18	29	40	51
8	19	30	41	52
9	20	31	42	53
10	21	32	43	54
11	22	33	44	55

Ek 6. Şartname 4 (Köy Enstitüleri Mezunlarını Çalışacakları Köylerde Yaptırılacak Okul Binalarının Planlarına Ait Şartname)

T. C. MAARİF VEKİLLİĞİ TEBLİĞLER DERGİSİ							
Neyriyat Müdürlüğünce çıkarılır. Tek tek satılmaz. Alâkadar makam ve müesseselere dağıtılır. 50 nüshadan ibaret bir yıllığı kırk kuruş mukabilinde abonelerine gönderilir							
ÜÇÜNCÜ CILDIN FİHRİSTİ (86-136 no. sayılar)							
Mevzuu	Tarih ve No.	Sayı	Sayfa	Mevzuu	Tarih ve No.	Sayı	Sayfa
KANUNLAR							
A çıkaryda bir Tıp Fakültesi tesisi hakkındaki 3228 sayılı kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun.	Kabul tarihi: 9/XII/1940 Kanun No: 3935	101	81	1940 mali yılı muvazenei umumiyetine dahil bazı daire bütçelerinde değişiklik yapılması hakkında kanun.	Kabul tarihi: 9/XII/1940 Kanun No: 3936	101	81
Askerlik Kanununun 35 inci maddesini değiştirilen 3920 numaralı kanunun eCs fıkrasına bazı hükümler ilavesi hakkında kanun.	Kabul tarihi: 4/VII/1941 Kanun No: 4092	132	214	1932 senesinden itibaren Tıp Fakültesinden mezun olacak tabiplerin maaşları hizmetlerinin işleri ve leylî tip talebe yardımı alınan tıp talebesinin elbise ulaçmaları mecburiyetleri hakkındaki 2080 sayılı kanuna ek kanun.	Kabul tarihi: 2/IV/1941 Kanun No: 3989	117	153
D evlet memurları aylıklarının tevhit ve tesadüfüne dair olan 3656 sayılı kanuna ek 3888 sayılı kanuna bağlı ücretli kadroların Maarif Vekilliyetinde tahsis yapılması hakkında kanun.	Kabul tarihi: 11/IX/1940 Kanun No: 3921	91	41	Tefsirler: 3656 sayılı kanunun muvakkal altıncı maddesindeki (maiyet memurları) tabirinin tefsiri.	Kabul tarihi: 9/XII/1940 Tefsir No: 252	100	77
Devlet memurları aylıklarının tevhit ve tesadüfüne dair olan 3656 sayılı kanunun 1 numaralı cevvelinde tahsis yapılması hakkında kanun.	Kabul tarihi: 9/XII/1940 Kanun No: 3934	101	81	İzahnameler: Devlet memurları aylıklarının tevhit ve tesadüfüne dair olan 3656 sayılı kanuna ek 3888 sayılı kanunun süresi tahriki hakkında izahname.		102	85
Devlet memurları aylıklarının tevhit ve tesadüfüne dair olan 3656 sayılı kanuna ek 3888 sayılı kanuna ek kanun.	Kabul tarihi: 3/I/1941 Kanun No: 3968	104	93			103	89
Devlet memurları aylıklarının tevhit ve tesadüfüne dair olan kanuna ek 3688 sayılı kanunun üçüncü maddesine iki fıkra eklenmesi hakkında kanun.	Kabul tarihi: 25/VI/1941 Kanun No: 4069	127	193	KARARNAMELER B ilümmün Devlet daireleriyle müf-dak ve husul bölgeli dairelerde ve sermayenin en az nofi devlete ait olan müesseselerde istimal edilecek marbu ve defterlerin nuremları hakkında.	Kabul tarihi: 25/IX/1940 Kararname No: 2/14445	91	41
Devlet memurları aylıklarının tevhit ve tesadüfüne dair olan kanuna ek 3688 sayılı kanuna ek kanun.	Kabul tarihi: 4/VII/1941 Kanun No: 4086	132	213	Ç alışma saatlerinin tanımi hakkında.	Kabul tarihi: 22/XI/1940 Kararname No: 2/14708	98	78
H esabın anaevazına ilhakından önce orada öğrenimlik yapımları dair kanun.	Kabul tarihi: 4/VII/1941 Kanun No: 4091	132	213	H ava tarruzlarına karşı pasif koruma hakkındaki 50/III/1939 tarihli nizamnamenin 22 nci ve 28 inci maddelerine bazı hükümler eklenmesi hakkında nizamname.	Kabul tarihi: 14/XI/1940 Kararname No: 2/14644	90	89
M emurların tabii müesseselerinde talebe olmalarıyla ilgili kanun.	Kabul tarihi: 28/IV/1941 Kanun No: 4007	110	161	(Hava tarruzlarına karşı işlemlerin sürdürülmesi ve karartılması nizamnamesi) nin (umumî mevzuar) ve (iç ve dış işleri) ve (apikta inşaat) bahislerine taallik eden maddeleri ile nakil vasıtalarına münasib maddeleri hakkında.	Kabul tarihi: 15/XI/1940 Kararname No: 2/14660	97	65
1940 mali yılı muvazenei umumiyetine dahil bazı daire bütçelerinde ve (D) ve (L) cevvelerinde değişiklik yapılması hakkında kanun.	Kabul tarihi: 27/XI/1940 Kanun No: 3928	99	73	S aatlerin bir saat ileriye alınması hakkında.	Kabul tarihi: 22/XI/1940 Kararname No: 2/14707	99	79

Ek 6'n devamı

Mevzuu	Tarih ve No.			Mevzuu	Tarih ve No.			Sıra No.
		Sayı	Sayfa			Sayı	Sayfa	
KARARLAR				TAMİMLER				
Talim ve Terbiye Heyeti kararları:				İdare ve muhabere işleri hakkında:				
G alatassaray Lisesinin Fen Şubesinde okunacak Psikoloji dersi hakkında.		122	215	A manca bir hata ile bir atlasın yayacak edildiği hakkında.	Nezariyat 14/IX/1940 81-9159	88	30	476
K ıy Meslek Öğretmen Okulundaki aylık mesanın azaltılması hakkında.		133	220	A mbalajlar hakkında.	Mesleki Tedrisat 12/III/1941 1384	112	131	600
T icaret liselerinin ders cetvelinde değişiklik yapılması hakkında.		117	153	A skerlik dersleri öğretmenlerinin tayinleri hakkında.	Seferberlik 17/II/1941 8022/3-222	108	116	583
Y abancı ve azınlık okullarının orta sınıflarını bitirmiş olanların ortaokuldan mezun sayılmayacakları hakkında.		133	220	A skerlik kanununun değişikliği 35 inci maddesinin C fıkrasına ilave olarak bazı hükümler hakkında.	Seferberlik 6/VIII/1941 8022/5-300	132	215	481
1940-1941 ders yılı birinci imtihan devresi hakkında.		114	141	A yrıyat Talimatnamesinin 32 nci maddesinin 2 nci fıkrasındaki vasıfların hükmü için gösterilen maddelerin değiştirilmesi hakkında.	Nezariyat 8/II/1941 84-1321	107	108	578
M üdürler Encümeni kararları:				A ylık tahakkuk ve tediye cetvellerinin ne şekilde doldurulacağı hakkında.	Orta Tedrisat 22/III/1941 52350-6358	111	113	610
A kyan sanat okulları talebesinin Sanatoryum ve Prevanatoryumda tedavileri hakkında.		128	197	A zınlık ve yabancı ortaokul ve liseleri müdür muavinleri hakkında.	Husuli Mektepler 11/VIII/1941 9-3039	131	222	681
Y azın ve ingiltere dolayısıyla tahsil kayıpları ziyas öğrenciler hakkında.		134	221	B azı vergi ve resimlere yapılan indirimler hakkında.	Zatırları 16/VI/1941 943	121	101	661
PROGRAMLAR				B ir sanatkârın yapmış el sitemi (canavar duduğu) hakkında.	Nezariyat 17/X/1940 81-10273	93	30	599
A kyan ticaret okulları müfredat programı.		126	189	B ionül İstasyonunun işletmeye açıldığı hakkında.	Nezariyat 14/IX/1940 81-9157	88	30	475
İ nşaat usta okullarının tahsil müddetinin 3 yıla çıkarılması hakkında.		127	194	D arphane ve Damga Matbaasında yapılacak muhbir ve damgalara ilişkin fiatları hakkında.	Nezariyat 31/X/1940 81-10675	95	57	597
L ise ilkök sınıflarında birinci sınıf müfredat programı.		129	201	D evlet Kütüphane Müdürlüğü Sermayesi Müdürlüğü hakkında.	Nezariyat 29/VIII/1940 85-6748	86	7	134
		128	197	D evlet Demiryolları yolcu tarifeleri hakkında.	Orta Tedrisat 28/VIII/1940 51293/12-20138	87	15	469
		122	174	D evlet taahhütlerine ait teklifleri reddedilecek mücahahatler hakkında.	Nezariyat 14/X/1940 81-10175	92	48	494
		120	166	D evlet idareleri arasında çıkan ihtilafların hal şekli hakkında.	Nezariyat 31/X/1940 81-10675	95	58	598
ŞARTNAMESLER				D evlet taahhütlerine ilişkin menedilen İsaik Namer hakkında.	Nezariyat 31/X/1940 81-10674	95	58	599
İ lkokulların dördüncü ve beşinci sınıflarında okunacak üzere yazılacak yurtdışı kitapları şartnamesi.		117	154	D evlet taahhütlerine ilişkin menedilen mücahahatler hakkında.	Nezariyat 12/XII/1940 81-12235	101	82	514
İ lkokullarda okunacak üzere müsabakaya konulmuş olan alfabe kitabında aranan teknik ve pedagojik vasıfları gösteren şartname.		118	158	D evlet taahhütlerine ilişkin menedilen mücahahatler hakkında.	Nezariyat 5/V/1941 81-4005	120	168	613
K ıy enstitüleri mezunlarının çalışacakları köylerde yapılacak okul binalarının planlarına ait müsabaka şartnamesi.		100	79	D iplomalara yapıştırılacak fotoğraflar hakkında.	Mesleki Tedrisat 5/II/1941 632	107	106	571
1941-1942, 1942-1943, 1943-1944 yıllarında orta ticaret okullarının üçüncü, dördüncü ve ticaret liselerinin beşinci, altıncı sınıflarında okunacak üzere yazılacak malbilgiyi kitapları şartnamesi.		93	52	D iplomalara yapıştırılacak fotoğraflar hakkında.	Husuli Mektepler 1/IV/1941 9-1397	116	119	623
1941-1942, 1942-1943, 1943-1944 ders yıllarında orta ticaret okullarının üçüncü, dördüncü ve ticaret liselerinin beşinci, altıncı sınıflarında okunacak üzere yazılacak malbilgiyi kitapları şartnamesi.		96	64	E ksitine şartnameleri hakkında.	Orta Tedrisat 28/VIII/1940 52350-20159	88	30	471
1941-1942, 1942-1943, 1943-1944 ders yıllarında orta ticaret okullarının üçüncü, dördüncü ve ticaret liselerinin beşinci, altıncı sınıflarında okunacak üzere yazılacak malbilgiyi kitapları şartnamesi.		94	55	F ilmlerle askerlik hizmetlerini yapmalarını ihbaratı sınıfına maddelerden silih altına alınmaları tam maaş verilmesi hakkında.	İlk Tedrisat 16/XII/1940 15042	101	82	516
1941-1942, 1942-1943, 1943-1944 ders yıllarında orta ticaret okullarının üçüncü, dördüncü ve ticaret liselerinin beşinci, altıncı sınıflarında okunacak üzere yazılacak malbilgiyi kitapları şartnamesi.		96	64	G alatassaray Lisesinin ikinci devre sınıflarından diğer sınıflara naklen gelecek talebe hakkında.	Orta Tedrisat 1/III/1941 51293-4569	110	124	588
1941-1942, 1942-1943, 1943-1944 ders yıllarında orta ticaret okullarının üçüncü, dördüncü ve ticaret liselerinin beşinci, altıncı sınıflarında okunacak üzere yazılacak malbilgiyi kitapları şartnamesi.		121	170					

Ek 6'ın devamı

16 Birincihayvan 1940		Maarif Vekilliği Tebliğ Dergisi		Sayfa : 79	
TAKDIRNAME ALANLAR:					
Yasac Komisyonu Kararları					
ÖZET :					
Karar sayısı : 279		Sinop Vilâyetinde çalışan 16 öğretmenin takdimine ile taltifleri h.			
Karar tarihi : 16/XI/1940					
Sinop Vilâyeti Millet Mekteplerinde parasız çalışarak başarı gösteren bir kısım ilköğretmenlerinin takdimine ile taltiflerine dair İlk Tedrisat Umumî Müdürlüğü'nün Komisyonumuzu havale buyrulan 18/VI/1940 tarihli ve 861 sayılı müzakeresiyle müstenidatı okundu.					
Sinop Vilâyeti Ulus okullarında parasız çalışarak başarı gösterdikleri anlaşılınca aşağıda isimleri ve ödevleri yazılı 16 öğretmenin 1880 sayılı kanunun 3 üncü maddesine göre takdimine ile taltifleri hususunun Vekillik Yüksek Makamına tasviplerine arzına ve evrakın İlk Tedrisat Umumî Müdürlüğüne tevdiğine karar verildi.					
Sıra No.	Adı ve soyadı	Ödevi			
1.	Nuri Gür	Umumi Hapishane Öğretmeni			
2.	Galip Ünal	Gümüşsuyu Okulu »			
3.	Abbas Sener	Serefiye Okulu »			
4.	Ahmedullah Ulu	Ayaneik Ortaklık »			
5.	İbrahim Yaman	Bakırlı Zaviye »			
6.	Galip Varner	Kimbakaya »			
7.	Rahmi Özerkan	Eski Okulu »			
8.	Hüsnü Örcan	Gerze Gölü »			
9.	Salih Yılmaz	Meldeşah »			
10.	Naci Çağlatan	Belveren »			
11.	Necmi Yalçın	Karasu »			
12.	Pavlar Atabek	Yavuk »			
13.	Saadet Tuğrul	Dizdar »			
14.	Mustafa Yılmaz	Çeçer »			
15.	Gülî Cevahir	Koruçuk »			
16.	Zeki Sadım	Düz Köy »			
ÖZET :					
Karar sayısı : 271		On bir İlk Tedrisat müfettişi ile bir sağlık müfettişinin takdimine ile taltifleri h.			
Karar tarihi : 16/XI/1940					
Üstün başarılarından dolayı bir sağlık müfettişi ile on bir ilk tedrisat müfettişinin takdimine ile taltifleri hususunda İlk Tedrisat Umumî Müdürlüğü'nün Komisyonumuzu havale buyrulan 19/VII/1940 tarih ve 1121 sayılı müzakeresiyle müstenidatı okundu.					
İstanbul Vilâyeti Maarif Müdürlüğü emrinde çalışan ekli listede adları yazılı on bir İlk Tedrisat müfettişi ile bir sağlık müfettişinin vazifelerini yıllardır her büyük bir muvaffakiyetle yaptıkları anlaşıldığından birer takdimine ile taltifleri hususunun Vekillik Yüksek Ma-					
kâmının tasviplerine arzına ve evrakın İlk Tedrisat Umumî Müdürlüğüne tevdiğine karar verildi.					
Sıra No.	Adı ve soyadı	Vazifesi			
1.	Bedri Akalın	İktedrisat Müfettişi			
2.	İzzet Koçak	» » » »			
3.	Halil Karamızrak	Sağlık » »			
4.	Mansur Tekin	İktedrisat » »			
5.	M. Ali Aksoy	» » » »			
6.	Muslihüddin Okyay	» » » »			
7.	Mustafa Güneri	» » » »			
8.	Nasif Özhay	» » » »			
9.	Recep Çekiç	» » » »			
10.	Süleyman Ahmet Acar	» » » »			
11.	Tevfik Gürel	» » » »			
12.	Tevfik Solmaz	» » » »			
ÖZET :					
Karar sayısı : 51		Moğ ulus okullarında çalışan 13 öğretmenin takdimine ile taltifi h.			
Karar tarihi : 16/XI/1940					
Moğ Vilâyeti Ulus okullarında parasız çalışarak başarı gösteren 13 öğretmenin takdimine ile taltifi hakkında İlk Tedrisat U. Müdürlüğü'nün komisyonumuzu havale buyrulan 11/VIII/1940 tarihli ve 1131 sayılı müzakeresiyle müstenidatı okundu.					
Moğ Vilâyeti Ulus okullarında parasız çalışarak başarı gösterdikleri anlaşılınca aşağıda adları ve ödev yerleri 13 öğretmenin 1880 sayılı kanunun 3 üncü maddesine göre birer takdimine ile taltifleri hususunun Vekillik Yüksek Makamına tasviplerine arzına ve evrakın İlk Tedrisat U. Müdürlüğüne tevdiğine karar verildi.					
Sıra No.	Adı ve soyadı	Ödevi			
1.	İlhami İnçiel	Merkez 1 inci okul Başöğretmeni			
2.	Rıza Dumluda	» 2 » » » »			
3.	Enver Ulusoy	Varto Mf. Memuru			
4.	Almond Topcu	Merkez 1 inci okul Öğretmeni			
5.	Mukerremün Gökçer	» » » » »			
6.	İhsan Algan	» » » » »			
7.	Fatuk Borman	» 2 nci » » » »			
8.	Kadir Kuşoğlu	» » » » »			
9.	Hakkı İnan	» » » » »			
10.	Salih San	» » » » »			
11.	İbrahim Güngör	Bulnuk merkez » »			
12.	Rıza Yetkin	» » » » »			
13.	Ali Öcaldım	Varto » » » » »			
SARTNAMESLER :					
Köy Enstitüleri mesunlarının çalışacakları köylerde yapılacak okul binalarının plânlarına ait müsabaka şartnamesi					
331 sayılı kanuna atfedilen arılan Köy Enstitülerinden mezun olacak öğretmenlerin çalışacakları köylerde bu kanunun 16 nci maddesine göre yapılacak ilköğretim binalarının plânlarının hazırlanması işi, 20/XII/1940 tarihinden 19/Şubat/1941 tarihine kadar devam etmek üzere memleket memurları arasında aşağıda yazılı şartlarla müsabakaya konulmuştur:					
1. Projesi yapılacak ilköğretim binaları, her vilâyetin köylerinde yapılacak binalardır. Onun için müsabakaya iştirak edecek mimarlar;					
soğuk, sıcak ve mütevil iklim bölgelerini göz önünde tutarak bir bina için bu bölgelere göre üç tip proje teklif edeceklerdir. Mimarlarına, memleket iklim bölgelerinin hususiyetlerinden başka köylerde bulunabilen inşaat malzemesinin cinsini ve evsafını, iklim bölgelerine göre köy binalarının gösterdikleri stil farklarını, köylerdeki inşaatla çalıştırılabilecek elemanın teknik durumlarını nazarı itibare olarak projelerini hazırlamaları şarttır.					
2. Plân yapılacak ilköğretim binasının içinde ve çatısının altında 50					

Ek 6'n devamı

Sayfa : 80		Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi		16 Ocak 1940	
<p>talebinin ders okumasına mahsus bir dersane, talebinin yemek ve palatalarını almak için bir vestiyer, iki oda, bir mutfak, bir helâ ve yıkama yerini ihtiva eden bir öğretmen ikametgâhı, 30 talebinin ağız veya demir işleri yapılabilmeye elverişli bir atölye; okul ve öğretmen evinin ihtiyacına yetecek birer odunluk bulunacaktır. Okul kısmının, öğretmen evinin ve atölye binasının kapıları müstakil olacaktır. Odunluk bodrum katında, öğretmen ikametgâhı birinci katta olabilir. Projelerin tatbik edilecekleri arsa düz, serbest arsa ve croup kısmı açık olarak düşünülmektedir. 50 talebinin ihtiyacına yetecek miktarda talebe helâları binanın dışında, bahçenin مناسب bir yerinde olacaktır. Helâların projisinde talebinin yarısı kız yarısı erkek olacağı göz önünde tutularak, bu kısmın resimleri taş veya kerpiç inşaatı göre çizilecektir.</p>					
<p>3. Müsabakaya girecekler binanın ısınak, soğuk ve mütevil iklim bölgelerine göre üç tip olmak üzere :</p>					
<p>a) 1/200 mikyasında kat planını ve projeye göre anlatılması icap eden 1/200 mikyasında maketaların,</p>					
<p>b) 1/200 mikyasında cephe resimlerini,</p>					
<p>c) Her tip binanın 1/100 mikyasında olmak ve üç tip bir arada bulunmak üzere maketini yapacaklar ve inşaatın teknik izahnamesini vereceklerdir.</p>					
<p>Maket ve projelerin alt sol köşesine bey rakkamlı bir rumuz, sağ köşeye de mikyas yazılacaktır. Hüviyetler şeffaf olmayan bir zarf içinde konularak verilecektir.</p>					
<p>4. Projeli yapılacak okul binası plânlarında iklim şartlarına göre değişecek kısımlar resimlerde, teknik izahnamede sarıh olarak gösterilmiş ve anlatılmış bulunacaktır.</p>					
<p>5. Plânlar; binanın temel kısımları taş, duvarları tuğla veya taştan yapılacağına göre çizilmiş olacaktır. Çatı şekilleri yerli kiremit kullanılabildiğine göre tesbit edilecektir. Dış kapuların yağmur altında kalmamaları temin edilecektir. Bu bakımdan mimarlar مناسب göreceklere yerlere teras veya sundurma ilâve etmekte serbest bırakılmışlardır. Binanın soda kullanılacağı gör önünde tutulacaktır. Mimarlar (paç) denilen süzme teribatını tatbik etmekte serbesttirler.</p>					
<p>6. Binanın umumî ebadının ve yüksekliğinin tayininde, çatı konstrüksiyonunda, pencere ve kapuların genişlikleriyle yüksekliklerinde, tavaların izolasyonunda mahalli hususiyetler gözetilecek en kolay ve ucuz tatbik edilebilecek şekiller teklif edilecek bu hususlar teferuatla birlikte ve icap eden kısımlar için detay resimleri de çizilmek suretiyle anlatılmış bulunacaktır.</p>					
<p>7. Müsabakaya girenlerin projeleri, şartnameye uygunluk, plân tekniği ve kullanış, iletici ve iktisadi bakımlardan maksada elverişlilik, mahalli malzeme ve inşaat plânlarına tetabük ediy noktalarından tetkik edilecektir.</p>					
<p>8. Projeler, Maarif Vekilliğince seçilecek ve azası arasında müsabakaya girmeyen mimarların da bulunacakları bir jüri tarafından tetkik edilmek suretiyle birinci, ikinci, üçüncü tayin edilecektir. Birinci, ikinci, üçüncü seçildikten ve Ankarada Ulus Gazetesinde ilân edildikten sonra iki ay zarfında bu mimarlar projelerinin 1/50 mikyasında inşaat ve tafsilât, 1/10 - 1/1 mikyasında doğrama resimlerini ve maketlerin kopyalarını üzerinde duvarların, kapı ve pencerelerin renklerini ve tafsilâtına, cephe resimlerinin kopyalarında da cephe renklerini göstereceklerdir. Derece kazanmış olan mimarların adları gazete ile ilân edildiği tarihten itibaren geçecek iki ay zarfında bu resimlerin Maarif Vekilliği İlk Tedrisat Umum Müdürlüğüne tamamen teslim edilmeleri şarttır.</p>					
<p>Derece kazanan projelerin sahipleri inşaat için gerekli taş, tuğla, kereste, kiremit ve çam gibi esaslı inşaat malzemesinin cinslerini, miktarlarını gösteren birer liste hazırlayacaklar bu listeleri ilgili detay resimleri ve inşaatın mufassal izahnamesiyle birlikte vereceklerdir.</p>					
<p>Bütün plânlar ve detay resimleri çini mürekkeple aynı kağıda çizilmiş bulunacak, yazılar, okunaklı ve güzel olacaktır. Mimarlar ayrıca her proje ve resimden birer kopya vereceklerdir.</p>					
<p>Derece kazanan mimarların verecekleri plânlar, detay resimleri, malzeme listeleri ve inşaatın teknik mufassal izahnamesi Maarif Vekilliğince broşür halinde bastırılarak tatbik edilmek üzere ilgililere gönderileceğinden bunların hepsinin tab'a elverişli evsafda alınmaları şarttır.</p>					
<p>Teslim edilen proje ve resimlerin tetkik ve tesellümünden sonra üç iklim bölgesine ve mübit şartlarına göre hazırlanan üç tip plânda birincilik kazanan proje sahibine 2.500, ikincilik kazanan 2.000 üçüncülük kazanan 1.500 lira ödemek suretiyle projeleri Maarif Vekilliğine satın alınacaktır.</p>					
<p>Müsabakaya girenler proje ve tekliflerinde dolayı bunlar tatbik edilsin veya edilmesin bir hak iddia edemeyeceklerdir. Derece kazananların eserleri tatbik edilen yerlerde binaların üstüne mimarın adı yazılacaktır.</p>					
<p>9. Müsabaka 10 Şubat 1941 tarihinde sonuçlanmış olacaktır. İştirak edecekler, proje ve tekliflerini bu tarihe kadar Maarif Vekilliği İlk Tedrisat Umum Müdürlüğüne vermiş olacaklardır.</p>					
<p>Bu tarihe kadar tekliflerini vermeyenlerin eserleri her hangi bir sebeple olursa olsun müsabakaya kabul edilmeyecektir. Sevizini maddede tayin edilen müddet zarfında detay resimlerini yetiştirerek teslim edemeyen mimarlar da kazanmış oldukları dereceyi kayıp edecekler ve paralarını alamayacaklardır.</p>					
<p>10. Müsabaka şartnameleri, İstanbul Maarif Müdürlüğünden ve Maarif Vekilliği İlk Tedrisat Umum Müdürlüğünden alınacaktır. Bu şartname Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisinde de neşredilecektir.</p>					
<p>Öz değıdeki isimlerle tanışmadan okunacaktır.</p>					
1	2	3	4	5	
6	7	8	9	10	
11	12	13	14	15	
16	17	18	19	20	
21	22	23	24	25	
26	27	28	29	30	
31	32	33	34	35	
36	37	38	39	40	

Devlet Matbaası

Ek 7. Köy Enstitüleri Mezunlarını Çalışacakları Köylerde Yapıtırlacak Okul Binalarının Planlarına Ait Yarışma Sonucu

K ö y O k u l l a r ı p r o j e M ü s a b a k a s ı

Y. Mimar Asım Mutlu ve Ahsen Yapanar (1nci Mükâfat)

Maarif Vekillığı tarafından açılan öğretmenlerin çalışacakları köy okulları proje müsabakası 13 nisan tarihinde nihayetlenmiş ve toplanan jüri heyeti seçimi yapmıştır. Maarif Vekillüğinden müsabakanın neticesi aşağıdaki şekilde tebliğ edilmiştir:

3803 sayılı kanuna tevfikân açılan köy enstitülerinden mezun olacak köy öğretmenlerinin çalışacakları köylerde bu kanunun 16 ncı maddesine göre yaptırılacak ilk okul binaları planlarının hazırlanması müsabakasına giren mimarların eserlerini tetkik etmek üzere şartnamenin 8 inci maddesine göre:

İlk tedrisat umum müdürü Hakkı Tonguç, Maarif Vekillığı Başmüfettişi Celâl Otman, Yüksek Mimarlar Birliği mümessili Y. M. Hüsnü Tümer, Talim ve Terbiye âzasından Enver Ziya Karal, Maarif Vekillığı müfettişi Hayrullah Örs, Afyon maarif müdürü Lütfi Engin, Ankara ilk ted. müfettişi Ali Rıza Törüner, Bursa ilk ted. müfettişi Necati Erginöz, Antalya ilk ted. müfettişi Tahsin Özdemir, Ankara inşaat usta okulu öğretmeni mimar Hellinger'den mürrekkep jüri 11/2/1941 tarihinde toplanarak teklifleri tetkik etmiş ve kararını vermiştir. Bu müsabakaya, şartnamesiyle tayin edilen günde projelerini teslim etmek suretiyle ve 25.381, 77.220, 10.011, 41.039, 99.999, 40.000, 21.642, 81.679, 12.345, 17.931, 12.021, 77.777, 57.132, 11.111 A, 43.214, 33.399, 11.111 B, 17.371, 39.039 rümuzları ile teklif yapan 20 mimar iştirâk etmiştir. Bunların eserleri şartnamesinde yazılı esaslara göre ve birbirleriyle mukayese yapılarak tetkik edilmiştir. Teklifini 17.371 rümuzu ile yapan yüksek mimar Asım Mutlu ve Ahsen Yapanar'ın projeleri şartnameye uygunluk ve maksada elverişlilik bakımlarından ve puvan itibarıyla birinci; 39.039 rümuzu ile teklif yapan yüksek mimar Zeki Sayar'ın projesi ikinci; 11.111 B, rümuzu ile teklif yapan yüksek mimar Rebii Garbon üçüncü seçilmiştir. Derece kazanan mimarların isimleri müsabaka şartnamesinin 8 inci maddesi hükümüne tevfikân ilân olunur.

Köy Enstitüleri müsabakaları gibi bütün köylerimizde mektepsizlikten kurtaracak bu büyük hareketin yakın bir âtide güzel semerelerini göreceğimizden emin olarak bu kıymetli işi başaran Velâlet

erkânını tebrik ederiz.

17.371 Rumuzlu müsabaka projesi teknik izahnamesi

Köylerde yaptırılacak bu okulların çok basit olması için bilhassa çalışılmamıştır. Bina muhtelif kısımlardan mürrekkep olmakla beraber iki meyilli tek bir çatı cüssesiyle bağlanmakta ve basit bir blok teşkil etmektedir. Böyle olmakla beraber her bina kısmında döşeme seviyelerinin değişmesiyle lâzım olduğu kadar tavan irtifazı elde edilmiştir. Atölye zemininden bir rampa ile 15-20 sm. yükselmiştir. Bu suretle en yüksek tavana maliktir. Sınıf ve vestiyer zemin rutubetinden kurtulmak için 1 m. kadar yüksektir. Evin altına depolar konmuş olmakla en az tavan irtifazına maliktir.

Sıcak iklim bölgesi tipi

Her tarafından hava cereyanına maruzdur. Açık ve gölgeli kısımları çoktur. Detayında görüldüğü gibi çatı ile tavan arası cereyan halinde bir hava tabakası ile izole edilmiştir.

Mutedil iklim bölgesi tipi

Krokide görüldüğü gibi bu binada da şimale pencereler açılmış olmakla sıcak zamanda hava cereyanı temin edilebilmektedir. Ancak kışın fazla soğuk olmaması için şimal pencerelerin çift olması lâzımdır. Ev ile sınıf arasında kapalı bir teneffüs yeri mevcuttur. Dershaneinin önünde kışın üzerindeki yeşilliklerin dökülmesiyle içeri güneşin girmesine mani olmayan yazın ise yaprakları ile bir gölge temin eden bir pergola vardır. Çatı ile tavan arasındaki hava boşluğu izolasyonu temin etmektedir. Bina soba ile teshin edilecektir.

Soğuk iklim bölgesi tipi

Krokide görüldüğü gibi sınıf içinde vücutla çalışılan atölye ile ev servis kısımlarıyla şimale karşı izole edilmiştir. Soğuk, yağmurlu ve rüzgârlı zamanlarda açık havada teneffüs için üstü ve üç tarafı kapalı bir şekilde yapılmıştır. Önünde sundurma

Ek 7'nin devamı

Soğuk iklim tipi maketi
Y. Mimar Asım Mutlu ve Ahsen Yapanar

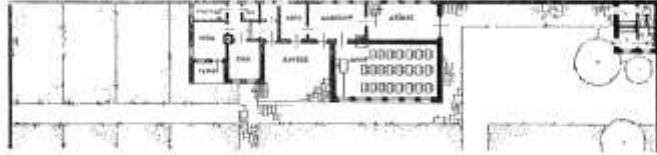
Ön cephe

bulunmayan dersane cenup güneşinden azami şekilde istifade edecektir. Sınıf ve evde peç denilen yerli sobaların yapılması düşünülmektedir. Mektep kısmındaki peç vestiyerden yakıldığı gibi atölyenin ateşinden de istifade edilecek şekilde merkezî ya-

pılmıştır. Detayda görüldüğü gibi çatı ile tavan arasındaki mahsur havadan başka tavan kirişleri üzerine kaplanacak kapak tahtaları ve kerpiç harcı mahallerin yukarıdan üsümemesini fennî bir şekilde temin edecektir.

Plan

Arka cephe

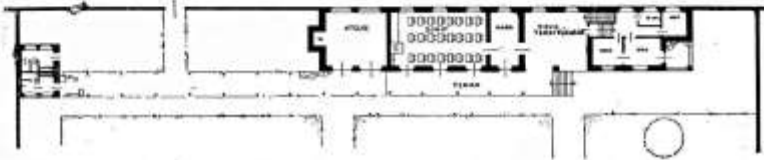
Ek 7'nin devamı

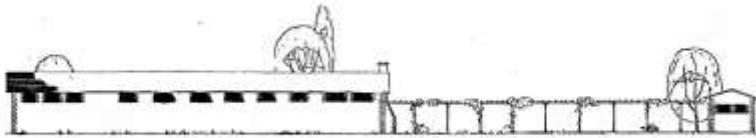
Mutedil iklim tipi makedi
Y. Mimar Asım Mutlu ve
Ahşen Yapanar

Ön cephe

Plan

Arka cephe

Ek 7'nin devamı

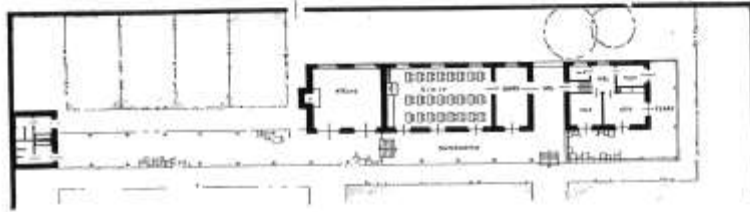
Sıcak iklim tipi maketi

Ön cephe

Plan

Arka cephe

Ek 7'nin devamı

Soğuk bölge tipi maketi

Eğitmen Köy Okul Planlarının tanziminde nazarı dikkate alınan hususiyetler.

Okul projelerini tanzim ederken, üç ünite esas tutulmuştur.

- 1 — Okul,
- 2 — Eğitmenin evi,
- 3 — Atölye.

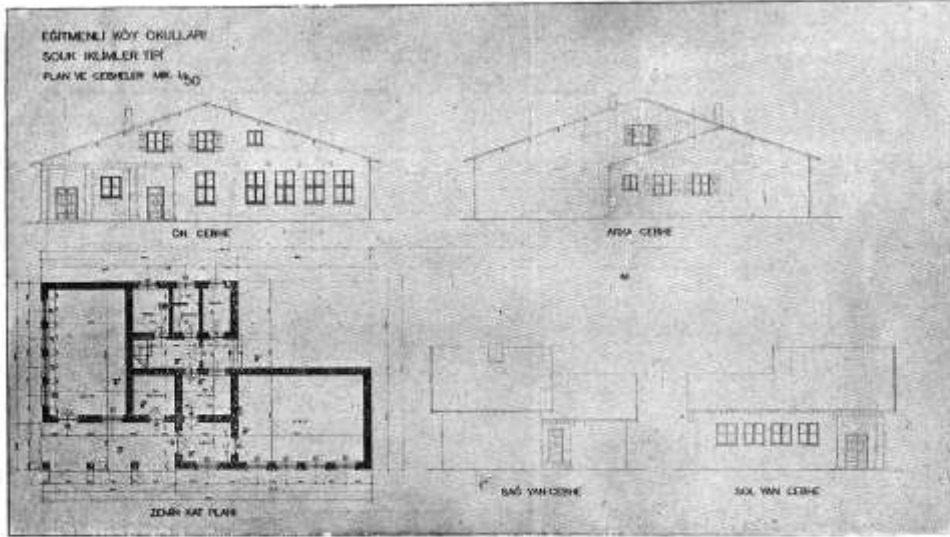
Bu üç ünitenin diğer parçaları teferruattır. Plânlarda bu üç parça iyi bir şekilde yekdiğerine mezcildiği gibi dikkat edilirse, plân hususiyeti dola-

ysıla sıcak ve mutedil iklim tipleri muhtelif zamanlarda inşa edilerek ikmal edilebilir.

Plânlara verilen iktisadi eb'ad:

Mevzu küçük ve mütevazî olduğu kadar büyük bir iştir.

Yurtta 15.000 Eğitmenli köy okulunun inşası düşünüldüğünü kanunun müzakere notlarından anlıyoruz. En kısa zamanda 15.000 köy okulunun inşası düşünülüyor. En basit usullerle köyün yardımı ve emeği ile de olsa bu 12-15 milyon liralık azametli bir iştir.

Soğuk bölge tipi

Ek 7'nin devamı

Mutedil bölge tipi maketi

Binaenaleyh plânlarda temin edilebilecek en küçük tasarruflar heyeti umumiyede büyük yekûnlar teşkil eder. Fakat bunu yaparken de bir nümune okulu, köy evlerine nümune olacak bir eğitim evi yapıldığı da nazarı dikkate alınmıştır.

O halde plân rasyonel bir tip olmalıdır. Ekonomik, mimari ve pedagojik nazariyata göre projeyi plânlarken bütün piyeslerin bu eseslara uygun olmasına çalışılmıştır.

Plânların Oryantasyonu:

Mimaride en sakat iş tip - projedir. Fakat bu mevzuda olduğu gibi bazen kabul mecburiyetleri

de vardır. Tanzim edilecek projede bilhassa amıflar için elzem olan cenup istikametini azamî derecede temin edecek bir plân tertip etmelidir.

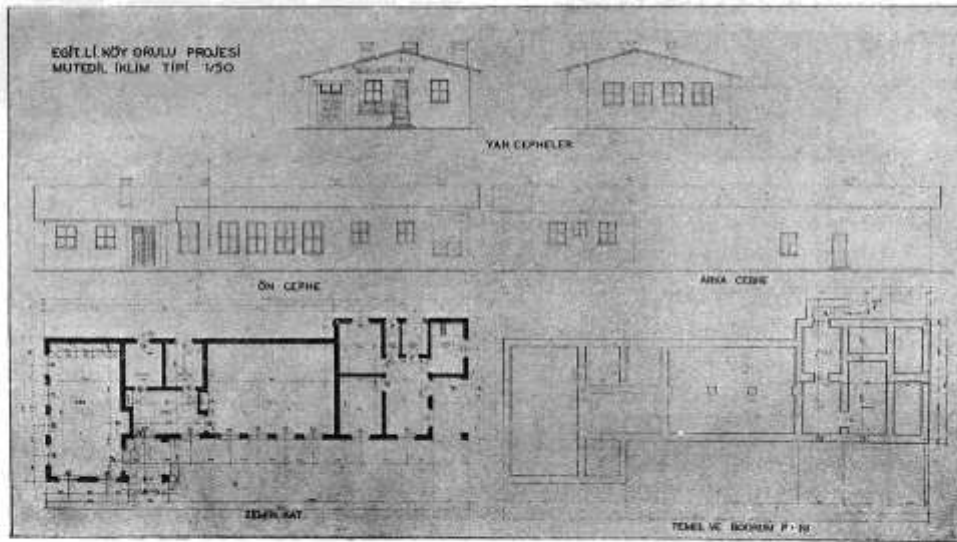
Sınıf pencerelerinin istikameti:

Soğuk iklimde cenup.

Mutedil iklimde cenubu - şarkî ve cenup.

Sıcak memleketlerde, şarka ve meltem rüzgârları istikametlerine.

Müteveccih olması icap eder ki programda zikredildiği gibi arsa ne kadar serbest ve cenup istikameti ne kadar açık olursa olsun binanın, yolla, köyle bir şehircilik münasebeti vardır ki ihmale gel-

Mutedil bölge tipi projesi

Ek 7'nin devamı

Sıcak bölge tipi modeli

mez. Nihayet 1500 köy mektebi arsasının içinde çok müsait olmaları da bulunabilir.

Bu projeler yukarıki hususlar nazarı dikkate alınarak, oryantasyon tahavvüllerine en ziyade uygun bir şekilde tanzim edilmiştir.

Mevzuu teşkil eden piyeslerin sahası takriben

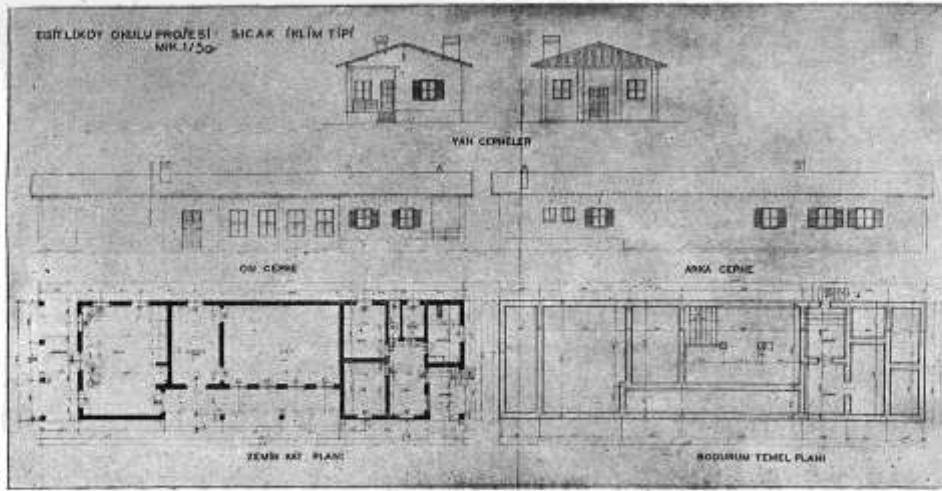
Sınıf: 50 talebe için (asgari)	54-60 m ²
Antre:	10-12 m ²
Vestiyer:	8-10 m ²
Atölye:	40-45 m ²

Bir eğitimci evi teferruatile (Alman köy evleri sahaları nizamnamesindeki asgari eb'attan daha küçük olarak) 60-75 m² olarak kabul edilmiştir.

İnşaatın hususiyetleri:

Projelerde inşaat aksamı için en basit, fakat teknik usuller kabul edilmiştir. Bütün tiplerde kullanılacak malzeme Anadolu köylerinde tedariki kabil olacak nevidendir. Esas malzemeyi taş, tuğla, kum, kireç, kereste ve kiremit teşkil etmektedir. Kereste ise fabrika malı ve piyasadaki çaplarda olmayıp, köylünün daima kendi ihtiyacı için yaptığı ve kolaylıkla temin ettiği «hızır biçmesi» dir.

Döşemeler, tavan kaplamaları ve doğramalar tamamen hızır biçmesinden yapılacaktır. Bunun için döşemeler 3 kalınlık yalnız lambalı olacaktır. Tavanlar bindirme ve pasalı olacaktır. Bazı kirişler

Sıcak bölge tipi projesi

Ek 7'nin devamı

meri ve kenarları Anadolu evlerinde gördüğümüz pahlarla işlenmiş olacaktır.

Doğramalar: Pencereerde Alman ve Fransız sistemleri kabul edilebilir.

Ehemiyyətli olan, doğramanın, taksimatı ve takımlarıdır. Bunun için ispanyolet ve vasıtası kullanılmamıştır. Bunların yerine mandal konacaktır. Pencere dört kanattan ibarettir. Üst kanatlar vantilyasyon için kullanılır. Pencerenin ortasından geçen bir sabit kayıt doğramanın sağlam bir yapı olmasına yardım eder.

Kapılar: Gerek mektebin, gerekse evin kapılarının taksimatı yukarıda söylediğimiz gibi köylerde biçilen kerestenin vereceği eb'ada uygun şekillerde yapılacaktır.

Kepenklar ve Panjurlar: Eğitimcinin pencerelerine, kışık tipte kepenk, yazık tipte panjur düşünülmüştür.

Çatı Konstrüksiyonları: Her üç projede de, ucuz ve basit bir işçilikte olması için daima oturma olarak tanzim edilmiştir. Meyilleri, gerek adı tava kiremidine gerekse Avrupa modeline uygun dereceldedir. Bazı bölme duvarları kalkan şeklinde çatı meyilleri altına kadar yükselebilecektir. Projelerin cephelerinde bu sebeple bilhassa kalkan duvarları kabul edilmiştir. Yine bu sebeple atölyelerin ortalarına ahşap direk koymakta bir mahzur yoktur.

Ssalar:

İç sıvalar kireç olacaktır. Kalınlıkları ve perdah şekilleri inşa edilecek vilâyetin mahalli usullerine göre yapılabilir. (mala perdahı ve tıfıllı) haricî sıvalara gelince, bunun da kireç yapılması düşünülmüştür.

Bilhassa bu sıvaların ikinci tabakalarına ince çakıl karıştırılarak binaya ayrıca rüştik bir tesir verilebilir. Bu sayede çimento sarfiyatının mümkün bir surette tenezzül edeceği muhakkaktır.

Her üç projede de antreler, vestiyerler, atölye, eğitimcinin evi antresi mutfak ve hela zeminleri dolgu toprak üzerine ince bir beton ve üzerine gap düşünölmüştür. Döşeme kaplaması için müsait mahalli taş mevcut ise tercih edilir.

Mutedil iklim tipi:

Umumî sahası: «235» M²

Duvarlar 35 m. tuğla olarak tanzim edilmiştir. Mektep plânda orta kısmı teşkil eder. Bir antre üzerinde 50 talebelik bir vestiyer, atölye ile müşterek kullanılacak bir odunluk vardır. Eğer eğitimcinin bodrumu odunluk olarak kullanılırsa zemin kattaki bu yer kereste deposu ve saire olarak kabili istifadedir. Gerek evin gerek mektep ve atölyenin antreleri üzerine birer kemerli portik konmuş ve bu suretle yağmurdan korunmuştur.

Plân oryantasyon itibarile en gayri müsait arsalara bile kabili tatbiktir. Sınıf pencereleri tamamen cenuba tevcih edilebileceği gibi şark, cenubu - şarki cenubu garbiye tevcih edildiği takdirde, atölyenin ve evin oryantasyonunda, zarar verecek mühim bir tábeddül olmaz.

Soğuk iklim tipi:

Umumî sahası: «215» m²

Çatı arasındaki

Eğitmenin evi 49 m²

Duvarları taş olarak düşünülmüştür, eğer tuğla olarak inşa edilirse umumî mesahasından % 7 miktarda küçülür ki 200 m² ye iner en asgari eb'attadır. Çatı arasındaki eğitimcinin evinin işgal ettiği saha «49» m² dir. Sınıfın bulunduğu cephe cenuba müteveccihdir. Mektep antresi ile atölyenin önüne bir veranda yapılmıştır ki, buradan talebe istifade edeceği gibi atölye de istifade edebilir. Kömürlük hem mektebin hem atölyenin kolaylıkla istifade edeceği bir yerdir. Vestiyer diğer tiplerdeki gibi müstakildir.

Eğitmen evinin antresi arka cepheededir. Buradan girilince bir ufak sofa üzerinde, bir helâ, yıkanmayeri ve bir mutfak vardır. Ahşap bir merdivenle çatı arasına çıkılır. Burada iki oda ile bir Hol vardır. Odaların yan cıdarlarında, çatı meyilinden istifade edilerek geniş dolaplar konmuştur.

Haricî mimari itibarile soğuk iklim vilâyetlerine ve dağ köylerine yaraşacak bir mimari tesir yapması düşünülmüştür. Eğitimcinin pencerelerine tahta kepenk konmuş, sınıf pencereleri çift düşünülmüştür.

Sıcak İklim Tipi:

Sahası: «225» M²

Ayrıca verandalar 65 M²

Diğer tiplerde olduğu gibi aynı prensibe göre tanzim edilmiştir. Okul plânın ortasına tesadüf etmiştir. Antre ve vestiyer yekdiğerlerine mezcedilmiştir. Sınıf diğer projelerdeki eb'attadır.

Okulun sağ tarafına atölye yerleştirilmiştir, sol tarafa eğitimcinin evi konmuştur. Odunluğu evin altında yapılacak bodrumdadır. Diğer projelerden başka hususiyeti mektebin ve atölyenin önlerinde birer verandası bulunmasıdır. Bu sundurmalar atölyeyi ve sınıfı güneşten koruyacağı gibi talebenin teneffüs zamanlarında ve atölye işlerinde de kullanılacaktır.

Mektebin cephesi inşa edilecek vilâyetin yaz rüzgârlarına tevcih edilecektir. Çatı arasında sınıfın vantilyasyonunu temin edecek menfezler vardır. Bu menfezler şimal ve cenup menfezlerinde açılacaktır. Bu sayede her iki cephe arasında daima mevcut olan 2 ilâ 3° lik suhnet farkı havanın sür'atle değişmesini temin ve harareti tecrit eder.

Ek 7'nin devamı

Soğuk bölge maketi

Y. Mimar Rebiî Gorbon
(3 üncü Mükâfat)

(11.111 B) rumuzlu projeye ait teknik izahnamedir.

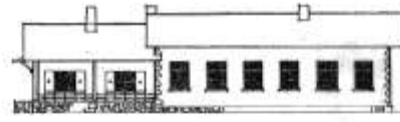
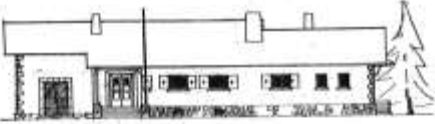
Muhtelif iklim bölgelerine göre bina tipleri:

Müsabaka şartnamesinin birinci maddesinde işaret edildiği veçhile müsabakaya soğuk, sıcak ve mutedil iklim bölgelerine umumiyetle tatbik edilecek surette üç muhtelif tip bina teklif edilmiştir.

Hakikatte Türkiyenin arzemiş olduğu iklim değişiklikleri bu adedin çok fevkindedir. Hatta aynı iklim bölgesi içinde birbirinden oldukça aykırı iklimi olan köyler mevcuttur. Tatbikatta bu kadar ince hususiyetlerin teminine imkân hasıl olamayacağı nazarı itibara alınarak müsabaka şartnamesinde üç tip bina teklif edilmesi münasip görülmüştür. Bu üç tip binanın bütün Türkiyede tatbiki esas olduğuna göre bina tiplerinde artık hususiyetler değil fakat ait oldukları iklim şeraitinin umumî vasıfları nazarı itibara alınmış bina tipleri de bu esaslara göre düşünülmüştür.

Plan

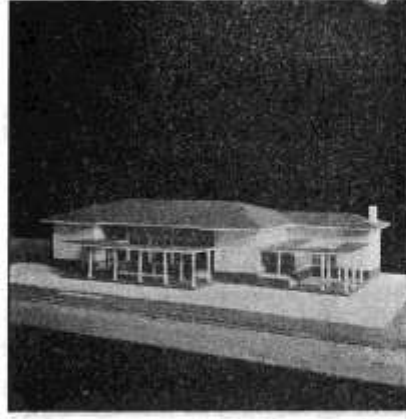

Cepheler

Ek 7'nin devamı

Stek Bölge Tipi
Y. Mimar Kebii Gorkon

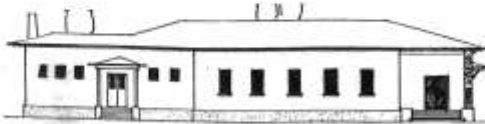
İnşa tarzı ve inşaat malzemesi:

Mevzuubahis okul binalarının köylerde, ekseriya vilâyet merkezlerinden çok uzak ve vesaiti nakliye şeraiti mahdut olan yerlerde yapılacağı göz önünde tutularak ise, duvarlar ve çatı örtüsü gibi fazla yük tutan bina aksamının behemehal civarda bulunan malzeme ile yapılması icabedecektir. Bu suretle taş, tuğla, kerpiç gibi duvar malzemesini her üç tip binada da yerine göre kullanmak lüzumu hasıl olacaktır. Bina tiplerinin tarzı inşası bu suretle yapılabilecek değişikliklerine göre herhangi bir tadilat lüzumunu icabettirmeyecektir. Yalnız duvar kalınlıkları bina dışına doğru tezayüt etmiş olacaktır. Esas itibarile bina tiplerinde, civarında bulunan malzeme tercih edilmek suretile, Taş, tuğla, ahşap, kireç veya alçı, yerli kiremit, kamış, samanla karıştırılmış killi sıva kabil olduğu takdirde kireç ve çimento sıva kullanılacaktır.

Bu binalar için vilâyet merkezlerinden ancak çivi, cam, musluk, su depo ve borusu ve kabil olduğu

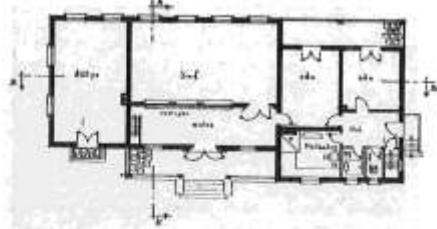

Plan

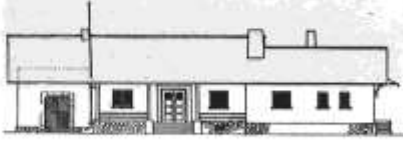

Cepheleer

Ek 7'nin devamı

Mutedil Bölge Tipi Plân

Cepheler

Kesim

takdirde bina bağlantı ve lentoları için demir, gibi mahdut adette ve ağırlık tutan malzeme getirtmek icabedecektir. Bu hususiyetlerin bina tiplerinde şimdiden tamamen tesbitinin imkân haricinde olduğuna göre inşaat programı esasında her köy binası için bu gibi teknik izahnamenin tesbiti, ihtiyaca uygunluk ve iktisadî düşünce bakımından muvafık olacaktır.

Şimdilik, üç iklim bölgesi için her bina tipinin yalnız iklim şeraiti nazarı itibara alınarak inşa tarzı aşağıdaki suretle tesbit edilmiştir.

A — Soğuk iklim bölgesi tipi:

Temel ve beden duvarları taş olacaktır. Bil-

hassa şimal ve kış rüzgârlarına maruz beden duvarlarının iç kısmına bir sıra kerpiç duvar kaplanacaktır. Duvarların civarında kabili tedarik malzemeye göre kireç veya çimento sıva yapılacaktır. Setir malzemesi olarak, arası samanlı çamur ile tecrit edilmiş ahşap kirişli ve ahşap kaplamalı tavan yapılacaktır ve ahşap çatı üzerine yerli kiremit döşenecektir. Döşemeler geçme olarak yapılacaktır. Döşeme kirişleri toprak üzerine döşenen Blokaj üzerine oturtulacak

ve arası kuru kum ile doldurulacaktır. Kapılar ahşap ve iyi imtizaçlı ve pencereler çift kat ve ahşap olarak yapılacaktır.

Tarafa, W. C. banyo, ve mutfak döşemeleri çimento şap olarak yapılacaktır. Civarda muntazam döşeme taşı olacak malzeme mevcut ise taş döşeme yapılması şayanı tercihtir.

B — Mutedil iklim bölgesi tipi:

Mutedil iklim bölgelerinin ekseriyetle sahile yakın bulunması malzeme tedarikini kolaylaştıracaktır. Buralardaki inşaatta umumiyet itibarıyla beden ve bölme duvarları tuğla inşaat, dahili sıvalar kireç, ha-

Ek 7'nin devamı

rici sıva fazla rutubet hasebile muhakkak surette çimento sıva olmalıdır.

Rutubete mani olmak üzere toprak ile arasında asgari yetmiş santim mesafe kalacak şekilde ahşap kirişli ve geçme ahşap kaplamalı döşeme yapılacaktır. Binanın örtüsü ahşap çatı üzerine yerli kiremit olacaktır. Kabil olduğu takdirde saçak kenarına çinkodan asma oluk yapılarak yağmur sularının beden duvarlarını ıslatmadan muayyen yerlerden yere idirilmesi esaslı bir tedbir olacaktır. Servis kısımları ve taraça döşemeleri çimento şap olacaktır.

C — Sıcak iklim bölgesi tipi:

Memleketimizde çok değişiklikler gösteren bu sıcak iklim bölgesi bina tipi için umumi olarak: beden ve bölme duvarları için kerpiç inşaat taraça, saçak, ve çatı örtüleri için ahşap direklere istinad eden ve arasında hava cereyanı temin edilecek olan yerli kiremit örtülü ahşap çatı yapılacaktır. Döşemeler için umumiyetle blokaj üzerine derzli çimento şap yapılacaktır. Civarında tabii döşemelik taş mevcut olduğu takdirde bu şekil tercih edilmelidir. Tavanlar

da arası samanlı çamur ile tecrid edilmiş ahşap kirişli tavan ve bunun alt kısmına kemiş üzerine tavan sıvası yapılacaktır. Kapı ve pencereler basit giyotin sistemi ahşap olacaktır. Bu tip binalarda civarda su mevcut olduğu takdirde ikametgâh ve mektep kısımlarındaki saçaklı avlulara birer ufak fıskiyeli havuz inşası biraz rutubet ve serinlik havası verebilmesi bakımından faydalı hattâ lüzumlu görülmüştür.

Esasen bu bölge bina tipi diğerlerinden tamamen değişik olarak, plâni, saçak, avlu, kolonad gibi elemanlar ile teşkil edilmiştir.

Netice itibarile inşaat programı tanzimi sırasında; her köyde civarıdan tedarik edilecek malzeme ile o köy daha ziyade hangi iklim bölgesi tipi muvafık olabileceği etüd edilerek teabit edileceği rüzgâr ve yağmur istikametlerine göre binanın araziye oturtulmuş vaziyetinde bazı tedilât yapılması icabedeceği nazarı itibara alınmak suretile hareket edilmesinin en muvafık ve en iktisadî olacağı kanaatine varılmıştır.

Rumuz 11111, B

Ek 8. 3803 Sayılı Köy Enstitüleri Yasası

— 233 —

Köy enstitüleri kanunu

(Resmî Gazete ile neşir ve ilânı : 22/IV/1940 - Sayı : 4491)

No.
3803Kabul tarihi
17 - IV - 1940

BİRİNCİ MADDE — Köy öğretmeni ve köye yarayan diğer meslek erbabını yetiştirmek üzere ziraat işlerine elverişli arazisi bulunan yerlerde, Maarif vekilliğine Köy enstitüleri ağıdır.

İKİNCİ MADDE — Bu enstitülerin 1 numaralı cedvelde gösterilen maaşlı muallim ve memurları 3656 sayılı kanunun ikinci maddesine bağlı cedvelin Maarif vekilliği kısmına ilâve edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Enstitülere tam devreli köy ilk okullarını bitirmiş sıhatli ve müstaid köylü çocuklar seçilerek alınır.

Enstitülerin tahsil müddetleri en az beş yıldır.

Öğretmen olamayacağına kanaat getirilen talebenin ayrılacağı mesleklerin tahsil müddetleri Maarif vekilliğine tesbit edilir.

DÖRDÜNCÜ MADDE — Enstitülere kabul edilenler sıhhi sebepten gayri sebeplerle müesseseden ayrıldıkları veya çıkarıldıkları takdirde okudukları müddete isabet eden masraf, kendilerinden veya kefillerinden alınır.

BESİNCİ MADDE — Bu müesseselerde tahsillerini bitirerek öğretmen tayin edilenler, Maarif vekilliğinin göstereceği yerlerde yirmi sene çalışmaya mecburdurlar. Mecburî hizmetlerini tamamlamadan meslekten ayrılanlar Devlet memuriyetlerine ve müesseselerine tayin edilemezler. Bu gibilerin kendilerinden veya kefillerinden müessesede buldukları zamana aid masrafın iki misli alınır.

ALTINCI MADDE — Köy enstitülerinden mezun öğretmenler, tayin edildikleri köylerin her türlü öğretim ve eğitim işlerini görürler. Ziraat işlerinin fennî bir şekilde yapılması için bizzat meydana getirecekleri örnek tarla, bağ ve bahçe, atelye gibi tesislerle köylülere rehberlik eder ve köylülerin bunlardan istifade etmelerini teğnin ederler. Bu öğretmenlerin disiplin işlerinin ne suretle görüleceği bir nizamname ile tayin edilir.

YEDİNCİ MADDE — Köy enstitülerinden mezun olan öğretmenler, ayda (20) lira ücretle Maarif vekilliğine tayin edilirler. Muvaffakiyetle hizmet görenlerin ücretleri 6 ncı ders yılı başında 30, 15 ncı ders yılı başında da 40 liraya çıkarılır. Bu öğretmenlerin istihkakları üç ayda bir peşin olarak yılda dört defada ödenir. Öğretmenlerin aylık ücretleri ve vazife mahalline gitme zarurî yol masrafları Maarif vekilliği bütçesinden ödenir.

SEKİZİNCİ MADDE — Köy enstitülerinden mezun olan öğretmenler hasta oldukları takdirde, 788 sayılı kanunun 84 ncü maddesinin A, B ve C fıkralarındaki hükümlere göre, ücretlerini alırlar.

DOKUZUNCU MADDE — Köy enstitülerinden mezun öğretmenlerin filî askerlik hizmetleri esnasında kayıtları terkin olunmayacağı gibi kendilerine 1076 numaralı kanun mucibince astegmenlik veya askerî memurluk tevcihine kadar

No. 3803

— 234 —

22 - IV - 1940

almakta oldukları ücretin üçte ikisi aylık tazminat olarak verilir.

Aynı öğretmenler, seferberlik, talim ve manevra gibi sebeplerle silâh altına alındıkları takdirde, 3041 numaralı kanun ahkâmına tâbi tutulurlar.

ONUNCU MADDE — Köy enstitülerinden mezun olanlara, Maarif vekilliği bütçesinden ve bir defaya mahsus olmak üzere vazifeye başladıkları ay içinde zâtî teçhizat bedeli olarak (60) lira verilir.

ON BİRİNCİ MADDE — Köy enstitülerinden mezun öğretmenlere istihale yararı için âletler, ıslah edilmiş tohum, çift ve irad hayvanları, cins fidan gibi istihsal vasıtaları, köy öğretmenlerinin tayin edildikleri okulların demirbaşına geçirilmek suretile Devletçe parasız olarak verilir.

ON İKİNCİ MADDE — Köy öğretmenlerinin tayin edildikleri okullara, köy hududu içindeki ziraat işlerine elverişli araziden Köy kanununa göre satın alınarak öğretmenin ve ailesinin geçimine, okul talebesinin ders tabikâtına yetecek miktarda arazi tahsis edilir. Köyde Devlete aid arazi bulunduğu takdirde okula tahsis edilecek arazi tercihan bunlardan ayrılır.

ON ÜÇÜNCÜ MADDE — Köy öğretmenlerinin okul namına meydana getirdikleri her türlü işletmelerdeki mahsul, hayvan ve binalar kuraklık, sel, yangın, çok hasar yapan nebat ve hayvan hastalıkları ve bilhümmen evvî hâdiseler gibi sebeplerle ziyana uğradıkları takdirde işletmeği yeniden tesis maksadile ve Maarif vekilliği bütçesinden zamanında okul namına zarar ve ziyana karşılayacak bir yardım yapılır.

ON DÖRDÜNCÜ MADDE — Köy okuluna aid her türlü demirbaş eşya, hayvan ve saire okulun malı olup bu işletmeden elde edilecek hasılat, öğretmene aiddir. Ancak, öğretmenin ayrılışında bu demirbaşlar yeni gelen öğretmene, bu mümkün olmadığı hallerde yeni öğretmen gelinceye kadar köy ihtiyar heyetine, işletilmek üzere, aynen teslim edilir. İşletmeyi köy ihtiyar heyeti teslim ettiği takdirde işler imece ile yapılır. Bu suretle elde olunan mahsullerden satılması zarurî olanlar, ihtiyar heyetlerince satılarak nakden ve diğerleri aynen muhafaza ve yeni öğretmene devir ve teslim olunur.

İşletmeye aid eşya ve tesisat ile hayvanlar Devlet emvali nuaamesine tâbi tutulur.

ON BEŞİNCİ MADDE — Köy öğretmenlerinin işleri, gezeici başöğretmenler ve ilk tedrisat müfettişleri tarafından takib ve teftiş edilir.

Köy öğretmenlerinin işlerinin normal bir şekilde yürütülmesine Devlet teskilâtı mensupları yardım ederler.

ON ALTINCI MADDE — Köy öğretmenlerinin tayin edilecekleri okulların binaları ve öğretmen evleri Maarif vekilliğince verilecek plânlara göre Köy kanununa tevfiқан, bölge ilk tedrisat müfettişi ile gezeici başöğretmenin nezaretinde köy ihtiyar heyetleri tarafından yaptırılır ve öğretmen tayin edilecek köylere keyfiyet üç yıl önce bildirilir. Köy bütçesinde de ona göre tedbirler alınır. Öğretmen işe başlamadan evvel okul binası ile öğretmen evi tamamen bitirilir.

Köy okulları binalarının tamiri ve okulun daimî masrafları köy ihtiyar heyetlerince teğmin edilir.

No. 3803

— 235 —

22 - IV - 1940

ON YEDİNCİ MADDE — Köy enstitülerine aşağıda adları yazılı müesseselerden mezun olanlar öğretmen tayin edilirler:

- 1) Yüksek okullar ve Üniversite fakülteleri mezunları,
- 2) Gazi Terbiye enstitüsü mezunları,
- 3) Öğretmen okulları mezunları,
- 4) Ticaret liseleri ve Orta ziraat okulları mezunları,
- 5) Erkek sanat okulları ve Kız enstitüleri mezunları,
- 6) Köy enstitüleri mezunları,
- 7) İnşaat usta okulları mezunları,
- 8) Bunlardan başka her türlü teknik ve meslekî okullar mezunları.

Bu enstitülerde mutahassis işçiler yevmiye veya aylık ücretle usta öğretici olarak çalıştırılabilir. Köy enstitülerinde çalıştırılacakların ne suretle tayin edilecekleri, terfi şekilleri ve bu enstitülerin idarî işlerinin nasıl yürütüleceği bir nizamname ile tesbit olunur.

ON SEKİZİNCİ MADDE — Bu kanun hükümlerine tâbi olacak köy öğretmenleri için Maarif vekilliği tarafından : Hükmi şahsiyeti haiz ve mercii Vekillik olmak üzere «Köy öğretmenleri tekaüd sandığı» ve «Köy öğretmenleri sağlık ve içtimai yardım sandığı» teşkil edilecektir.

a) Tekauüd sandığının sermayesi ve gelirleri şunlardır:

1 - Maarif vekilliği bütçesine Köy enstitüleri masrafları olarak her yıl konulacak tahsisat yekûnunun binde biri,

2 - Ayrıkları arttırılan, sandığa dahil, köy öğretmenlerinin ücretlerinden kesilecek ilk aylık zamları,

3 - Sandık sermayesinin bütün gelirleriyle bilûnum müteferrik gelirler.

Tekaüd sandığının mevcut alacakları Devlet emvaline mahsus hak ve rûqbanları haizdir. Bu paralar ve alefûnum aidat ile faiz ve temettüleri bir gûna harç ve resme tâbi olmadığı gibi haciz ve temlik edilemez. Hizmet müddetleri (30) seneyi dolduran ve sandığa dahil bulunan köy öğretmenleri tekaüdüklemini talep edebilirler. Bu gibiler ayda 20 lira ücretle tekaüde sevk edilirler. Tekaüdüklük ücretleri üç ayda bir peşin olarak ödenir.

b) Sağlık ve içtimai yardım sandığının sermayesi ve gelirleri şunlardır:

1 - Maarif vekilliği bütçesine Köy enstitüleri masrafları namile her yıl konulacak tahsisat yekûnunun binde biri,

2 - Sandığa dahil öğretmenlerin ayrıklarından kesilecek yüzde birler,

3 - Teberrütlere,

4 - Sandık sermayesinin gelirleriyle sair bilûnum gelirler.

Her iki sandığın tediyeleri Divanı muhasebat vizesine tâbi değildir.

ON DOKUZUNCU MADDE — Bir öğretmenin vefatı halinde okula aid olub menfaati öğretmene tahsis edilmiş bulunan emvalin ölüm yılı içinde elde edilecek hasılatının yarısı yardım sandığına ve yarısı da gelecek öğretmene verilir.

Ölen öğretmenin mirasçıları, okul emvalinin hasılatı üzerinde hiç bir hak iddia edemezler.

YİRİMİNCİ MADDE — Köy öğretmenleri tekaüd sandığı ile Köy öğretmenleri sağlık ve içtimai yardım sandığının idaresi, işleyiş tarzı, öğretmenlerin tekaüde sevk usulleri, yapılacak yardımların şekilleri, velhasıl bu iki sandığın bütün işlerine müteferri bilûnum hususları birer nizamname ile tesbit olunur.

Bu nizamnamelerde hükmi şahsiyeti haiz Devlet müesseselerinde kurulmuş mümasil sandıkların azalarına teğmin eylediği menfaatlere mütenazır menfaatler gösteren hükümlerin bulunması şarttır.

Ek 8'in devamı

No. 3803

— 236 —

22 - IV - 1940

YİRİMİ BİRİNCİ MADDE — Köylerde çalışan öğretmenlerin ve ailelerinin, köy okullarındaki talebenin sıhhat işlerine meceanen bakmak üzere Maarif vekilliğine sıhhat müfettişi hekimler tayin edilir.

Köy öğretmenleri, öğretmenlerin eşleri ve çocukları Maarif vekilliği prevanatoryom ve sanatoryomunda parasız tedavi edilirler.

YİRİMİ İKİNCİ MADDE — Bu enstitülerin tesisat, inşaat ve tamirat işleri 2490 sayılı Arttırma ve eksiltme ve ihale kanununa tâbi değildir.

MUVAKKAT MADDE — A) 1 numaralı cedvelde gösterilen kadrolardan ilişik 2 sayılı cedvelde yazılı muallimlikler ve memuriyetler 1939 yılı Umumi muvazene kanununun 16 ncı maddesine bağlı (L) cedvelinin Maarif vekilliği kısmına konulmuştur.

B) 7 - VII - 1939 tarih ve 3704 numaralı kanunda adı geçen köy öğretmen okulları bu kanunla köy enstitülerine kalbedilmişlerdir. Mezkûr kanunun metnindeki köy öğretmen okulları tâbirleri köy enstitüleri şeklinde değiştirilmiştir.

18 - I - 1940 tarih ve 3782 sayılı kanunun 7 ncı maddesile açılan (Köy öğretmen okulları her türlü masrafı) unvanlı fasıl (Köy enstitülerinin maaş, ücret ve her türlü masrafları) şeklinde değiştirilmiş ve bu fasla fevkalâde tahsisat olarak (250 000) lira konulmuştur.

C) 1939 ve 1940 malî yıllarında bu enstitülerde çalıştırılacak ücretli müstahdemler kadrosu İcra Vekilleri Heyetine tesbit edilir.

D) 1939 malî yılı umumi muvazene kanununun 4 ncü maddesine bağlı (D) cedvelinin Maarif vekilliği kısmında yazılı lıyflı talebeler meyanına (Köy enstitüleri) talebesi namile 2 000 aded talebe kadrosu ilâve edilmiştir.

YİRİMİ ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

YİRİMİ DÖRDÜNCÜ MADDE — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri heyeti memurdur.

20 nisan 1940

[1] NUMARALI CEDVEL

*Köy enstitüleri muallimlerine ve memurlarına
aid kadro*

D.	Memuriyetin nevi	Aded	Maaş	D.	Memuriyetin nevi	Aded	Maaş
4	Muallim	16	90	12	Muallim	111	25
5	>	20	80	13	>	88	20
6	>	25	70	14	>	40	15
7	>	30	60	12	Memur	14	25
8	>	45	50	13	>	24	20
9	>	76	40				
10	>	63	35			613	
11	>	61	30				

Ek 8'in devamı

No. 3803

- 237 -

22 - IV - 1940

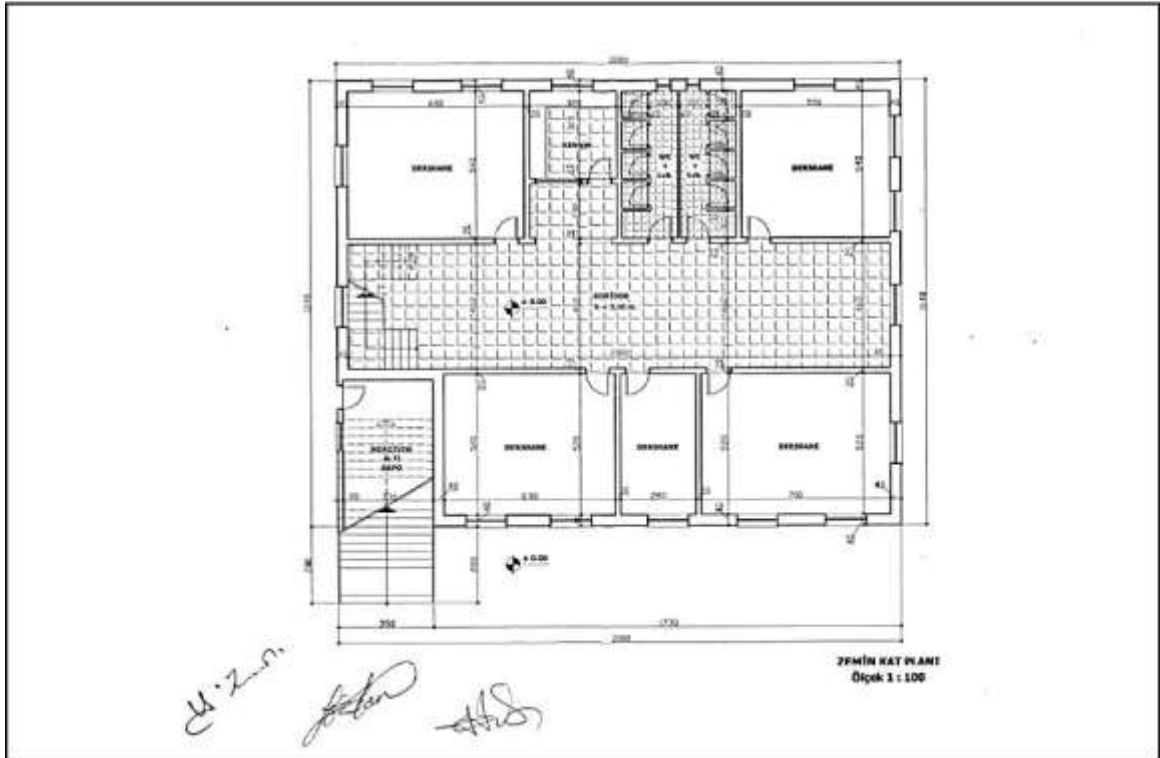
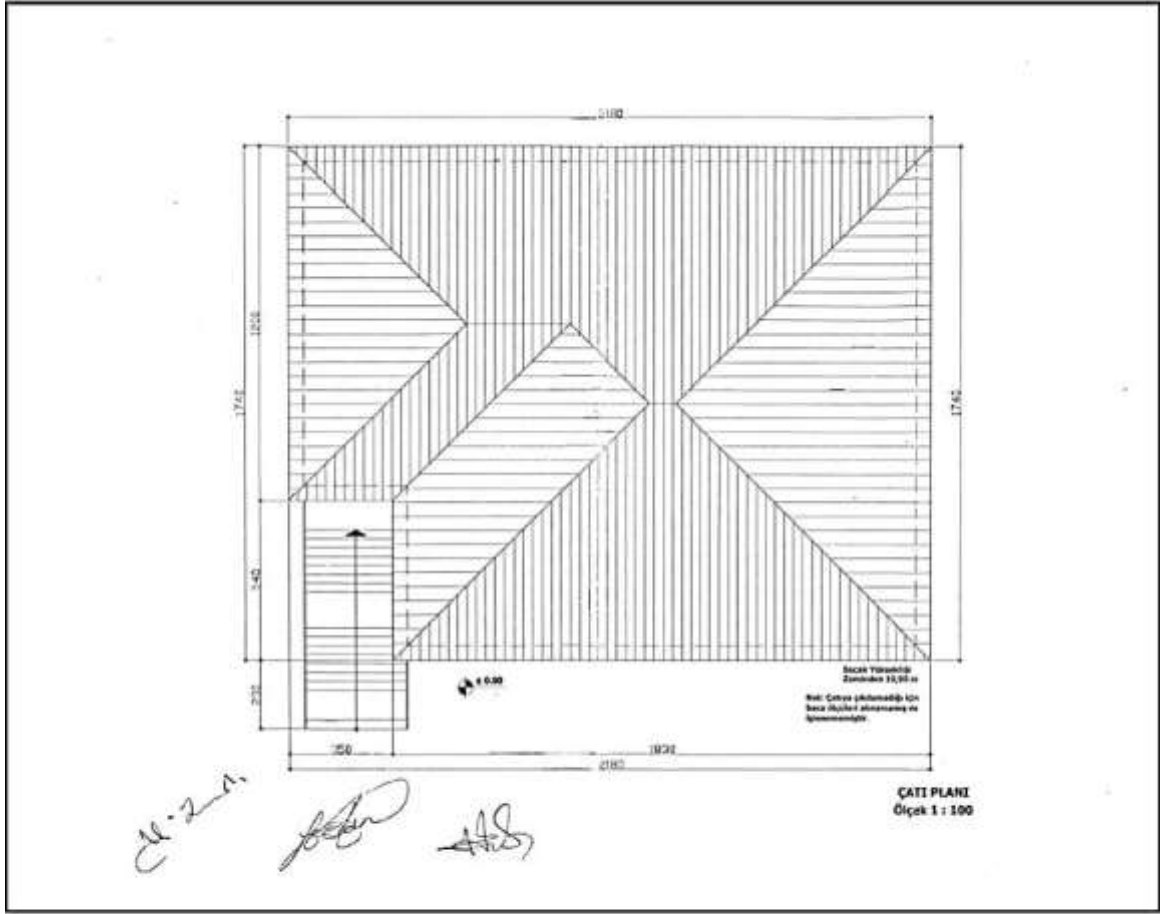
[2] NUMARALI CEDVEL

*Köy enstitüleri muallim ve memurları kadrosun-
dan mevkufl tutulacaklara aid cedvel*

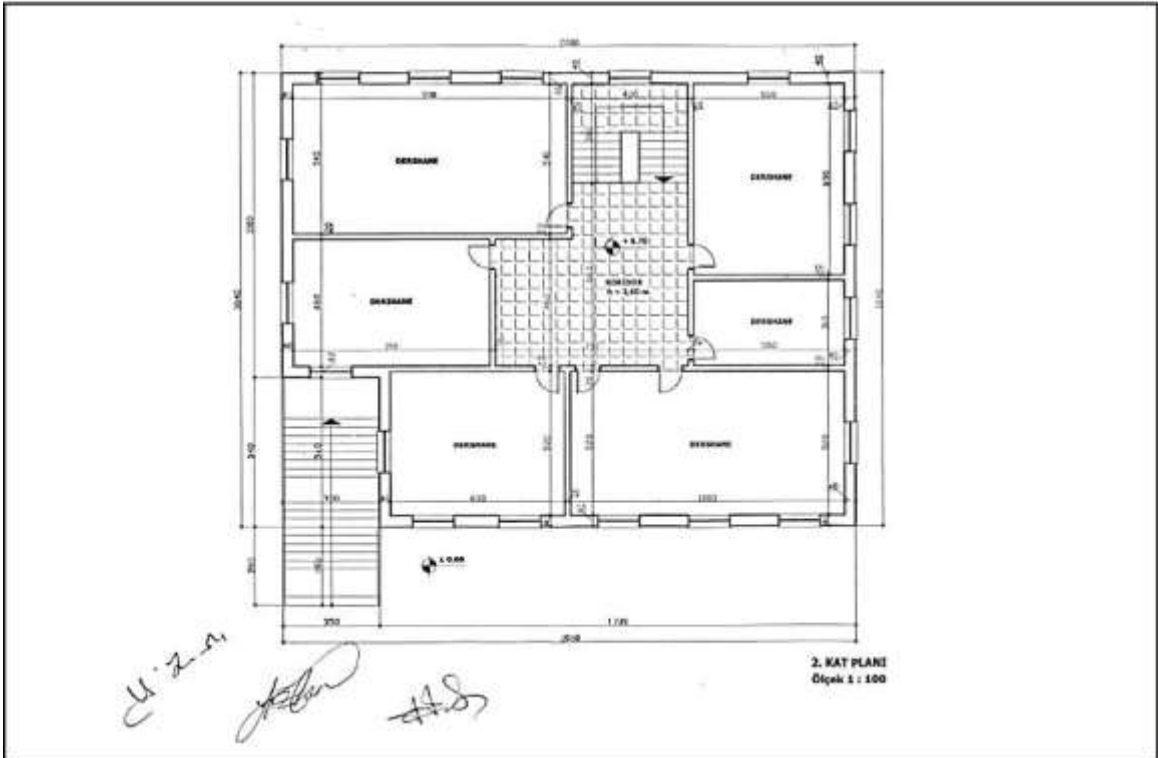
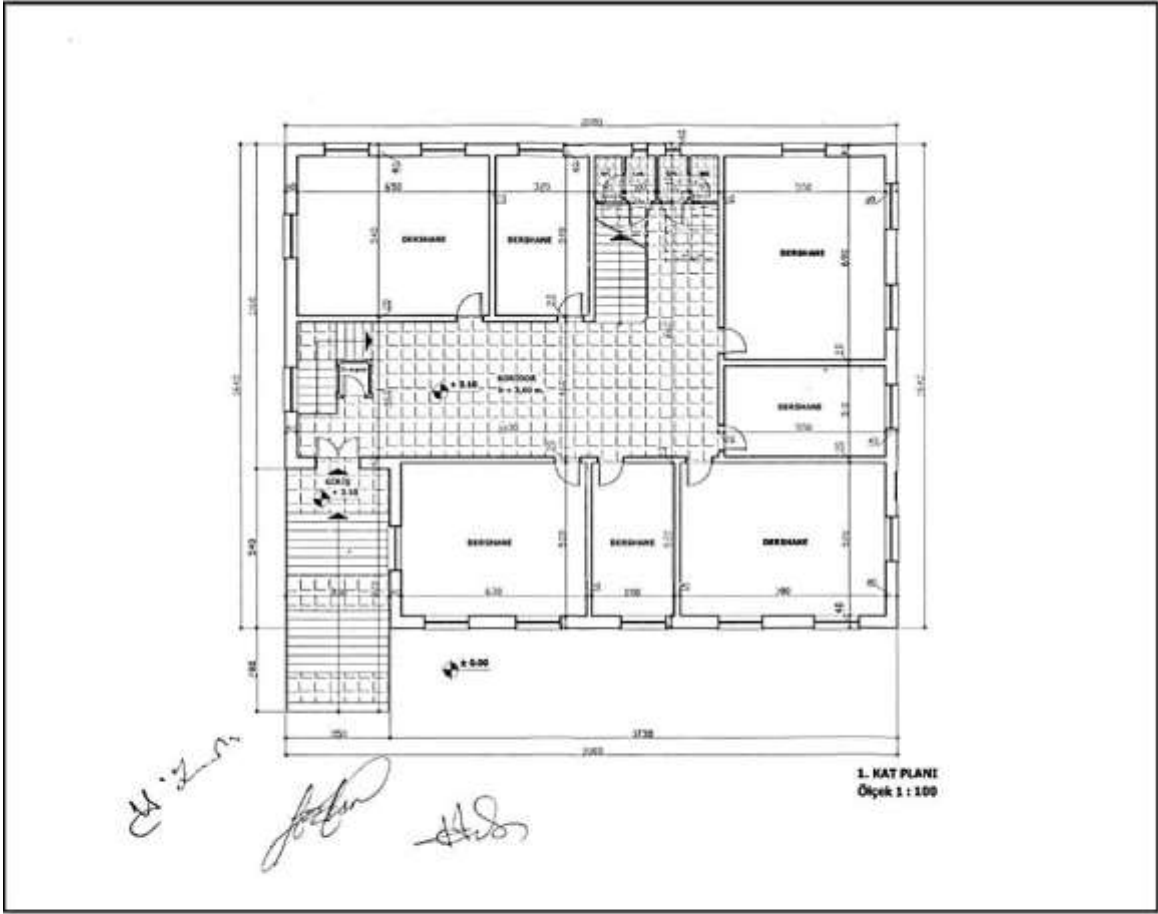
D.	Memuriyetin nevi	Aded	Maaş	D.	Memuriyetin nevi	Aded	Maaş
4	Muallim	16	90	12	Muallim	71	25
5	»	18	80	13	»	48	20
6	»	17	70	14	»	10	15
7	»	10	60	12	Memur	8	25
8	»	25	50	13	»	2	20
9	»	46	40				
10	»	23	35			320	
11	»	26	30				

*Cumhuriyet Reisliğine gazılan tezkerenin tarih ve
numarası : 18 - IV - 1940 ve 1/339*
*Bu kanunun neşir ve dâimîlikte bıldı-
rıldığına dair Cümhur Reisliğinden gelen tezker-
enin tarih ve numarası : 30 - IV - 1940 ve 4/518*
*Bu kanunun müzakerelerini gösteren zabıtların
Cild Sayfa
: 9 26,27
: 10 63,70,92,93,99,102*

Ek 9. "Kübik Bina"nın Rölöveleri

Ek 9'un devamı

Ek 10. BKE'in Google Earth Görüntüleri

BKE'NİN GOOGLE EARTH GÖRÜNTÜLERİ

Fotoğraf 1: 2000 Yılı Google Earth Görüntüsü
Fotoğraf 2: 2002 Yılı Google Earth Görüntüsü
Fotoğraf 3: 2009 Yılı Google Earth Görüntüsü

Ek 10'un devamı

BKE'NİN GOOGLE EARTH GÖRÜNTÜLERİ

Fotoğraf 1: 2011 Yılı Google Earth Görüntüsü
Fotoğraf 2: 2013 Yılı Google Earth Görüntüsü
Fotoğraf 3: 2018 Yılı Google Earth Görüntüsü

Ek 11: "Küçük Bina" Hakkında Bilirkişi Raporu

İDARE MAHKEMESİ BAŞKANLIĞI'NA,
TRABZON

17073

108.

(TEKNİK BİLİRKİŞİ RAPORU)

2010/653 Esas no'lu davanın keşfi için Mahkemenizce Re'sen bilirkişi tayin edildik. Dava konusu olan yerde yapılan keşif ve dosya incelemesi sonucu bu rapor tarafımızdan hazırlanarak imzalanmıştır.

1. DAVA HAKKINDA

Esas No : 2010/653

Davacı : Trabzon Valiliği

Davalı : Kültür ve Turizm Bakanlığı

Davanın Konusu : Trabzon İli Beşikdüzü İlçesi tapu sicilinin 159 parsel nolu taşınmazı üzerinde yer alan eski ortaokul binasının 2863 sayılı 'Kültür' ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 6. Maddesi kapsamına göre, 2. Derece kültür varlığı olarak koruma altına alınmasına ilişkin Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 25.03.2010 tarih ve 2623 nolu kararının iptali.

2. DAVA KONUSU YERİN KEŞFİ

12.01.2011 günü, Mahkeme heyeti ile birlikte davalı parsellerin bulunduğu yere gidildi. Dava konusu Trabzon İli Beşikdüzü İlçesi Cumhuriyet Mahallesi, pafta 3, parsel 159' kayıtlı arsa üzerinde bulunan ortaokul binası gezilip görüldü, gerekli ölçü ve notlar alındı.

3-BİLİRKİŞİYE YÖNELTİLEN SORU

Dava dosyasında bulunan belgeler, keşif mahallinde yapılan incelemeler ve değerlendirmeler ile alınan notlar, tarafların iddia ve savunmalarıyla bunlara ilişkin sundukları bilgi ve belgeler ile keşif esnasında ve sonrasında temini gerekli görülen diğer tüm bilgi ve belgeler dikkate alınarak;

1-Uyuşmazlığa konu taşınmazın eski eser niteliği taşıyıp taşımadığı,

2-Kültür varlığı olarak tescilinin gerekli olup olmadığı,

3-Dava konusu işlemde kamu yararı olup olmadığı

hususlarını yanıtlayan raporun sunulmasını istemiştir.

4. DAVA DOSYASININ İNCELENMESİ

Teknik Bilirkişi Raporu

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

Sayfa 1
2010/653

Ek 11'in devamı

107-

Dava dosyası incelendiğinde, işlemin sonuçlandırılmasında zaman sırasına göre şu süreçlerin geçtiği belirlenmiştir;

- a) Beşikdüzü Belediyesi meclis Üyesi Sunay KURTOĞLU 07.01.2010 tarihli dilekçesi ile Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğü'ne başvuruda bulunarak dava konusu taşınmazın tescil edilmesini talep etmiştir.
- b) Kültür ve Turizm Bakanlığı 20.01.2010 tarih ve 227 sayılı yazıları ile Trabzon Valiliği'nden Trabzon İli Beşikdüzü İlçesi Cumhuriyet Mahallesi, pafta 3, parsel 159' kayıtlı arsa üzerinde bulunan ortaokul binasının tescili için kurumun görüşü istenmiştir.
- c) Trabzon Valiliği Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü 28.01.2010 tarih ve 359 sayılı raporlarında dava konusu taşınmazın mail-i inhidam durumunda olduğunu bildirmiştir.
- d) Trabzon Valiliği 03.02.2010 tarih ve 3003 sayılı yazılarıyla ilgili parsel üzerinde yer alan eski ortaokul binasının koruma altına alınmamasına ilişkin görüş bildirmiştir.
- e) Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu 25.03.2010 tarih ve 2623 sayılı karar ile Trabzon İli Beşikdüzü İlçesi Cumhuriyet Mahallesi, pafta 3, parsel 159' kayıtlı arsa üzerinde bulunan ortaokul binasının 2. Derece kültür varlığı olarak tesciline karar vermiştir.
- f) Trabzon Valiliği Milli Eğitim Bakanlığı adına 20.05.2010 tarihinde Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nün 25.03.2010 tarih ve 2623 sayılı kararının iptali için dava açmıştır.

5. MEVZUAT YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRME

- 1- 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 6 -b ve 7. maddelerine göre değerlendirilmiştir.

6. DEĞERLENDİRME

1937 yılında Hükümet Konağı olarak kurulmuş, 1940 yılında Köy Enstitüsü olmuş, 1954 yılından sonra da Eski Ortaokul binası olarak kullanılmıştır. Z+2 katlı yığma bir bina olarak inşa edilmiştir. Ahşap döşemeli ve ahşap tavanlı olan yapı kırma çatı ile kapatılmıştır. Cephelerde zaman içerisinde yapılmış onarım ve değişiklikler izlenebilmektedir. Dış cephesi sıvalıdır. Yapının içerisinde merdivenlerle zemin katına ulaşılmaktadır. Zemin Kat, 1. Kat ve 2. Kat sınıfların ana koridora açıldığı bir düzenlemeye sahiptir. Yapının ne iç mimari özellikleri, ne

Teknik Bilirkişi Raporu

Sayfa 2
2010/653

Ek 11'in Devamı

de dış cephe özelliklerinde sanatsal özellik taşıyan ve tarihi eser niteliği gösteren herhangi bir mimari eleman bulunmamaktadır. 100-

Köy Enstitüleri, ilkokul öğretmeni yetiştirmek üzere 17 Nisan 1940 tarihli ve 3803 sayılı yasa ile açılmış okullardır. Dönemin başbakanı İsmet İnönü'nün himayesinde, Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel tarafından İsmail Hakkı Tonguç'un çabalarıyla köylerden ilkokul mezunu zeki çocukların bu okullarda yetiştirildikten sonra yeniden köylere giderek öğretmen olarak çalışmaları düşüncesiyle kurulmuşlardır. 1940 yılından başlayarak, tarım işlerine elverişli geniş arazi bulunan köylerde veya onların hemen yakınlarında Köy Enstitüleri açılmıştır. Türkiye'de seçilen şehirlerden uzak ancak tren yollarına yakın tarıma elverişli 21 bölgede köy ilkokullarına öğretmen yetiştirmek üzere açılmış okullardır. Okullar tarıma elverişli arazi olan köylerin yakınlarında kuruldu. Amaçlarından biri de köylülerin alternatif tarım tekniklerini öğretmektir. Enstitüye atanan öğretmen gittiği köyde okul binasını köylülerin yardımıyla yapabilecek kadar inşaat bilgisi de öğreniyordu. Köy enstitüsünü bitiren bir öğretmen sadece bir ilkokul öğretmeni olmuyor aynı zamanda ziraatçılık, sağlıkçılık, duvarcılık, demircilik, terzilik, balıkçılık, arıcılık, bağcılık ve marangozluk konularını da uygulamalı olarak öğreniyordu. Enstitülerin hepsinin kendisine ait tarım arazileri, atelyeleri vardı. Bu sayede öğretmenler kendi okullarını gittiği köyde köylülerin işbirliği ile inşa ediyor ve devletin okul yapmasına gerek kalmıyordu.

Köy enstitüleri 1954 yılında kapatılmıştır. Karadeniz Bölgesindeki tek Köy Enstitüsü Trabzon Beşikdüzü'nü de açılmış ve ilk Müdürleri de Hürrem Arman ve Osman Ülküman olup, idarecilikleri 1946 yılına kadar devam etmiştir.

7. SONUÇ

1-Dava konusu taşınmazın ne iç mimari özellikleri, ne de dış cephe özelliklerinde sanatsal özellik taşıyan ve tarihi eser niteliği gösteren herhangi bir mimari eleman bulunmamaktadır.

2- 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında taşınmaz kültür varlığı değeri taşınmamaktadır. Bu nedenle tescili gerekli değildir.

3-Dava dosyasında bir mimar ve bir inşaat mühendisi tarafından hazırlanan teknik raporda binanın taşıyıcı sisteminin önemli ölçüde zarar gördüğü, binanın bundan sonra da kullanılmasının mümkün olmayacağı görüşü belirtilmiştir. Ancak yapmış olduğumuz incelemede rapordaki görüşlerin tamamıyla görsel alındığı bu durumu açıklayan bir teknik raporun da olmadığı tespit edilmiştir. Böyle bir kararın akredite edilmiş bir laboratuvar tarafından deneyler sonucu tespit edilmesi gerekir. Rapor sonuçları olumlu çıkması halinde dosyada bulunan 1858 imza sahiplerinin yıkılmaması konusundaki

Teknik Bilirkişi Raporu

H. Z. n.

H. Z. n.

H. Z. n.

Sayfa 3
2010/633

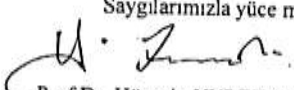

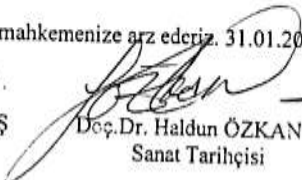
Ek 11'in devamı

103-

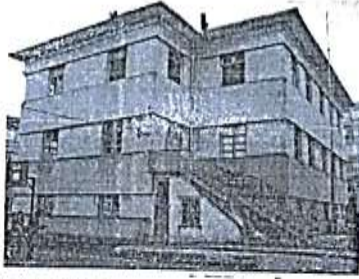
istekleri de dikkate alınarak, restorasyonu yapılarak kullanılması mümkündür. Rapor sonuçlarının olumsuz çıkması durumunda ise insanların can güvenliği dikkate alınarak binanın yıkılması gerekmektedir. Her iki durumda da kamu yararı söz konusudur.

Saygılarımızla yüce mahkemenize arz ederiz. 31.01.2011

Prof. Dr. Hüseyin YURTTAŞ
Sanat Tarihçisi

Doç. Dr. Haldun ÖZKAN
Sanat Tarihçisi

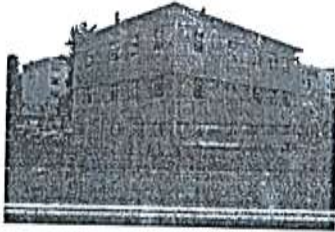

Hikmet SERÇEMELİ
Mimar

Batı cephesi

Kuzeybatı cephesi

Kuzeydoğu Cephesi

Güney cephesi

Ek 11'in devamı

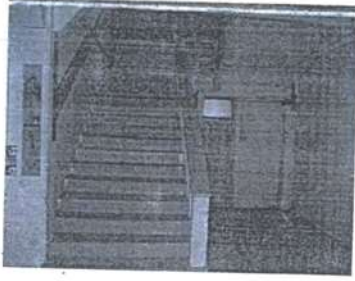
104-

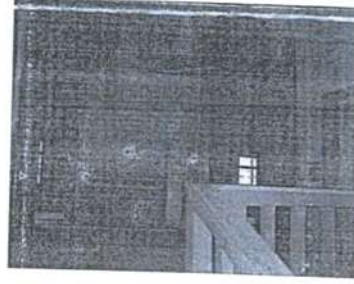
Zemin Kat koridor

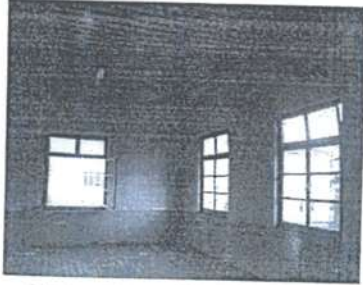
1. Kat koridor

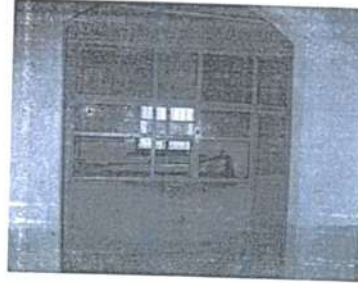
1.Kat-2.Kat bağlantı merdiveni

2. Kat koridor

Sınıf

Kantin Bölümü

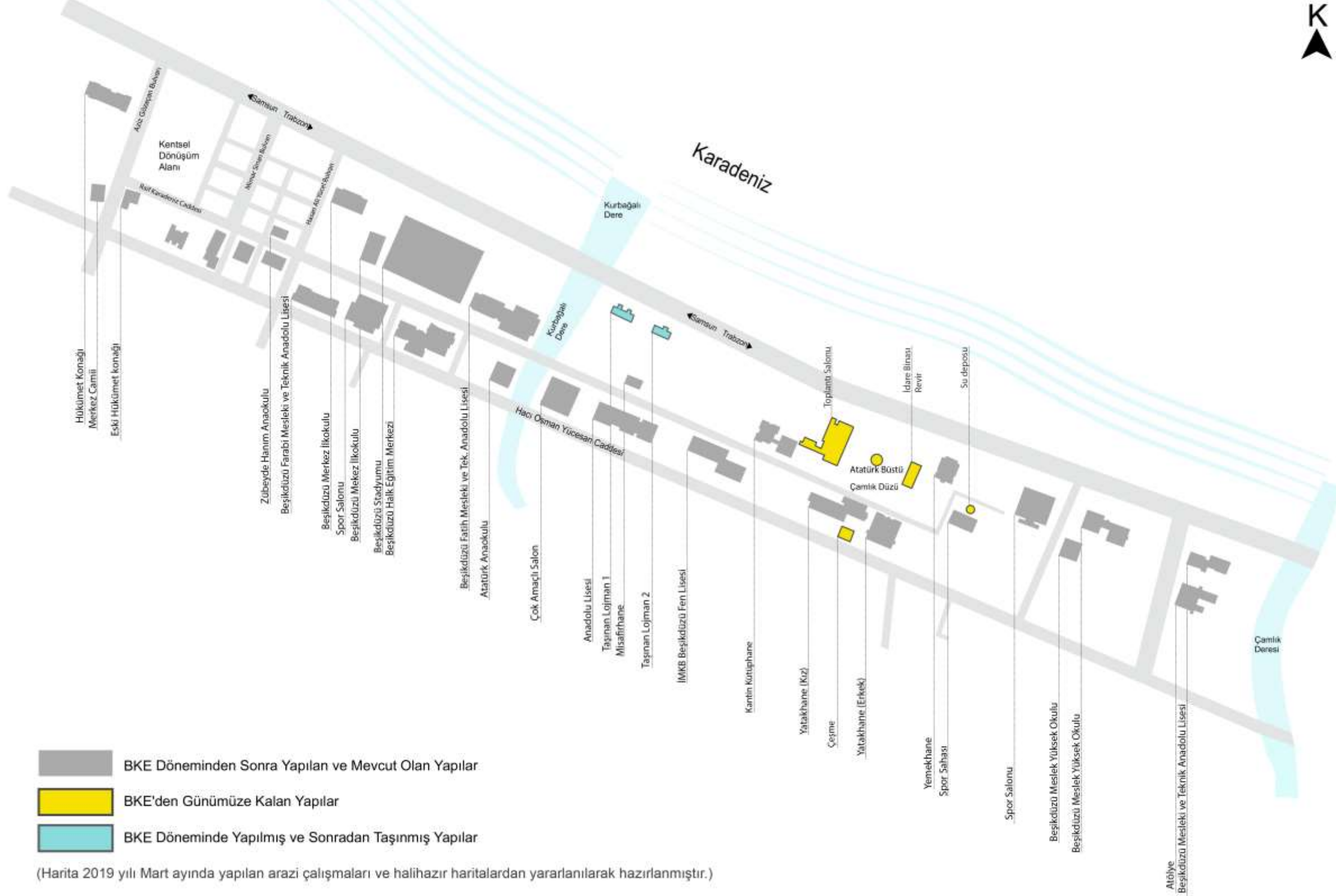
Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature

Ek 12. BKE'nin 2019 Yılı Yapılaşma Durumu

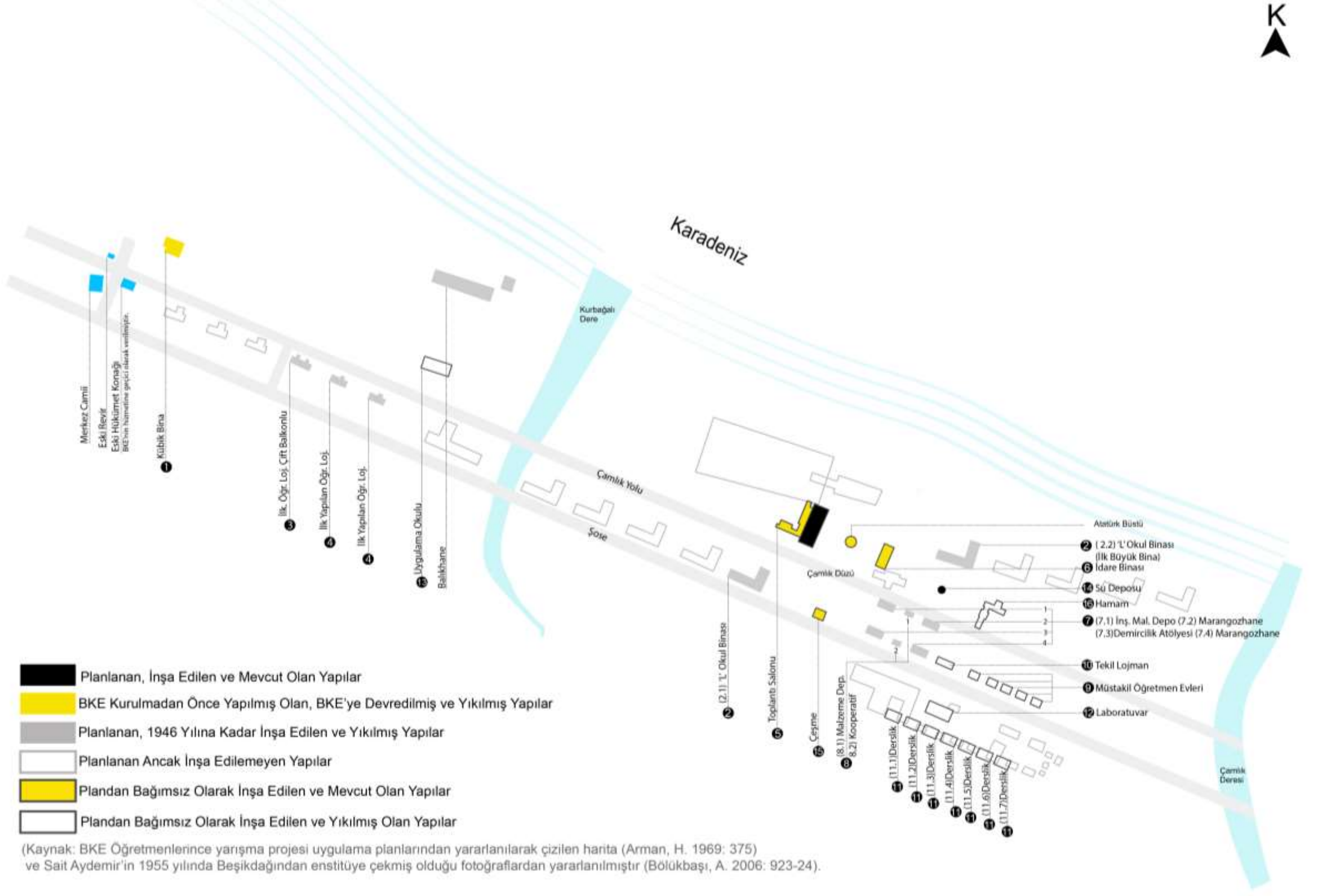
BKE ARAZİSİNİN 2019 YILINDAKİ YAPILAŞMA DURUMU

(Harita 2019 yılı Mart ayında yapılan arazi çalışmaları ve halihazır haritalardan yararlanılarak hazırlanmıştır.)

Ek 13. BKE'nin 1955 Yılı Yapılaşma Durumu

BKE'NİN 1955 YILI YAPILAŞMA DURUMU

ÖZGEÇMİŞ

1983 yılında Trabzon'da doğdu. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimini Trabzon'da tamamladı. 2002 yılında girdiği KTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümünden 2006 yılında mezun oldu. 2007-2008 yılları arasında Zebrano Mobilya'da marka danışmanı olarak çalıştı. 2010-2014 yılları arasında Bayburt Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünde, 2014'ten itibaren ise Trabzon Valiliği Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı'nda mimar olarak görev yapmaktadır.

